Digitized by Google

HARVARD UNIVERSITY

LIBRARY

OF THE

PEABODY MUSEUM OF AMERICAN
ARCHAEOLOGY AND ETHNOLOGY

IN EXCHANGE WITH
The Society

Received 1912

Digitized by Google

Société scientifique de Chevtchénko à Léopol.

MATÉRIAUX

pour l'éthnologie ukraïno-ruthène

publié par la Commission éthnographique

sous la redaction

de Th. Volkov.

Tome septième.

Les Houzoules, par prof. Vladimir Šoukhevyč, quatrième partie.

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. ШЕВЧЕНКА У ЛЬВОВІ.

МАТЕРИЯЛИ

до

УКРАЇНСЬКО-РУСЬКОЇ ЕТНОЛЬОҐІЇ.

ВИДАНЄ ЕТНОҐРАФІЧНОЇ КОМІСИЇ

ЗА РЕДАКЦИЄЮ

ХВ. ВОВКА.

Львів

Léopol

1904.

З ДРУКАРНІ НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМ. ШЕВЧЕНКА

під зарядом К. Беднарського.

Digitized by Google

Digitized by Google

ГУЦУЛЬЩИНА

НАПИСАВ

Проф. Володимир Шухевич.

ЧЕТВЕРТА ЧАСТЬ.

У ЛЬВОВІ, 1904.

Накладом Наукового Товариства імени Шевченка

З друкарні Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

Digitized by Google

Digitized by Google

ЧАС І ЄГО ПОДІЛ.

Гуцули не знають хронольоґічного численя часу, тому і не означують років біжучими числами, а називають їх то після подій, які лучили ся в Гуцульщині, то після місцевих та особистих обставин. І так кажуть: „голодного року“, — „того року, йик клали церков“, — „рік перед тим“ або „рік по тім“, — „того року, йик мене відобрали (до війська)“, — „йик я оженив сї“, — „йик убили Івана“, — „йик мині тато, мама померли“, — „йик настав наш піп“, — „йик повівертало лїси“ і т. п.

Пори року названі у Гуцулів головно після великих сьвят, які, що правда, сходять ся з астрономічним подїлом року, але відносять ся властиво до занятя і працї Гуцулів, які в тот час припадають. І так називають весну *святим Юрієм*, лїто *святим Петром*, осінь *св. Димитрієм*, а зиму *святим Миколою*.

Скоріщу або пізнїщу зміну пори року приписують Гуцули тим чотиром сьвятим, повістуючи про те ось що:

„Св. Петро і Павло тримают ключі від сьвіта; они передают їх Дмитрієви; той замикає тепло, а як уже утворит ся на земли груда, кличе св. Димитрій до св. Миколи: „Брате, пусти зиму“; той знов, сивобородний, перебравши ключі, починає сїяти зимою (снїгом), а коли вже не має чим сїяти, то передає ключі Юрієви, котрий тратит зиму; як би не відобрав від него св. Петро ключів, настала би на земли друга Ноєва потопа!“

Digitized by Google

В році стоїть *місяць* 12 раз *о повні*, 24 раз *в половиці*, а 12 раз *о сході* — він настає.

Від того ділить ся рік на 12 місяців, які мають назву свою від з'явищ природи. І так:

1. *січень* — січе зимою, та *віхолою* — вітром;

2. *січник* — має велику лють та *путерію* — силу;

3. *марот* — сей як би був серед зими, то би таку студінь потис, що повідмерзали би роги трирічним волам; він має більшу силу, як січник, але не на довго; ясень і теплиці, які не замер-

Digitized by Google

зають ніколи, замерзають у маргї; як би поставити яйце на дворі, то пукло би з морозу; він покаже ся і в мишачій дірцї тай там завіє студению;

4. *бе́ревень* — береза розвиває ся; *бріст* — пучка, *бружна́вів* того місяця;

5. *тра́вень* — трава починає рости; *о повнї травня* — вона така вже велика, що і віл має чим наїсти ся;

6. *гни́лень* — дерево, зрубане того місяця, гниє;

7. *би́двень* = *бі́лень* — худоба бицкає ся, білять полотна;

8. *ко́пень* — того місяця мечуть сїна у копицї;

9. *жо́втень* — лист жовкне;

10. *падо́лист* — лист паде;

11. *гру́день* — усе замерзає, груда стає;

12. *про́синец* — він просить зими (снїгу).

Окрім тих назв місяцїв означують їх Гуцули і після обходів церковних, при чім задля точного означеня дня уживають перед названем сьвята придавки *на;* на пр.: „на Різдво“, „на Главусїки“, а на неточне означене пори придавки *у;* пр. „у Різдво“, „у Покрови“, або „у тиждень“, „у другу недїлю по ....“. І так означують:

1. січень: „у Різдво“, „у Відорші“;
2. січник: „Стрітенє“, „Пушенє“, „на Власія“;
3. марот: „на Одокії“, „на теплого Олекси“;
4. березень: „у Благовішенє“, „на Сороковусти“;
5. травень: „на Юрія“;
6. гнилень: „св. Недїля“;
7. бидзень: „на Ивана“, „у Петрівку“, „на Палїя“;
8. копень: „на Маковея“, „на Спаса“, „на першу Богородицу“;
9. жовтень: „на Главусїки“, „на Михайла“, „у Здвиженє“;
10. падолист: „на Покрови“;
11. грудень: „на Дмитра“, „у Пилипівку“;
12. просинец: „на Веденє“, „на св. Миколи“.

Ще означують Гуцули пору року від того, які чинности виконують, як на пр.:

„йик бурьишку садили (май)“,
„йик сїно косили (серпень)“,
„на перше са́пане (червень)“,
„йик отаву збирали (вересень)“,
„йик полотна білили (липень)“,
„на друге са́пане (липень)“,
„йик кукурудзи збирали (жовтень)“.

Digitized by Google

„йик ішли з маржинов у полонину (червень)“,
„йик маржина з полонини ішла (кінець серпня)“,
„йик вівці стригли (в червни)“,
„йик сушили суш (кінець жовтня)“,
„йик бурьишку вібирали (жовтень)“,
„йик орали (цьвітень)“,
„йик лїд пустив (марот)“,
„йик зачьили пускати плоти (червень)“.

Місяць, себто час від новю до новю, дїлить ся на чотири недїлї = тижнї, а тиждень на дни, з яких недїлю називають *божою днинoю.*

На означене пори доби (= 24 год.) кажуть: *о півночи*, *на вóріх* = *дóсьвіта*, *рано*, в Жабю *дáві*, *в полýдне*, *сполýдня*, *у завльйги* (вечір, як ложать ся спати).

На означене вечера попередного дня кажуть: *снóчи*, а на означене слїдуючого дня: *завтра.*

Сонце*), місяць і зьвізди стоять на небі. Сонце то облич божа, то рай; там сидит Бог, Алей божий, та душі, шо собі на рай заслужили. Сонце було зразу дуже велике; від коли люде настали, від того часу воно зменьшувало ся, бо як лише чоловік народить ся, то відриває ся кусень сонця, з якого повстає зьвізда, а як чоловік умирає, то єго зьвізда гасне і паде; часом паде богато зьвізд, се показує, що є десь на сьвітї великий помір. Коли умерлий був праведний чоловік, то зьвізда вертає до сонця, а як нї, то паде у сьвіт. Із таких зьвізд, що гаснуть, як умирає неправедний чоловік, і падуть, не вертаючи до сонця, повстає місяць.

Зьвізда, яку видно рано досьвіта, називає ся *дéнниця* — зьвізда Матери Божої, а тота, що у вечері перша показує ся, се *зірнйця* — зьвізда Архангела.

Сонце стоїть над землею, яка плаває по водї; в міру того, як вода стає більша, підносить ся і земля на нїй, через те наближає ся вона до сонця і тодї настає на земли *лїто*; коли-ж води менче — земля опадає, чим віддалює ся від сонця і тодї настає на земли *зима.* У горі над землею стає дуже зимно та з того там мерзне усе; на землю паде лише *зимá* - снїг; як земля наблизить ся до сонця, то у горі зачинає робити ся тепло, від того топить ся усе; зразу починає падати зимний дощ, відтак

*) Про сонце, місяць, зьвізди, дощ, град, снїг, вітер подаю тут лиш те, що конечне для зрозуміня сего уступу. Обширнїще про ті тїла і з'явища природи подам у »Космогонії“.

Digitized by Google

теплий, а з снїгу, що топить ся, стає велика вода, море більшає, земля підходить до гори, наближає ся що раз більше до сонця, від чого на земли стає *спéчно;* тогди пе всяке дихане богато води, люде варять більше, розсипають, та від того море стає меншеньке, земля упускає ся що раз низше; а як земля віддалить ся дуже від сонця, стає на нїй що раз студенїще, усе замерзає, а у горі знов топить ся усе; так у кождий рік земля то підходить до гори, то упускає ся.

Як лїтом приблизить ся земля до сонця, близше неба, то на нїй стає яснїще, днина більшає, а як упустить ся земля, то на нїй менче видно, днина коротша.

Сонце, поки сьвіта, не йшло нікуди тай не піде; хоть ми кажемо, що воно заходить, але то не так, а ось як: земля крутить ся, як кружево; серед неї є велика гора; як та гора стане проти сонця, то застане (заступить) єго, тогди є ніч, а як гора піде далї, то стає днина. На тій горі є така *крúса*, де усе є ніч, там долїтає лише голубець і орел.

І місяць стоїть на небі проти сонця; як гора застане сонце, то видно на небі місяць. – *(Юра Шеребурьик із Барвінкової.)*

Вітер се дух божий, а *буря* се дух Юди; як загутить у хмарі такий дух, що здіймає у гору пóпів, порох, камінє, болото, та утворить із того слуп, то тогди там не треба іти, бо там є Юда.

Вітер *горíшний* віє з Угорщини (з верхів гір), *бойковéц* від заходу від Бойків, *долїшний* з півночи з долів, а *підсóнїшний* від сходу сонця.

Грім повстає відси, що Алей Божий кидає камінєм за Юдою, а *блискавка* = *фискáвка*, від того, як він пустить ся на Юду з лискучим мечем.

Дощ се мрака, що повстає з моря і підносить ся у гору; і *зимá* — снїг, то само; як вітер прижене дощ або снїг над землю та потрясе ним, то той паде.

Град — великі, *хміль* — малі кусні леду, який товчуть грішні люде, а відтак наберуть у міхи і розносять за Юдою; де він скаже, там вони сиплять град чи хміль із міха.

В часї дощу показує ся *веселúця* - *веселá дождженá* — *дождженúця*. *Веселúця* називає ся вона тому, бо, як дощ упаде, то зараз стає на земли *вéсело*, *морíг* зазеленїє. Веселиця се Божа жила; вона тягне воду з чистої керниці та підносить єї під облаки в лїтї, як *спéчно*, а у небі хотять воду пити Веселиця показує, як

Digitized by Google

за високо стояла вода, як була потопа Ноєва. — Люде рстять ся до веселої. — До веселиці мож зайти, але треба натикати собі у пяту 12 голок; такий буде бачити усе на сьвіті. — Як чоловік напє ся води там, де веселиця пє, і не дихаючи забіжить до місця, де вона другим кінцем пє воду, — то стане зараз челядиною — жінкою.

З ріжнородних з'явищ природи прорікають Гуцули на будучі атмосферичні зміни.

Як на дворі *молодіт ся* — засуває ся хмарою, то буде дощ або сніг.

Як сонце заходить за хмару, буде дощ.

Як вода дуже шумить, буде погода.

Як сонце *у гóродї* окружене огнистим колесом, буде дощ; як місяць лиш до полудня *у гóродї*, а в полудне *гóрод* розійде ся, то буде веремя, а як зайде місяць *в городом* за верхи, буде дощ.

Як мрака сїдає на горах із долу на встріть, буде *година* — слота.

Як мрака сїдає на вершках гір, буде дощ днину або дві.

Як рано нема роси, то в день буде дощ; так само як роса довго лежить; як же-ж була роса тай скоро щезла, то буде погода.

Як хмари ідуть на доли (північ), то буде у горах веремя, а як ідуть із долів у гори, то буде слота довго тримати ся, буде *негóда*.

Як ідуть хмари з заходу — буде дощ.

Як рано на небі є *пóпал* — червоне небо, буде вітер, як вечір, буде дощ або сніг.

Як коло сонця показують ся *вýха*, — по однім і другім боцї сонця стає така ясність, як би було троє сонців; се стає тогди, як хмари рідкі та крізь них видно сонце, — то се показує рано на погоду, а вечером на дощ, зимою на *відмньйку*.

Як *в горіща* — з полонин, захмарить ся та нїмо горить, то іде *фортýна* — град, або *хміль* — крупи.

Як лїтом воробцї пищать або як ворони сїдають по кришах, то буде слота, а як зимою, то буде сніг.

Як окріп у горшку іде по верх крис, заки закипить, то буде слота.

Як свинї підлазять одна під другу, буде дощ.

Як сверщок цверкотить, або пугач кличе *пугý* — буде погода.

Digitized by Google

Як у зимі паде дощ, то в літї буде бити град.

Як у зимі зриває ся лїд на ріцї і крига зробить *запір*, то літо буде не *урідливе*.

В котрий час є в зимі морози, то проти того часу буде у літї *суша*.

В котрий час у зимі вітер, то проти того часу буде і в літї віяти.

Нераз стає в зимі у ясний день *весела́* – біла дуга; вона показує, що на долах *лють* — студінь, але швидко буде мягко. На долах є у тот час рідкі хмари — *мо́лодо*.

Від сонця стає *віха* – лучі ідуть просто як кужіль; як віха покаже ся рано, коли сонце ще за горою, або вечером, як воно вже зайшло, то се показує лїтом на вереме, а зимою на *лють* — мороз.

На небі буває коло одної зьвізди *віха* — як мітла, се знак, що буде війна.

Як на новий рік снїг і вітер, то не буде супокою в краю; а як того дня буря велика, буде війна.

Особливо день Благовіщеня, 7. (н. ст.) цьвітня, є для Гуцулів міродайним для прорікання атмосферичних змін в дальшім роцї; а вірять вони в те так, що вповнї приноровлюють ся до сего зі своїми роботами і продажию чи закупном худоби.

Як на Благовіщене паде дощ, буде цїле лїто *мочьи́ве* — мокре; як погода, лїто буде сухе, а як мішано, то лїто буде добре.

Того дня придивляють ся змінам атмосфери вже від опівночи; як від год. 1-ої до 3-ої у ночи ладно, то прорікають із того, що весна буде рана і погідна; уже тогди пускають сїно дешево, прорікаючи, що „на Юрія не токмо вівця напасеть ся, але і віл“; як же у ту пору неладно, то зима буде довго тримати, а лїто буде пізне, від того іде цїна сїна у гору (з 2 зр. за сьижінь до 4 і 5 зр.), а худоба дешевіє. Як того дня рано до полудня ладно, то весна буде тепла і сапане таке, хлїб буде ладний; а як у ту пору зразу ладно, а відтак захмарить ся, то весна буде ладна, але в сапане буде *пло́ва;* як у ту пору хмара тримала годину, то плова потріває кватиру, а як 2 годинї, то 2 кватирі, а як 4 годинї, то цїлий місяць буде слота. Як сполудня файно, то так буде по сапаню, і тогди, як будуть брати коноплї. Як же сполудня хмарно, то не сїють з весною конопель, але лен, бо лен любить дощ. Як вечером від год. 4-ої до 6-ої файно, то зачинають робити траву від

Digitized by Google

Илнї, а як хмарно, то запасають на веснї траву худобою, аби опізнити сїнокоси, а се на те, аби трава не виросла борзо, єї збила би дуже плова, через що годї би траву косити. Як коло 8-ої до 9-ої год. вечером файно, ясно, то треба рано веснувати, рано сїяти хлїб, бо будуть морози коло Воздвиженя (27/9). Як около 10-ої до 12-ої год. у ночи небо побілїє, а серед него стане *сутýга* — кусень чистого неба від Чорногори, то на Дмитра буде зима; тогди роблять усе *за-гóдї* — скорше, як звичайно, складають скорше сїно у стоги, прячуть скорше садовину, аби морози не захопили сїна у покосах та овочів на деревах; окрім того пускають у городи худобу, аби *зимá* — снїг, не припала отаву.

З часу, в який на Благовіщенє віє вітер, ворожать, коли буде він у роцї віяти.

Як на Сімеона Стовпника (1/9) ладно, то той рік, що йде, буде урожайний.

„Як на веснї не поквапить ся Юрій відобрати ключі, то ме ще далї Дмитро витискати свої морози; як же Юрій поквапить ся, а ме віз брати, значить не є санна дорога, то мороз ме на лїто затьигати (буде і лїтом мороз). Дмитро — запевняв Юра Шеребурьик із Бервінкової — каже тодї до Юрія: „Як ти минї не дав рано спати, я тобі не дам пристиглий хлїб з поля зібрати!“ і зморозить бодáй фасулї“.

Digitized by Google

ІЗДВО.

„Йнк сонейко зачинат змагати си в силу, а Божа дминка зачинат рости“ — тоді настає у Гуцулів *новий рік*. Сесю пору обходять Гуцули велично не тілько дома, але і в церкві, яка як раз тоді обходить Різдво Христове. Леґіні, що роблять у бутинах, тай ті, що *цара́ми* порозходили ся за зарібками, сходять ся до дому, аби спожити посполу *тайну вечеру* у *свьит вечір* у своїй хаті, куда по віруваню Гуцулів приходять у ту пору на тайну вечеру і душі померших.

Кілька днів перед Різдвом починають ґаздині порати ся у хаті: порядкують, перуть, миють, білять, варять, убирають хату по сьвяточ-

Digitized by Google

ному; ґазди знов заходять ся коло обійстя, чешуть, змивають маржину, чистять спід неї, вивозять гній на поле, рубають дрова; а знов причта церковна порядкує у церкві: укриває престоли чистими скатерками, тиче нові сьвічки у поставники, чистить кадильницу, хрести, стирає порохи з образів і т. д. — словом по всїх усюдах вештають ся люде, ладять ся до великого сьвята, приспособивши постом, *пилипівкою*, і свою душу до звитаня єго.

Днем перед святим вечером лагодять ґаздинї усе, що треба до тайної вечері: миють біб, фасолю, сушеницї, сливи, пшеницю, барабулї, причиняють хлїб, мочать сушену рибу, готовять студенець з риби, роблять голубцї, росівницю, борщ, бють олїй, словом приладжують „усьикого хлїба, що Бог уро́див“, вигадуючи так, аби з него було 12 страв, бо тілько їх треба до тайної вечері.

З усего того „хлїба“ бере ґаздиня по ложцї, аби спечи з сего книшик, а відтак, засушивши єго, переховати до Юрія (див. там).

Рано в день св. вечера робить ґазда живу ватру; з неї розкладає він вогонь у печи і на припічку, а ґаздиня заходить ся, аби усе приладжене спекти, зварити та зготовити горівку з медом, калиною, гвоздикамн, цинамоном і перцем.

Того дня нїхто у хатї не пє, не їсть нїчого й не курить аж до вечері; не мож того дня з нїким сварити ся анї бити ся, бо се день згоди, любови, а хто того дня посварить ся, той через цїлий рік буде заводити сварку, битку; не вільно того дня рубати дров, „бо інакше буде птаха рубати кукурудзу“.

Упоравши ся з приладженем до вечері, глядить ґаздиня, аби пона двірю і у хатї не стояло нїчого на клинках та не висїло на грядках, по колах, „бо від того сїдала би птаха лїтом на городовину!“

„В вечеріх“ застелюють стіл отавою, поверх неї накидають усякого насїня і прикривають скатеркою; на конах стола кладуть під скатерть по зубцеви чеснику. І під стіл накидає ґазда отави, причім „риче як корова, блїє як вівцьи, рзе як кінь“, а се на те, аби худоба вела ся; поверх отави кладе ґазда ярем і цїлий ряд з коня, се на те, „аби маржину не напало нїчо у дорозї, аби нїхто єї не врік!“

Упоравши ся з тим, перевязує ґазда ножицї волїчкою на те, аби „завйизало сї усе лихо, яке є в ґосподарстві“, причім говорить: „Не ножицї вйижу, а вилицї медведям та вовкам, аби не мали моци мою маржинку ушкодити!“ Перевязані ножицї кладе під скатерть на стіл, у якого перевязує перехресте волїчкою,

Digitized by Google

„аби не розверло ся через рік“ (аби не хибло на столї страви); потім виносить із хати йигли, „аби чоловіка не кололо через цей рік, бо уся колотьба походить з йигли; колотьба щезає, не находить нікого у хатї, йик сї йиглу на свйит вечір спрьиче з хати!“ Діри у лавицях затикають отавою або клочем, причім промовляють: „Не дьирки затикаю, але рти моїм ворогам, аби їх напасти не ловили сї мене через цїлий цей рік!“

Той, що має які справи в судї, бере мотуз і вяже на нїм ґузи, промовляючи: „Не ґуз завйизую, але рти моїм ворогам та панам, аби мене не побивали; не ґуз вйижу, а рот війтови, аби мене не кривдив; не ґуз вйижу, а рти гавкунам та пльоткарам!“ Сїдаючи до вечері, присїдає той мотуз з ґузами і промовляє: „Аби усї рти так мовчьили, йик ті ґузи під моєв ср...в, йик она мовчит!“

На укритий стіл укладає ґаздиня хлїб у 2 ряди, а поверх них колачі і 2 топки соли.

Як уже добре смеркло ся, виходить ґазда з хати, стріляє з пістоляти на знак, що час на тайну вечеру. На тот знак, або почувши єго від сусїди, перебирають ся усї у чисте лудинє, почім бере ґазда каганець з ладаном, обходить і обкурює 3 рази хату довкруги, „аби фискавка не близила сї д' хатї і ласиця, аби не пхала сї, ади, д' маржинї“, а ґаздиня перецїджує насамперед біб, солить єго і кладе у мисцї на стіл; се є „перша вечера“; за бобом кладе рибу, варені пироги, голубцї, сливи, *дьобавку* — пшеницю з медом, барабулї *рьижені* олїєм і чесником товченим, *вар* — сушеницї виварені, горох рьижений олїєм і чесником, *логаву* — ячмінь піханий варений з олїєм або медом, сливки з фасулею, пироги з маком, *росівницю* — капустяний росів з крупами, *кашу* — просо піхане, варене, рьижене олїєм, *кокошї* — варена лущена кукурудза.

З кождої тої страви набирає ґазда по трохи у корито, солить, мішає з ґрисом і несе худобі, яку усю зігнав поперед в одну загороду, де дає кождій покушати тайної вечері.

У кого є пасїка, той іде і до бжіл, дає їм води та меду.

Опісля бере ґазда малий хлїбець — *кокуцик* та маку на кружочок а в черепок або яку иньшу *посудку* накладе грани та ладану, обходить з тим цїле обійстє по усїх кутах, іде у комори, напід, словом усюди, „куди ходьи люде“, а розсїваючи *самосійний мак* (дикий) каже: „Йик тот мак не годна відьма візбирати, так аби не годна пошкодити моїй маржинцї“.

Digitized by Google

За тот час мусить бути у хаті тихо, усі сидять супокійно, лише ґаздиня порає ся по хаті, сьвітить сьвічки, лагодить по трохи усякої вечері, але лише з 9 страв, у нову миску, „за яку не мож у місті торгувати ся“, на верх кладе колач а в середину один пугарчик з медом, другий з водою, а на колач накладе горіхів волоских та яблок; як худоба спожила вечеру, входить ґазда у хату, бере в одну руку приладжену жінкою миску, а в другу сокиру і виходить в друге на двір, затворивши за собою двері. На дворі запрошує він до себе на тайну вечеру ось як: „На свйит вечьир родив'ем си, на свйит вечьир хрестив'ем си, Пречиста Діва на золотім кржмі мньи держьила, у змиєвім озері*) мньи купала! Градівники, чорнокнижники, мольфарі, планетники, лісні вовки, медведі, лиси — прошу вас на вечеру!“ Так кличе три рази, а потім кінчить: „Йик ви не йнвили си на су тайну вечеру, йик не маєте моци йивити си на Різдво і на Великдень, так аби-сте не мали моци анї волї тої минї шо злого зробити в хіторі моїм! Як вас тепер не видно, не чути, так аби вас не було чути та не було видко через цїлий рік!“ Опісля запрошує бурю на тайну вечеру, кличучи: „Будь ласкава і виходь до нас на сьвйиту вечеру!“ Так кличе три рази, почім кінчить: „Коли ти тепер не ласкава прийти на свйиту вечеру, на дарі Божі, на снті страви, на палені горівки, на велике добро, йик ми тебе просимо, то не приходь до нас лїті, йик ми тебе не трібуємо!“ По тих словах вертає ґазда у хату, замикає двері на засувку, бере черепок з гранею і ладаном, обводить димом 3 рази за сонцем (робить округи), почім підкурює усїх присутних і усї кути, а вкінци кладе черепок на камінь під стіл; се робить він на те, бо „пек му! *щез би*, міг-би бути у хатї, а ладаном він викурює ся, та не має моци; як курить ся, то буде чисто у хатї!“

Декуда ведуть у хату маржину, „аби вона так не переводила сї, йик цї свйита не переводьи сї!“

Так ворожать по усїй Гуцульщинї, тільки у Космачи троха інакше, а то:

Як тільки покажуть ся зьвізди на небі, позганяє ґазда худобу до одної кошари; ґаздиня засьвітить у хатї, почім виймає ґазда столове вікно, бере під плече перший хлїбець, який ґаздиня упекла, веретено у ліву, а сокиру у праву руку, обходить з тим три рази обійстє, причім за кождим разом стає перед „вібраним“ вікном і каже: „Добрий вечір!“ — на що відповідають хатінї: „Дай Боже

*) О тім пізнїще.

Digitized by Google

здоровйи!“ — Потім промовляє ґазда: „Йик не вижу тепер тучі, бурі, грому на моїм обійстю, так абих єї через цілий рік не видів! Йик не вижу тайної вечері, так абих не видів через цілий рік зьвірів межи маржиною! Затикаю ирти, пащеки зелїзними обручами, зелїзними ключами, аби зьвір не їв моєї худоби!“ Опісля замикає усї ворота, двері і входить у хату. Від тої хвилї не сьміє нїхто з хати виходити. „Хто так зробит, тому безпешно анї зьвір не пожре, анї гадюка не укусит худоби, анї фуґа не зібет дробйита. И христьинина град не вбйи“. Хлїб, що держав ґазда підчас того ворожіня під пахою, засушують і дають худобі з вуглем із живої ватри і з сировицею.

Аби відвертати бурю, роблять у Космачи ось що: Як готовить ся вечеря, треба в девятьох горшках варити девять страв: борщ, фасолї, рибу, сливки, голубцї, пироги пшеничні, вужені пструги, сушеницю і пшеницю. З кождої страви беруть по ложцї, замісять усе разом і, додавши трохи муки, зроблять колач і спечуть. Вечером перед вечерою беруть шутку, яка від великодня стояла за образами, сьвічку, яка була приліплена до пасхи, а до того у мисчину з усеї страви, яка варила ся на сьвят вечер і колач, та з тим виходять на двір, де вже маржина в однїй кошарі зігнана. На дворі треба викрутити ся в той бік, як іде сонце, опісля так промовити: „По перший раз прошу тучу, бурю, чорнокнижників, що град товчут, дуже прошу на тайну вечеру!“ — так 3 рази. Вертаючи з хати, треба викрутити ся знов за сонцем, опісля увійти у хату і, не оглядаючи ся, замкнути єї.

За тот час, як ґазда був на дворі, накладає ґаздиня у другу миску усякої вечері (страви), а на верх кладе „перший хлїб“ — той, що насамперед виняла з печі, а як тільки ґазда поверне у хату, зажегає ґаздиня сьвічку, приліплює єї до миски, кладе тоту миску на полотно і подає ґаздї; сей обходить три рази за сонцем довкруги хати, потім кладе миску на стіл і уклякає, а за ним усї хатїні, почім бють поклони та „просьи щіре Бога, аби єго ухвалити, упросити, аби і тих душ до вечері припустив, що ми їх не знаємо, а їх дожидаємо, що за нї нїхто не знає, що они припадками пропадают, що они бутинами побиті, дорогами покалїчені, пострачувані, водами потоплені; за котрих нїхто не знає лягаючи і встаючи, нїхто не згадає дорогов ідучи, а они, бідні душі, гірко в пеклї прибувают і цего свйитого вечера чекают, що нас у цес вечьир молитви великі идут, що такі душі сї найдут, що тоті душі споминут. Щіре Бога просимо, поклони бємо і споминаємо усї душі і тоти, що їх не знаємо! Господи, заборони хрестьинску ху-

Digitized by Google

дібку і мою від звірьи і від поганої віри на росах, на водах, на кождих переходах! Дьикувати Богу свйитому, що поміг дочекати у мирности, в радости і веселости сих божих свйиток, та поможи Боже, їх у радости відправити і від сих за рік других діждати!"

По тих молитвах устають усї, ґазда бере зі стола приладжену миску з усякою стравою а звертаючи ся до кого будь з хатїнпх, промовляє: „Ми усї з усего щірого серця і з Божої волї кличемо і Божі і грішні душі на вечерю і даємо єї, аби вони на тім сьвітї так вечерйли, йик ми тут; я даю за тоті померші душі, шо на сьвітї погибли, поратунку не мают; най Бог прийме перед їх душі! Я їх кілько запрошаю і закликаю на цу Божу тайну вечеру, кілько у цїм полотнї є дьирочок, по кілько, аби їх було на одній дьирочцї!" По тих словах подає миску тому, до кого промовляв, а тот кладе єї на стіл.

Тепер засїдають усї за стіл: на чільнім місци ґазда, поруч него ґаздиня, а далї дїти, слуги і близша родина, як вона не далеко живе а прийшла, тай бідні сусїди, що самі не мають за що урядити у своїй хатї тайну вечеру.

Як тільки засядуть усї, набирає ґазда пшеницї у ложку і мече єї три рази до стелини; при першім разї кличе три рази *прра!* потім промовляє: „Аби так йигньита у хатї штрикали та блеїли, йик скачет пшеница з землї до стелини!" Кидаючи другий раз, кличе ґазда: *шкне!* і промовляє! „Аби тельита так рикали та підштрикували, як підштрикує д' горі ца пшеница, тай аби так футко росли, йик футко иде пшениця до стелини!" — а при третім разї промовляє: „Йик ца пшениця летит д' горі і там держит сї купи, так аби бжоли тримали сї купи, тай так аби вертали до пасїки, йик сї віройи і аби сїдали на землю, йик пшениця падет до землї!"

По тих примівках кладе ґаздиня по пів ложки пшеницї та усїх страв у кутики обох вікон, тай по горшьити сити, почім бере бобу у руки і мече єго по усїх чотирох кутах хати, се „усе ангелам та помершим душам, шо в сю ніч приходять поживити ся!"

Позасїдавши, кушають найперше пшеницї, причім вінчують собі посполу „щьистьим, здоровєм, аби Біг поміг другого сьйитого вечера діждати!" і зачинають вечеряти з усїх страв, попиваючи горівкою з медом, пивом, ситою розпущеною у теплій водї або гербатою. На послїдку їдять бурьишку, рьижену з олїєм.

При першім напитку, горівцї з медом, звертає ся ґазда до ґаздинї, кажучи: „Здорова була, жінко! Дай, Божічку, аби-сми діждали до нарік такого самого вечіра!" На се відповідає жінка:

Digitized by Google

„Пий здоров! Дай, Божічку, здоровйи нам тай усім иршеним!“ Відтак перебирає жінка чарку від чоловіка, пє до найстаршої дитини і так іде чарка по старшині; коли є слуги у хаті, перепиває ґазда і до них ось як: „Дай, Господіку, аби ти нарік дочекав сідати до вечері з жінков своєв (чоловіком) та з своїми дітьми!“ З'ївши одну страву, кладуть одну миску верх другої. Підчас вечері панує у хаті спокій, говорять хіба тогди, як треба ще кому подати, бо не вільно нікому „з місця кивати ся, аж з'їдьи усу вечеру“.

По вечері встають усі враз, перехрестять ся і молять ся; у кого є пасіка, там виходять усі на серед хати і сідають на землю. Посидять так мовчки „ма́ленько“, а коли хотять вставати, кажуть: „Аби так тихонько у нашій пасіці, йик було у нас тихонько дома, аби так бжоли зтихонька сідали, як ми тут!“ Як є тільні корови, то ґаздиня лягає на землю, „аби корови лежучи сї вположили!“ Вставши, уклякають і молять ся, дякуючи Богу, що допоміг дочекати сьвят.

Як є у хаті дівка у бовтицях (на відданю), то бере хлібець, що єго крадькома спекла, під праве плече, виходить по вечері на двір „слухати“; як учує трембіту, то ворожить собі з того, що віддасть ся у тім році, а коли учує пса, що гавкає, то лишить ся рік дівкою; відки учує голос чоловіка, з того боку прийдуть старости.

І ґаздиня виходить на двір, аби з того, чи на дворі ясно чи ні, ворожити, чи і як будуть нести ся кури.

Як на вечері були чужі люде або бідні, набирає ґаздиня у миску усеї „вечері“ та дає їм „за померші душі!“ Коли-ж не було бідного на вечері, тоді пересилає ґаздиня до єго хати миску повну страв.

Мисок анї ложок не мож по вечері прятати, анї мити, они лишають ся так через цїлу ніч, при запаленій сьвічці, „хто би їх зібрав із стола та помив, мав би гріх неспасенний, бо душі сьвяті не можут прийти та їсти так, як ми, они жиют парою, лижут миски, тому треба миски немиті лишити до другого дня“.

По вечері не можна денебудь сїсти, треба уперед продути місце, де сїдає ся, аби не привалити душу яку, яких тогди богато у хату сходить ся. Вони дуже люблять, як по вечері грає скрипка, вони танцюють за нею.

У кого є близькі сусїди та знакомі, то наберуть з мисок, що стояли на столї, пшенички, рибки та ще дечого, ідуть з тим до кумів, сусїдів. Увійшовши у хату, кажуть: „Добрий вечір, як вам

Digitized by Google

сї сьвйиткує?“ „Добре, як вам?“ Опісля вінчують собі посполу ось як: „На многі літа з свйитим вечером, аби дочекали посполу і нарік такого вечера“, а передаючи принесену миску страв, кажуть: „Просимо, кумко, на вечеру; хоть не велика, то приймайте за велику“. А кума відповідає: „Велика! Велика! Аби-сте такі великі у Бога були, йик цес дар Божий великий!“ По тих повитанях засїдають за стіл, їдять, пють, колядують, а як є у хатї скрипка, танцують, веселять ся, набувають ся, бо „се днина весела для усього диханя!“ Коли-ж нема скрипки, то побудуть трохи, а відтак усї разом ідуть до других кумів, несучи з собою миски із стравою; так ходять одні до других, аж натрафлять на хату, у якій грає скрипка, та там балюють уже до білого дня.

Йдучи з вечерею до сусїдів та кумів, можна стрітити „Юду, бо він чьитує того вечера на пйиного і може єго водити цїлу ніч!“ Аби єго від себе відвернути, треба на дорозї закликати: „Микито, ану суди, най тьи виджу! Шос буду говорити!“ Як ся щось привиджує, шумить, летить, то той, що несе вечеру і кликав Юду, має казати: „Я не йду сам, а йду з гузицев!“, се на те, аби Юда не бачив вечері, „та не водив чоловіка цїлу ніч у безвісти, бо Юди ходять тої ночи по сьвітї, аби перевідати, чи люде ходят один до других з вечерею“, бо доти буде сьвіт стояти, доти буде найстарший Юда прикований ланцами до скали*), доки люде не перестануть сьвяткувати, доки будуть одні до других з вечерою ходити. Тому то він висилає молодших Юдів, аби перешкаджали в тім. А як-би припадком на кого найшов Юда та показав ся, треба до него на відлів говорити: „Не добрий вечер“, „не йду з вечерев“ і т. д. він дасть ся обманити, бо „йиму, щезби, нїколи (не має часу)!“ — він того дня має увесь сьвіт обігнати.

У кого є пасїка, той не виходить того вечера з хати; надто він мусїв старатись, аби усе позичене було дома, усї ворота та фіртки були позамикані, бо рої поутїкали би.

Річ ясна, що по так переведеній ночи у саме Різдво мало хто приходить до церкви на утреню а ще менче на вечірню.

На Різдво рано по молитвах забирають усе зі стола, лишають лише 2 хлїби, колач, гуску соли і чеснок, що усе укладають на кінци стола (коло постелї) і те стоїть на столї до Йордану; усї кришки прячуть зі стола та дають їх враз з позісталою пісною

---

*) Про се пізнїще.

Digitized by Google

стравою безрогам і маржині; самі-ж їдять уже скоромно, з солониною або маслом.

Другого дня сьвят сходять ся численно до церкви „на Збори"; того дня розпочинають братя церковні колядувати по селу. Охочих до того досить, кождий хотів би перед вести, бути *вибірцею* (вибраним), бо се велика честь. Коли не прийде до порозуміня межи братьми церковними, рішає остаточно сьвященик, прочитавши по проповіди в церкві *вибірців* і в котрий бік вони мають іти з колядою. В деяких селах, на пр. в Космачи закуповують братя церковні усю „коляду", платять з гори умовлену квоту до скарбони церковної і, дібравши собі людий, ідуть на свою руку з колядою. В других селах ділять ся братя церковні на *табóри*, яких скількість залежить від величини парафії, (у Жабю — Ильці на пр. ідуть у 5 таборах, в Ясенові у 2 табори, в Яворові ділять ся на 8 пайок і т. д.); в кождім таборі є один церковний брат — *вибірця*, який добирає собі *берéзу* (переша?), такого, що уміє всякі коляди і в них перед веде, а той добирає собі 6—10 „кольидників", між ними одного трембітанника, одного скрипичника і одного „коня" (на коня беруть якого „уферму, аби з него було сьміху богато"); окрім тих добирають собі „пльисанників", з яких кождий мусить мати топорець. (У Космачи нема „пльисанників").

Колядники беруть із церкви для *вибірця* скарбону і хрест, для *берéви* більший дзвінок, а для себе менчі; дзвінки присилюють собі до правої руки; *кінь* іде без дзвінка.

Вибори, поділ на табори та вихід колядників стягає до церкви велике число цікавих людий, які зразу товаришать колядникам, що збившись у „табори" розходять ся кождий у свій кут села.

Розтаборившись, починають братя церковні а за ними колядники при супроводі скрипки початок до коляд, при чім, як і при усіх колядах, поодинокі стрічки коляд присьпівує сам береза, а колядники сьпівають лише за кождою стрічкою, пересьпіваною березою, припів: „Гой (Гей, Ой) дай Боже!"

1. Гой війшло брацтво рано з церковці!
Гой дай Боже!
Тай стали собі у три рьидочки!
Гой дай Боже!
Тай загадали три загадочки!
Г. д. Б.!
Ой брати, брати, ми порадьмо си;
Ой порадьмо си тай не зрадьмо си,

Digitized by Google

Та не купуймо на дївки срібло,
На дївки срібло, на жінки злото*);
Купім ми собі золоті човни,
Золоті човни, срібні веселця,
Тай пустїм ми сї края Дуная!
Краєм Дунаєм на сине море,
А синим морем в золоті брами,
Кольидувати, мир звеселяти,
Мир звеселяти тай вінчувати:
Из сими свйитки аж до Васильи,
Пишнії ґазди тай їх ґаздинї
Из чельидочков, из дїточками,
Шьистьим, здоровйим, свйитим Рождеством,
Свйитим Рождеством, Ісусом Хрестом!
Гой дай Боже!
(Жабв.)

2. Гой вийшло брацтво рано з церковцї,
Гой дай Боже!
Тай стало собі у три рьидочки,
Гой дай Боже!
Підемо, братї, кольидувати,
Підемо, братї, Христу сьпівати!
Закольидуєм миску золота,
Миску золота, а другу срібла.
Підемо собі до золотаря,
Зробимо собі золоті човни,
Золоті човни, срібні веселцї,
Тай пустимо сї на бистру воду,
Тов бистров водов на тихий Дунай,
Тай поїдемо краєм Дунаєм,
Краєм Дунаєм на сине море,
Там зустрінемо доброго пана,
Шо кольидничкам вірно заплатить.
Подай му, Боже, шістьи, здоровйи
На родиночку, на худобочку!
Гой дай Боже!

По відсьпіваню початку простують усї табори насамперед до сьвященика; „пльисанники“ ідуть поза колядниками „пльи-

*) аби їх утихомирити за цїлотижневу і довшу неприсутність у хатї.

Digitized by Google

сучи дрібно і викручуючи топірцями по плечу". Під вікнами сьвященика починає ся колядоване звичайно колядою церковною.

Я зібрав коляди з усїх сел галицької Гуцульщини; з винятком кількох повторяють ся вони з менчими або більшими варіянтами по усїх селах; тому подаю тут тільки найповнїщі, а для порівнаня додаю декілька варіянтів, пропускаючи з зібраних рівнозвучні тай ті, в яких бракують цїлі звороти, стрічки або котрі безладно з собою по дві або і три повязані. Під тими, що я новіщими часами чи то сам зібрав, чи то, що менї надіслано, подаю хто і де їх сьпівав, а під колядами зібраними мною давнїйше не подаю їх жерела з причин поданих в передмові. — Церковних коляд, хоч деякі з них не цїлком згідні з церковним текстом, не подаю.

Колядувати зачинає береза за супроводом скрипки; за кождою ним пересьпіваною звороткою присьпівують колядники звичайно *при́пів* — рефрен: „Ой (гой, гей) дай Боже!", а по деяких селах присьпівують иньші припіви, як: „Свйитий вечер!", „Господи Боже!", „Радуй си!", „Ой свйите Різдво!", „В недїлю!", „На Різдво рано!", або повторяють звороткн, пересьпівані березою, або на нуту тої звороткн присьпівують „Славен єс, Боже, по всему сьвіту, славен єси!", „Повівай, повівай, вітре йа все з тихенька!", „Ой гордий, пане, пане (імя)!" і т. и.; ті припіви се не складова частина певної коляди, а залежать виключно від колядників, через що в однім селї присьпівують до коляди припів один, а в другім до тої самої коляди иньший.

Ті припіви подані при колядах лише за першою і послїдною звороткою, вони висунені трохи на право, для означеня, що повторяють ся за кождою звороткою, пересьпіваною березою.

Майже усюда і то кожду звороткн зачинає береза протяглим звуком: „Йа" або „Ой (гой)", а в Космачи таким „жее!", воно є тільки підхопленєм кінця припіву „Ой дай Боже!", тому звучить в сьпіві кожда звороткн ось як:

Йа, Ци дома, дома...
Йа, Ой сидит собі, книжку читає...

або *Ой*, Ци дома, дома...
Ой, Ой сидит собі...

а в Космачи: *Жее*, Ци дома, дома...
Жее, Ой сидит собі...

Окрім того колядники втручають всюди *й*, де тільки дасть ся, на прим.:

Digitized by Google

Виросла *й* сосна *й* золота *й* рясна *й*...
Ци дома *й* дома *й* наш пан...
Ой ми *й* знаємо *й*, шо *й* ґазда *й* дома *й*...

В текстах коляд тут поданих я се поминаю.

Кожда коляда кінчить ся „*вінчованєм*“, відповідним до особи, котрій колядовано. Ось кілька таких „вінчовань“:

. . . . . .
А за цим словом бувай нам здоров!
Бувай нам здоров, ґосподаречку!
Не сам собою, а з ґаздинькою,
Йа з ґаздинькою та з родиною!
Дай же ти, Боже, йа в дім здоровя,
Йа в дім здоровя на чельидочку,
На чельидочку, на домовую
Тай на худібку на роговую.
Ой дай Боже!

. . . . . .
Дай же ти, Боже, йа в хаті ситно,
У хаті ситно, на двір прибитно*).
Дай же ти, Боже, на хаті зіля,
На хаті зіля, в хаті весіля!
В пасіці бжоли из роєчками,
Из роєчками, пароєчками!
Ой дай Боже!

. . . . . .
Бувай же здоров, ґосподаречку,
Бувай же здоров з ґосподинечков!
Дай же ти, Боже, дома здоровйи,
Дома здоровйи й на чельидочку,
На чельидочку на домовую
Тай на худібку на роговую!
Ой дай Боже!

. . . . . .
Вінчуємо ти шьистєм, здоровєм,
Свйитим Рождеством, Ісусом Хрестом!
Сесі свйитонька свйиткуй же здоров,
А другі свйитка дочекай здоров!

---

*) аби прибувало усього.

Digitized by Google

Поможи, Боже, свйита кінчати,
В шьистю здоровю других діждати!
Ой дай Боже!

. . . . . .

Вінчуємо ти шьистєм-здоровйим,
Шьистєм-здоровйим, Різдвом Христовим!
Дай же ти, Боже, в городі зело,
В городі зело, в хаті весело!
Подай же, Боже, всім здоровйичко,
На худобочку, на двір шьистьичко,
На худобочку, на роговую,
На чельидочку, на домовую!
Ой дай Боже!

. . . . . .

Бувай же здоров, гордий паничу,
Гордий паничу, чом (імя)
Не сам собою, з дьидем, ненькою,
З дьидем, ненькою, з всев чельидкою!
Ой дай Боже!

. . . . . .

Бувай же, здоров, пишний паничу,
Пишний паничу, чом (імя)
Рости великий, Богу на славу,
Богу на славу. на превелику!
Дьидеви й ненці на утїхочку,
А добрим людям на порадочку!
Ой дай Боже!

. . . . . .

Бувай здорова, кречная панно,
Кречная панно, чом (імя)
Рости здорова тонко високо
Людским дївчатам на завидоньку!
Дьидеви й ненці на услужечку,
Твоєму ґазді на утїшечку!
Ой дай Боже!

. . . . . .

Вінчуємо ти шьистєм здоровєм,
Шьистєм-здоровєм, красним молодцем,

Digitized by Google

Красним молодцем й розумом добрим,
Й розумом добрим і віком довгим!
Ой дай Боже!

. . . . . .

Рости велика до черевика,
Від черевика до чоловіка!
Ой дай Боже!

Ріжнородність арій коляд, сьпіваних по Гуцульщині, не велика; я слухав більш 200 колядників з ріжних сел, але не довелось мені почути иньших арій, як сї, що понизше подаю; поминаючи малі ріжниці, яких годі подавати вже тому, що вони зміняють ся не тільки в устах другого колядника, але й у того самого зараз при відсьпіваню другої зворотки, або таки при повторению тої самої. Тут не йде про те, на яку нуту сьпівають ся коляди, а тільки про самі ариї. Окрім того подано мені деякі тексти коляд без арій. Ті самі коляди сьпівають ся у одних селах на одну, у других на другу, але все-ж на одну з понизше поданих арій. Через те все не подаю арій під окремими колядами.

Перших 6 арій коляд поданих понизше і дві пльисанки списав Вп. проф. Філарет Колесса з уст колядників; иньші списав проф О. Людкевич за фоноґрафом, на який я коляди збирав.

До зібраних коляд додає проф. Колесса ось які замітки:

Майже усї колядки мають однакову характеристичну будову стиха, що складає ся правильно із двох ґруп силябічних по пять складів (5+5) і рефрену, що має звичайно 3—4 склади: „Гей дай Боже“, „Славен єсть“.

Отсим ґрупам силябічним і рефренови відповідають фрази музичні, так що мельодия колядкова складає ся звичайно з трьох фраз музичних, як у колядках 1, 2, 3, 4, 7. Стихови колядковому без рефрену відповідають дві фрази музичні, як у пльисанках.

При подвоєню стиха колядкового в мельодиї строфа колядкова складає ся з 4 або 6 ґруп силябічних і відповідно до того з 4 або 6 фраз музичних, що становлять цїлість мельодийну.

Часами замісць ґрупи зложеної з 5 складів виступає ґрупа чотироскладна, як у колядках 5, 6.

З огляду на характер мельодиї можна в наведених колядках розріжнити два типи: 1—4, 5—6.

Не треба і згадувати, що колядки, як взагалї пісні обрядові, належать до найдавнїйшої формациї наших народних пісень і заховали старинний характер і в формі себто в будові стиха і характері мельодиї.

Digitized by Google

Коляди:

1.

Moderato.

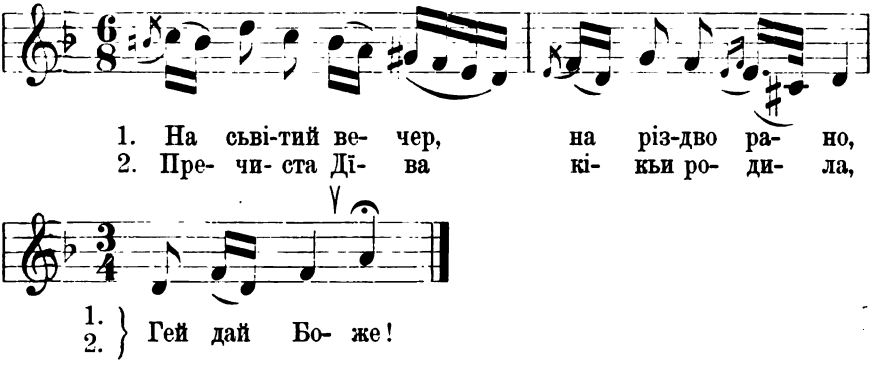

1. На сьві-тий ве- чер, на різ-дво ра- но,
2. Пре- чи- ста Дї- ва кі- кьи ро- ди- ла,

1. } Гей дай Бо- же!
2. }

Вариянт.

Moderato.

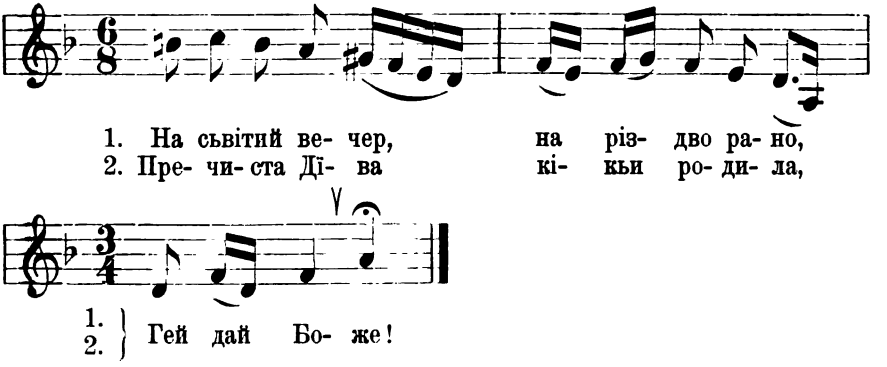

1. На сьвітий ве- чер, на різ- дво ра- но,
2. Пре- чи- ста Дї- ва кі- кьи ро- ди- ла,

1. } Гей дай Бо- же!
2. }

2.

Andantino.

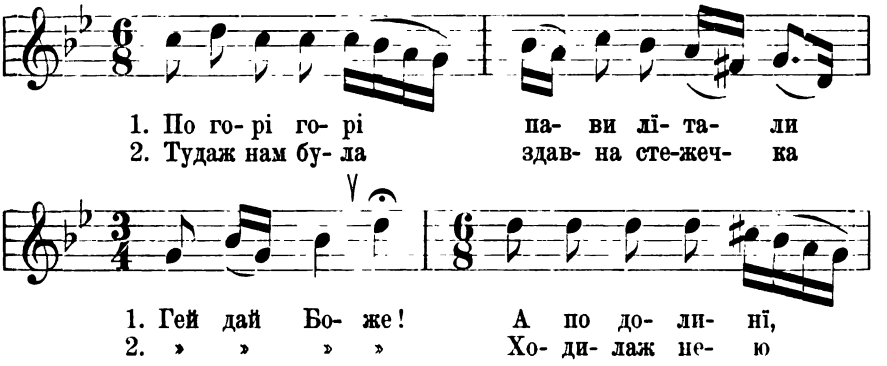

1. По го- рі го- рі па- ви лї- та- ли
2. Тудаж нам бу- ла здав- на сте-жеч- ка

1. Гей дай Бо- же! А по до- ли- нї,
2. » » » » Хо- ди- лаж не- ю

Digitized by Google

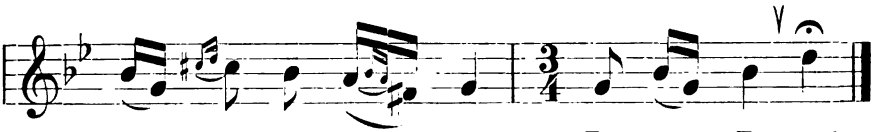

1. пі- рйи ро- ня- ли, Гей дай Бо- же!
2. пиш- на до- неч- ка, » » » »

3.

Andante.

1. Йа в по-ли, по- ли ру- бят ся дво- ри,
2. Ру-бят ся дво- ри на шти-ри вуг- ли,

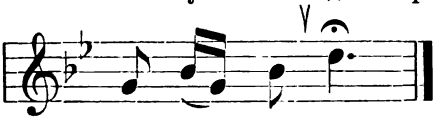

1. } Гей дай Бо- же!
2.

4.

Andante.

1. Ой за- ба- рив си мі- сьиць у кру- зї,
2. Місьиць у кру- зї гість у до- ро- зї,

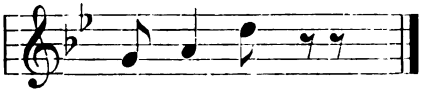

1. } Сла- вен есть.
2.

5.

Allegretto.

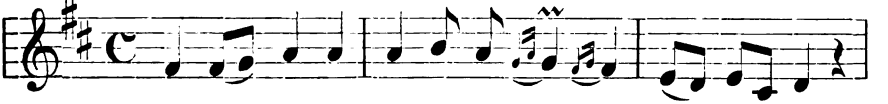

1. Вой ма ра- но зо- ря зо- ря- ла, Дай Бо- же!
2. Вой ще май ранче ко- гу- ти пі- ли, Дай Бо- же!

Digitized by Google

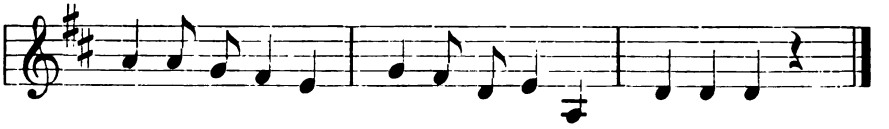

1. } Дай е- му Бо-же щі-сте здо-ро- ве, Дай Бо-же!
2.

6

Allegretto.

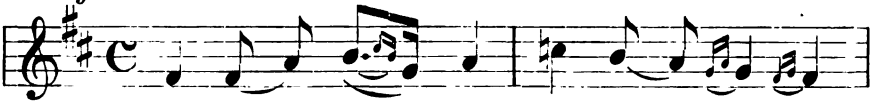

1. На сьві- тий ве- чер на рі- здво ра- но,
2. Ва- силь греч- ний пиш- ний гор-діль,

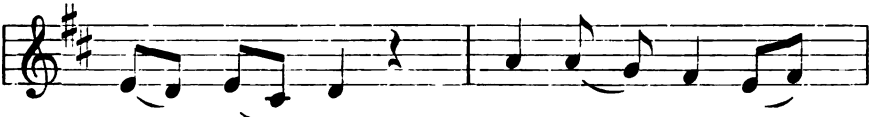

1. Дай Бо- же! Пре- чи- ста Ді- ва
2. Дай Бо- же! Ва- силь греч- ний

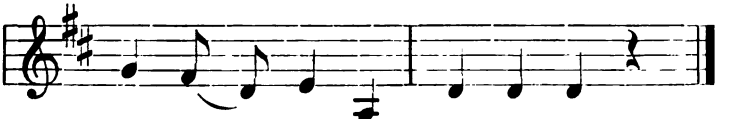

1. кі- кьи ро- ди- ла, Дай Бо- же!
2. пиш- ний гор- діль, Дай Бо- же!

7

Andante.

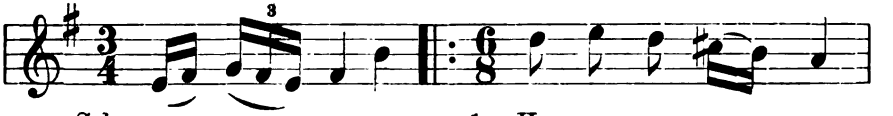

Solo скрипка. 1. Но- ва- я ра- да
2. Пре- чи- ста Ді- ва

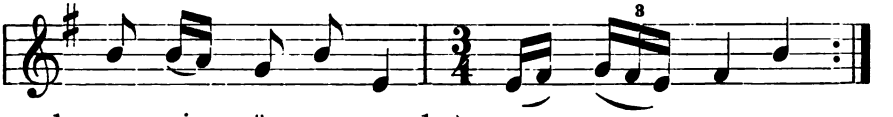

1. нам сьі зйи- ви- ла 1. } Ой дай Бо- же.
2. Си- на вро- ди- ла 2.

Digitized by Google

8.

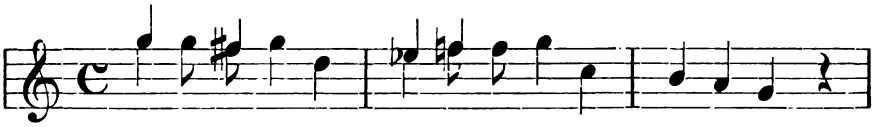

1. Сто- йіть Ца-рю на си-ним мо-рю, ра-дуй си!
2. Д не-му при-хо-дит І- сус Христос, ра-дуй си!

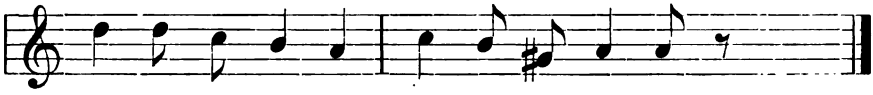

1. 2. } Ра- дуй си зе- мле, син на- ро- див си.

9.

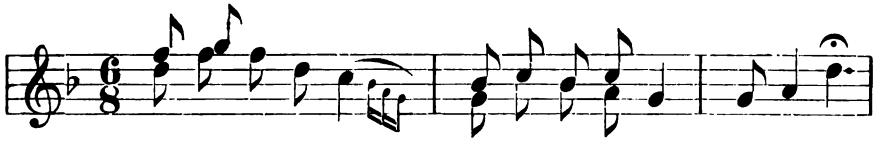

1. Ой в ліс-ку в ліс-ку на жовтім піс-ку 1. } Славен єс,
2. Ро- сло де- рев- це тон-ке ви- со-ке 2. }

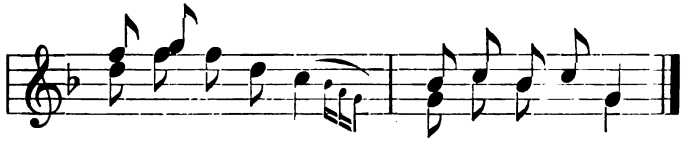

Сла- вен єс Бо-же по все-му сьві-ту.

Подаю коляди після того, кому вони присьпівують ся.

І. Священикови:

1. Отче духовний, любі татку наш!
Гой дай Боже!
Наблизте си д' нам, послухайте нас!
Ой ми хочемо йа в вашім дому
Одну пісночку вам розказати,
За Суса Христа, Божего сина,
Божего сина, нашого Бога!
На свйитий вечір Исус родив си,

Digitized by Google

На свйите Різдво він утвердив си,
А на Відорші Христос ирстив си.
Хто-ж єго ирстив? Иван Хреститель!
Тай віпроважьив до Русалима;
А в Русалимі богаті люде,
Наклали мости з жовтої кости;
Тими мостами Сус Христос ходит,
Сус Христос ходит, Богу си молит.
Йик тото вчула погана віра,
Погана віра, самі жидове,
Погана віра вся си здвигнула.
Не могли вони Христа пізнати,
Мусіли собі свйитцьи наймати.
Ой же тот свйитец бай на брамі став,
Исуса Христа в ручку цілував,
В самій тій хвилї Христа запродав!
Ай взьила Христа погана віра,
За білі ручки на тьижкі муки;
Взьили жидове, Христа мучіли,
Христа мучіли, на муки брали,
Терновий вінчик на голов клали,
Ой ожиночков оперезали.
Всьике деревце за нігтї били;
Жадне деревце ни приймало си,
Ни приймало си, все ламало си,
Зпоза нігтиків кров не пустило;
Червива ива лиш зогрішила,
Христу зза нігтїв кровцу пустила.
Дивйи си вони на Христа муки,
На Христа муки, — все Христос жие!
Поклали Христа в тернові крісла,
Тернове копйи в головку вбили!
Дивйи си вони на Христа муки,
На Христа муки, — все Христос жие!
Поклали Христа в глогову постіль,
Глогове копйи у ручку били!
Дивйи си вони на Христа муки,
На Христа муки, — все Христос жие!
А вни узьили на хрест прибили!
Дивйи си вони, — все Христос жие!
Вхопив один жид бай піку в руки,

Digitized by Google

Заколов Христа під правов грудев;
Ой йила з Христа кровцьи стікати,
Зачьив Сус Христос тогди вмирати.
На цілім сьвіті тогди тьма стала,
Сонце ни гріло, місьиць ни сьвітив,
Місьиць ни сьвітив, сьвіт си засмутив.
А вони Христа у гріб поклали,
Чотирох жовнїр на варту дали,
А самі собі вечерять пішли.
Йика-ж то була тота вечера?
Вечера була: рибка клининка,
Рибка клининка тай когутинка!
Кажет один жид: „Йик цесьи рибка,
Йик цесьи рибка у воду плисне,
Тогди Син Божий з гробу воскресне!
Йик цес когутик закокуріджет,
Тогди Син Божий из гробу втічет!“
Дивйи си вони, а рибка в мори,
А рибка в мори, бо вже плаваєт,
А вже Сус Христос в гробі вживаєт!
А когутичок крильцьими избив,
Крильцьими избив, закукурікав,
А вже Сус Христос из гроба втікав.
Земля си встрісла, варта упала.
Тогди на сьвіті весело стало,
Весело стало, сонце загріло,
Сонце загріло, місьиць засьвітив,
Місьиць засьвітив, сьвіт си ввеселив.
На синих морах корабель плавле,
А в тім корабли сімсот пристолів,
Поза пристоли сімсот духовних.
Ой сидьи, сидьи, службочку служьи,
За Христа муки, за їх розлуки!
Вінчуємо вас, наш пишний Пане,
Отче духовний, наш пишний Пане,
Шьистьим, здоровйим, многи літами!
Дай же вам, Боже, по двору шьистьи,
По двору шьистьи на худобочку,
А в дім здоровля на чельидочку!
Дай же вам, Боже, втіхи, радости,
Втіхи, радости тай веселости,

Digitized by Google

Від молодости аж до старости,
А рік від року токма до віку!
Гой дай Боже!
(Юра Кутащук - Ясенів гор.)

2. Йа в лісі, в ліску, в вишневім садку!
Гой дай Боже!
Росло деревце тонке, високе,
Тонке високе в корінь глюбоке,
В корінь глюбоке, а в верх кудрьиве;
На тім кудрику сив сокіл сидит;
Ой сидит собі, делеко видит;
Ой він аж видит на синї моря.
На синїх морях карабец плавле,
А в тім карабци сїмсот пристолів,
Поза престоли сидьи панове.
Ой сидьи, сидьи, радочку радьи,
Радочку радьи первовічную,
Йик жиди Христа на муки брали,
Терновий вінчик на голов клали,
Всьике деревце за нігті били;
Тото деревце не приймало си,
Не приймало си, все ламало си,
Зпоза нігтиків кров ни пустило;
Червива нва лиш зогрішила,
Христу зза нігтїв крівцу пустила.
Де крівця кане, в землю потане,
В землю потане, з землї відтане,
З землї відтане, там винце зийде;
Де сльозка кане, в землю потане,
В землю потане, з землї відтане,
З землї відтане, там церков стане;
Де слинка кане, в землю потане,
В землю потане, з землї відтане,
З землї відтане, керничка стане.
Керничка будет людям на прихід,
А винце будет людям на закін;
Керничка будет людям на питьи,
Людям на питьи, всїм на пожитьи.
Вінчуємо вас, наш пишний пане,
Шьнстьим здоровйим, многи лїтами,

Digitized by Google

Свйитим Рождеством, Божим божеством,
Тай Відорщами тай радощами.
Дай же вам, Боже, втіхи радости,
Втіхи радости і веселости,
Від молодости аж до старости,
А рік від року токма до віку!
Поза цим словом тривайте здорові!

(Юра Кутащук — Ясенів гор.)

3. Нова рада нам сї зйивила
Ой дай Боже!
Пречиста Діва сина вродила!
Йик го вродила, в пелени ввила,
В пелени ввила, в йислї вложила,
В йислї вложила, сїнцем прикрила,
З йиселец брала, миром купала.
Миром купала, в ризи вбирала.
Свйита Пречиста ослони клала,
Всї апостоли з сьвіта ззивала;
Раду радили, субор судили,
Йик би дитяти имйичко дати.
„Дали-ж бих єму свйитого Петра!“
Пречиста Діва то не злюбила,
Ой не влюбила тай не вхвалила,
Увес тот субор увес звалила!
Пречиста Діва ослони клала,
Йа всї свйитії з неба ззивала;
Раду радили, субор судили,
Йик би дитяти имйичко дати.
„Дали-ж бих єму свйитого Павла!“
Пречиста Діва то не злюбила,
Ой не злюбила тай не вхвалила,
Увес тот субор увес звалила!
Пречиста Діва ослони клала,
Йа всї ангелї з царства ззивала.
Раду радили, субор судили,
Йик би дитяти имйичко дати;
„Дали-ж бих єму самий Сус Христос!“
Пречиста Діва тото учула,
Тото й учула тай улюбила,
Ой улюбила тай ухвалила,

Digitized by Google

Йа ввес тот субор д' собі приймила.
Усім ангелам подьикувала,
А ввес тот субор тай записала.
Пречиста Діва голов підньила,
Голов підньила, з низка вклонила,
Йа всї ангелї поклонили сї.
Жиди невірні посмутили сї,
Посмутили сї, стали ридати,
Стали ридати, раду радити.
Пречиста Діва йак тото взнала.
Ісуса Хреста вна ізховала.
Прийшли жидове, стали питати,
Стали питати, ревідувати:
„Пречиста Діва, дес Христа діла?"
Сховалам его в шовкову траву.
Ирод невірний на то не дбае,
На то не дбае, траву рубае,
Траву рубае, Христа шукае.
Всю траву изтяв, Христа не найшов
Христа не найшов тай назад прийшов
„Пречиста Діва, дес Христа діла?"
Сховалам его в темнії лїси.
Ирод невірний на то не дбае,
Лїси рубае, Христа шукае.
Всї лїси изтяв, Христа не найшов,
Христа не найшов тай назад прийшов.
„Пречиста Діва, дес Христа діла?"
Сховалам его в йиру пшеницу.
Ирод невірний на то не дбае,
На то не дбае, Христа шукае;
Пшеницу изтяв, Христа не найшов,
Христа не найшов тай назад прийшов.
„Пречиста Діва, дес Христа діла?"
Сховалам его тай до Египту.
Ирод невірний на то не дбае,
На то не дбае, діти рубае.
Три турмі дітий Ирод изтяв,
Ой Ирод изтяв, Христа не найшов,
Христа не найшов тай назад прийшов.
„Пречиста Діва. дее Христа діла?"

Digitized by Google

Післалам єго тай на небеса!
Ирод невірний став, засмутив сї,
Шо перед Богом він осквернив сї.
Ой дай Боже!
(Михайло Палїйчук - Космач.)

4. Ой в лїску, в лїску, на жовтім піску,
Свйитий вечір!
Росло деревце тонке й високе,
В корень глїбоке, в листок широке,
В листок широке, в цьвіток багрове,
В цьвіток багрове, в вершьик кудрьиве.
Ой на тій кудри сам сокіл сидит,
Ой, сидит, сидит, далеко видит.
Йик за далеко? На сиие море.
Края Дуная корабель плавле;
Шо в тім корабли? Самі столове,
Коло тих столів все старі люде,
Ой старі люде й старі ґаздинї,
Старі ґаздинї радочку радьи:
Шо не так тепер, йик стародавне,
Шо кум до куми з вечерев не йде,
Син на таточка ручку здіймає,
Донька матери не послушає,
А брат на брата ніж витьигає,
Сестра на сестру чьиру шукає,
Сусїд сусїда в пана тьигає,
В пана тьигає, під кару дає,
Посмутило си, похмурило си,
По всему сьвіту, маковим цьвіту!
Свйитий вечер!
(Мих. Гутинюк — Криворівня.)

5. Дьикуймо Богу Ісусу Христу,
Ой дай Боже!
Ісусу Христу, Пречистій Діві,
Пречистій Діві і усім свйитим
І усім свйитим, шо є у небі,
І усім старшим, шо є на земли!
Панї ґосподару, сїдай коло нас,
Не сам з собою, із дружиною,

Digitized by Google

Із дружиною, із діточками.
Сьидте коло нас, послухайте нас;
Будемо ми вам кольидувати,
Кольидувати, Христу сьпівати.
Царю Давиде, ставай со слави,
Кольидуй кольнду разом із нами.
Христу рожденному всї царі грают,
Сьпіваймо, граймо, граймо, сьпіваймо,
Христа рожденного всї вихваляймо!
Діди з бабами, ґазди з жінками
Христу рожденному всї вони грают
Та веселенько Христу сьпівают!
Христа рожденного всї вихваляют!
Сьпіваймо, граймо, граймо, сьпіваймо,
Христа рожденного всї вихваляймо!)*
Парубки з дївками, хлопцї з дївчьнтами,
Христу рожденному... і т. д.
Коники, коровки тай ще волики,
Христу рожденному... і т. д.
Овечки, козочки, та й ще і бжілки,
Христу рожденному... і т. д.
Гусочки, качечки та поросючки,
Христу рожденному... і т. д.
Курочки, когутнки та голубочки,
Христу рожденному... і т. д.
У скрипки, в трубки тай ще у дзвінки
Христу рожденному... і т. д.
Ой місьиц, сонце, зірницї з неба,
Христу рожденному... і т. д.
Ой дощик дрібний тай вітри з неба,
Христу рожденному... і т. д.
Тай і водицї, шо всім нам треба,
Христу рожденному... і т. д.
Вам на здоровйи, наш ґосподару,
Не сам з собою, із дружиною,
Із дружиною і діточками.
Вінчуємо вас шьистєм-здоровйим,
Шьистєм-здоровйим, свйитим Рождеством,
Свйитим Рождеством і Сусом Христом,

*) Тих 5 рядків повторяє ся по кождій зворотцї.

Digitized by Google

І Сусом Христом і Новим Роком.
А за сим словом тривайте здорові.

(Марко Мегеденюк — Річка.)

6. В вишневім саду стала росицьи,
Господи Боже!
З тої росиці стала кирницьи,
Йа в тій кирници сьвіта Пречиста,
Сьвіта Пречиста Христа купала.
Йик го скупала, борзо сховала.
Прийшли жидове Христа шукати:
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Понеслам єго під біле терно.
Прийшли жидове терно рубати,
Терно зрубали, Христа не найшли.
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Понеслам єго під чорне терно.
Прийшли жидове терно рубати,
Терно зрубали, Христа не найшли.
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Понеслам єго під білий камінь.
Прийшли жидове камінь знимати,
Камінь изньили, Христа не найшли.
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Понеслам єго в шовкову траву.
Прийшли жидове, траву скосили,
Траву скосили, Христа не найшли.
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Понеслам єго під сине море.
Прийшли жидове море гатити,
Море гатили, Христа не найшли.
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Понеслам єго під чорне море.
Прийшли жидове море гатити,
Море гатили, Христа не найшли.
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Післала-сми го аж на небеса!
Небеса вчули, отворили си,
Всї души в Бога ввеселили си.
Пречиста Діва Христа віддала

Digitized by Google

Людем на радість, Богу на хвалу!
Господи Боже!
(Юра Шеребурьик. — Барвінкова.)

Від сьвященика розходять ся усі табори у свої *покýтя.*

Наближаючи ся до хати, перед якою мають колядувати, на яких 50—100 кроків починають іти „пльисучи́ поровень кроком", поважно, що дає догадуватись, що се якийсь давний релїґійний танець, тим більше, що виводять єго нераз сивоволосі ґазди, немов би хотїли в той спосіб свого Бога вшанувати. При плясу подзвоняють колядники коротко *пóровень* — до такту, а пляса-ники сьпівають:

Ой зза ґірочки, зза калиночки
Їхали люде з Україночки,
То в білім, то в чорнім, то в коротенькім,
Йа кольиднички, всї молоденькі!

Завертаючи у ворота обійстя, починають коляду:

Ми д' сему двору ід веселому,
Ой дай Боже!
Ой ми-ж до тебе в рік загостили,
Ой дай Боже!

На подвірю затрембітає трембітанник, а як є хто з рогом, затрубить, аби дати знати людям, котрі сплять, аби вставали; з колядою ходять і по цїлих ночах; колядники уставляють ся лицем до вікон, попереду вибірця, задзвонивши у дзвінок, питає:

„Ци спиш, ци чуєш, наш ґосподарю? Та ци позволиш кольидувати?"

На голос із хати: „Просимо!" заграє скрипичник у скрипку „до кольиди", а за ним зачинає кольидувати *счінáнник* = *берéва* „в один голос" (сольо), потягаючи за скрипкою ось яку коляду:

II. Коляди під вікнами:

1. Ци дома, дома, сам пан ґосподар?
Ой дай Боже!
Ой ми-ж бо знаєм, ґосподар дома!
Він сидит собі по конец стола,
По конец стола йиворового.

Digitized by Google

Йа на тім столї три кубки стойи,
У однім кубку солодок медок,
Йа в другім кубку багрове пивце,
Йа в третім кубку зелене винце.
Солодок медок на свйитий вечір,
Багрове пивце д' свйитому Ріадву,
Зелене винце людям на закін!
Ой дай Боже!

(Юрій Соломійчук — Жабв.)

Колядники

2. Ми д' цему дому тай веселому,
Ой дай Боже!
Ой ми-ж до тебе все в рік гостеве.
Ой одни-ж ми гостї: ясне сонечко,
Другий же гостї: сьвітлий місьицю,
Треті-ж ми гостї: дрібний дощику.
Чим пофалиш сї, ясне сонечко?
Гой йик я зійду рано в неділю,
Загрію собов в церкві престоли,
Осьвічу церкви, в церкві престоли,

Digitized by Google

Дім ґосподарский, мир християнский.
Чим си пофалиш, йисний місьицю?
Гой йик я зійду темної ночи,
Темної ночи тай опівночи,
Зрадує ми си гість у дорозї,
Гість у дорозї, зьвіринка в поли,
Зьвіринка в поли і рибка в мори!
Дробен дощику, чим си пофалиш?
Гой йик я спаду тричи на мая,
Зрадує ми си жито пшеницьи,
Жито пшеницьи, всьика пашницьи.
А за сим словом будь же нам здоров,
Будь же нам здоров, ґосподаречку.
Ни сам из собов, з свойив ґаздинев,
Свойив ґаздинев тай з діточками!
Дай же вам, Боже, в ваш дім здорове,
В ваш дім здорове на чельидочку,
Гой на двір шісте на худобочку!
Вінчуємо вас шістєм, здоровийм, свийтим рождеством тай новим роком, тай довгим віком; аби-сте цей рік в мирности прожили тай других свйиток діждали.
Ой дай Боже!

(Максим Борчук. — Космач.)

під вікнами.

3. Ци дома й дома ой пан ґосподар?
Ой дай Боже!
Ой ми то знаєм, шо ґазда дома.
Сидит він собі по конец стола,
Ой сидит, сидит, книжку читає,
Книжку читає, пісню сьпіває.
Прийшли до него й від Бога й гості,
Від Бога й гості, всей кольиднички;
Прийшли го знати, єго витати,
Єго витати, пісню сьпівати,
Пісню сьпівати й кольидувати;
На дворі мороз, сьпівати не мож,
Ой ґаздо ладний, просимо встати,
І нас до хати зараз впускати!
Ой дай Боже!

(Мих. Гутинюк. — Жабє.)

Digitized by Google

4. Ой ци спиш, ґаздо, ой ци ти чуєш?
Ой дай Боже!
Хочемо тобі пісню сьпівати,
Пісню сьпівати, кольидувати.
Ой на всем небі сонце сияє,
Йа в цего ґазди мак процвитає.
Ой вперед хати є керниченька,
Ой керниченька ше й мурована,
Ой сріблом злотом вна гартована.
Коло кернички є дві дівочки,
Ой йак на небі бай дві зірочки.
Одна дівочка: Богородица;
Друга дівочка: Пречиста Діва.
Богородица Христа родила,
Пречиста Діва тото узнала,
І взьила Христа, зараз скупала,
Христа скупала, в ліси сховала.
Два три йангелї злинули з неба,
Ой йангелики, все леґіники.
Ой ми ідемо ліси рубати,
Ліси рубати, Христа шукати.
Ліси зрубали, Христа не найшли.
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Пречиста Діва Христа скупала,
Христа скупала, в траву сховала.
Два три йангелї злинули з неба,
Ті йангелики все косарики;
Ой ми идемо траву рубати,
Траву рубати, Христа шукати;
Траву изтьили, Христа не найшли.
„Пречиста Діво, дес Христа діла?“
Пречиста Діва Христа скупала,
Христа скупала, в цес дім сховала;
Два три йангелї злинули з неба,
А ті йангелї все кольидники.
Ой ми тут прийшли тай Христа найшли.
Ми кольидники прийшли го знати,
Прийшли го знати, єго витати,
Єго витати, пісню сьпівати,
Пісню сьпівати, кольидувати.
(Проць Рибарук — Бервінкова.)

Digitized by Google

5. Йа д' цему двору, йа д' веселому
Гой дай Боже!
Гой прилинула сива зазулька,
Тай сїла собі на се виконце.
Гой сїла, сїла, стала кувати,
Стала кувати: Пускай до хати!
Пускай до хати скольидувати.
В нашего ґазди сам Господь ходит,
Сам Господь ходит по загородах,
Запрьигат воли йа в два три йирми,
Бички третьички йа все в чотири.
Сам Господь ходит тай по кошьирах,
Загонит вівцї на дві три струнцї,
Тоті йирочки йа все в чотири.
Сам Господь ходит тай по кінниках,
Запрьигат конї в дві три борони,
Тоті лошьички все на чотири.
Сам Господь ходит тай по пасїках,
Рої, парої йа все в чотири.
Сам Господь ходит тай по склепницях
Мірьие гроші полубічками,
Тоті червінцї йа все в терілцї.
Сам Господь ходит тай по коморах,
Збирает шати йа в два три рьиди,
Суконї шовкові йа все в чотири!
Тай по сїм слові, чьисний здоровий,
Чьисний здоровий тай бо наш брате,
Тай бо наш брате, тай брате Юрку!
Чьисний здоровий!
(Тюдів.)

6. В нашего брата злотні ворота,
Гей дай Боже!
Злотні ворота з самого злота.
Нї мла, нї вода, то білі вівцї,
За овечками три пастерочки.
Ой ходит, ходит, три трубки носьит,
Одиому ймйичко: Свйитий Дмитричко;
Другому ймйичко: Свйитий Никола;
Третому ймйичко: Свйитий Юричко.
Ой йик затрубив присвйитий Дмитро,

Digitized by Google

Гори долини засмутили си;
Ой йик затрубив свйитий Никола,
Гори долини забіліли си.
Ой йик затрубив присвйитий Юрій,
Гори долини ввеселили си.
Ліс си ввеселив тай садок зацвив,
Тай садок зацвив, йигідки зродив!
Тай по сім слові чьисний здоровий,
Чьисний здоровий тай бо наш брате,
Тай бо наш брате, тай брате Йване!
Чьисний здоровий!

(Тюдів.)

7. Ид цему двору ид веселому,
Гей дай Боже!
Прийшли гостеве у рік до тебе.
Ци дома, дома наш пан ґосподар?
Ой бо ми знаем, шо він є дома.
В нашего пана побита брама,
Брама побита, срібні ворота,
Срібні ворота, біле задвірьи,
Біле задвірьи, білі овечки,
Білі овечки тай коровочки,
Тай коровочки, сірі волики.
Ой бо ми знаем, що ґазда дома,
Він сидит собі по конец стола,
По конец стола йиворового!
Ой тоти столи красно покриті,
Красно покриті йилчі скатерти,
На тих скатертьох круті колачі,
Круті колачі, пиво варене,
Пиво варене, вино зелене.
Вставай з постелі, отворьий двері,
Уставай з лавки, розмикай замки,
Пускай до хати, ни дай стояти,
На дворі мороз, стояти ни мож.

(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)

8. Йа в лісі, в лісі, тай на дуброві
Ой дай Боже!
Блудило блудців сімсот молодців,

Digitized by Google

Приблудили вни до цеї хати.
Ци спиш, ци чуєш? Пускай до хати,
Пускай до хати, пісню сьпівати.
Сам устань, устань, засьвіти сьвічи,
Три сьвітлі сьвічи; розмикай замки,
Розмикай сталнї (роз. замки), застели лавки,
Застели тесові (роз. лавки), вбери сї в шати,
Вбери сї в дорогі (роз. шати), пусти до хати!
Застели, застели тисові столи,
Наклади на нї увсеї дари,
А сам віходи та нас запроси,
Запроси в хату, будем сьпівати,
Й старі дїдове все споминати.

(Лучка Бойчук. — Ростоки.)

9. Ци дома, дома бідная вдова?
Ой дай Боже!
Ой сидит собі по конец стола,
Ой сидит, сидит, думку думає,
Думку думає за ґосподарьи.
Приходит ид нїй Божая Мати:
Ти, ґречна вдово, лиши думати,
На твоїм поли плугатор оре,
Плугатор оре чотирма воли.
Ой свйитий Петро волики водит,
А свйитий Юрій за плугом ходит,
Пречиста Дїва їсточки носит.
Ой ґречна вдово, будь нам здорова,
Вінчуємо ти шьистєм здоровєм,
Сими свйитками тай Божим даром!
Ой дай Боже!

(Дора.)

10. Ци спиш, ци чуєш, ґосподаречку?
Ой дай Боже!
Отвори собі бай кватиречку,
Бо прилетїла бай зазулечка
Тай сїла собі верх віконечка,
Йила кувати бай щебетати:
Ґосподаречку війдїт із хати,
Війдїт із хати гостий звитати.

Digitized by Google

Коровки-ж вам си уположили,
Самі телички бай починили!
Ґосподаречку, війдіт із хати,
Війдіт із хати гостий звитати.
Овечки-ж вам си всї покотили,
Самі йигнички бай починили:
Золотововні, білоголові,
На них рунечка самі шовкові!
Ґосподаречку, війдіт із хати,
Війдіт із хати гостий звитати!
Кобилки-ж вам си пожеребили,
Самі коники ба й починили:
Золотогриві щей зьвіздочолі,
Самі біленькі та сивноногі!
Ґаздинько наші, війдіт із хати,
Війдіт із хати гостий звитати:
Бо бжілки-ж вам си всї пороїли,
По три ройики усї пустили,
А на-рік будут чом по чотири,
Дадут медочку повні судини!

(Павло Рибарук. — Брустури.)

11. Ой забарив си місьиц у крузї,
Ой дай Боже!
Місьиц у крузї, гість у дорозї
Ой ишло туда бай девйить купцїв,
Ой девйить купцїв, хлопцїв-молодцїв,
Хлопцїв-молодцїв девйить чужинцїв;
Ой питали си вни десьитого,
Йа они его си допитали,
Йа в сего пана тай і ґречного.
Вни собі сидьи у своїм дому,
Йа в своїм дому, все й коло стола
Йа перед ними білі колачі,
Білі колачі з йирого жита,
З йирого жита тай із пшеницї.
Вни собі сидьи тай раду радьи,
Ой раду радьи тай із ґаздинев:
Ой до нас прийшли у рік гостеве,
Йа в рік гостеве тай кольиднички:
Чим би то вдати — відвінувати.

Digitized by Google

Відвінуємо та сріблом-злотом,
Сріблом-золотом, йиров пшеницев,
Йиров пшеницев тай паленицев.
Йик соловія у тузї в лузї,
Ой ластівочка при оцїм дому,
Ой при цїм дому тай веселому,
Ой веселому тай не самому.
Але ти дома, наш славний ґаздо,
Війди-ко ід нам та подьикуй нам,
Бо що ми тобі прощебетали,
Бо що ми тобі кольидували!

(Іван Данилюк — Жабв.)

12. Ой устань, не спи, ґосподарочку
Ой дай Боже!
Ой війди, війди йа в коморочку,
А в коморочцї сам Господь ходит,
Ой ходит, ходит та все лагодит.
Мірьие гроші полумисками,
А на-рік буде бербеничками.
Ой устань, ни спи, ґосподарочку,
Тай підведи-ж ти бай головочку,
Та подиви си йа в кватирочку.
На подвірьичку сам Господь ходит.
Гой ходит, ходит, гой ходит, ходит,
Ой рьидит воли тай у три плуги,
Бики третьики тай у чотири.
Ой устань, ни спи, ґосподарочку!
Підведи-ж д' горі бай головочку:
У твої стайни сам Господь ходит,
Ой ходит, ходит, тай конї рьидит,
Ой рьидит конї йа в три боронї,
Лошьики третьики тай у чотири.
Ой устань, не спи, ґосподаречку,
Ой погльини си йа в кватиречку.
В твої стаєнцї сам Господь ходит,
Ой ходит, ходит, коровки рьидит,
Коровки рьидит на три дійнички,
Ой на-рік Бог даст ше на чотири.
Ой устань, ни спи, ґосподарочку,
Гой підведи ж ти бай головочку

Digitized by Google

Тай подиви си йа в кватирочку.
В твої кошьирі сам Господь ходит,
Ой ходит, ходит тай рьидит вівці,
Ой рьидит вівці тай у три струнці,
А йирки-бирки тай у чотири.
Ой за сим словом будь же нам здоров,
Бувай же здоров, ґречний паночку,
Ґречний паночку, чом ґосподарочку,
Ни сам з собою, но з ґаздиною,
Із ґаздиною, бой з діточками,
Вінчуємо-ж тьи шьистем-здоровйим,
Шьистем-здоровйим, Різдвом Христовим,
Різдвом Христовим, добрим пробутком,
Пробутком добрим тай віком довгим.

(І. Котлярчук.)

13. Ци дома, дома сам пан ґосподар?
Гой дай Боже!
Служечки кажут, що нема дома.
Ой, де-ж си подів? Пішов у поле.
Що в поли діє? Золото віє,
Золото віє, срібло леліє,
Срібло леліє, порошком сіє!
Ходит му Господь коморочками,
Мірьиє гроші полумисками;
Чей на рік буде вже без мірочок.
Ходит му Господь усе стайнями,
Парує коні усе вороні,
Чей на рік буде сиво-зелізі!
Ходит му Господь за коровками,
Парує воли все на три плуги,
Бички третьички все на чотири.
Ходит му Господь кошьирочками,
Лічит овечки на три струночки,
Чей на рік буде тай на чотири.
Ой на здорове та й пане ґаздо!
Ой здоров, здоров, та не сам з собов,
Не сам из собов, з дітьми й женою,
З дітьми, женою, з всев чельидкою,
З всев чельидкою та з домовою!
Дай же вам, Боже, в сей дім здорове,

Digitized by Google

В сей дім здорове на чельидочку,
По двору шьисте на худобочку!
Гой дай Боже!
(Гринь Вардварук. — Космач)

14. Ой устань, не спи, ґосподаречку,
Ой дай Боже!
Утвори-ж на двір нам воротечка:
Гонимо тобі стадо воликів,
Тоти волики все голубії,
На них йпремції все золотії,
Ой устань, не спи, ґосподаречку,
Утвори-ж на двір нам воротечка:
Гонимо тобі стадо коників,
Тоти коники все вороній,
На них сїделцї все золотії.
Ой устань, не спи, ґосподаречку,
Утвори-ж на двір нам воротечка;
Гонимо тобі стадо коровок,
Тоти коровки все бокутскії,
Під ними бички все прянистії.
Ой устань, не спи ґосподаречку,
Утвори-ж на двір нам воротечка:
Гонимо тобі турму овечок,
Тоти овечки все беркатії,
Під ними йирки все біленькії.
Та за цим словом будь же нам здоров,
Та здоров, здоров, тай не сам собов,
Та не сам собов, а з ґаздинечков,
Йа з ґаздинечков тай з діточками,
Ой з нами всїма, з кольидничками.
Ой віди-ж ти д' нам та подьикуй нам.
Вінчуємо-ж тї шьистем-здоровем,
Шьистем-здоровем, пробутком добрим,
Пробутком добрим, ше й віком довгим,
Та цими свйити ба й різдвйиними,
Тай Новим Роком, свйитим Василем!
(Яворів.)

15. Ци дома, дома, ґосподаречко?
Гой дай Боже!
Ой кажуть слуги, шо нема дома.

Digitized by Google

Та ми видимо, шо він є дома,
Сидит він собі по конец стола.
Та сидит, сидит, червоні лічит.
Ходім у хату, закольидуймо,
Чей же він нам даст по червоному,
По червоному, по золотому.
Ци дома, дома єго ґаздині?
Та слуги кажут, шо нема дома.
Та ми видимо, шо є вна дома,
Та сидит собі в новій пекарни,
В новій пекарни, колачі пече.
Ходім у хату, закольидуймо,
Чей же вна нам даст по колачеви,
По колачеви, по пшенишному.
Ци дома, дома, єго синочок?
Єго синочок ба й Іваночок?
Ой слуги кажут, шо нема дома.
Та ми видимо, шо є він дома,
В нові стаєнци, коники чеше.
Ходім до него, закольидуймо,
Чей же він даст нам по коникови,
По коникови, по вороному
Та по сіделци по золотому.
Ци дома, дома єго донечка,
Єго донечка тай Пазунечка?
Ой кажут слуги, шо нема дома.
Та ми видимо, шо вна є дома.
В новій сьвітлици фусти тачьне.
Ходім до неї закольидуймо,
Чей же вна даст нам по фустиночці.
По фустиночці, по шовковенькій.

(Яворів.)

16. Ци дома, дома, сам пан ґосподар?
Гой дай Боже!
Ой нема дома, поїхав в поле.
Шо в поли діє? Золото сіє,
Золото сіє, срібло леліє.
Ходит му Господь коморочками,
Мірьне гроші полумисками.
Чей на рік буде вже й немірено

Digitized by Google

Ци дома, дома, сам пан ґосподар?
Ой нема дома, поїхав в поле.
Ходит му Господь загородками,
Парує бички йа все третьички.
Чей на рік буде на штири плуги.
Ци дома, дома, сам пан ґосподар?
Ой нема дома, поїхав в поле.
Ходит му Господь чом стайничками,
Цуґує коні йа все вороні,
Чей на рік буде сивозелїзї.
Ци дома, дома, сам пан ґосподар?
Ой нема дома, поїхав в поле.
Ходит му Господь кошьирочками,
Лїчит овечки на три струночки,
Чей на рік буде ще й по чотири.
Ци дома, дома, сам пан ґосподар?
Ой нема дома, поїхав в поле.
Ходит му Господь чом пасїчками,
Складає бжілки йа у три рьидки.
А паровчки чей на чотири.
Ци дома, дома, сам пан ґосподар?
Ой нема дома, поїхав в поле.
Ходит му Господь йа ще й токами,
Рахує стоги та на три чьисти.
Чей на рік буде тай на чотири
Вінчуємо... і т. д.

(Яблониця.

17. Ци дома, дома, наш пан ґосподар?
Ой дай Боже!
Ми єго знаєм, шо він є дома.
Ой сидит собі по конец стола,
По конец стола йиворового;
Стоя перед ним, стоя три чаші,
Одни-ж нам чаші: білі колачі,
Другі-ж нам чаші: зелене винце.
Треті-ж нам чаші: шумна горівка.
Білі колачі ґосподареви,
Зелене винце на чельидочку,
Шумна горівка нам кольиднпчкам.
Ой за сим словом... і т. д.

(Михайло Палїйчук. — Космач.)

Digitized by Google

18. Ми д' цему дому все веселому,
Гой наш паночку ґосподаречку!
Ой поглянїте йа в кватиречку.
Ой Біг вам ходит по задвіречку,
Ой роздаючи шьисте здорове,
Шьисте здорове многії літа.
Гой наш паночку ґосподаречку,
Ой поглянїте йа в кватиречку.
Ой Біг вам ходит по коморонцї,
Мірьие гроші полубічками,
Ой червонії полумисками.
Гой наш паночку ґосподаречку!
Ой поглянїте йа в кватиречку,
Ой Біг вам ходит тай по світлонцї,
Кладе шаточки тай в три рьидочки,
А шовковії все у чотири.
Гой наш паночку ґосподаречку!
Ой поглянїте йа в кватиречку.
Ой Біг вам ходит тай у станейци
Впрйигае воли тай у три плуги,
А молоденькі йа у чотири,
А молоденькі все поволеньки.
Гой наш паночку ґосподаречку!
Ой поглянїте йа в кватиречку,
Ой Біг вам ходит тай по станейцї,
Шацуе конї йа в три боронї,
Йа вороненькі тай у чотири!
Гой наш паночку ґосподарочку!
Ой Біг вам ходит по кошьиронцї,
Гонит овечки йа в три струночки,
Гой а йирочки тай у чотири.
Гой наш паночку ґосподарочку!
Ой поглянїте йа в кватирочку.
Біг же вам ходит по пасїченцї,
Кладе пеньочки по три рьидочки
Рої парої йа у чотири.
Гой наш паночку ґосподаречку!
Біг же вам ходит по гуменечку,
Кладе снопочки у три рьидочки,
Йа пшеничнії йа у чотири!
За сим словом... і т. д.

(Василь Вінтоняк. — Космач.)

Digitized by Google

На закінчене, як ніхто не виходить із хати:

19. Гой вийдіт ид нам, подьикуйте нам,
Ой дай Боже!
Нам кольидничкам, йик Божим дьичкам.
Гой шо ми вам кольидували,
Кольидували, кречно сьпівали,
Йик соловейко при лузї в тузї,
Йик перепілка в йирій пшеници,
Йик сив зозулька в вишневім саду,
Йик ластівочка при нових сїнях.
А за сим словом... і т. д.
(Максим Борчук. — Космач.)

Як колядники відколядують перед вікнами, то виходить ґазда з колачем у руках, а ґаздиня з повісмом; обоє цїлують хрест, що держить вибірця, потім ґаздиня перевязує хрест повісмом; воно „матері божій, бо вона плете собі з того повісма ризи тай сїть на страшний суд". По віруваню Гуцулів бере „щезби" нечисті душі до пекла. Бог позволив Матері Божій виловлювати ті душі з пекла сїтю, уплетеною з повісма, яким люде уповивають на Різдво хрест; кілько душ вона тою сїтию захопить, тільки їх буде ще ходити по сьвітї *блудом*. „Мати Божа захоплює іще й тепер тою сїтию душі, та не пускає їх до того „щезби", що юдить душі до себе". Скоро ґаздиня упорається з перевязуванем повісма, передає ґазда колядникам колач, а у карбону мече який даток, промовляючи: „Просимо на кольиду, хоть не велика, то приймайте за велику!" На се відповідають колядники: „Велика, велика! Аби-сте були такі величні у Бога, йик цес дар (колач) великий! Дай, Боже, аби-сте дочекали на рік такої днини!"

Скоро-ж по звичайнім повитаню запросить ґазда колядників у хату, а ті переступлять хатїний поріг, кличе до них береза:

„Панове, кольидники, чуєте?"

„„Чуємо!""

„Познимайте шьипочки!"

„„Слухаємо!""

Увійшовши у хату, витає береза, а за ним колядники ґаздів ось як:

„Добрий вечер из сими свйитками!" На що відповідають хатїні: „Добрий вечер! Дай вам, Боже, здорове!"

Digitized by Google

По тім повитаню зачинають колядники, стоячи серед хати, колядувати:

В ґосподаречка в саду керничка,
Ой дай Боже!
Йа в тій керничці Христова Мати,
Христова Мати Христа купала,
Христа купала, в ризи вбирала,
Леду до леду ватру кресала!
Над тов ватерков Христа вгрівала!
А йик угріла, за куми пішла,
За куми пішла до цего дому.
І ми тут прийшли, тут Христа найшли,
До хати входим, низько си клоним,
(кланяють ся.)
Поклін віддаймо, за стіл сідаймо!

При послїдних словах заходять колядники за стіл і засїдають так, аби на чолї стола сидїв береза, єму „під руку“ скрипичник, а иньші з табору довкруги стола.

Як табор „розсяде ся“, *зацоркотить* береза у дзвінок, а за ним другі колядники у менчі дзвінки, почім зачинає береза коляду для ґазди:

III. Коляди ґаздї:

1. Ой наш братчику, сїдай коло нас,
Ой дай Боже!
Сїдай коло нас тай послухай нас.
Будемо ми ти ґречне сьпівати,
Ґречне сьпівати й кольидувати.
Сїдай коло нас тай не сам собов,
Ой не сам собов, з своєв ґаздиньков,
З своєв ґаздиньков тай з дїточками,
Ой з дїточками тай з овечками,
Ай з овечками тай коровками,
Ой з коровками тай з кониками,
Ой з кониками тай із бжілками,
Йа з всев судинков тай із маржинков.
(Іван Ґрепіняк. — Брустури.)

2. Йа в ліску, ліску, на жовтім піску,
Росте деревце тонке й високе,

Digitized by Google

Тонке й високе, в корінь глїбоке,
В корінь глїбоке, в листок широке,
В листок широке, вершком кудреве.
Ой на тім кудрі сам сокіл сидит,
Ой сидит, сидит, далеко видит.
Видит в Николи соснові двори,
Соснові двори, тесові столи.
По конец стола сидит Никола,
Ой сидит, сидит, слезоньку ронит.
Йа з тої слїзки стало си море.
Посеред морйи пливе корабель,
А в тім корабли ясні престоли,
Коло тих пресків сиґьи попове,
Ой сиґьи, сиґьи, радочку раґьи:
Ци то так тепер, йик з первовіку:
Ци кум до кума з вечерев іде?
Радочку радьи первовічную,
Шо син на вітца ручки здоймає,
Донька на матїр шо вперечає,
Ой брат на брата нїж витьигає,
Сестра на сестру чьирів шукає,
Ой кум до кума з вечерев не йде,
Сусїд сусїда до пана вдає,
Перелазики загорожає,
Йа в бік доріжки все відвертає.

(Іван Іренїняк. — Брустури.)

3. Богородичка країчком ходит,
Гой дай Боже!
Країчком ходит, все Бога просит:
Гой зийди, Боже, з неба на землю!
Гой зийшов Господь з неба на землю,
Увійшов собі йа в нові двори,
Йа в нові двори до брата (імя),
Тай сїв же собі по конец стола;
Став си питати: Ци ви всї тут є?
Ой ми всї тут є, одного нима,
Одного нима сьвйитого Різдва!
Брате, (імя), послуго Божа,
Послужи Бога оттак делеко,
Оттак делеко йа в чисте поле,

Digitized by Google

Йа в чисте поле по сьвйите Різдво.
Идет, зістрічит диво і дивне,
Диво тай дивне сиве голубйи;
Ни було-ж тото сиве голубйи,
Але-ж то було бай сьвйите Різдво.
Ой сьвйите Різдво не само идет,
Ой идет, идет тай зиму ведет
Тай зиму ведет, люті морози,
Люті морози йа з лютим мечем;
Йа літо ведет з крутим колачем,
Люті морози, зимка ни перхат*).
Йиму з иртика поломінь пашит,
А з крилців, з крилців золото каплет,
А з ножок, з ножок искорки крешет.
Тай по сім слові чьисний здоровий,
Чьисний здоровий тай бо наш брате,
Тай бо наш брате, брате (імя).
Чьисний здоровий!
(Тюдів.)

4. Йа в поли, в поли близко дороги
Двір си будує сподом широкий,
Сподом широкий а в верх високий.
На тім вершечку сив сокіл сидит,
Гой сидит, сидит, далеко видит,
Гой видит же він йа чисте поле;
Йа в чистім поли йа плужок оре,
За плугом ходит свйитий Никола,
Волики водит тай свйитий Юра,
Їсточки носит Пречиста Діва;
Їсточки носит тай Бога просит:
Йоріте, дітки, довженьку нивку,
Гой нині вріте а завтра сійте,
Изродит вам си йира пшениця,
Иира пшениця, золоте дзерно.
Прийшли жинчики чужоженчики,
Ой изіжняли йиру пшеницу;
Стали снопики, як зьвізд на небі,
Стали копочки сімсот шарочки,

*) сніг не паде.

Digitized by Google

Пришли возове все облозове
Тай изібрали йиру пшеницу,
Повезли єю долів землею,
Долів землею йа в руську землю,
Йа в руську землю, йа в ..... двір,
Йа в ..... двір на золотий стів!
Гой за сим словом будь же нам здоров,
Будь же нам здоров, ґосподаречку,
Не сам из собов, з своєв ґаздинев,
З своєв ґаздинев тай з діточками!
Дай же вам, Боже, в ваш дім здорове,
В ваш дім здорове на чельндочку,
Гой на двір шьисте на худобочку!
Вінчуємо вас шьистєм здоровйим,
Свйитим Рождеством тай Новим роком
Тай Новим роком тай довгим віком.

(Максим Борчук, — Космач.)

5. Йа в цего ґазди на подвірйичку,
На подвірйичку є два йивори;
Ой приленули тай два голуби,
Ой сіли-ж собі на ті йивори.
Іде цес ґазда тай поглядає,
Ой затьиг курок тай заміряє;
А вни-ж до него тай промовили:
Не зміряй в нас тай не вбий же нас;
Ой то ми не є тай два голуби,
Ой тото-ж ми є тай два йангели;
Зіслав нас Господь з самого неба,
Ой відвідати тай відознати,
Ой ци так тепер, як з первовіку,
Ой з первовіку з первовічного,
Ци кум до кума з вечеров ходит,
Сусід з сусідом ци сї згаджає.
Ой не так тепер, як з первовіку:
Вже кум до кума з вечеров не йде,
Вже син на вітця руки знимає,
Донька матери суперечає,
Ой брат на брата ніж винимає,
Сестра на сестру чьирів шукає,
Сусід сусіда до пана вдає,

Digitized by Google

До пана вдає тай го тьигає,
Тай го тьигає, кьижко карає.
Свйитий Михаил рай запирає,
Рай запирає, пекло втвирає.
Ой за сим словом будь же нам здоров,
Не сам собою, із ґаздинькою,
Із ґаздинькою, із чельидкою,
Із чельидкою із худібкою!
Вінчуєм... і т. д.

(Михайло Палїйчук, — Космач.)

6. Ой изза гори зза полонини,
Ой дай Боже!
Ой ішли відти біленькі вівцї.
Чиї-ж то вівцї? Пана Микити!
Ішли за ними три вівчьирики,
Три вівчьирики, всї три непростї,
Бай несли собі по трембіточцї.
Перший вівчьирик — свйитий Никола,
Другий вівчьирик — чом свйитий Юра,
Третий вівчьирик — сам Исус Христос.
Йик затрембіче свйитий Никола
Йа в трембіточку йа в роговую,
Гори долини ой побілїют,
А всьика пташка ой засмутит сї,
Ой засмутит сї, вже й не сьпіває,
Ой не сьпіває й не щебетає!
Йик затрембіче чом свйитий Юра,
Йа в трембіточку йа в мосьижную,
Гори, долини позеленїют,
А всьика пташка йа ввеселит си,
А ввеселит си, вже й засьпіває,
Ой засьпіває, защебетає,
Аж попід лїсок голосок дає!
Йик затрембіче сам Исус Христос
Йа в трембіточку щиро золоту,
Йа вродит же сї жито, пшеницї,
Жито, пшеницї, всьика пашницї,
А врадує сї мир християньский,
Мир християньский, дім ґосподарский.
Дай тобі, Боже, в дім здоровйичко,

Digitized by Google

В дім здоровйичко, на двір шьистьичко,
На двір шьистьичко на худобочку
На роговую тай на дрібную,
На чельидочку на домовую.

(Павло Рибарук, - Брустури.)

7. Ой ізза гори зза полонини,
Ой дай Боже!
Ой ішли відтам біленькі вівці.
Чиї-ж то вівці? Пана (пр. Николи),
Ішли за ними три вівчьирики,
Три вівчьирики, всї три непрості,
Бо несли собі по трембіточці:
Перший вівчьирик — свйитий Никола,
Другий вівчьирик — чом свйитий Юра,
Третий вівчьирик — сам Ісус Христос.
Йик затрембіче свйитий Никола
Иа в трембіточку та в роговую,
Гори-долини ой побілїют,
А всьика пташка ой засмутит си,
Ой засмутит си, вже й не сьпіває,
Ой не сьпіває, не щебетає.
Йик затрембіче чом свйитий Юра,
Йа в трембіточку та в мосьижную,
Гори, долини позеленїют,
Йа всьика пташка вже й засьпіває,
Вже й засьпіває, защебетає,
Аж попід лїсок голосок дає.
Йик затрембіче сам Ісус Христос
Йа в трембіточку щиро-злотую,
Йа вродит же си жито й пшеница,
Жито, пшеница, всьика пашница,
Йа врадує си мир християнский,
Мир християнский, дім ґосподарский.
Дай тобі, Боже, в дім здоровйичко,
В дім здоровйичко, на двір шьистечко,
На двір шьистечко на худобочку
На роговую і на дрібную,
На чельидочку на домовую.
Всїм вам посполу, шо є в сїм дому,

Digitized by Google

Ой усім на всім, шо є в дому сім,
Дай же вам, Боже, в городі зіле,
В городі зіле тай зелененьке,
В хаті весіле ще й веселеньке,
Вінчуємо ти... і т. д.

(Брустури.)

8. Ой знати, знати, котре то ґазда,
Ой дай Боже!
У ґазди дома злоті ворота,
В ґазди подвірйи все срібно-біле!
Ци мла, ци вода на двір нальигла?
Ні мла, ні вода, все білі вівці,
З тими вівцьими три вівчьирики,
Ой ідут, ідут, по трубці несут:
В свйитого Дмитра трубочка хитра,
А в Миколая з сирого вая,
А у Юрія трубочка срібна,
Йа у Господа з самого злота.
А йик затрубив бай свйитий Дмитро,
Земльи замерзла, ліс засушив сн.
А йик затрубив свйитий Микола,
То всі си гори бай забіліли!
А йик затрубив та свйитий Юрій,
Усі си верхи зазеленіли.
А йик затрубив сам свйитий Господь,
То вдарив голос попід небеса,
Божі си церкви поотворьили,
Свйнті си сьвічки всі засьвітили.
Свйитий Микола коло престола
Ой ходит, ходит, звоночком звонит,
Звоночком звонит тай Бога просит
Тай Бога просит за пана ґазду,
За пана ґазду тай за ґаздиню
Тай за ґаздиню, за всю чельидку,
За всю чельидку за домовую!
Дай же вам, Боже, в сей дім здорове,
В сей дім здорове на чельидочку,
По двору шьисте на худобочку.

(Стебни.)

Digitized by Google

9. Ой рано, рано кури запіли,
Гой дай Боже!
Ой а ще ранче ґосподар устав.
Ой устав, устав, три сьвічки всукав:
При одні свічці лице умивав,
При другі свічці Богу си молив,
При треті свічці слуги побуджьив.
Ой, слуги, слуги, треба вставати,
Треба вставати, коні вприйигати;
Ой поїдемо широким полем,
Ой на пшеницу бай поорати.
Ой зберем женців сімсот молодців,
До вйизаночок сімсот дівочок.
Ой нажнемо-ж кіп, йик на небі зьвізд,
Повеземо їх на тихе море;
На тихе море й на крутий беріг,
Ой там же ми їх тай изложимо,
Сивим соколом тай завершимо.
Ой сокіл сидит, в море си дивит,
В море си дивит, з рибков говорит:
Ой рибко, рибко, тобі-б у мори тихо сидіти,
Тобов би, рибко, скрипки клеїти,
Тобов, соколе, верхи вершити.
Йа з мене рибки буде обідец,
З мене сокола буде поклінец.
Ой за цим словом будь же нам здоров,
Наш ґосподарю, тай не сам з собов,
Ой з ґаздинею тай з діточками
Тай з худобою тай з чельидкою,
Ой з нами гістьми з кольидниками.
Ой війди-ж ти д' нам тай заплати-ж нам.
Шо ми до тебе йа в рік гостили,
Йа в рік гостили, дім звеселили,
А ше й до того кольидували,
Кольидували й красно сьпівали.
Вінчуємо-ж ти шьистем-здоровем,
Шьистем-здоровем! Дай-же вам, Боже,
Всім здоровйичко на чельидочку,
На двір шьистечко на худобочку.
Вінчуємо-ж ти Різдвом Христовим,
Різдвом Христовим і Новим Роком. *(Ферескуля.)*

Digitized by Google

10. Ой рано, рано, кури запіли,
Гой дай Боже!
Ой іше ранче ґосподар устав,
Ой устав, устав, три сьвічки всукав.
При одні сьвічці тай си умивав,
При другі сьвічці лице утирав,
При треті сьвічці слуги побуджав:
Ой, слуги, слуги, треба вставати,
Треба вставати, коиї сідлати;
Поїдемо-ж ми у нові села,
Йа в нових селах корольи нима.
Корольи нима, двір си будує:
Сподом широкий, верхом високий.
На тім вершечку сив сокіл сидит,
Ой сидит, сидит, делеко видит.
Ой видит же він йа в чисте поле,
А в чистім поли плужечок оре,
Свйитий Михаїл за плугом ходит,
А свйитий Петро волики гонит,
Пречиста Ґіва водиці носит,
Ой носит, носит, тай синки просит:
Ой оріт, синки, з дрібненька нивки,
Посіємо-ж ми йиру пшеницу,
Йиру пшеницу, всьику пашницу,
Йа вродит нам си жито-пшеница,
Жито-пшеницьи, всьика пашница.
Стебло-серебло, золотий колос!
Ой за сим словом, будь же нам здоров!
Бувай же здоров, ґречний паночку,
Ґречний паночку, ґосподаречку,
Не сам з собою, но з ґаздинькою,
Ой з ґаздинею тай з діточками.
Вінчуємо-ж ті щістєм-здоровєм,
Щістєм-здоровєм, Різдвом Христовим,
Різдвом Христовим тай віком довгим!
(*І. Котлярчук. — Жабє.*

11. Йа в постиречку(!), ґосподаречку,
Господи Боже!
Стоя столове йа все тисові.
За тими столи всї свйиті сидьи,

Digitized by Google

Ой сидьи, сидьи тай пют тай їдьи,
Тай пют тай їдьи, радочку радьи.
Радочку радьи первовічную;
Коли-ж то було из первовіку,
Коли жидове Христа мучили,
Христа мучили, на муки брали,
Зеленов жинков (ожина) йа вперезали,
Терновий вінчок на голов клали,
Всьикі дерева за ніхті били.
Вно си ломило, вно си тупило,
Червива ива лиш согрішила,
Христу зза ніхтів кровцу пустила.
Де кровцьи кане, церковцьи стане,
Де слїзка кане, там винце стане.
Тота церковцьи попам на прихід,
А тото винце людем на закін.
У ті церковцї дзвоночки дзвоньи,
Дзвоночки дзвоньи, сам Господь ходит.
Ой ходит, ходит, службочки служит,
Службочки служит все суборнії,
Все суборнії за здоровлїне,
За здоровечко ґосподаречку.
З Господом ходит ґосподаречко,
Ой ходит, ходит, проскурки носит.
Ой носит, носит, тай Бога просит,
Ой просит Бога на свйитий вечір,
На свйитий вечір тай на вечерю.
Не піду-ж до вас на свйитий вечір,
А піду до вас на свйите Різдво,
На свйите Різдво, ой на обідец.

12. Ой забарив си місьиц у крузї,
Ой дай Боже!
Місьиц у крузї, гість у дорозї,
Бо ішло-ж туда та девйить купцїв
Хлопцїв-молодцїв.
Они питали тай допитали
Тай допитали ой пана ґазду.
Ци дома, дома наш пан ґосподар?
Каже ґаздинї: Нема го дома.
А де то він є? Йа в поли, в поли,

Digitized by Google

Йа в поли, в поли, ходит за воли,
Правою ручков за плужок держе,
А лївов ручков волики гоне!
Пречиста Ґіва обід приносе,
Обід приносе, Господа просе:
„Орімо, синку, йа з дрібна нивку,
Посїймо на нїй йиру пшеницу,
Йа вроди Боже стебло-серебро;
Вой наймім женцїв сїмсот молодцїв,
Йа дожнїм же ї у дрібні снїпки;
Йа складїм же ї у густі кіпки,
А копок складем, йик зьвізд на небі,
Ой наймім возів сїмсот облозів,
Ой звезїм же ї у крутий беріг,
Я складїм же ї сподом широко,
Сподом широко, дуже високо.

(*Юра Бендейчук. — Жабв.*)

13. Сивий соколе, високо сидиш,
Ой дай Боже!
Високо, сидиш, далеко видиш,
Далеко видиш на край Дунаю;
Края Дунаю ой качур плавле,
На тім качури золота павка,
Пречиста Ґіва то й улюбила,
То й улюбила, ґазду просила:
„Качура ми йми, павку ми здойми!“
Молодий ґазда ой загадав си,
Ой загадав си, по павку зібрав си.
Ой узьив же він йа кріс на плече,
В качура цїлив, качура стрілив,
Павку іздоймив, Пречистій вклонив.
В неґілю рано зора зорала,
Пречиста Ґіва раненько встала.
Раненько встала, косу чесала,
Косу чесала тай си збирала,
Вой си збирала та і до церкви.
Ой в свйитій церкві свйиті ангели,
Свйиті ангели служби служили
За ґосподарьи, за ґосподиню,
За ґосподиню, чесну ґаздиню

Digitized by Google

Чесну ґаздиню, за худобочку,
За худобочку дрібну, біленьку.
Дай же вам, Боже, в городї буйно,
В городї буйно, в пасїцї рійно,
В пасїцї рійно, йа в дому склійно*).
Ой дай вам, Боже, в городї зїле,
В городї зїле, в домі весїле.

(*Юра Бендейчук. — Жабє.*)

14. Ай у нашего пана, пана Ивана
Гей дай Боже!
Камінні двори, тисові столи;
На столїх єму круті колачі,
Круті колачі, пиво варене,
Пиво варене, вино зелене!
Гей у нашого пана (імя)
Ходит Бог Господь по загородї,
Дает му воли, сїрі корови,
Дает му воли всей на три плуги,
Молоді бички всей на чотири!
Гей у нашего пана (імя)
Ходит Бог Господь і по кошйирі,
Дает му вівцї всей на три струнцї,
А йилівничок всей на чотири!
Ай у нашего пана (імя)
Ходит Бог Господь і по кіннику,
Дает му конї а всей воронї,
Котре-ж молодї тай по боронї!
Ой у нашего пана (імя)
Ходит Бог Господь тай по пасїцї,
Дает му рої всей на три шьири,
Котре-ж парої всей на чотири!
Ой у нашего пана (імя)
Ходит Бог Господь і по житници,
Дает му хлїби всей на три стоги,
Йиру пшеницу всей на чотири!
Ой у нашего пана (імя)
Ходит Бог Господь подом дворови,

*) значить: тихо.

Digitized by Google

Дает му Господь шісті, здорове,
А в дім здорове на челйидочку,
По двору шісте на худобочку!
Вінчуєм тебе... і т. д.

(*Андрій Боднарук. — Ясенів гор.*)

15. Ой сидит собі наш пан ґосподар
Ой дай Боже!
По конец стола йиворового.
Ой иа тім столї чисті скатерти.
На тих скатертьих круті колачі.
Де вни кручені? В тура на розї.
Де вни печені? У печи Божій!
Ой на тім ґаздї шовкові шати,
На нїм сорочка, йик бів біленька,
Йик бів біленька, йик лист новенька,
На нїм чобітки сафяновецкі,
На нїм шьипочка соболевая.

(*Никифор Фіжделюк.*)

16. Васильку ти наш, ой пане ти наш!
Гей дай Боже!
Йик ти буяєш, нїчо не знаєш,
Над твоїм двором три царі бют си;
Один ми царю йисний місяцю,
Другий ми царю дробен дощику,
Третий ми царю сьвіглов сонце.
Місйиц си хвалит: Нема над мене!
Йик же я зійду в ночі в півночи,
То врадует си вся зьвір у поли,
Вся зьвір у поли і риба в мори!
Дощик си хвалит: Нема над мене!
Йик же я піду місяця мая,
Тогди си вродит жито-пшеница,
Жито-пшеница, всйика пашница!
Сонце си хвалит: Нема над мене!
Йик же я зийду йа в неділеньку,
Йа в неділеньку тай пораненьку,
То врадуют си всї зїля в поли,
Всї зїля в поли, в церквах пристоли,
В церквах пристоли, всї апостоли,

Digitized by Google

Сами си двери порозтвирают,
Сами си сьвічі позажигают,
Сами си служби церквами служат,
Служби си служат всей за здоровє,
За здоровєчко нашего пана,
Нашего пана, пана Василька.
Ай на здоровє, наш пишний пане,
Из колйидкою свей челйндкою!
Віншуєм тебе многая літа,
Многая літа, шістя здоровя,
Поза цим словом тревай нам здоров!

(*Андрій Боднарук. — Ясенів гор.*)

17. Ой у нашего бай пана Проця
Гей дай Боже!
Камйині двори, тисові столи.
За столом єго сам Господь сидит,
Сам Господь сидит з всїма Свйитими,
Лиш тілько нима свйитого Різдва.
Господь Бог мовит свйитому Петру:
Ой Петре, Петре, послуго-ж моя,
Чому-ж тут нима свйитого Різдва?
Господь Бог мовит свйитому Петру:
Ой Петре, Петре, послуго-ж моя,
Послужи-ж мене по свйите Різдво!
Петро си санув, борзенько вернув.
Ни війшов більше лиш пів милечки,
Там він зістрітив сиву зазульку,
Зазулька літне, від неї блисне,
А він жіхнув си, назад вернув си.
Господь Бог мовит свйитому Петру.
Ой Петре, Петре, послуго-ж моя,
Ни була-ж тото сива зазулька,
Але-ж то було свйитоє Різдво!
Служби си служит на свйите Різдво,
На свйите Різдво бай на Рождество,
Все за здоровє нашего пана,
Нашего пана бай пана Проця.
Служби си служит бай на Відорші
За здоровєчко нашего пана,
Нашего пана, бай пана Проця.

Digitized by Google

Вінчуємо вас шістєм, здоровєм,
Шістєм, здоровєм, свйитим Василєм,
Свйитим Василєм тай Новим роком,
Поза цим словом тревайко здоров!
(Андрій Боднарук. — Ясенів гор.)

18. Ой у нашего пана, пана Ивана,
Гей дай Боже!
Камйині двори, тисові столи;
За тими столи сам Господь сидит,
Сам Господь сидит з всіма Свйитими,
Лиш тілько нима свйитця Николи.
Господь Бог мовит свйитому Петру:
Ой Петре, Петре, послуго-ж моя,
Чому-ж тут нима свйитця Николи?
Свйитец Николай дес забарив си.
Господь Бог мовит свйитцу Николї:
Свйитий Николо, де-ж ти барив си?
Я був на морах, на перевозах,
Я там перевіз сїмсот душечок,
Нї одну душку я там ни втопив,
Лиш одна душка там потапала,
Шо ни приймила бідного в хату,
Шо ни приймила, ни приодїла,
Нікому добра не приобріла.
Бай друга душка там потапала,
Шо зневажьила отца тай матїр,
Шо зневажьила, словом корила.
Вінчуємо вас, Иваночку наш,
Шістєм, здоровєм, свйитим Василєм,
Свйитим Василєм тай Новим роком,
И всіма свйитки бай рожденними,
Дай же-ж вам, Боже, шо в поли вроже,
Йа в поли вроже, жовтий перстенец,
Жовтий перстенец, жито, пшеницу,
Жито, пшеницу, всьику сївбину,
Поза цим словом тревайко здоров!
(Андрей Боднарук. — Ясенів гор.)

19. Ой Стефанику наш ґосподарю,
Гей дай Боже!
Наблиз ти си д' нам, послухай ти нас.

Digitized by Google

Ой ми хочемо йа в сїм домочку
Одну пісночку вам розказати:
Ой понад море ше й понад Дунай
Туда доріжка пишна убита,
Пишна убита, злотом злочена;
Ой йшли туда три колйиднички,
Три кольиднички, йик Божі дйички.
Зістрітила їх Пречиста Діва,
Пречиста Діва, Божая Мати.
Ви колйиднички, ви Божі дьички,
Ци ви стрічьили моего Сина?
Хот би стрічьили, ни пізнали би!
Ой мій синочок, ой бо значненький,
У лївім личку зірничка чае,
А в правім личку сьвітле сонечко,
А в сьвітлім чолї йисний місьицю.
Служби він служит всей за здорове,
За здоровйичко нашего пана,
Нашего пана, пана Стефана.
Служби він служит всей на Відорші
За здоровйичко бай Стефанково.
Вінчуемо вас свйитим Василем,
Свйитим Василем тай Новим роком.
Дай же ж вам, Боже, по двору шісте,
По двору шістя на худобочку,
У дім здоровя на чельидочку,
Поза цим словом тревайко здоров!

(Андрій Боднарук. — Ясенів гор.)

20. Славен-ес, Боже, по всему сьвіту,
Славен ест!
Йа по всїх церквах, по монастирях.
Йа ти е славний, наш ґосподарю,
Наш ґосподарю, пане Федоре!
Йикий ти славний в нашій громадї,
В нашій громадї тай у порадї.
В нашого ґазди, пана Федора,
Новії доми, тисові столи,
Йа поза стілю сидьи сьвйитії.
Котрі сьвйитії? Господь из Петром.
Так казав Господь свому Петрови:

Digitized by Google

А ци всї ви тут мої сьвйитії?
Ой лише нима одного сьвйитка,
Й одного сьвйитка, сьвйит Николая!
Ти сьвйитий Петре, послуго-ж моя,
Послужи мене встріть Николаю!
Малу-ж годинку перегодивши,
Тай уже иде сьвйитий Никола.
Никола идет тай весну ведет.
Йа весну ведет, а зимку женет,
Так весну ведет, крутит колачем,
А зимку женет ясненьким мечем,
Ясненьким мечем, теплим вітриком,
Теплим вітриком, дрібним дождживком.
А на Николї сьвйита коруна,
А в ручках йиму золотий кубок.
Прийшов Никола навперед Бога:
Прощьий ми, Боже, шо я зогрішив,
Шо я зогрішив, шо я си барив!
Сьвйитий Николо, де-ж ти си барив?
На синих морах, на перевозах,
Я перевозив там сїмсот душок.
Сьвйитий Господи, Исусе Христе,
Видки си взьили буйнії вітри,
Тихий корабіль вони звихнули,
Йа в сине море перевернули;
Тоти душечки там потапали,
Там потапали тай ни пропали,
Бо їх ратував сьвйитий Никола.
Лиш одна душка в море потала,
В море потала, бо грішна була.
Вна зогрішила вітцу й матери,
За недїленьку ни шьинувала.
Старшому вітцю вна відрікала,
И та душечка там ни пропала.
Тай нирав за нев свйитий Никола
У сине море тай тричи ді дна.
И та й душечка там ни пропала,
Бо-ж ї ратував сьвйитий Никола,
Бо за нев нирав сьвйитий Никола
У сине море тай тричи ді дна.
Наш ґосподарю, пане Федору,

Digitized by Google

Шо тепер робит ся наша верства
Ци держи віру старовіцькую,
Старовіцькую тай старих людий,
Ци вни ск мольи сьвйитому Різдву,
Ци вни си клоньи сьвйитому Збору,
Ци держи віру старовіцькую?
Вже тепер ни так, йик було давно,
Йик було давно за старих людий;
Бо син на вітця пориваєт си,
Донька з матірев суперечит си,
А брат на брата ніж винимаєт,
Сестра на сестру чьирів шукаєт,
Сусід сусіда до війта вдаєт,
В війта неправдов йиго обмовльит.
Так си минула стара правдочка,
Стара правдочка тай старих людий!
Вінчуємо... і т. д.

(Федор Микитейчук. — Голови.)

21. Ой рано, рано, кури запіли,
Господи Боже!
Ой єще ранче ґосподар устав,
Ой устав, устав, три сьвічки всукав.
При одній сьвічці личенько вмивав,
При другій сьвічці шоби си вбирав,
При третій сьвічці слуги побужав:
Ой, слуги мої, сїдлайте конї,
Та поїдемо в дівер по панну,
В дівер по панну по королеву.
Виїхали вни на першу гору,
Гримнули з гармат, йик Божим громом.
Виїхали вни на другу гору,
Кинули мечем, йик Божим блиском.
Виїхали вни на трету гору,
Пустили кульки, йик дробен дощик.
Пані йик цисе сама зачула,
Ой стала тогди листи писати,
Листи писати, до ..... слати.
Поїду-ж сама до мого пана,
Ой най же мій пан конї не трудит,
Конї не трудит, слуги не будит!

Digitized by Google

Бідному ґаздї:

22. Ишов, перейшов місьиць по небі,
Играли игри за стрілочками,
За ним зірничка, рідна сестричка.
А стій, погоди, місьицю брате!
Не маю чйису, сестро, піждати,
Ой иду я, иду від Бога в післах,
Від Бога в післах до ґосподаря.
Ой загадав си ґосподар дома,
Йик свої гості потрахтувати;
Ой дав нам воску на одну сьвічку,
Ой дав ладану у кадільничку;
Ой тото буде та до церковцї,
Божая хвала, бідного слава!
А за сим словом будь же нам здоров!
Не сам из собов, з своєв ґаздинев
Тай з діточками, з околом двором,
З околом двором будь же нам здоров!

(Микуличин.)

23. У ліску, в ліску, на жовтім піску,
Ой дай Боже!
Росте деревце тонке, високе,
Тонке, високе, верхом широке.
А в тім деревци сам Господь сидит,
Ой сидит, сидит, далеко видит,
Ой видит, видит, йа в чисте поле,
Йа в чисте поле, де плужок оре.
Свйитий Никола за плугом ходит,
Свйитий Михаїл волики гонит,
Свйита Марія водицу носит,
Ой носит, носит тай Бога просит:
Господи Боже, прийди до мене,
Прийди до мене на сьвйитий вечер,
На свйитий вечер тай на Різдво рано!
Дай же ти Боже!

(Яворів.)

По відсьпіваню коляди ґаздї встають колядники, зацоркотять у дзвінки і вінчують ось як: „Аби-сте величні були, як тота ко-

Digitized by Google

льида! Аби-сте мали стадо коний, череду товару, турму́ овец, великий ботей кіз, великий обхід з собою, з своїми дітьми, а у кождій кутині по дитині!“

По коляді ґазді починають колядувати ґаздині, а відтак усім хатіним кождому з осібна; по кождій коляді „вінчують“ тому, кому колядували, декуди танцюють трохи, їдять, переплітаючи колядами загальними.

IV. Коляди ґаздині:

I. Ой в поли, в поли близко дороги,
В неділю!
Близко дороги є могилочка,
На могилочці бай березочка
Цвила, родила зелену рйиску.
Ізвійили си буйні вітрове
Тай ізвійили золоту рйиску.
Ой ишла туди кречна ґаздиньи,
Кречна ґаздиньи тай Марієчка.
Ой закотила шовковий рукав
Тай ізібрала золоту рйиску.
Ой пішла она бай чистим полем,
Бай чистим полем вороним конем.
Ой зістрічьие два три ангелї,
Біг, помагай Біг, Божі ангелї!
Бодай здорова, кречна ґаздине!
А де ти ідеш, кречна ґаздине?
Ой я иду за золотарами!
Вертай ґаздине, вертай из нами!
Вертай из нами золотарами!
Дала ґаздиня золоту рйиску:
Ізробіт мині золотий перстінь,
Золотий перстінь, шовковий пояс,
А из останку золоту гатку!
Золотий перстінь ручкою сьвітит,
А шовків пояс крижки ломит,
Золота гатка головку клонит
Кречній ґаздині тай и на славу,
А из ґаздинев усім посполу,
Усім посполу, шо є в цім дому!

(*Юрій Соломійчук. — Жабє.*)

Digitized by Google

2. Ой у поли, в поли близко дороги,
В недїлю рано зелене вино!
Близко дороги стоїт гірочка,
Гора на троє бай розстрілена.
Татари й Нїмцї ї розстріляли,
А там за білим за каменечком
Срібло золото порозсипали.
Ой ишла туди ґречна ґаздиня,
Ой закотила чом шовків рукав,
Срібло золото она зібрала,
А як зібрала тай поїхала.
Ой она біжит чистим полем,
Чистим полем вороним конем;
Як она біжит, земля дріжит,
Земля дріжит, як она біжит.
Ой зістричйие в чистім поли,
В чистім поли два три ангелї!
Подай здорова, ґречна ґаздина!
Де ти идеш, ґречна ґаздине?
Ой я иду до Кієва,
До Кієва за малйирами,
За малйирами за злотарами;
У нас церков бай новая,
Бай новая побудована!
Вертай из нами, ґречна ґаздине,
Ми то сами малйирики;
Ми ту церков помалюєм,
Помалюєм, позолотим.
Дала она срібло, злото,
Они церкву помалювали,
Помалювали, позолотили.
Ой та церква з пйитьма верхи,
З пйитьма верхи из штирма вікни,
Из штирма вікни бай з трома дверми;
В однім верху сокіл сидит,
Сокіл сидит, далеко видит;
А на другім ластівочка,
Ластівочка пишно щебече;
А на третім зазулечка,
Зазулечка пишненько кує;
А на четвертім соловіє,

Digitized by Google

Соловіє тонко піє;
А на пйитім свйита Пречиста,
Сьйита Пречиста Господа проси
За ґаздиньку, за Параску.
А за цим словом трівай здорова!

(Юрій Соломійчук. — Жабв.)

3. Ой у поли, ой чом гірочка,
В неґілю!
Ой на гірочці могилочка,
На могилочці йибліночка,
На йибліночці на верху цьвіток.
Оттак цвила, оттак вродила,
А вна вродила золоту рйиску.
Ой туда ішла ґречна ґаздиня,
Ой закотила шовків рукав,
Ой той цьвіток она зібрала,
Ой она ишла чистим полем,
Чистим полем, вороним конем.
Ой ишла она бай до Кієва,
Бай до Кієва за мальирими,
Ой зістрітила Божі йангелї.
Ой слава Йсусу, Божі йангелї!
На віки слава ґречна ґаздине.
Куда ти ідеш, ґречна ґаздине?
Ой іду я до Кієва,
Ой до Кієва за мальирами;
У нас церков бай новая,
Ой новая, немальована!
Ой то ми сами тай малйирики,
Помалюєм, позолотимо.
Ой нашьи церков бай з трома дверми,
Ой з трома дверми і з штирма вікни,
Із штирма вікни із пьити верхи;
Йа в одни двері Господь ходит,
Йа в другі двері сьвйитий духовний,
Йа в треті двері свйитий Никола,
Свйитий Никола з ґречнов ґаздинев.
В одно віконце зорі зорают,
В друге віконце бай сходи сонце,
В трете віконце в полудне сонце,

Digitized by Google

Йа у четверте заходит сонце.
На однім верху бо й зазулечка,
На другім верху все й соколочок.
На третім верху бай ластівочка,
Ой на четвертім тай соловії,
Йа і на пьитім Пречиста Діва.
Ой зазулечка файно куе,
Ластівочка файно щебече,
Сивий сокіл тонко піе,
Ой соловіе файно сьпівае,
Пречиста Діва все то витае.
Ото е Богу на его хвалу,
Ґречній ґаздини тай на славу.
Ой ґречна ґаздині уклонила си,
Господу Богу помолила си,
Господу Богу, Сьвйитій Пречистій,
Сьвйитій Пречистій і Матці Божій.
Приподобила си Господу Богу,
Шо помалювала сьвйитую церков,
Помалювала й позолотила!

(Іван Данилюк — Ильце.)

4. По сьвйитім Різдві тай по Йордані,
Гой дай Боже!
Три сьвйитителі воду сьвйитили,
Воду сьвйитили, хреста згубили,
Лежьила-ж туда йа здавно стежка,
Ой ишла-ж нейов наша братова,
Ой йик вна йишла та хреста знайшла,
Тай хреста знайшла тай си вклонила,
Тай си вклонила Господу Богу,
Господу Богу тай за сьвйитий хрест.
Йидут, зістричут три сьвйитителі:
Слава Су Христу, наша братова!
На віки слава, три сьвйитителі!
Чи ни спіймали нашего хреста?
Хоть-сми спіймала, шо-ж же ми буде?
Ой тобі будет йа великий дар,
Йа великий дар, дві три служенці;
Першу служенку тай на Новий рік,
Другу служенку тай на Відорші,

Digitized by Google

Трету служенку тай на Великдень.
Першу служенку за всю чельидку,
Другу служенку за мого ґазду,
Трету служенку за мене саму!
Тай по сім слові чьисна здорова,
Чьисна здорова наша братова,
Наша братова на ймнє Йилена!
Чьисна здорова!

(Тюдів.)

5. Ой там на ріках, ой там на млаках,
Гой дай Боже!
Там три свйитії воду сьвйитили,
Ой золот хрестик вни загубили.
Туда-ж нам здавна стежка лежьила,
Ой нев же ішла ґречна ґаздинї.
Ой ішла, ішла, золот хрест найшла
Ой за нев ідут йа три свйитії.
Ой стій, погоди, статечна жоно!
Будемо тебе віпитувати,
Віпитувати, хреста шукати,
Будемо за тьи Бога просити,
Бога просити, службу служити:
Першую службу на свйите Різдво,
На свйите Різдво за твого ґазду.
Другую службу та на Новий Рік,
Та на Новий Рік за тебе саму.
Третую службу та на свйитий день,
Та на свйитий день, та на Великдень.
Вінчуємо ти... і т. д.

(Яворів.)

6. Йа в поли, в поли коло дороги
Гой дай Боже!
Є керниченька мурованая,
Купав си у нїй Господь из Петром,
Купаючи си, сперечили си.
Господь Бог кажет: небо біршеньке!
А Петро кажет: земля біршенька.
Ой чія правда? Божая правда:
Небо біршеньке, всюда рівненьке!

Digitized by Google

А в тій керничці усї Сьвітії
Воду свйтили, хрест загубили.
Ой ишла-ж туда ґречна ґаздиня,
Ґречна ґаздиня, пишна Анночка;
По воду ишла, злотний хрест найшла.
Перейшли-ж єї усї Сьвітії.
Ґречна ґаздине, пишна Анночко!
Ци ти ни найшла золотий хрест?
Будем за тебе Бога просити,
Бога просити, служби служити;
Ой першу Службу на свйтий вечір,
А другу службу на свйте Різдво,
Ой трету Службу свйтого Збора,
Шобес ґаздине була здорова!
Вінчуєм тебе, ґречна ґаздине,
Шістєм, здоровлєм, свйтим Рождеством,
Свйтим Рождеством, Божим Божеством!
Ой на здорове, ґречна ґаздине,
На здоровечко из сев кольидков,
Дай же-ж ти, Боже, втїхи, радости
Від молодости аж до радости,
А рік від року токма до віку!
А за цим словом тревай здорова!

(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)

7. Покотила си снїжная грудка;
Гой дай Боже!
Ни була-ж тото снїжная грудка,
Але ж то була наша братова,
Наша братова на ймнє Маріка;
Горі ходила, ключі носила,
Ключі носила, все золотила.
Ой ви ключики, ви є золоті,
Ой ни гриміте тай ни дуднїте,
Мого милого тай ни будїте,
Бо мій миленький дуже трудненький.
Сночі з вечира йа з ловів прийшов,
Йа вбити убив аж девйить лисів,
Аж девйить лисів десьиту куну,
Десьиту куну матцї на фалу,
Матцї на фалу на зарукавйи!

Digitized by Google

Тай по сім слові чьисна здорова,
Чьисна здорова наща братова,
Наша братова на ймйи Маріка,
Чьисна здорова.

(Тюдів.)

8. Проти віконця напротив сонця
Ой дай Боже!
Ой сидит собі кречна ґаздиня,
Ой сидит, сидит, шитьичко шиє,
Сидит ґаздиня шитьичко шиє!
А в лузї в тузї чом розиграв ся
Ой сивий олень девйитирогий!
Играй, играй, шитьи не доптай,
Бо йик подопчеш, сам ти загинеш!
Там на десьитім злотий терем стоїт,
Йа в тім теремі злотне кріселко,
А в тім кріселку ґречна ґаздиня,
Ой сидит, сидит шитьичко шиє,
Шитьичко шиє, злотом фарбує.
В вишневім садку дві зозулечці,
Дві зозулечці файно сьпівают,
Файно сьпівают все за здорове,
Все за здорове сеї ґаздині.
Вінчуємо... і т. д.

(Лукен Польик, — Ростоки.)

9. Ой рано, рано зорі зорають,
В неділю рано зелене вино!
Але ше ранше ґаздиня встала,
Она устала, косу чесала,
Косу чесала, братя бужала!
Ви мої братї сомно не спіте,
Сомно не спіте, стрільби стрійте,
Стрільби стрійте, соколи пійте,
Соколи пійте, хорти годуйте,
Бо в моїм ділю*) май много зьвіра,
Меже тов зьвіров сивий оленец;
На тім олени сім девять ріжків,

*) часть ліса.

Digitized by Google

А на десйитім терем из рублїв;
А в тім теремі золотий стільчик,
А на стільчику кречна ґаздиня,
Она там сидить, далеко видит,
Ой она видит на край Дуная.
Края Дуная качурик плавле,
На тім качури золота павка
Сподобала си ґречній ґаздинї;
Она бо просит своего ґазду:
Ой, ти Иванку, послужи мене,
Иди ко ти же на край Дуная,
Качура убий, павку ми здойми.
Ой Иван узйив свій кріс на плечи
І зараз пішов на край Дуная,
Качура ни вбив, лиш го підстрілив;
Він си вхилив, павку здоймив;
Приносит павку він до домочку,
Прошу тебе, моя Анночко,
На су павку на поклоночку.
Дйикую тобі, мій Иваночку,
За твою павку, за поклоночку.
В неділю рано ґаздиня встала
Тай до церковцї вна си зібрала
Тай павочку на голов взйила.
Прийшла до церкви, уклонила си,
Господу Богу вподобила си;
Закитичила райскії двері,
Райскії двері, усї образи.
Коло пристола свйитий Никола
Службочку служит Богу на хвалу,
Ґречній ґаздинї тай и на славу,
Ой и на славу усїм посполу,
Усїм посполу, шо є в сїм дому!
Би-сте діждали від сего року,
Від сего року ше й на другий рік!

(Юрій Соломійчук — Жабв.)

10. Йа в лузї, в лузї, в густім топиру;
Гей дай Боже!
Ой гоньи, гоньи дивне звірйитко,
Дивне зьвірйитко семирожатко;

Digitized by Google

А в тім зьвірйитку по девьит ріжків,
А на десйитім терен из рублїв,
А в тім теренї шовкова постїль,
На тій постїльци золотий стільчик,
На тім стільчику ґречна ґаздиня,
Ґречна ґаздиня — Катериночка.
Ой сидит, сидит, робітку робит,
Робітку робит, шитйичко шиет,
Шитйичко шила — позолотила.
Першов ширінцев престіл покрила,
Другов ширінцев сьвічі підньила,
Трету ширінцу дала на Службу;
За здоровйичко токма за своє,
Токма за своє й за свого ґазду.
Дала на службу на свйите Різдво!
Вінчуєм тебе, пишна ґаздине,
Пишна ґаздине — Катериночко.
Вінчуєм тебе усїма свйитки,
Усїма свйитки бай рожденними
И Відорщами тай радощами,
Від цего слова тревай здорова.

(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)

11. Ой рано, рано, зорі зорали,
В недїлю!
Йа ще май ранче кури запіли,
Йа ще май ранче ґаздинї встала,
Ґаздинї встала, косу чесала,
Косу чесала, братя бужала.
Я вас прошу, ви мої братї,
Сивно не спіте, стрівби стрійте,
Стрівби стрійте, соколи пійте,
Бо в моїм дїлю дуже зьвірно,
Межи тов зьвіров сиві й оленї;
На тім оленї сїм-девьить ріжків,
А на десйитім теремик стоїт;
А в тім теремі золотий стільчик,
А на стільчику ґречна ґаздинї;
Вна собі сидит, далеко видит;
Ой она видит на край Дуная,

Digitized by Google

А край Дуная бай качур плавле,
На тім качурі золота павка
Сподобала си ґречній ґаздині.
Ой она просит своєго ґазду:
Я тебе прошу, мій славний ґаздо,
Качура ми йми, павку ми здойми.
Ой узьив ґазда тай кріс на плеча,
Ой він пішов на край Дуная;
Він си ухилив, качура стрілив,
Золота павка з него злетіла,
Він єго не вбив, лиш го підстрілив,
Він си ісхилив, павку здоймив.
Ой він приходит тай до домочку,
Приносит павку на поклоночку,
На поклоночку своїй ґаздини:
Прошу я тебе, славна ґаздине,
На поклоночку, на су павочку.
Дьикую тобі, мій славний ґаздо,
За поклоночку, за су павочку.
Ой на свйитий день тай на Новий рік
Іде ґаздині, іде до церкви,
Бере из собов золоту павку.
Там закосиче та всї образи,
Ой всї образи і райскі двері.
Перед Николи бай на престолї
Ой йде духовний службу служити,
Службу служити тай за ґаздиню,
Ой не за саму, за єї ґазду.
Ой службу правит, Господа просит,
Господа просит за худобочку,
За худобочку, за чельидочку.

(Іван Данилюк, — Жабє)

12. Ай в неділеньку тай пораненьку,
Гей дай Боже!
А в Вифлиємі рано дзвонили,
Ой єще ранше Параска встала,
Раненько встала тай си зібрала,
На свйите Різдво до церкви прийшла,
До церкви прийшла, церковцю мела,

Digitized by Google

Церковцю мела, пристоли стерла,
Пристоли стерла, сьвічі сьвітила;
Там Божа Мати Сина родила:
Там всї Сьвітії на родини йшли,
Там всї Сьвітії Бога хвалили,
Служби служили всей за здоровйи,
За здоровйичко нашеї панї,
Нашеї панї, панї Параски,
Ой на здоровйи, ґречна ґаздине!
Вінчуєм тебе... і т, д.

(*Андрій Боднарук, — Ясенів гор,*)

13. Поза горою там за другою
Гей дай Боже!
Бай три йангелї кремінь лупают;
Кремінь лупают, церковцу ставлют,
Церковцу ставлют из трома верхи,
Из трома верхи из трома вікни,
Из трома вікни тай з трома дверми.
На тоти верхи сїли йангелї.
В одно віконце изходит сонце,
В друге віконце місьицу свйитий,
В третє віконце зірничка чає.
На одні двері ходйи йангелї,
На другі двері свйитий Никола,
На райских дверцях сам Господь стоїт.
На нашім Бозї тонка сорочка,
Тонка, тоненька, кровцев капана;
Ой шила-ж єї ґречна ґаздиня,
Ґречна ґаздиня, пишна Марічка.
Ой шила-ж єї коло віконця,
Коло віконця, сьвітлого сонця.
Жмякала-ж єї в золотім цебрі,
Крутила-ж єї в коня копитї,
Ой прала-ж єї над синим морем,
Над синим морем края Дунаю,
Шушила-ж єї в тура на розї,
Тачйила-ж єї в Христа на столї,
В Христа на столї бай на пристолї.
На свйите Різдво до церкви пішла,
На райских дверцях Богу здавала.

Digitized by Google

Тота сорочка Господу хвала,
Ґречній ґаздини від Бога слава.
Служби си служьи все за здоровйи,
За здоровйичко нашої пані.
Вінчуєм тебе, ґречна ґаздине,
Шістьим, здоровйим тай сев кольидков!
Дай тобі, Боже, втїхи, радости
Від молодости аж до старости,
А рік від року токма до віку,
Від цего слова тревай здорова.

(*Юра Кутащук, — Ясенів гор.*)

14. Там за горою, там за другою
Ой дай Боже!
Два-три йангелї кремінь лупали.
Кремінь лупали, всю церков клали,
Церківцу клали з трома дверими,
З трома дверими тай з трома вікни,
І з трома вікни й з трома верхами.
А в одни двері сам Господь ходит,
А в другі двері свйиті йангелї,
А в треті двері всé люде ходьит.
В одно віконце увходит сонце,
В друге віконце бай місьиць сьвітит,
В трете віконце зірничка сяєт.
Ґречна Марічка, славна ґаздинї,
Сидит в віконци ясного сонцьи.
Ой сидит, сидит, роботу робит,
Роботу робит, ширеньку шиєт.
Ой шила, шила, спід золотила.
Де єй золила? — В срібній зільници.
Чім ї милила? — Виннїм йиблучком.
А де єй прала? — Края Дуная.
Чім єї прала? — Злотним пральничком.
Де єй крутила? — В тихім Дунаю.
Де ї сушила? — В тура на розї.
Де єй тачьила? — В тисовім столї,
В тисовім столї, в крулевскім дворі.
Зажурила си, засмутила си,
Йик би вгадати, ким би післати.
Післала бих єй своєв донечков,

Digitized by Google

Доньки ни маю й сестри ни маю.
Ци сором ци два, я несу сама.
Віднесла сама на райскі двері,
Там дала, дала Богу на хвалу.
Хто ей відбирав? — Свйитий Никола!
Йа в тій сорочці служби си служйи,
Служби си служйи за здоровйичко,
За здоровйичко за Марійчино:
Ай перша служба на свйите Різдво,
А друга служба на Василїчка,
А трета служба ше на свйитий день,
Ой на свйитий день та на Великдень
За здоровйичко за Марійчино!
На здоровйичко, ґречна Марічко,
З кольидками та з діточками
І з ґосподарем і свйитим Богом,
Зо свйитим Богом та з своєм домом.
Вінчуємо вас шьистєм-здоровєм,
Многа лїтами сими свйитками.
Не вміли ми вас завінчовати,
Най вам вінчує Христос небесний,
Сам Господь з неба, чого вам треба.
Во вік віка продовжи віка,
Від сего слова бувай здорова!

(Криворівня.)

15. Зажурила си крутая гора,
Гой дай Боже!
Шо ни зродила шовкову траву,
Але зродила зелене вино.
Ґречна ґаздинї вино садила,
Вино садила тай обстрожила.
А чорний ворон все залїтає
Та тото винце він изтинає.
Ґречна ґаздинї все проганяє:
Ой гоя, гоя, чорний вороне!
О тото вино ни є для тебе,
Ой не для тебе оно саджено,
Вино саджено тай обстрожено.
Є-ж в мене у рік ой три гостеви,
Ой три гостеви, три кольидники:

Digitized by Google

Один кольидник — яснее сонце,
Другий кольидник — місьицю ясний,
Третий кольидник — се дробен дощик.
Чим си пофалиш перший кольидник?
Ой маю-ж я си чим пофалити:
Ой йик я зийду в неділю рано,
Церкви й косцьоли я обігрію,
Церкви й косцьоли, божі престоли,
Гори, долини, луги, калини!
Чим си пофалиш другий кольидник?
Ой маю-ж я си чим пофалити:
Ой йик я зийду темної ночи,
Темної ночи бай о півночи,
Урадует си гість у дорозї,
Гість у дорозї, войско в облозї,
Тай зьвірка в поли тай рибка в мори!
Чим си пофалиш третий кольидник?
Ой маю-ж я си чим пофалити:
Ой йик я спаду місьици майи,
Йа вродит нам си жито-пшеница,
Жито-пшеница, всьика пашница,
Тай зберем женців, сімсот молодців,
А візаночок, самих дївочок,
Тай нажнем ми кіп, йик зьвізд на небі,
Зберемо вози тай і обози,
Повезем єї на тихий Дунай,
На тихий Дунай, на крутий берег;
Там ми ї тай изложимо,
Сивим соколом тай завернемо.
Сив сокіл сидит, в воду си дивит,
В воду си дивит, дивит тай каже:
Рибко бай щучко, шо з тебе буде?
Із мене буде панский обідец.
Сивий соколе, шо з тебе буде?
Ой з мене буде панский поклїнец.
Тобов би, рибко, скрипки клеїти,
Тобов, соколе, верхи вершити.
Ой за сим словом будь нам здорова,
Будь же здорова, ґречная пане,
Будь же здорова ни сама з собов,

Digitized by Google

Нн сама з собов, а из ґаздою
Тай з ґосподарем і з діточками.

(І. Котляарчук.)

16. Ой на Дунаю, тай на острозї,
Гой дай Боже!
Ой там ґаздинї білцу білила,
Білцу білила тай і заснула.
Відкис си взьили три буйні вітри,
Занесли білцу края Дуная.
Ой встала-ж она сумна-смутненька,
Сумна смутненька, не веселенька.
Приходит ид ній Пречиста Діва,
Пречиста Діва, ой чом Марія.
Ой не смути си тай не жури си,
Є твоя білця в Бога на ризах;
На твоїй білци служби си правйи,
Служби си правйи, йа все соборні,
Йа все суборні, все за здоровйи,
Все за здоровйи, ґречна ґаздине.
Ой здоров, здоров, не сама з собов,
Не сама з собов... і т. д.

(Яворів.)

V. Коляди вдовиці:

1. Ґречна ґаздинько, сїдай коло нас,
Ой дай Боже!
Сїдай коло нас тай послухай нас,
Будемо ми вам ґречне сьпівати,
Ґречне сьпівати й кольидувати.
Сїдай коло нас не сама з собов,
Не сама з собов тай з діточками,
Ой з діточками тай з овечками,
Ой з овечками тай коровками,
Ой з коровками тай з кониками,
Ой з кониками тай із бжілками,
Из всев судинков та із маржинков!
Зажурила си висока гора,
Шо не вродила шовкова трава.
Йа в полонинцї під ялиночков,

Digitized by Google

Ой там вівчьирі йа в трембіточку,
Ой там голубок йа з голубкою.
Йик зайшли стрілці з темного луга,
Йик ізмірьили, голуба вбили,
Голуба вбили, голубку взьили,
Запровадили за тихий Дунай.
Дают ї їсти, дают ї пити,
Дают ї їсти йиру пшеницу,
Йиру пшеницу, зимну водицу.
Ой чому не їж, ой чому не пиш?
Ой йик ми їсти тай йик ми пити,
Йикий сьвіт красний, нема з ким жити.
В мене голубів сімсот і штири,
Іди, вибирай, котрий ти милий.
Ой в мене він був в личко румйиний,
В личко румйиний тай чорнобривий.
Ой я й літала, перебирала,
Не могла найти, йик я го мала.
Вінчуємо вам шьистем-здоровем,
Шьистем-здоровем, многи літами,
Многи літами, сими свйитками,
Сими свйитками тай різдвйиними,
Ой різдвйиними тай з Василечком,
Ой з Василечком тай з Новим роком,
Ой з Новим роком тай з довгим віком.
А всім посполу, шо є в сім дому,
Ой усім на всім, шо є в дому сім.
Ой по сій мові будьте здорові.
Вінчуємо шьистем-здоровем, многи літами з сими свйитками.

(Іван Ґрепіняк. — Брустури.)

2. Ґречна ґаздинько, сідай коло нас,
Ой дай Боже!
Сідай коло нас, послухай ти нас,
Будемо тобі кольидувати,
Кольидувати, файно сьпівати,
Файно сьпівати, правду казати:
В гаю Дунаю чом на камени
Ґречна ґаздинька більцу білила,
Більцу білила Богу на ризи,
Богу на ризи, свйитим на хвалу.

Digitized by Google

Йик єй білила, дуже заснула.
Ой звійили си буйні вітрове
Тай тоту більцу чом завійили.
Ой завійили на тихий Дунай,
На тихий Дунай, на тихий берег,
На тихий берег, на чисте поле,
На чисте поле, на сине море.
Упала з неба біла доріжка.
Ой тов доріжков ґаздиня ішла,
Ґречная паня .....
Ой ішла, ішла дуже смутненька,
Сгрітила-с она з свйитов Пречистов:
Чого сумуєш, ґречна ґаздинько?
Того сумую, свйита Пречиста,
Більцу-м білила Богу на ризи,
Богу на ризи, свйитим на хвалу,
Йик єй білила, дуже заснула.
Ой дес си взьили буйні вітрове
Тай тоту більцу чом завіяли,
Ой завіяли на тихий Дунай,
На тихий Дунай, на крутий берег,
На крутий берег на чисте поле,
На чисте поле, на сине море!
Стій та не сумуй, ґречна ґаздине,
Єст твоя більца в Єрусалимі,
У твоїй більци служби си служьи,
Служби си служьи все соборнії
За здоровечко твоє, ґаздинько,
За помершого твоєго ґазду,
За здоровечко ваших діточок.
А за сим словом... і т. д.

(Жабє.)

3. Ой устань, устань, красная вдово!
Гой дай Боже!
Ой устань, устань, двори вимети.
Ідуть до тебе три царі в гості:
Один царенько — ясное сонце,
Другий царенько то ясний місьиц,
Третий царенько то дробен дощик.
Чим си похвалиш перший товариш,

Digitized by Google

Перший товариш, ясное сонце?
Я си похвалю, бо йик я зийду,
Бо йик я зийду на Різдво рано,
Ізрадуют си в дзвоници дзвони,
В дзвоници дзвони, в церкві престоли.
Чим си похвалиш другий товариш,
Другий товариш ти ясний місьиц?
Я си похвалю, бо йик я зийду,
Бо йик я зийду темної ночи,
Темної ночи ой о півночи,
Ізрадует си гість у дорозї,
Гість у дорозї, сїно в полозї,
Рибка у водї, йа зьвірка в поли.
Чим си похвалиш третий товариш,
Третий товариш, ти дробен дощик?
Я си похвалю, бо йик я спаду
Три рази мая, мая місьиця,
Зрадує ми си жито-пшениця,
Жито-пшениця, всьика пашниця.
Вінчуємо.. і т. д.

(Яворів.)

4. В саду, садочку під кидриночков,
Ой дай Боже!
Там сидїв голуб із голубочков,
Цїлували си, обіймали си,
Золотим крилцем загортали си.
Закрав си стрілец з темного луга,
Змірив у дуба, убив голуба;
Голуба вбивши, голубку ймивши,
За тихий Дунай запровадивши,
За тихий Дунай за крутий берег,
Дає ї їсти, йиру пшеницу,
Дає ї пити зимну водицу.
Ой она не їст, ой она не пет,
В вишневий садок плакати ідет.
Чому ти не їш, чому ти не пеш?
В вишневий садок плакати ідеш?
Йик мінї їсти, йик мінї пити,
Йикий сьвіт милий, нема з ким жити.
Ой маю я там сїмсот голубий,

Digitized by Google

Вібери собі, котре ти любий.
Хоть най їх буде сімсот чотири,
Нема й не буде, йик був мій милий.
Йикий був милий золотокрилий,
Золотокрилий, в лице більивий,
В лице більивий, сам чорнобривий!
Вінчуєм... і т. д.

(*Юрко Пуршеґа в Голов.*)

VI. Коляди парубкови:

I. Ой изза гори, за високої,
В неділю! В неділю рано зелене вино!
Показали сї дві, три хмароньки;
То не хмароньки, білі овечки,
За ними ходит файний молодец,
Файний молодец, ... хлопец.
На нім сорочка, як біл білена,
На нім поясок та шовковенький,
За тим шовчьичком три трембіточці.
Одна трембіта чом горіхова,
Друга трембіта чом мідяная,
Трета трембіта чом золотая!
Ой йик затужив, йив горіхову,
Пустив голосок аж попід лїсок!
Ой йик затужив, йив мідьиную,
Пустив голосок аж на край сьвіта!
Ой йик затужив, йив золотую,
Пустив голосок аж на тот сьвіток!
Божая мати голос учула,
Голос учула тай сподобала!
Казала би-м го до себе взяти,
До себе взяти, я в ризи вбрати,
Я в ризи вбрати, (імя) звати!
А за сим словом рости здоровий,
Рости здоровий в Бога щасливий,
Татови й мамі на потїхоньку,
А добрим людем на порадоньку!

(*Мик. Мочернак, — Ворохта.*)

Digitized by Google

2. Полонинами тай строминами,
Ой дай Боже!
Ходит парубчик тай з овечками;
Він собі ходит, трп трубці носи,
Три трубці носи при правім боці.
Як він затрубив в берестовую,
Бют голоси полонинами,
Як він затрубив у мідьиную,
Бют голоси тай полями;
Як він затрубив у золотую,
Бют голоси попід небеса.
Парубчик ходит полонинами,
Полонинами йа з овечками;
Він гонит вівці в нові кошйирки,
А сам він іде до свей сьвітлоньки,
Просит він дьидя і свою мамку,
Ой треба мині тай дружиночки!
Дай тобі, Боже, в городі зілйи,
В городі зілйи в дому весілйи,
Шоби твій дйидик, шоби дочекав
На оцім столу вінок ти шити,
Але из своєв тай мамочкою,
Из сусідами из родичами,
Але из нами колйидниками,
Свйитої церкви тай слугами.
(*Юрій Соломійчук*, — *Жабє.*)

3. Строминками-полонинками,
Ой дай Боже!
Пасе (імя) білі вівці.
На правій ручці носит три трубці.
Йик затрубит в роговую,
Ой чути єго в темнії ліси,
Йик затрубит в золотую,
Чути єго в чисті поля;
Йик затрубит в мідьиную,
Чути єго попід небеса.
Лічит вівці на три струнці,
Йилівничок на чотири;
Лічит товар на три чьисти,
Йилівничок на чотири;

Digitized by Google

Впрйигає конї, самі воронї,
Складат пеньки йа в три рйидки,
Мірійнички на чотири.
На здорове пане (імя) з кольидкою,
З вітцем, з мамкою, дай тобі, Боже,
В городї зїле, в хатї весїле.
Вінчуєм тебе шьистєм-здоровєм,
Зеленим вінцем, ґречною паннов!
За сим словом тривай здоров!
(Криворівня.)

4. Ой попід гірцї йшли білі вівцї;
Гой дай Боже!
За ними ходив Василь вівчьирик.
Ой ходив, ходив, три трубцї носив,
Ой три трубочцї тай в правій руцї.
Ой одна трубка бай золотая,
Ой друга трубка бай мідьиная,
Трета трубочка бай роговая.
Ой йик затрубив бай в роговую,
Пішли голоса у темні лїса,
Ой усї пташки позанїміли.
Ой йик затрубив бай в мідьиную,
Пішли голоси попід небеса,
Ой усї пташки порознїміли
Ой йик затрубив бай в золотую,
Пішли голоса по цїлім сьвітї,
Сами си церкви порозтворйили,
Сами си служби повідправйили
Всей за здорове бай Васильково.
Вінчуєм тебе, наш Василочку,
Шьистєм, здоровєм, многими лїтьми,
Отцеви й мамі з тебе потїху,
Шоби діждали посагу твого,
Посагу твого тай шьисливого,
Поза цим словом тревайко здоров!
(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)

5. Ой рано, рано зорі зорйили,
Ой дай Боже!
Але ше ранче парубчік устав,
Устав парубчок наш, Іваночок,

Digitized by Google

Устав Іваньчик, коника сїдлав,
Коника сїдлав в сїм девйить попруг,
А у десйиту золотистую.
Ой йик усїдлав, сїв тай поїхав.
Біжит він собі бай чистим полем,
Ой чистим полем конем вороним,
Зустрічає він йа в чистім поли
Два три ангелї, божії панї.
Бог, помагай Бог, кречнії панї!
Подай здоровйи, кречний парубче!
Куда ти ідеш, кречний парубче?
Куда я їду? За дружинами.
Вертай из нами из дружинами.
Одна любила, шапку подала,
Друга любила, пірце подала,
Трета любила, коня дарила,
Коня дарила, сама шла піше.
Від тої шапки зорі зорают,
Від того пірця сонце сіяє,
Від того коня буйний вітерец.
А в того коня срібні копита,
А в того коня шовковий фостик,
А в того коня кильова грива,
Срібні копита камінь лупают,
Срібло золото в сьвіт розсипают,
Шовковий фостик слїд замітає,
Кильова грива землю покрила.
Вкривай тї, Боже, многі лїтами,
Многі лїтами, кречнов дружинов!
Дай тобі, Бэже, в городї зїльи,
В городї зїльи, в дому весїльи,
Шоби-сьте разом тай дочекали
На оцїм столу віночок шити,
А з того стола на голов класти,
А из віночком в церков попасти.

(Юрій Соломійчук. — Жабє.)

6. Ой Иванку наш, бай парубче наш;
Гей дай Боже!
Ой шо-ж ти собі так починаєш,
Ой починаєш, мечем стинаєш?

Digitized by Google

Стинаєш мечем під Львовом містом?
А всї Львовяне смутненькі ходйи,
Смутненькі ходйи, радочку радйи:
Чім би то Йванка перепросити?
Віносьи єму мисочку срібла,
Мисочку срібла, тай миска срібна;
А він на тото ни подивив си,
Шьипку ни здоймив, ни поклонив си.
А всї Львовяне смутненькі ходйи,
Смутненькі ходйи, радочку радьи,
Чім би то Йванка перепросити?
Віводєт єму сивого коня,
Сивого коня, коника в сїдлї,
Коника в сїдлї, шабельку в сріблї.
А він на тото ни подивив си,
Шьипку ни здоймив, ни поклонив си.
А всї Львовяне смутненькі ходйи,
Смутненькі ходйи, радочку радйи:
Вівели-ж єму пишну дївочку,
Пишну дївочку, імйи Марічку.
Він тій дївочцї порадував си,
Шьипочку здоймив тай поклонив си.
Вінчуєм тебе, Иваночку наш,
Шьистєм, здоровєм, многими лїта.
Дай же-ж ти, Боже, в городї зїлє,
В городї зїлє, в хатї весїлє,
В хатї весїлє отцих мйисничок.
Дай тобі, Боже, втїхи, радости,
Тай твоїй мамцї з тебе потїху,
Тай твоїй мамцї тай дйидичкови!
Поза цим словом тревай нам здоров!

(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)

7. Гордий та пишний пане Василю,
Гой дай Боже!
Ей, що-ж ти собі започинаєш?
Лиш попіди Львів конем іграєш?
Конем наверне — Львів се іздрегне,
Що всї вершечки пообпадали,
Всї си міщани повихапали:
Пане Василю, просимо тебе,

Digitized by Google

Просимо тебе, не роби того!
Ой най ми тебе перепросимо!
Виводя' єму коня у сріблї,
Не подивив си, не поклонив си.
Гордий та пишний пане Василю,
Ей, шо-ж ти собі започинаєш?
Лиш попіди Львів конем іграєш.
Конем наверне — Львів се іздрегне,
Шо всї вершечки пообпадали,
Всї си жидове повихапали:
Пане Василю, просимо тебе,
Просимо тебе, не роби того:
Ой най ми тебе перепросимо!"
Винося єму срібло тай злото;
Не подивив си, не поклонив си.
Гордий та пишний пане Василю,
Ей, шо-ж ти собі започинаєш?
Лиш попіди Львів конем іграєш?
Конем наверне — Львів си іздрегне,
Шо всї вершечки пообпадали,
Всї си панове повихапали:
Пане Василю, просимо тебе,
Просимо тебе, не роби того;
Ой най ми тебе перепросимо!
Виводя' єму дївочку в вінку:
І подивив си і поклонив си.
Ой на здоровє, пане Василю!
Ой здоров, здоров, та не сам з собов,
Не сам з собою, з вітцем, маткою,
З вітцем, маткою, з всев чельидкою,
З всев чельидкою та з домовою.
Гой дай Боже!

(І. Юзенчук. — Барвінкова.)

8. Ой гордий, пишний, гордий паничу,
Гордий паничу, пане Василю!
Гей шош ти собі з гір починаєш,
Шо попіди Львів конем играєш?
Шо конем наверне, все си Львів здрегне,
Йа си паркани поросипали,
Йа всї си жиди зачьудували.

Digitized by Google

Стали жидове раду радити,
Чим би молодьцьи перепросити?
Вінесли єму тай миску срібла
Він на тоє и не погляне,
Шьипку не здойме тай не вклонит си!
Гой як бив так бє, Львів розбиває,
Шо конем наверне, все си Львів здрегне,
А з мурів вікна поросипали,
Всї си міщани зачудовали.
Стали міщани раду радити,
Чим би молодцьи перепросити?
Вінесли єму судину злота!
Він на тоє и не погляне,
Шьипку не здойме тай не вклонит си.
Гой як бив, так бє все на Львів город;
Шо конем наверне, все си Львів здрегне;
Йа з мурів верхи тай позлїтали,
Йа всї си пани зачьудували.
Стали панови раду-ж радити,
Чим би молодцьи перепросити?
Вівели-ж єму тай ґречну панну!
Він на тоє тай погльинув си,
Погльинувси тай усьміхнув си,
Шьипку издоймив тай си уклонив!
Гой за сим словом будь же нам здоров,
Будь же нам здоров, гордий паничу!

(Максим Борчук. — Космач.)

9. Василь ґречний, пишний гордий.
Ой дай Боже!
Проси собі своєго тата,
Своєго тата, свою мамочку!
Збирай собі ґречні бояре,
Іди собі в верхи по панну,
В верхи по панну, ше й по богату,
Клади й мости й калинові,
Сїдлай конї все воронї,
Клади й сїдла й крижевії,
А уздочки шовковії,
А стременї золотії.
В єго коньи золота грива,

Digitized by Google

Золота грива землю покрила,
Золота грива, срібні копита.
Грає й конем Криворівнев;
Йик він їде, мости дудньи,
Мости дудньи, ліси шумйи,
Вінесли єму бай кубок злота!
Ні подивив си, ні ввеселив си,
Не зліз із коньи, не поклонив си.
Грає й далій Криворівнев.
Вінесли єму миску срібла:
Миска срібла й мисочка срібна.
Не подивив си, не ввеселив си,
Не зліз із коньи, не поклонив си.
Вівели єму ґречную панну,
Ґречну панну, молоду дівчину.
Ой подивив си, ой поклонив си,
Ой поклонив си Господу Богу,
Господу Богу й своєму тату,
Своєму тату, своїй мамочці.
Йик дівчьи достав, то й ґаздов зостав.
Дай тобі, Боже, в городї зїлє,
В городї зїлє, в хатї весїлє!
Дай тобі, Боже, в подвору шьистє,
В подвору шьистє, ше й зимівльичко,
Ше й зимівльичко на худобочку,
Ше й шьисливіще на головочку.
Вінчуєм тебе шьистєм-здоровєм,
Многа лїтами, сими свйитками,
Сим Новим роком, свйитим Василєм,
Йа з кольидкою, з вітцем, з маткою.
І за сим словом пануй же здоров.

(Мих. Гутинюк. — Криворівня.)

10. Ой рано, рано кури запіли,
Ой дай Боже!
Ой ище ранче наш (імя) устав,
Ой устав, устав, три сьвічки всукав:
При одній сьвічи личенько вмивав,
При другій сьвічи сам сї убирав,
При третій сьвічи коника сїдлав,
Коника сїдлав, в поле поїхав,

Digitized by Google

В поле поїхав, стадо рахував.
Займив він стадо на злоті мости,
Золоті мости поломили сї,
Вороні коні потопили сї.
Лишень сї під ним коничок зістав,
Біл копитчьистий сріб камінь лупав;
Сріб камінь лупав, церкви мурував,
Сподом каменем, верхом кременем,
А серединков самов кидринков;
Вімурував він з три віконцьими,
З три віконцьими, райскими дверми;
В одно віковце бай сходит сонце,
В друге віконце місьиць изходит,
В трете віконце зьвіздочки сьвітьи!
Райскими дверми сам Господь ходит,
Ой ходит, ходит, в дзвоночки дзвонит,
В дзвоночки дзвонит, службочки служит,
Службочки служит все соборнії,
За здоровечко пане (імя)
Дай тобі Боже... і т. д.

(Микита Александрук. — Брустури.)

II. Ой гордий, пишний, гордий паничу,
Ой шо-ж ти так сї изгорда маєш?
Шо ти так собі з гір починаєш,
Перед королем играєш конем?
Нема в корольи такого коня,
Ой як є в мене гордого пана,
Гордого пана, пана Василє.
Є в мого коня злотні уздечки,
Йа в мого коня листові вушка,
Йа в мого коня тернові очка,
Йа в мого коня золота грива,
Йа в мого коня срібні копита,
Йа в мого коня шовковий фостик,
Йа в мого коня злотне сїделко,
Листові вушка ради слухали,
Тернові очи зьвізди *цотали**),

*) значить: рахували.

Digitized by Google

Золота грива коня покрила,
Срібні копита камінь лупали,
Шовковий фостик слід замітає,
На злотне сідло сам пан сідає;
Потяв конем тай долів в поли,
Там си зустрітив з турецким царем.
Йик си стрічали, так си спізнали,
Йик си пізнали, так си змахали,
Йисни мечики вогника дали,
Обом їм разом коники впали!
Чій же си коник наперед схопит?
Схопив же си кінь гордого пана,
Гордого пана, пана Василе.
Бере-ж він царьн близенько коньи,
Гой повів же він го по пожарници.
У ніжки бодит, а в ручки коле,
У ніжки бодит та підбодає,
Червона кровцьи слід заливає.
Гой він си молит та він си просит:
Або-ж мньи зітни, або-ж мньи пусти.
Я-ж тя не зітну тай тя не пущу,
Заведу тебе аж в руську землю,
Там в руській земли нема короля,
У руській земли королем будеш,
Миру наплодиш, панів намножиш,
Панів намножиш, хліба наситиш.
Йа будеш мати від Бога хвалу,
Від Бога хвалу й від миру ввагу.
Гой за сим словом будь же нам здоров,
Гордий паничу, пане Василе!
Вінчуєм же ти шьистем, здоровем,
Шьистем, здоровем, многії літа,
Ой многі літа тай довго віка,
Вінчуєм же ти зеленим вінцем,
Зеленим вінцем ой ґречнов паннов!*)

(Михайло Палїйчук. — Космач.)

---

*) Ся коляда нагадує »Посдинок з турецким царем«, поміщений в »Рускій Читанцї« для висших кляс, 1892.

Digitized by Google

12. Ой брате (імя), ти стадце пасеш,
Гей дай Боже!
Ти стадце пасеш тай мости мостиш!
Мости до мостів, стадце навернув,
Стадце навернув, міст си проломив,
Міст си проломив, все стадце втопив.
Ой ни жьиль мині йа за сим стадцем,
Лишень жьиль мині за йодним конем,
Бо то у мене кінь розолїтен,
Тай розолїтен тай розмаїтен,
Бо він вушками ради слухував,
Бо він очима зьвізди рахував,
Бо він копитом камінь розшьибат,
Білою гривов все поле вкриват.
Тай по сім слові чьисний здоровий,
Чьисний здоровий, тай бо наш брате,
Тай бо наш брате, наш брате (імя),
Чьисний здоровий!
(Тюдів.)

13. Ой оре плужок йа в смерічковім,
Гой дай Боже!
Брате (імя), ти за ним ходиш,
Ти за ним ходиш, йиго си держиш!
Приходи д' нему йиго дйидичок,
Ой ори, синку, йа ворім нивку,
Посїєм на нїй йиру пшеницу!
Ни вродила си йира пшеница,
Лиш се вродило стебло серенно,
Стебло серенно, денчівне зерно,
Зберемо женців сімсот молодців.
Йа вйизаночок сімсот дївочок,
Зберемо возів сімсот обозів,
Ой повеземо на тихий Дунай,
На тихий Дунай на білий камінь,
На білий камінь на крутий берег,
Там їх складемо в споду широко,
В споду широко, в верху високо.
Чим завершимо? Сивим соколом!
Ой соків сидит, в море си дивит,
В море си дивит, там визу видит,

Digitized by Google

Там визу видит, з визов говорит:
Ой визо, визо, йик ти глїбока,
Йик ти глїбоко, а я високо.
Сподобало си йа в купцї бути,
Йа в купцї бути в брата (імя),
В брата (імя) йа в нових дворах,
Йа в нових дворах, йа в нових хатах!
Тай по сїм слові чьисний здоровий,
Чьисний здоровий тай бо наш брате.
Тай бо наш брате, брате (імя).
Чьисний здоровий!
(Тюдів.)

14. Блудило блудцїв сїмсот молодцїв
Гей дай Боже!
Тай приблудило до брата (імя):
Брате (імя), виведи нас,
Виведи нас йа з сего лїса;
Йа з сего лїса йа з медобора,
Та дамо тобі великий дар.
Великий дар: дві-три селонцї;
Йа в першім селї все люди старі,
Йа в другім селї самі молоді,
Йа в третім селї самі дївочки.
Зза старих людий добра порада,
А зза молодих село огрьидне,
А зза дївочок село весело.
Тай по сїм слові чьисний здоровий,
Чьисний здоровий тай бо наш брате,
Тай бо наш брате, брате (імя),
Чьисний здоровий!
(Тюдів.)

15. А в поли, в поли є три йивори,
Гей дай Боже!
Тонкі, високі, в корінь глибокі,
В корінь глибокі, в верху листяті.
Ай прилинули два, три голуби
Тай сїли собі на ті йиворн,
Ай ті йивори їх ни влюбили;
А излинули тоти голуби

Digitized by Google

Тай сіли собі тай в чисті поля,
Тоті їх поля ни полюбили,
Ни полюбили, цьвітком змінили;
А излинули тоті голуби
Тай сіли собі на білі церкви,
Аж тоті церкви їх полюбили!
Попід цвинтарем вбитий гостинец,
Ай їхав туда пишний (імя),
Ай їхав туда чом сивим конем,
На правім плечу стрільбочку несет,
Побачив же він тоті голуби,
Ай изтьиг коня тай став стойити,
Затйиг стрільбочку, хочет стрілйити.
Тоті голуби бай промовили:
Васильку ти наш тай паничу наш,
Ни змірйий ти в нас, ни губи ти нас,
Ой бо ми ни є сиві голуби,
Але-ж бо ми є сьвіті йангели,
Нас Господь зіслав а в цесе село,
Ци є в цім селї старіки люди?
Ци держьи права, йик стародавно?
Ци пиво варйи свйитому Різдву?
Ци меди ситьи свйитому Збору?
Ци кум до кума з вечеров ходит? -
У нас так нима, йик стародавна.
Ни кум до кума з вечеров ни йдет,
Гой брат на брата міч витьигает,
Сестра на сестру чьирів шукает!
Ой на здорове, пишний паничу!
Из кольидкою з дьидьом, маткою,
Вінчуєм тебе многая літа,
Многая літа, шьистя, здоровя,
Дай же-ж ти, Боже, втїхи, радости,
Втїхи, радости, в дім веселости,
Поза цим словом тревай нам здоров!

(Андрей Боднарук. — Ясенів гор.)

16. Ой поза горов, ба там за другов,
Гей дай Боже!
Там наш Иванко коника пасе,
Коника пасе тай твердо заснув.

Digitized by Google

Приходит д' нему ще рідна мати:
Встанько, Иванку, а вставай, ни спи,
Твое подвірйи*) Турки займили!
Так наш Иванко бай прудко устав,
Бай прудко устав, коника всідлав:
Найко їх женут, я їх здогоню.
Сів на коника, йик вітрец линув,
Бай задне восько йив здогоньити;
Йик издогонив, конем потоптав,
Середне восько мечем постинав,
Передне восько вогнем попалив;
Свое подвірйи назад відобрав,
Назад відобрав, красше осадив.
Перше осадив бай дівочками,
Друге осадив бай молодцями,
Трете осадив бай стариками.
Изза дівочок село весело,
Изза молодців село огрьидне,
А вза стариків порада в селї!
Вінчуем тебе, Йваночку наш,
Шьистем, здоровем, многими літьми,
Ой на здорове из кольидкою,
Из кольидкою, з вітцем, з маткою,
З вітцем, з маткою, свев чельидкою,
Поза цим словом тревай нам здоров!

(Юра Кутащук, — Ясенів гор.)

17. Зачьив наш Федько рано вставати
Ой дай Боже!
Тай починае йирми шукати;
Ой пішов собі воли вирйигати,
Поїхав волми поле орати.
Оре він поле та на три нивцї,
Сїе він собі всьику сївбину;
Ой перша нивка: йирое жито,
А друга нивка: йира пшеница,
А трета нивка: все кукурудза.
Бога він просив, хлїб му си вродив.

---

* усїх людий, що жили на обійстю.

Digitized by Google

Чйис менї, тату, женцї наймати.
Ой не чйис, синку, женцї наймати,
Чйис тобі, синку, дївки шукати.
Ой я би ішов по царівочку! —
Тобі не зіпру, лиш іди, синку,
Іди до тої, шос сам сподобав.
Ой на здорове, бай пане Федю,
Из кольидкою, з вітцем-маткою,
Дай тобі, Боже, в городї зїле,
В городї зїле, в дома весїле!

(Криворівня.)

18. Ой на долинї, при зеленинї,
Господи Боже!
Ой там пан Іван коника пасе,
Коника пасе, з конем говорит:
Ой коню, коню, я тебе продам,
Я тебе продам за сто червоних,
За сто червоних, тисїчу злотих.
Гадай, погадай, мене не продай!
У мого коньи золоті вушка,
Золоті вушка добра послушка,
У мого коньи шовкова грива,
Шовкова грива коньи покрила.
У мого коньи шовковий фостик,
Шовковий фостик слїд замітає.
У мого коньи срібні копита,
Срібні копита камінь лупают,
Камінь лупают, церкви муруют,
Церкви муруют з трйома верхами,
З трйома верхами, з трйома вікнами.
В одно віконце исходит сонце,
В друге віконце в полудне сонце,
В трете віконце заходит сонце!

19. Края Дуная, мілкого броду,
Господи Боже!
Ой там пан Василь коника пасе,
Ой пасе, пасе, з конем говорит:
Ой коню, коню, я тебе продам,
Я тебе продам за сто червоних,

Digitized by Google

За сто червоних, тисічу злотих.
Гадай, погадай, мене не продай;
Розгадай собі, де ми бували:
Ой ми бували йа в трйох побоях:
В однім побою тай у татарскім,
В другім побою тай у турецкім,
В третім побою тай у козацкім.
Ой йик ми війшли вой з татарского,
За нами кульки, як дробен дощик!
Ой йик ми війшли вой з турецкого,
За нами кульки землю пороли!
Ой йик ми війшли вой з козацкого,
Нас козаченьки в Дунай загнали.
Всї козаченьки вой потонули,
Ой лишень ми два переплинули.
За цим же словом бувай нам здоров,
Бувай нам здоров, кречний паничу.
Кречний паничу, пане Іване,
Бувай же здоров тай не сам собов,
З вітцем, з маткою тай з братчіками
Тай з братчіками тай з сестричками
Тай з нами гістьми, з кольидничками.

(Космач.)

20. Гордий та пишний, пане Іване,
Гордий, пишний!
Шо-ж ти ой собі з горда счинаєш,
З горда счинаєш, коником граєш,
Попід Хотїнци коником граєш.
Слуги бай кажут: це наш пан їде!
Матїнка каже: це мій син їде!
По чім ти єго бай розпізнала?
Розпізнала-м го по сорочечцї,
На нїм сорочка, йик день біленька,
Йик день біленька, йик лист тоненька.
Де-ж вна ой шита? — В сонци, в віконци.
Де-ж вна золена? — В злоті зїльници.
Де-ж вна бай прана? — Края Дуная.
Де-ж вна кручена? — В коньи стременьи.
Де-ж вна сушена? — В тура на розї.

Digitized by Google

Де-ж вна тачьина? — В Львові на столї
Де-ж вна вбирана? — В царськім обозї.
(Яворів.)

21. Ой рано, рано, лиш зазорало,
Ой дай Боже!
Ой іше ранче Василько устав.
Ой устав, устав, коньи напував,
Фалив си конем перед королем.
Та нема й в царйи такого коньи,
Йик у нашого пана Васильи.
У мого коньи жемчужні вушка,
Жемчужні вушка, минї послужка.
У мого коньи золота грива,
Золота грива коньи покрила
Та в мого коньи срібні стремена,
Срібні стремена, срібні копита.
Срібні копита камінь лупают,
Шовкові фости слїд замітают.
Та за цим словом будь же нам здоров
Та не сам собов, з вітцем, з маткою,
З вітцем, з маткою тай з братчиками
Та з братчиками, ба й з сестричками
Тай з нами гістьми, з кольидничками.

VII. Коляди дївчинї:

1. Зелене вино в гору си вило,
Ой дай Боже!
В гору си вило, сивно вродило;
Там кречна панна шитьичко шила,
Шитьичко шила, винце сокотила;
Ой сокотила, й борзо заснула.
Ой прийшли пташки, шитьичко вкрали,
Шитьичко вкрали, у рай поклали,
А винце взьили, в рай поносили,
В рай поносили, крильцьими збили,
Крильцьими збили, панну збудили.
Шитьичко вернїт, винце не беріт,
Бо кречна панна зарученая,
Зарученая аж до Галича,

Digitized by Google

Аж до Галича за попович!
Дай тобі, Боже, в городі зільи,
В городі зільи тай зелененьке,
В хаті весільи шей веселеньке!
Вінчуємо... і т. д.

(Макій Ґаборак. — Брустури.)

2. Ой изза гори, зза високої,
Гей дай Боже!
Ци вогонь горит, ци місьиць сьвітит?
Не вогонь горит, не місьиць сьвітит,
Ґречна (імя) віночком сьвітит.
Віночком сьвітит, винце черпає,
Винце черпає, бойир честує:
Ой пийте-ж бо ви зелене вино,
Просіте мене в вітця, в матери,
В вітця, в матери, в старшого брата!
Ой як не дадут, сама я піду,
Ой знаю, знаю, де я вас найду,
В нижного брода йа в перевоза,
Там ґречна панна перевіз держит;
Прийшло-ж до неї сімсот молодців;
Кречная панно перевези нас.
Не перевезу, не маю чьису,
Тепер ми братчик з дороги прийшов,
Ой привіз мені три радосточці;
Одно ми радість: срібний перстенец,
Друге ми радість: шовковий пояс,
Трете ми радість: павяний вінец!
Срібний перстенец пальчик ізчепле,
Шовковий пояс ладочки (крижі) ломит,
Павяний вінец головку вклонит.

(Павло Рибарук. — Брустури.)

3. Там у Дихтинци тай при гостинци,
Ой дай Боже!
Тай при гостинци нова коршемка,
У тій коршемці сім данців иде.
Хто перед веде? Ой Парасочка!
Приходит ид ній йиї дьидичко:
Ой чьис, синку, чьис до домочку.

Digitized by Google

До дому ни йшла, у другий пішла.
Приходит ид нїй йиї ненечка:
Ой чьис, синку, чьис до домочку!
До дому ни йшла, у третий пішла.
Приходит ид нїй йиї братичок:
Ой чьис, сестро, чьис до домочку!
До дому ни йшла, в четвертий пішла!
Приходит ид нїй йиї сестричка:
Ой чьис, сестро, чьис до домочку!
До дому ни йшла, у пйитий пішла!
Приходит ид нїй йиї вуйичко:
Ой чьис, синку, чьис до домочку!
До дому ни йшла, у шестий пішла!
Приходит ид нїй йиї тїточка:
Ой чьис, синку, чьис до домочку!
До дому не йшла, у семий пішла!
Приходит ид неї йиї дружина:
Данчічок дійшла, до дому пішла!
Вінчуєм... і т. д.

(Лукен Польик, — Ростоки.)

4. I. Ой на долинї, при зеленинї,
Гой дай Боже!
Ой там садочок зелено цвите,
Ой там Марійка у танец іде,
Приходит д' неї бай **тато** єї:
Синку, Марійко, чйис до домочку!
Ой іду, іду, най танчік дійду.
Ой танчик дійшла, йа в другий пішла*).
II. з початку до . . . . .
. . . . . бай **мамка** єї:
Синку, Марійко . . . . . .
. . . . . .
III. з початку до . . . . .
. . . . . бай **братчік** єї:
Сестро, Марійко . . . . .
IV. з початку до . . . . .
. . . . . бай **сестра** єї:
Сестро, Марійко . . . . .

*) повторяє ся.

Digitized by Google

V. . . . . бай **вуєчко** єї:
Синку, Марійко . . . . . .
VI. . . . . бай **вуйна** єї:
Синку, Марійко . . . . . .
VII. . . . . бай **тета** єї:
Синку, Марійко . . . . . .
VIII. . . . . бай **нанашко** єї:
Синку, Марійко . . . . . .
IX. . . . . бай **ґідо** єї:
Синку, Марійко . . . . . .
X. *три вірші з початку, а потому:*
Приходит д' неї бай милий єї:
Душко, Марійко, чйис до домочку!
Ой іду, іду, най танчік дійду!
Ой танчік дійшла, ой танчік дійшла,
Йа в другий танчік бай з милим пішла.
(Бервінкова.)

5. Була в батечка пишна донечка,
Гой дай Боже!
Пишна донечка, кречная панна,
Кречная панна, имйи ї Ксеня.
Прийшли до неї троє старости:
Й однї-ж и стали кіньми в підсїни,
Другі-ж и стали за воротами,
Треті-ж и стали в вишневім саду!
Гой ті-ж, шо стали в вишневім саду,
То-ж то і були панцкі служечки;
Тоті, шо стали за воротами,
То-ж то і були вітові сини;
Гой ті, що стали кіньми в підсїни,
Тото-ж то були попові сини.
Гой тим, шо стали в вишневім саду,
Тим дарувала перстїнь золотий,
Гой тим, шо стали за воротами,
Тим даровала мій кінь вороний;
Гой тим, шо стали кіньми в підсїни,
Гой тим же буде кречная панна,
Кречная панна на имйи Ксеня!
Гой за сим словом бувай здорова,
Бувай здорова, кречная панно,

Digitized by Google

Вінчуємо ти шьистем-здоровйим,
Шьистем-здоровйим, многи літами;
Дай же ти, Боже, в городї зело,
В городї зело, всюда весело,
В городї зїле, в мьисниц весїле!
Вінчуємо тьи зеленим вінцем,
Зеленим вінцем, пишним молодцем.

(Максим Борчук, — Космач.)

6. Йа в винограді вино си вило,
Гой дай Боже!
Вино си вило, голубо цвило,
Голубо цвило, сивно зродило;
Стерегла-ж єго пишна дївочка,
Стерегла винце, твердо заснула!
Ай прилетїла із лїса пташка,
Сїла на винце, йила сьпівати.
Пишна дївочка пробудила си,
Пробудила си, йила вставати,
Йила вставати, пташку глядати,
Пташку глядати тай прогоняти.
А йди-ж ти, пташко, ти тут не сьпівай,
Бо в мене в дому в городї зїле,
В городї зїле, в дому весїле;
Дьидик за столом чьистує вином,
Мамка на дверех солодким мідком,
Братчік на дворі багровим пивом!
Ой на здоровйи, пишна дївочко,
Из кольидкою, з ґедьом, маткою,
Вінчуєм тебе многая лїта!
Від сего слова тревай здорова!

(Андрій Боднарук. — Ясенів гор.)

7. По горі, горі пави ходили,
Ой дай Боже!
А по долинї пірйи ронили,
Туди-ж нам була з перву стежечка.
Ходила-ж нею кречная панна,
Ой панна (імя) пірйи збирала,
Пірйи збирала, в рукавец клала,
З рукавця брала, на столик клала,

Digitized by Google

З столика брала, йа в вінчик плела,
Рано в неділю на голов клала,
На голов клала, до церкви йишла!
Звійили-ж бо сї буйні вітрове
Тай изшайнули вінчик з голови,
Занесли-ж єго на тихий Дунай.
Ой она-ж за ним чом бережечком,
Ой думаючи тай гадаючи,
Павяний вінчик тай шукаючи.
Стрітила-ж вона три риболови,
Три риболови йа все-ж панове.
Біг, помагай біг, Вам, риболови!
Біг, подай здоров, кречная панно!
Ци-ж не здибали вінчик павяний?
Ой йик здибали, переєм буде!
Ой шо-ж нам буде та за переєм?
Одному буде фустка шовкова,
Другому буде золотий перстїнь,
Третому буде ой сама панна,
Ой сама панна, панна (імя).
Ой за сим словом... і т. д.

(Михайло Палїйчук. — Космач.)

8. Ой долом, долом тай сухим ломом,
Гой дай Боже!
Лежйила-ж туда здавна стежечка,
Ой йишла-ж нейов кречная панна.
Йидет, здибаєт три молодчики:
Славай Су Христу, три молодчики!
На віки слава й, кречная панна!
Відгадайко нам три загадочки,
Йик відгадаєш вінчьина будеш,
Йик ни відгадаш, дївочков будеш.
Шо-ж тото ростет без корінечка?
Шо-ж тото горит без половенцї?
Шо-ж тото родит без сивна цьвіту?
Камінчик ростет без корінечка,
Суконце горит без половенцї,
Папороть родить без сивна цьвіту.
Йик відгадала, вінчьина стала,
Вінчьина стала зеленим вінцем,

Digitized by Google

Зеленим вінцем, файним молодцем,
Файним молодцем тай новим віком.
Тай новим віком, шьистем-здоровйим,
Шьистем-здоровйим на многі літа!

(*Тюдів.*)

9. Йа в ліску, в ліску на жовтім піску
Гой дай Боже!
Стойнила сосна золотом рйисна,
Лежьила-ж туда йа здавно стежка,
Ой йшла-ж нейов кречная панна,
Кречная панна на ймнє .....;
Вна тоту рйису позавиділа,
Позавиділа тай уломила;
Приходит оиа до золотаря;
Славай Су Христу, ви золотару,
Зробіте мені золотий перстінь,
Йа з останчиків золотий наміт,
Йа з причинчиків золотий вінок;
Перстінец будет на вкрашеньичко,
Йа наміт будет на носінечко,
Йа вінок будет до вінчиньичка!
Тай по сім слові чьисна здорова,
Чьисна здорова, кречная панна,
Кречная панна на ймнє .....
Чьисна здорова!

(*Тюдів.*)

10. Ой з долу, з долу вітер повіват,
Гой дай Боже!
Вітер повіват, Дунай висихат,
Дунай висихат, тризіль поростат.
Йодно-ж ми зіле зелінь бервінчик,
Друге-ж ми зіле запах васильчик,
Трете-ж ми зіле написен дерен.
Йа в тім дереві кречная панна
Шила вишила три ширенонці:
Першу, шо шила, все золотила,
Другу, шо шила, дуже китила,
Трету, шо шила, всьикими шовки!
Першу-ж би дати свої свекрусі,

Digitized by Google

Другу-ж би дати свої сестричці,
Трету би дати мому милому.
Ой дати, дати, ніким післати,
Післала бих ї меншев сестрицев,
Сестру сполюбе, мене спогубе!
Хоть сором хоть раз, понесу зараз,
Хоть сором хоть два, понесу сама.
Тай по сім слові чьисна здорова,
Чьисна здорова кречная панна,
Кречная панна на ймне .....
Чьисна здорова!
(*Тюдів.*)

11. Ой рано, рано кури запіли,
Гой дай Боже!
А ше ранійше дівчина встала,
Дівчина встала, двір помітала,
Двір помітала, пірйи зберала,
Пірйи зберала, в рукавец клала,
З рукавця брала, на столик клала,
З столика брала тай вінчик плела,
Тай вінчик плела, на голов клала,
На голов клала, до церкви ишла,
До церкви ишла в Бога просити,
В Бога просити доброї долї,
Доброї долї, добру подругу,
Добру подругу, шьистя-здоровя,
Шьистя-здоровя, довгого віка,
Довгого віка тай діток кілька.
Тай по сім слові чьисна здорова,
Чьисна здорова кречная панна,
Кречная панна на ймне .....
Чьисна здорова!
(*Тюдів.*)

12. Була в батечка одна донечка,
Гой дай Боже!
Тай прийшло на ню бай трое старіст;
Перші старости бай за садами,
Другі старости бай за вороти,
Треті старости з кіньми під стіньми.

Digitized by Google

Стали гадати, шо-ж би сим дати,
Шо-ж би сим дати, шо за садами?
Ой сим би дати фустку китайку.
Стали гадати, шо-ж би сим дати,
Шо-ж би сим дати, шо за вороти?
Ой сим би дати перстінь золотий.
Стали гадати, шо-ж би сим дати,
Шо-ж би сим дати, шо з кіньми під стіньми?
Ой сим би дати саму молоду,
Саму молоду от, йик йигоду.
Тай по сім слові чьисна здорова,
Чьисна здорова кречная панна,
Кречная панна на ймйи .....
Чьисна здорова!

(Тюдів.)

13. Ой є в сім дворі ґречная панна,
Ой дай Боже
Ґречна панна (імя),
Прийшли-ж до неї троє старости.
Одни старости стали садами,
Другі старости за воротами,
Треті старости з кіньми під сіньми.
Шо би тим дати, шо за садами?
Ой тим би дати шовкову хустку.
Шо-ж би тим дати за воротами?
Ой тим би дати золотий перстінь.
Шо би тим дати з кіньми під сіньми?
Ой тим я буду сама молода,
Сама молода, от йик йигода.
Узьнв ї панич за білу ручку
Тай поклав єї на кований віз,
Ой запрйиг же він коні вороні,
Ой повіз єї чом долинами,
Ой привіз єї вітцу й матери,
Шоби ї вчили шити-робити,
Шити-робити, ґосподарити.
Вінчуємо ті шьистєм-здоровйим,
Шьистєм-здоровйим, золотим вінцем,
Золотим вінцем, файним молодцем.

Digitized by Google

Дай же ти, Боже, в городї зїлє,
В городї зїлє, в хатї весїлє,
В городї зїлє чом зелененьке,
В хатї весїлє чом веселеньке.
Ой за тим словом рости здорова.

(*Я. Лукинчук.*)

14. Ой там садочок ново саджений,
Гой дай Боже!
Ново саджений тай обстрожений,
Йа в тім садочку ґречная панна.
Ой сидит, сидит, йиблучко держит,
Приходит ид нїй йиї ненечка,
Донько (імя), верж ми йиблучко!
Тобі ни вержу, милому держу!
Приходит ид нїй йиї дйидичок:
Донько (імя), верж ми йиблучко!
Тобі ни вержу, милому держу!
Приходит ид нїй тай йиї братчик:
Любко сестричко, верж ми йиблучко!
Тобі ни вержу, милому держу!
Приходит ид нїй йиї миленький:
Мила миленька, верж ми йиблучко!
Ой тобі вержу, бо тобі держу,
Ти мій миленький, ти коханенький.
Ми любімо си тай ни сварім си,
Йик си посварим, так си знилюбим;
Ти мій миленький, ти солоденький!
Моя миленька ти солоденька,
Йик тебе нима, то минї зима,
Йик ти приходиш, мене солодиш.
Ой дай нам, Боже, вік вікувати,
Вік вікувати, шей й ґаздувати,
Шей й ґаздувати, дїточки мати,
Дїточки мати тай подружати!
Тай по сїм слові чьисна здорова,
Чьисна здорова ґречная панна,
Ґречная панна на ймнє .....
Чьисна здорова!

(*Людів.*)

Digitized by Google

15. Йа в поли, в поли коло дороги,
Гей дай Боже!
Ой посажена там березочка;
На тій березї золота рйизка,
Золота рйизка тай срібна краска.
Ой ишла-ж туда пишна дївочка,
Пишна дївочка бай Йиленочка;
Вна тої краси поназбирала
Йа в подолочок та в придолочок.
Понесла тото тай до мамочки.
Ой мамко моя, мамко рідненька,
Мамко рідненька, порад же-ж мене,
Шо би я з цего тай изробила?
Ой Йиленочко, моя донечко,
Понеси, синку, до золотаря;
Нехай він зробит срібний перстенец,
Срібний перстенец тай злотний вінчик,
А з обтінчиків бай срібний кубчік;
Перстенец буде тай до мінїня,
А вінчик буде тай до вінчіня,
А кубчік буде питйичко пити,
Все за здоровє токма за твоє!
Вінчуєм тебе, ґречна дївочко,
Ґречна дївочко бай Йиленочко,
Вінчуєм тебе свйитим Рождеством,
Свйитим Рождеством, Божим Божеством,
Нинїшним Різдвом, завтрішним Збором,
Свйитим Василєм тай Новим роком
Тай Відорщами тай радощами.
Дай же-ж ти, Боже, втїхи, радости,
Втїхи, радости і веселости
Від молодости аж до радости,
А рік від року токма до віку!
Поза цим словом тревай здорова!

(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)

16. Ой рано, рано, лиш зазорало,
Господи Боже!
Ой іще ранче Юстина встала,

Digitized by Google

Ой встала, встала, двір замітала,
Двір замітала, ключики ськала (шукала)
Ой ви, ключики, тай не звоніт же,
Мого милого тай не збудіт же,
Бо мій миленький дуже трудненький,
Учера рано на війну їхав,
А нині рано з війни приїхав.
Ой привіз мені три радостоньки:
Першенька радість: павйиний вінчик,
Другая радість: шовковий пояс,
Третая радість: срібний перстенец.
Ой за цим словом будь нам здорова,
Не сама з собов, з вітцем, з маткою
Тай з братчіками тай з сестричками,
Йа з нами гістьми, кольидничками.
Дай же ти, Боже, в городі зело,
В городі зело, в хаті весело,
Дай же ти, Боже, в городі зіле,
В городі зіле, в мйисниц весіле,
В городі липку, йа в хаті скрипку!

17. За воротечки нивка пшенички,
Гей дай Боже!
Ой жьила-ж еї пишна дівочка,
Пишна дівочка, Василиночка.
Ой їхав туда чом цар Завитар,
Позавидів він на ту пшеничку,
Ни так пшеничку, йик на дівочку.
Дівочко пишна, ходи до мене,
Ходи до мене пшеничку жати!
Ой ґречний царю, бай Завитарю,
Ни піду-ж до вас, ни маю часу,
Ни піду до вас пшеничку жати,
Бо в мене вросло в городі зілйи,
Бо в мене тепер грає весілйи,
Бо дйидик сидит бай и за столом,
Сидит са столом, чйистует вином,
Мамка на дверех солодким медом,
Братчік на дворі багровим пивом!
Ой на здоровйи, пишна дівочко,

Digitized by Google

Пишна дівочко, Василиночко!
Из колйидкою з вітцем, з мамкою,
Вінчуєм тебе свйитим Василєм,
Свйитим Василєм тай Новим роком,
И Відорщами тай радощами,
А рік від року токма до віку!
Поза цим словом тревай здорова!

(*Юра Кутащук, — Ясенів гор.*)

18. А в Дністрі, в Дністрі та в перевозї,
Гей дай Боже!
Там перевозит ґречна панночка,
Ґречна панночка бай Ириночка.
Приходьи ид нїй бай три молодцї,
Ой три молодцї самі вібранцї.
Ґречна панночко, бай Ириночко,
Ой Ириночко, перевези нас!
Ой ґречні мої пишні молодцї,
Не перевезу, не маю чьису,
Тепер мій братчік з війни приїхав
Тай привіз минї три даруночки,
Три даруночки бай три радости;
Одну ми радість — срібний перстенец,
Другу ми радіст — золотий вінец,
Трету-ж ми радість — золотий шальчік.
Перстенец буде бай до мінїня,
А вінчік буде тай до вінчіня,
А шальчік буде слїд замітати!
Ой на здорове, пишна панночко,
Пишна панночко, бай Ириночко,
Из колйидкою, з вітцем, з мамкою,
З вітцем, з мамкою, всев челйидкою.
Дай же-ж ти, Боже, шо в поли вроже,
Йа в поли вроже жовтий перстенец,
Жовтий перстенец, жито, пшеницу,
Жито, пшеницу, всьику сївбицу.
Дай же-ж ти, Боже, шьистя, здоровя
Тай твоїй мамцї з тебе потїху,
Шоби діждала посагу твого,

Digitized by Google

Посагу твого бай шьисливого.
Поза цим словом тревай здорова!
(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)

19. А в неділеньку тай пораненьку,
Гей дай Боже!
Ше ранше встала ґречна дівочка,
Ше ранше встала, браті збудила;
А встаньте, браті, встаньте, не спіте,
Встаньте, не спіте, стрільбочки стрійте,
Стрільбочки стрійте, на лови йдіте,
Бо в моїм ділу є много зьвіру,
Є много зьвіру — сивий оленю!
На тім оленю по девйить ріжків,
А на девйитім терем из рублів,
А в тім теремі шовкова постіль,
На тій постільци пишна дівочка,
Пишна дівочка — Катериночка.
Ой сидит, сидит, робітку робит,
Робітку робит, сорочку шиє,
Сорочку шиє самому Богу,
Сорочку сшила, позолотила!
Ой шила-ж єї темної нічки,
Темної нічки, йисної сьвічки,
А в неділеньку до церкви пішла,
До церкви пішла, Богу здавала!
Дай тобі, Боже, пишна дівочко,
Шьисте, здорове, многії літа.
Дай же-ж ти, Боже, в городі зільи,
В городі зільи, в хаті весільи,
Ой весільичко отцих мйисничок.
Від цего слова тревай здорова!
(Юра Кутащук. — Ясенів гор.)

20. Зажурили си гори й долини,
Ой дай Боже!
Шо не вродило жито, пшеница,
Лиш уродило зелене вино!
Зелене вино в гору си вило,
В гору си вило, голубо цвило,
Голубо цвило, сивно зродило.

Digitized by Google

Сокотила-ж го ґречна дївчина,
Йик сокотила, кужільку прйила,
Кужільку прйила, твердо заснула.
Ой прилетїла райская пташка,
Крильцьими збила, єї збудила.
Стій-ко ти, пташко, крильцьими не бий,
Крильцьими не бий, винце не рушьий,
Бо мінї вина богато треба,
В мене є братчік на оженїню,
Также й я сама заручена:
За парубчіка, за одинчіка,
За молодого, за багацкого.
Вінчуєм ти шьистєм-здоровєм,
Зеленим винцем, ладним молодцем!

---

21. Зажурили си гори й долини,
Ой дай Боже!
Шо не вродило жито, пшеницу,
Лиш уродило зелене вино!
Зелене вино в гору си вило,
В гору си вило, голубо цвило,
Голубо цвило, сивно зродило.
Сокотила-ж го ґречна дївчина,
Йик сокотила, кужільку прйила,
Кужільку прйила, твердо заснула.
Ой прилетїла райская пташка,
Крильцьими збила, єї збудила.
Ой стій бо ти, райская пташко,
Крильцьими не бий, винца не рушйий,
Крильми не збивай, винца не спивай,
Бо менї винца богато треба:
Є в мене сестри на відданьичку,
В мене є братї на оженьичку.
І я молода, окйик йигода,
Окйик йигода вже заручена:
Аж до Галича все за панича,
За молодого, за богацкого.
На здоровечко, ґречна (імя),
З кольидкою, з татом, з маткою!
Дай тобі, Боже, в городї зїлє,

Digitized by Google

В городї зїлє, в хатї весїлє.
Вінчуєм тебе шьистєм-здоровйим,
Зеленим вінцем, пишним молодцем.
Від сего слова трївай здорова!

---

22. Зажурили си і т. д., як в коляді 21, а конець
Бо в мене донька на відданєчку,
В мене є сини на оженьичку,
Я маю дїтєм весїлє робити,
А йик будете сей цьвіток пити,
То я си буду смутна робити!
Вінчуєм... і т. д.

23. Зажурила си крутая гора,
Гой дай Боже!
Шо ни зродила шовкова трава,
Але зродило зелене вино.
Зелене вино в гору си вило,
В гору си вило, рйисно зацвило,
Єго стерегла кречная панна,
Кречная панна, на ймньи Марійка.
Ой стережучи, она заснула,
За своє винце она забула.
Прилетїли-ж бо три райскі пташки,
Вни о тім часї прибути ласї.
Ой, шуги-луги, райскії пташки,
Ой не спивайте зелене вино,
Ой не з'їдайте зелене вино!
Бо минї вина дуже потрібно,
Маю сестричку на віддані́чку,
Маю братчіка на оженїчку,
Я сама також ой заручена.
Ой заручена йаж до Галичьи,
Йаж до Галичьи, тай за паничьи!
Встань, панно, з крісла, розімкни скриню,
Розімкни скриню, червоні озми,
Червоні озми тай нам заплати,
Шо ми так тобі кольидували,
Кольидували, краще сьпівали!

(Яворів.)

Digitized by Google

24. Була в батечка одна донечка,
Гой дай Боже!
Прийшли до неї йа в рік гостоньки,
Йа в рік гостоньки, три старостоньки.
Одни бо стали в вишневім садку,
А другі стали перед вороти,
А треті стали кіньми під сіньми.
Віходит до них сама молода,
Сама молода, окйик ягода;
Взьила коники за поводики,
До стайні ввела тай присилила,
Старости в хаті за стів всадила.
Сама засіла по конец стола,
По конец стола йиворового.
Староста не їсть, староста не пє,
Лиш си питає, шо татко дає.
Прийшли до хати тато тай мати,
Стали гадати, шо мают дати,
Тато і дає воли голубі.
Староста не їсть, староста не пє,
Лиш сї питає, шо братчік дає.
А братчік дає коні ворені.
Староста не їсть, староста не пє,
Лиш сї питає, шо сестра дає.
Нивістка дає постіль золоту,
Рахує чілки йа у три рйидки,
Рахує пиньки йа у три рйидки.
Староста не їсть, староста не пє,
Лиш сї питає, шо матка дає.
Ой матка дає корови дійні,
Корови дійні, тельитка малі.
Староста не їсть, староста не пє,
Лиш сї питає, шо мамка дає.
Ой мама дає Параску молоду,
Параску молоду та йик йигоду.
Староста напив си, староста наїв си,
Нашій Парасці низко вклонив си.
Ой війди ти д' нам тай подьикуй нам,
Та шо ми тобі кольидували,
Кольидували, краще сьпівали.
Ой за цим словом... і т. д. *(Яворів.)*

Digitized by Google

25. Йа в винци, в винци, в виннім городци,
Господи Боже!
Там стоїт панна на переходци.
Ой стоїт, стоїт, думку думає
І на бояри хустков махає:
Пишні бояри, розступіте сї:
Хоче вас тато даром дарити,
Даром дарити, сто волів дати,
Сто волів дати, йа все з йирмами.
Йа в винци, винци, в виннім городци,
Там стоїт панна на перехідци,
Ой стоїт, стоїт, думку думає,
І на бояри хустков махає:
Бояри мої, вступіть си менї,
Хоче вас мама даром дарити,
Даром дарити, сто коров дати,
Сто коров дати, йа все з теляти.
Йа в винци, винци, в виннім городци,
Там стоїт панна на перехідци,
Ой стоїт, стоїт, думку думає
І на бояри хустков киває:
Бояри мої, вступіть си менї,
Хоче вас братчик даром дарити,
Даром дарити, ой сто кіз дати,
Ой сто кіз дати, а все з козяти.
Йа в винци, винци, в виннім городци,
Там стоїт панна на перехідци,
Ой стоїт, стоїт, думку думає,
Ой на бояри хустков киває:
Бояри мої, вступіть си менї,
Бо сестра хоче даром дарити,
Даром дарити, сто овец дати,
Сто овец дати, а все з йигняти.
Дай же ти, Боже... і т. д.

(Жабв.)

26. По горі, горі пави лїтали,
Вій, повій, ой вій же, повій, тихий вітрочку, за Дунай!
А по долинї пірйи роньили.
Ой була-ж туда з давненьку стежка,

Digitized by Google

Ходила туда панна (імя).
Ой ішла, ішла, пірйи збирала,
Пірйи збирала, в рукавец клала,
З рукавцьи брала, на столик клала,
З столика брала, віночок плела,
Віночок плела ше й золотила,
Позолотила, на голов взьила.
На голов клала, неньку питала:
Ой ненько, ненько, ци подобненько?
Ой подобненько тай хорошенько!
Дес ми си взйили три буйні вітри,
Ой ісхватили павинец вінец,
Вінец шайнули на сине море;
Три рибарики вінок спіймали,
А йик спіймали, то ісховали.
Пішла (імя) у погонечку;
Ой зістрічйие три рибарики:
Ви три рибарі, славні леґіні,
Рибку ловили, рибку ловили,
Чи-сте мій вінчик ба не спіймили?
А шо нам буде за переемец?
Одному буде фустка бавйиа,
Другому буде сріблений перстінь,
Третому буде сама молода,
Сама молода, окйик йигода!
Дай же ти, Боже, на здоровечко
Из кольидкою, з татком, з мамкою.
Дай тобі, Боже, в городі зіле,
В городі зіле, в хаті весіле.
Вінчуем тебе шьистем-здоровем,
Зеленим вінцем, пишним молодцем!
Від сего слова бувай здорова!

(Криворівня.)

27. Ой рано, рано, кури запіли,
Ой дай Боже!
Ой а ше ранше (імя) встала,
Ой встала, встала, двір пометала,
Двір пометала, пави збирала,
Пави збирала, в рукавец клала.

Digitized by Google

Віночок плела, в тарелец клала,
З тарельца брала, на голов клала.
Диви си, ненько, ци гаразденько?
Дивіт си люде, ци гаразд буде?
Ой звійили си три буйні вітри
Тай ізшайнули павйиний віньчик.
Тай пішла она в Дунай по воду,
Там зістрітила три рибарчики.
Та помагай Біг, три рибарчики!
Біг дай здорове, ґречная панно,
Ґречная панно, та (імя)!
Перейміт мині павйиний вінчик!
А шо нам буде за переємец?
Одному буде фустка шовкова,
Другому буде срібна іглица,
Третому буде сама молода,
Сама молода. йик та йигода!
Йа вже ми тобі відщебетали,
Як соловейки в ночи при лузї,
Як зазулейка при буковинї,
Як ластівонька при нових сїнех,
Як перепілка при новій нивцї!
А за сим словом бувай здорова,
Из своїм милим, йа из батеньком,
З своїм батоньком, йа з матїнкою,
Бувай здорова йа з чельидкою!

(*Космач.*)

28. По горі, горі пави ходили,
Господи Боже!
А по долинї пірйи ронили.
Туда-ж нам була здавна стежечка,
Ходила-ж нею пишна донечка.
Ой ішла, ішла, пірйи збирала,
Пірйи збирала, в рукавец клала,
З рукавцьи брала, на столик клала,
З столика брала, віночок плела,
Віночок плела, на голов клала.
Ой звійили си три буйні вітри,
Йик повійнули, вінчок шайнули,

Digitized by Google

Шайнули вінчик на сине море.
На синім мори три риболовці,
Три риболовці, всї три молодцї.
Три риболовцї рибку ловили,
Павйиний вінчик в сачок имили.
Ой день, добрий день, три риболовцї,
Ци не спіймали павйиний вінчик?
Ой шо-ж нам буде за переємец?
Одному буде срібний перстенец,
Другому буде хустка шовкова,
Третому буде сама молода,
Сама молода, ґречная панна.
А за цим словом... і т. д.

(*Жабв.*)

29. Буйная пташка, все зазулечка
Ой дай Боже!
Всї шуги-луги перелїтала,
Перелїтала, перекувала;
В однім лужечку бай не бувала,
Тай не бувала, тай не кувала.
Йа в тім лужечку дерен високий,
Дерен високий йа в лист широкий.
Під тим дереном постїлька нова,
А на постїльци ґречная панна,
Ґречная панна тай панна Анна.
Та сидит, сидит, роботу робит,
Роботу робит, три шитя шив,
Три шитя шив, фусти тачьив.
Та одно шила тай и білила,
Та друге шила саме шовкове,
Ой трете шила тай золотила,
Ой золотила бай мережьила.
Тото білене свої свекрусї,
Свої свекрусї подаруночок,
Подаруночок на зарукавйі.
Тото шовкове свому свекрови,
Свому свекрови подаруночок,
Подаруночок на обшивочку.
Тото золоте свому милому,
Свому милому подаруночок,

Digitized by Google

Подаруночок на сорочечку.
Ой дати, дати — ніким післати.
Післала-ж би я ближну сусїдку,
Ближна сусїдка тай клевітничка,
Йик заклевече, милий си змече.
Післала-ж би я молоччу сестру,
Молочча сестра краща від мене,
Сестру полюбйи, мене погубйи.
Хоть сором тай два, понесу сама!
Ой піду-ж бо я доріжечкою
Та полем, полем ластівочкою.
Та в двір я ввіду ба й дївочкою,
За стів я сьиду кньигиничкою,
Зза стола встану молодичкою!
А за цим словом будь нам здорова,
Здоров-здорова, не сама собов,
Не сама собов, йа з вітцев, з матков,
Та з вітцем, з матков, та з сестричками.
Та з сестричками тай з братчиками
Та з нами гістьми, з кольидничками.
Дай же ти, Боже, в городї липу,
В городї липу, мйисниц музику.
Дай же ти, Боже, на хатї зело,
На хатї зело, в хатї весело!

30. Все зазулечка, все сивулечка
Господи Боже!
Всї шуги-луги перелїтала,
Перелїтала, перекувала.
Лиш в однім лужку ой не бувала,
Ой не бувала тай не кувала.
А в тім лужечку гордовиночка,
Гордовиночка, мамина дочка.
Ой сидит, сидит, роботу робит,
Роботу робит, три шитьи шив.
Одно шитьичко свої свекрусї,
Друге шитьичко свому свекрови,
Трете шитьичко свому милому.
Ни маю я ким сорочку слати!
Післала би-м я свойов сусїдков,
Моя сусїдка є клеветничка,

Digitized by Google

Йик заклевече, милий си змече.
Післала би м я свойов сестричков,
Моя сестричка краща від мене,
Мене погубит, сестру полюбит.
Хоть сором, хоть два, понесу сама!

(Бервінкова.)

31. В цего бадечка пишна донечка,
Гой дай Боже!
Прийшли до неї троє старости:
Ой перші прийшли ой в сад-виноград,
Йа другі прийшли кіньми під стіни,
Йа треті прийшли, в сьвітлоньку зайшли.
Тим, шо у саду, сад-винограду,
Тим дарувала *ильчйитий**) рушник,
А тим, шо прийшли кіньми під стіни,
Тим дарувала золотий перстень,
А тим, шо прийшли, в сьвітлоньку зайшли,
Тим дарували ґречную панну,
Ґречную панну, чом молоденьку.
Ой на здорове, ґречная панно,
Ой здоров, здоров, не сама собов... і т. д.

(Яворів.)

32. Йа в поли, в поли близко дороги,
Гой дай Боже!
Ой там керничка мурованая,
Над нев капличка мальованая,
Йа в тій каплици дванайцьит черців
Воду свйитили, хрест загубили.
Ой була-ж туда з давненьку стежка,
Ходила туда ґречна Параска.
Ой ішла, ішла, золот хрест знайшла.
За нев черчики ба в погоничку:
Ой стій, погоди, панно Параско,
Стій же, загоди, золот хрест верни,
За тебе будем Бога просити,
Бога просити, служби служити,

*) ильчйитий — дорого тканий.

Digitized by Google

Не лиш за тебе, а й за твого тата
І за ненечку та за долечку.
На здоровйичко, ґречна Параско!
(Криворівня.)

33. Тими горами снїги упали,
Ой дай Боже!
А долинами дощі избили,
А городами маки зацвили.
Туда-ж ми була з давна стежечка,
Туда-ж ми ішла ґречная панна,
Ґречная панна тай панна Анна.
Урвала квітку йа з маку цьвітку,
Принесла-ж єї перед матїнку:
Матїнко моя, коби я така,
Коби я така, йик квітка цесьи,
Ой була-ж би я шинкаречкою,
Шинкувала би-м медом тай вином,
Честувала би-м рокові гостї,
Рокові гостї, все кольиднички,
Все кольиднички, все божі дьнчки.
А за цим словом бувай здорова!

34. Ґречна Марійка білцу білила,
Ой дай Боже!
Білцу білила, твердо заснула,
Твердо заснула, білца втонула.
Ой тота білца далеко плила,
Далеко плила до Русалима.
Ой піду-ж бо я доріжечкою,
Полечу полем ластівочкою.
А сїла собі в широкі поля,
Почьила собі там гнїздо вити.
Ой тоті поля то не влюбили,
Траву зімньили, верхи всушили
Она зленула в вишневі сади,
Почьила собі там гнїзда вити.
Ой тоті сади то не влюбили,
Цвисти лишили, лист усушили.
Ай заленула у білі церкви,
Почьила собі біло білити,

Digitized by Google

Біло білити, гнїздечка вити.
Ой тоті церкви тото влюбили,
Ой улюбили тай ухвалили;
Прийшли попове служби служити,
Служби служити, Бога просити
За здоровйичко, за Марійчино,
На здоровечко, ґречна Марічко!

(*Криворівня.*)

35. Ой у поли, в поли близко дороги,
Ой дай Боже!
Там дївчиночка город полола,
Нивку полола, зїлйичко брала,
Зїлйичко брала, віночок плела,
Віночок плела, на голов клала.
Ой звійили си буйні вітрове,
Вінец занесли на край Дунаю.
Три рибарики тай риболови
Рибку ловили, вінец спіймали,
Вінец спіймали Божі йангелї.
Пішла погоньи, рідниї братьи,
Ой прийшли они на край Дунаю.
Ой бо добрий день, гордії царі,
Ой чо ви суда, бай чого зайшли?
Ой наші сестра мае бай згубу:
Ой звійили си буйні вітрове,
Вітри з головки вінец зленули,
Ой занесли го на край Дунаю.
Ой ми вернемо золотий вінец,
Ой би нам дати переемочку.
Одному дати бай червоного,
Другому коньи бай вороного,
А за третього панну Анночку!

(*Річка.*)

36. Ой в поли, в поли близко дороги,
В недїлю!
Йа там дївочка грьидку полола,
Грьидку полола, зїлйичко брала,
Зїлйичко брала, віночок плела,
Віночок плела, на голов клала.

Digitized by Google

Ой сама входит тай до сьвітлоньки,
Ой до своєї рідної мамки:
Диви си, мамко, на цес віночок!
Дивіт си, мамко, бай и ви татку,
Ци цес віночок файно ми стої'?
Ой файно тобі, наша донечко!
Вінчуєм тобі на здоровйичко..

(Іван Данилюк — Жабє.)

37. Ой ізза гори, зза високої,
Ой дай Боже!
Зза високої тай далекої,
Ци вогонь горит, ци місьиц сьвітит?
Не вогонь горит, не місьиц сьвітит,
Ґречная панна віночком сьвітит.
Віночком сьвітит, винце черпає,
Винце черпає, бойир чьистує:
Ой пийте-ж бо ви зелене вино,
Просіте мене у вітца, в неньки,
У вітца, в неньки, в старшого брата;
Ой йик не дадут, сама я піду,
Ой знаю, знаю, де я вас найду,
В нижного брода йа в перевоза.
Там ґречна панна перевіз держит.
Прийшло же ид ній сімсот молодців:
Ґречная панно, перевези нас.
Не перевезу, не маю чьису,
Тепер ми братчік з дороги прийшов,
Він привіз мені три радосточці:
Одно ми радіст: срібний перстенец,
Друге ми радіст: шовковий пойис,
Трете ми радіст: зелений вінец.
Срібний перстенец пальчик ізчепле,
Шовковий пойис ладочки*) ломит,
Зелений вінец головку вклонит.
Дес си узьили буйні вітрове,
Йа тот віночок тай изшийнули
Тай завійили на тихий Дунай.
Ой ішли туди три риболови!

---

*) значить: кружі.

Digitized by Google

Єй люде, люде переєм буде,
Ци ви не найшли зелений вінец?
Шо-же нам буде за переємец?
Одному буде срібний перстенец,
Другому буде шовковий пойис,
Третому буде зелений вінец,
Зелений вінец, сама молода,
Сама молода, от йик йигода.
Дай тобі, Боже, в городї зїлє,
В городї зїлє, в хатї весїлє,
Ой на здорове, кречная панно,
Не сама з собов, з вітцем, з мамкою,
З вітцем, з мамкою, ще й з братчиками,
Ой з братчиками та сестричками.
Вінчуєм тобі.. і т. д.

(Брустури.)

38. Йа в лїску, в лїску, на жовтім піску
Ой дай Боже!
Виросла сосна, широка-рясне,
Йа в вис висока, йа в лист широка,
В кору багрйива, йа в верх кудрйива.
Ой на тім кудрі та сокіл сидит,
Та сокіл сидит, далеко видит,
Ой видит же він на чистий Дунай,
На тім Дунаю корабель плавле;
Йа в тім корабли кречная панна,
Кречная панна ширинку шиє,
Ой шила, шила, позолотила,
Та другу шила, та ильчатую,
Йа трету шила усьиким шовком.
Тоту шовкову свому свекрови,
Тоту ильчйиту своїй матенцї,
Позолочену свому милому.
Ой на здорове, ґречная панно,
Ой на здорове не сама собов,
Не сама собов, з вітцем, ненькою,
З всев чельидкою, та з домовою!

39. Ой на Дунаї корабель плавле,
Гой дай Боже!
В тім корабели кречная панна.

Digitized by Google

Ой сидит, сидит, ширинки шие:
Ой одну шила все ильчатеньку,
А другу шила всіляким шовком,
А трету шила, позолотила.
Тоту, шо шила бай ильчатеньку,
Тоту би дати своєму свекру;
А ту, шо шила всіляким шовком,
Тоту би дала старшому брату;
А ту, шо шила й позолотила,
Тоту би дала свому милому.
Ой дати, дати, ніким післати;
Післала бих ї меньшов сестричков,
Меньша сестричка красша від мене,
Тоту полюбит, мене погубит.
Хоч сором, хоч два, понесу сама
Ой на здорове, кречная панно!
Ой здоров, здоров, не сама собов,
Не сама собою, з вітцем, мамкою,
З всев чельидкою тай домовою!
Гой дай Боже!
(Космач.)

VIII. Коляди дитині:

I. Ой ізза гори, зза зеленої,
Гой дай Боже!
Річка випливат, плавине несет,
Йа в тим плавиню сивий оленю,
Йиму на ріжках хитай колиска,
Йа в тій колисці кречная панна!
Ой пливи, пливи, мене не втопи,
Йик мене втопиш, самий загинеш!
В мене братчики все писарчики,
В мене сестрички йа все паннички,
В мене братове йа все війтове!
Тай по сім слові чьисна здорова,
Чьисна здорова кречная панна,
Кречная панна, на йимне .....
Чьисна здорова!
(Тюдів.)

Digitized by Google

2. Йа в ліску, в ліску, на жовтім піску
Ой дай Боже!
Віросла сосна золото рясна,
Золото-рясна, тонка, висока,
Тонка, висока, в корень глібока,
В корень глібока, йа в лист широка,
У лист широка, в цьвіток багрова,
В цьвіток багрова, йа в верх кудрава.
Ой у тій кудрі є колисочка,
В тій колисочці горде дитьитко,
В кости играє, краще сьпіває.
Учули-ж тото великі пани,
Приходьи' близько, клоньи си низько.
Прийшли ше блище, клоньи си нище:
Хто-ж тебе навчив у кости грати,
У кости грати, красне сьпівати?
Навчила мене ненька рідненька,
Ненька рідненька, сестра миленька,
У кости грати, красне сьпівати,
По тричі в ночі тай устаючи,
Винним йиблучком тай хитаючи!
В багровим пивци чом купаючи,
Білов фустинков вповиваючи,
Мідком солодким чом годуючи,
Винним йиблучком чом забавляючи.
Ой на здорове, гордое дите,
Ой здоров, здоров, та не сам собов,
Не сам з собою, з дьидьом, з ненькою,
Із всев чельидков тай з домовою.
Рости величка до черевичка,
Від черевичка бай до віночка!
Вінчуємо... і т. д.

(*Юра Бендейчук. — Жабє.*)

3. Йа в поли, в поли близко дороги
Ой дай Боже!
Є керниченька мурованая,
Мурованая тая керничка,
Збудована над нев капличка,
У тій капличці дванацьит черців

Digitized by Google

Службу служили, воду свйитили,
Воду свйитили, хрест загубили.
Ой була-ж туда з давненьку стежка,
Ходила-ж туда ґречна дівчинка,
Ой ішла, ішла, золот хрест найшла.
Ой пішли черці у погонечку:
Ой стій, погоди, золот хрест верни!
Шо-ж мині буде за переємец?
Будем за тебе служби служити,
Не лишень за тьи, ше й за долечку!
Вінчуємо... і т. д.

(Мих. Гутинюк — Криворівня.)

IX. Коляди загальні:

I. Стоїт царю на синім мори,
Радуй си, земле, син народив си!
Д' нему приходит Ісус Христос:
Біг, помагай Біг, ти гордий царю!
Подай здоров, Ісусе Христе!
Порадьмо си тай ни зрадьмо си.
Послужи мене у сине море,
У сине море на преисподне
І скажи тамки: Во имя отца,
Во имя отца й сьвйитого Духа!
Ти сьвйита земле, я беру тебе,
На Божу волю я беру тебе!
Він пронирає у сине море
І там не каже „во имйи отца“,
Він і не каже й „сьвйитого Духа“,
Лиш зачьирає сьвйитої землї,
Сьвйитої землї у повні жмені.
Відти він же тай виниpає,
Нема землї у єго жмени!
Ісус до него тай промовляє:
Ой ти царю, ти воєводо.
Меш ти ходити дуже богато,
Так ни буде, йак ти гадаєш,
На свою волю землї не возмеш!
Пронирай ко по другім разї,
І скажи тамки, як тобі кажу!

Digitized by Google

Він пронирає по другім разї
І другим разом нїчо ни каже,
Він зачирає сьвйитої землї,
Сьвйитої землї повнії жмені.
Відти він же винирає,
Нема семлї у єго жмени.
Ісус до него тай промовляє:
Ой ти царю, ти воєводо,
Меш ти ходити д' страшного суду,
Так то не буде, йик ти гадаєш!
Пронирай-ко по третім разї
І скажи тамки: Во имя отца,
Во имя отца, сьвйитого Духа!
От сьвйита земле, я бере тебе,
Беру тебе на Божу волю!
Він пронирає по третім разї
І там лиш сказав: Во имйи отца,
Свйитого духа він вже не каже,
А зачирає сьвйитої землї,
Сьвйитої землї у повні жмені.
Сьвйитая земле, я беру тебе,
Я беру тебе на Божу волю,
На Божу волю тай и на свою.
Він винирає з синього моря,
Нима землї у єго жмени,
Лише тілько, шо за нїхтьими!
Йили вни тото тай видирати,
Йили из того тай пальиничку,
Тай пальиничку йили плескати,
Гори, долини тай основати.
Ой заснували гори, долини,
Широкі поля ше й полонини,
Широкі поля, синії моря!
Ісус тогди так промовляє:
Ой ти, царю, ти воєводо!
Порадьмо си тай ни зрадьмо си.
Ми сьвйиту землю тай запродаймо,
Господу Богу ї передаймо!
Як урадили, так изробили.
Усе тото Богу на хвалу,
Ґречному ґаздї тай и на славу,

Digitized by Google

Ґречному ґазді, пану Ивану,
Єго ґаздині тай Парасочці!
А за сим словом... і т. д.

(Юрій Соломійчук — Жабв.)

2. Ой стоїт царю на синім морю,
На синім морю!
Ой гордий царю, воєводо!
Ой прийшов д' нему та Ісус Христос,
Каже до него: Ба й добрий день!
Ой гордий царю, ти воєводо!
Ой подай здоров, Ісусе Христе!
Послухай мене, ти гордий царю,
Ой гордий царю, ти воєводо!
Послужи мині у сине море,
У сине море!
У сине море, у преісподне,
Ой і скажи там: Во имйи Отца,
Ой і скажи там: Во имйи Сина,
Ой і скажи там: Й сьвйитого Духа,
Ой і скажи там: Земле, я тебе беру!
Ой гордий царю, ти воєводо!
Ой він поникрив у сине море,
Ой в сине море, у преісподне!
Ой він зачернув сьвйитої землї,
З синого моря!
Зачернув землї бай повні жмені.
Ой він зачернув і не хрестит си,
У синім мори!
Ой він виниpав з синого моря,
З синого моря!
Ой нема землї у него в жмени.
На синім мори!
Ой Сус Христос тай промовльне:
Ой бо ти, царю, ти воєводо,
Ой воєводо, ти морский царю,
Ти меш ходити дуже богато,
У сине море!
На свою волю землї не озмеш,
З синого моря!

Digitized by Google

Ой понирай ко у другім разї,
У сине море!
Ой в сине море у преісподне,
Ой і скажи там: Во имйи Отца,
Ой і скажи: Земле, я беру тебе!
Він понирає у сине море,
Ой в сине море у преісподне.
Він зачерає сьвйнтої землї,
З синого моря!
Ой зачерає і не хрестит си.
У синім мори!
Набрав землї повнії жменї,
З синого моря!
Ой він винирав з синого морьи,
З синого морьи, з преісподного!
Ой нема землї у него в жменї.
На синім мори!
А Ісус Христос так промовльия:
Ой ти поганий цар-воєводо,
Ой так не буде, йик ти гадаєш!
На свою волю землї не озмеш.
Чому не кажеш: Во имйи Отца?
Чому не вториш: Сьвйитого Духа?
Ой понирай ко у третім разї,
У сине море!
Ой понирай-ко у сине море,
Ой в сине море у преісподне,
Ой понирай-ко у Божій правдї.
Ой і скажи там: Во имйи Отца,
Ой повтори там: Сьвйитого Духа,
Ой і скажи там: Земле, я беру тебе,
Я беру тебе на Божу волю!
Ой він понирив у сине море,
У сине море у преісподне,
Ой він зачерав, нїчо не каже,
У синім мори!
Ой не промовив: Сьвйитого Духа!
Ой зачер землї повнії жменї,
Ой винирає з синого моря,
З синого моря!
З синого моря, з преісподного,

Digitized by Google

Ой більше нема, лиш за ніхтьима!
На синім мори!
Ой йив сам Господь то видирати,
Йив пальиничку з того плескати.
Ой йик уплескав, на море кинув,
На пальиничці сам изпочинув.
Йили вни на ній тай ночувати,
Йили из неї землю счінати.
Ой заснували гори-долини,
На земли!
Гори-долини, широкі поля,
Ой заснували синії моря!
Ой вселила си рибка у воді,
Рибка у воді, зьвірка у лісї,
Радість велика по всему сьвіту;
По всему сьвіту!
Радість велика сьвйитою землев,
Радість велика Богу на хвалу,
Богу на хвалу, ґазді на славу.
Ґазді на славу!
(*Юра Бендейчук. — Жабв.*)

3. Йа у сему двору тай веселому,
Радуй си, земле, син народив си!
Новая радість нам си зйивила,
Сьвйита Пречиста сина вродила,
Сина вродила, сьвіт звеселила.
Кури запіли у біднім місті,
У біднім місті, у Ветлеємі.
Сьвйиту Пречисту там найшли муки,
Найшли ї муки у божій стайни.
У божій стайни меже худобов
Сьвйита Пречиста дитьи вродила,
У плащівницу дитьи вповила,
Дитьи вповила, в йисла вложила.
Тогди из неба зьвізда сьвітила,
Зьвізда сьвітила до божой стайні.
Малі пастирі, божі йангелї,
Ой дали знати до сеї хати,
До сеї хати до ґосподаря,
До ґосподаря, до пана (імя).

Digitized by Google

Ой взьили дитьи у плащівницу,
Взьили, занесли до ґосподаря,
До ґосподаря, до пана (імя).
На стів дитинку вни уложили!
На сьвйитий вечер тай на Рождество,
Ой сьвйиті зийшли на сьвйиту землю,
До ґосподаря, до пана (імя).
Они засіли тай коло стола,
Ой коло стола йиворового!
Стала веселість по всему сьвіту,
По всему сьвіту і в усім двору,
Йа в усім двору у пана (імя).
Ввеселила сї й рибка у воді,
Рибка у воді, пташка в воздусї,
Пташка в воздусї, зьвірка у лїсї.
А най же буде Богу на хвалу,
Кречному ґаздї на добру славу,
Ой и на славу єго ґаздинї,
Єго ґаздиниї на поздровленє.
Ой и на славу єго діточкам,
Ой и на славу усім посполу,
Усім посполу, шо є в тім дому!

(Юрій Соломійчук. — Жабє.)

4. Стоя мостове все-ж калинові,
Гей дай Боже!
Гой на тих мостах стоя дворове,
Стоя дворове все-ж май мурове;
Гой у тих мурах стоя столове,
Стоя столове все-ж нам тесове;
Гой на тих столах стоя скатерти,
Стоя скатерти все шовковії,
На тих скатертьих стоя хлїбове,
Стоя хлїбове все пшинишнії,
Три сьвічі горят все-ж воскові.
Поза столове сидьи сьвьитії,
Гой сидьи, сидьи, радочку радьи,
Радочку-ж радят первовічную,
Коли жидови Христа мучили,
Христа мучили, на муки брали,
На муки брали тай розпинали,

Digitized by Google

Терновий вінчьик на голов клали,
Зеленов жинков*) перізовали,
Всьике деревце за ніхті били;
Все си ломило, все си тупило,
Христові ручки не поплішило,
Христу из ручьок кров не пустило.
Чьирвива ива чом согрішила,
Христу из ручок кровцю пустила;
Де кровцьи цяне, там винце стане.
Де слізка кане, там церков стане,
Тота церковцьи Богу на хвалу,
Богу на хвалу, миру й на вагу,
Миру й на вагу, попам на прихід,
Багрове винце людем на закін!
Йа в ті церковци служби си правйи
За здоровлечко ґосподареви.
Дзвоночки дзвоньи тай за ґаздиню,
Сьвітлечко горит за всю чельидку!
Гой за сим словом будь же нам здоров,
Будь же нам здоров, ґосподаречку,
Ґосподаречку, чом Иванечку,
Гой не сам собов, своєв ґаздинев,
Своєв ґаздинев тай з діточками,
Гой з діточками тай всев чельидков;
Дай же вам, Боже, в ваш дім здорове,
В ваш дім здорове на чельидочку,
Гой на двір тьисте, на худобочку.
Дьикуєм Богу тай сему дому,
Гой сему дому тай сему столу!

(Максим Борчук. — Космач.)

5. Дьикуєм Богу Йсусу Христови
Ой дай Боже!
І усім свйитим, шо є на небі,
І усім старшим, шо є на земли!
На само Різдво Христос вродив си,
Йа на Відорші ба й охрестив си.
Йик охрестив си тай тогди пішов,
Тай тогди пішов до Русалима.

---

*) ожинков.

Digitized by Google

Йа в Русалимі богаті люде,
Богаті люде поклали мости,
Поклали мости з жовтої кости,
Йа поручічко з самої трости.
Тими мостами сам Христос ішов.
Здибала го там погана віра,
Погана віра, самі жидове:
Йисусе Христе, маємо Тебе,
Маємо Тебе припровадити,
Припровадити перед Пилата;
Має ті Пилат на смерть всудити,
На смерть всудити, на хрест розпьити!
На смерть всудили, на хрест розпьили.
Ой тото було у в óдин четвер,
Йа у пйитницу з хреста здоймили,
З хреста здоймили, в камінь вложили,
Другим каменем з верха накрили
І коло Христа варту лишили.
Ой тота варта вся вартувала,
Йик Христос оскрес, вся повпадала.
Ой тото було в одну неділю,
Тоту неділю вітак названо,
Вітак названо чом Великдень,
Чом Великдень тай Оскресенє
На саме Різдво Христос вродив си,
Йа на Відорші чом охрестив си,
Йа на Великдень тай прославив си.
Вінчуємо вас... і т. д.

(*Никола Петильик Штоґран з Річки.*)

6. На Різдво рано Христос родив си,
Йа на Відорші бай охрестив си;
Ой на Відорші і на Арданї
Христос ирстив си, в воді купав си.
В воді купав си, людем вказав ся,
Йик си указав тай заговорив:
Ци тримаєте мою науку?
Але коли-ж я по земли ходив,
Науки божой я вас все учив,
Ой я вас учив, за вас си мучив,
За вас си мучив, муку відбував,

Digitized by Google

Муку відбував, кровцу проливав,
А вашу віру я не покидав.
Погана віра мене мучила,
Мене мучила, на муки брала,
На муки брала, на хрест розпяла.
Ой била цвьички у мої ручки,
Йа в мої ручки тай в мої ніжки,
Йа в мої ніжки тай в мої хрещки.
А де-ж то було? — В Єрусалимі!
В Єрусалимі йа в оден четвер,
Йа в оден четвер Христа розпьили,
Йа у пятницу камінь вложили,
Йа у суботу гріб іскінчили.
Йа в неділеньку Христос наш воскрес,
Йа в неділеньку, в той день великий,
У день великий, бай на Великдень!

(Я. Лукенчук.)

7. На саме Різдво Христос родив си,
Ой дай Боже!
А на Відорші бай охрестив си,
Йик охрестив си тай тогди пішов,
Ой пішов Исус до Русалима;
А в Русалимі богаті люде:
Вни кладут мости з жовтої кости,
А поручічко з самої трости.
Тими мостами Сус Христос ішов,
Сус Христос ішов в свої палаци!
Там сїв Сус Христос бай вечерати,
Приходи д' нему Божая мати.
Час тобі, синку, тай вечерати!
А мині давай від пекла ключі,
Повіпускаю всї грішні душі.
На тобі, Мати, від пекла ключі,
Повіпускати всї грішні душі,
Лишень три душі не віпускати:
Ой першу душу бай не пускати,
Шо зневажала вітця тай мати,
Шо зневажала, словом корила,
Словом корила, судом судила.
Бай другу душу не віпускати,

Digitized by Google

Шо йшла фальчивим сьвідком сьвідчити,
Ой невинного до кари дати,
Але винного вікуплювати.
Ой трету душу не віпускати,
Шо не приймила бідного в хату,
Ой не приймила, не приодїла,
Нїкому добра не приобріла!
Ті мут на віки в смолах кіпіти,
В смолах кіпіти, в пеклї горіти,
Нїколи царства не мут видїти,
Ой не мут, не мут царства видїти!

(*Я. Лукенчук.*)

8. Вой май рано зора зорала,
Господи Боже!
А ше май ранче когути піли,
Вой ше май ранче зірница зийшла,
Зірница зийшла, Пречиста прийшла.
Йа в горі, в горі, йа в Вефлеємі
Пречиста Дїва дитьи вродила,
Дитьи вродила, в ризи завила!
Пустив си голос попід небеса,
З вишнього неба йангелї взнали,
Йангелї взнали, зьвізду й услали,
Зьвізда та сьвітит, свйиті сьпівают
На многа лїта йа з паном ґаздов,
Йа з паном ґаздом тай з ґаздинею!
Підїте ко ви йа всї в обору,
Йа всї в обору межи худобу,
Озміте ко ви ше й мале дитьи,
Ше й мале дитьи на білі ручки.
Гадку гадали, йик дитьи взьити,
Йик дитьи взьити, йик би назвати?
Призвали бих го Свйите Рождество?
Пречиста Дїва то не влюбила,
То не влюбила, з церкви вступила.
Ой судок судьи: йик би удати,
Йик би удати, дитьи назвати?
Призвали бих го свйитий Василий;
Пречиста Дїва то не влюбила,
Тим не велїла, то не хотїла.

Digitized by Google

Далї суд судьи, йили гадати,
Йили гадати, йик би назвати?
Призвали бих го свйиті Відорші?
Пречиста Дїва то не влюбила,
То не влюбила, з церкви вступила.
Ой на свйитий день тай на Відорші,
Свйиті йангелї воду свйитили,
Воду свйитили, Христа хрестили,
Христа хрестили, имньи не дали.
Ой на другий день, все й на Відорші,
Свйиті йангелї воду свйитили,
Воду свйитили, Христа схрестили,
Христа схрестили, имньи му дали,
Имньи му дали тай му сказали:
Ой най же буде сам Ісус Христос!
Пречиста Дїва то улюбила,
То улюбила, в церков вступила.
Невірні жиди йик то узнали,
Йик то узнали, Христа шукали,
Пречисту Дїву в поли спіймали.
Пречиста Дїва, дес Христа дїла?
Вна їм сказала: Я го післала
В велике поле в шовкову траву.
Невірні жиди ой туда ішли,
Траву косили, траву микали,
Христа шукали, Христа не найшли,
Пречисту Дїву там іспіймали;
Йик іспіймали, тай си питали:
Пречиста Дїва, дес Христа дїла?
Вна їм сказала: Я го післала,
Я го післала бай у потоки!
Невірні жиди ой туда пішли,
Христа шукали, воду спирали,
Тай не пустили бай загатили.
З вишного неба лусло тай трісло,
Гати зірвало, жидів забрало,
Ой їх забрало сїмсот і штири,
Ой змижи того три си зостали,
Три си зостали, гадку гадали:
В царстві не будім, Христа не найдїм.
Вни загадали, Христа шукали,

Digitized by Google

Пречисту Діву в поли спіймали.
Пречиста Діва, дес Христа діла?
Вна їм сказала: Я го післала,
Я го післала в терновий лісок.
Невірні жиди ой туда пішли,
Ліси рубали, Христа спіймали,
Йик го спіймали, на муки брали,
В тернову постіль спати ложили,
Терновий вінчик на голов клали
І ожиною заперезали.
Заперезали, на хрест розпйили,
Зелїзні гвіздї і всьике древо
І всьике древо за ніхтї били.
Йа всьике древо ніхтей не ймило,
Червива ива йик си изнайшла,
Йик сї изнайшла, за ніхтї зайшла.
Червива ива сьвіт согрішила,
Сьвіт согрішила, кровцу спустила,
Де кровца кане, там церков стане,
Де сльозка кане, там вино стане!
Біла церковцьи людем на прихід,
Зелене вино людем на закін.
Вінчуємо вас... і т. д.

(*Юра Бендейчук. — Жабв.*)

9. Ой на свйитий день, на свйитий вечер,
Радуй си!
Ой дуже рано роса упала,
Роса упала, студена зима,
А ше май ранче кури запіли.
На свйитий день, на свйите Різдво
Свйиту Пречисту напали муки:
Пречиста Діва дитьи вродила
У біднім містї, у Флемеєві.
Йик породила тай у солому,
Поклала в стайни межи худобу,
Межи тельитки тай маленькії.
Йик породила, в ризи повила,
Йа у йисельца тай положила,
Йа плащеничков єго накрила.
Ой ніхто того бай не зобачив,

Digitized by Google

Лиш добачіли малі хлопчучки,
Малі хлопчучки, божі пастушки,
Божі пастушки, божі йангелї!
Ой дали знати до сеї хати,
До сеї хати, до ґосподаря.
Треба нам дитьи до хати взьити,
До хати взьити, имйи му дати.
Поклали его тай на столичок;
Зийшли сї свйиті з вишного неба,
Посходили си до ґосподара,
Йа й сїли собі йа в округ стола,
Йа в округ стола йиворового.
Раду вни радьи, гадку гадають,
Йик би удати, дитьи назвати?
Назвали бих го свйитим вечерем?
Пречиста Дїва тай не велїла!
Назвали бих го свйите Рождество?
Пречиста Дїва тай не велїла!
Назвала бих го свйите Василе,
Свйитим Василем тай Новим роком?
Пречиста Дїва тай не велїла!
Ой на свйитий день на водосвйите
Узьила дитьи, внесла до церкви.
Свйиті духовні воду свйитили,
Христа Божого там охрестили,
Ой хрестили, не утвердили,
Ой не втвердили, имьи не дали!
Берімо дитьи на Ардан воду!
Свйиті духовні воду свйитили,
Посходило си гей свйитих много,
Ой межи ними Иван Хреститель.
Хреститель узьив дитьи на руки,
Пішов из дїтьим посеред ріки,
Там его измив в арданскій водї.
Там охрестив го во имйи Отца,
Йа ше і Сина й Божего Духа!
Тогди він сказав: Най буде Христос!
Пречиста Дїва тай израдїла,
Ой шо Сус Христа вна уродила.
Велика радість стала на сьвітї,
Шо цар рожденний тай народив си!

Digitized by Google

Йангелї в трубки бай затрубили,
Ой тогди в дзвони та задзвонили,
Велика радість по всему сьвітї,
По всему сьвітї і в рускі вірі.
І ввеселив си місьиць у крузї,
Ввеселило си сонце в полудне,
Ввеселили си зьвізди на небі,
Зьвізди на небі, зьвірка у лїсї,
Зьвірка у лїсї, рибка у мори!
Учуло за то жидівске войско,
Пречисту Дїву зараз спіймали,
А йик спіймали, вни поспитали:
Пречиста Дїва, дес Христа дїла?
Вна промовила: Я го післала,
Я го післала в широке поле,
В широке поле, в шовкову траву,
В шовкову траву, в густії лозн!
Невірні жиди тай туди пішли,
Набрали з собов всьике оріжє,
Траву косили й траву микали,
Лози рубали й Христа шукали.
А йик го тамки вони не найшли,
Ой они відтив тай назад прийшли,
Пречисту Дїву назад спіймали,
А йик спіймали, вни поспитали:
Пречиста Дїво, дес Христа дїла?
Вна промовила: Я го післала,
Я го післала в високу гору,
Ой у найвищу, у каменисту!
Невірні жиди тай туди пішли,
Гору розбили тай розкопали,
Ой розкопали ше і зрівнали,
Хрнста Божого тамко не найшли!
Ой они відтив тай назад прийшли,
Пречисту Дїву знов испіймили:
Пречиста Дїво, дес Христа дїла?
Вна промовила: Я го післала,
Я го післала в стрімкі потоки,
В стрімкі потоки тай у глїбокі!
Жидівске війско все туда пішло;
Набрали з собов всьике оріжє,

Digitized by Google

Усї потоки вни погатили,
Йик погатили, воду спинили!
Зийшов же Илей з вишного неба,
Йик перехрестив тай правов ручков,
Ой правов ручков тай своїм мечем,
Луснуло, тріснуло з вишного неба;
Ой тогди гати всї си пірвали,
Жидівске войско води забрали,
Жидівске войско потопило си;
Втопило їх си сїмсот тисьича,
Сїмсот тисьича ше і чотири,
Лиш три из них си і полишили,
Ой ті Пречисту знов іспіймили:
Ой Матко Божа, дес Христа діла?
Вна промовила: Я го післала,
Я го післала до Русалима!
Погана віра там го спіймила,
Христови кровцу з нїгтїй пустила,
Сухов ожинков оперезала,
Терновий вінчик на голов клала,
Всьике деревце за нїхті била!
Все си тупило, все си ломило,
Червьива ива лиш зогрішила,
Христови кровцу з нїхтїй пустила,
Де кровца кане... і т. д.

(*Данилюк. — Слупейка.*)

10. Ой в лїсї, в лїсї, у Медоборі,
Ой свйите Різдво!
Блудили блудцї сїмсот молодців!
Приблудили си до цего двору,
До цего двору ба й веселого.
Ой в цего ґазди двори метені,
Двори метені, столи стелені.
Ой поза столом самі свйитії,
Самі свйитії, всї веселії.
Ой межи ними одного нема,
Одного нема — свйитого Різдва.
Ой свйиті просьи свйитого Петра:
Ти свйитий Петре, послужи ти нас,
Послужи ти нас на сьижінь землї,

Digitized by Google

На сьижінь землї по свйите Різдво!
Ой пішов Петро по свйите Рідзво;
Перейшло єго сиве голубьи;
Ой єму з очий искреньки скачут,
Ой єму з рота поломінь паше.
А свйитий Петро си исполошив,
Він си обернув, у хату прийшов.
Ой йик він прийшов межи Свйитії:
Ой свйитий Петре, чом ти си вернув?
Ой я си вернув, бом си изпудив,
Мене перейшло сиве голубьи,
Из очий єму искра бай скаче,
А з рота єму поломінь паше!
Ой свйитий Петре, то свйите Різдво!

(Іван Данилюк — Жабє.)

11. На свйитий вечер, на Різдво рано,
На Різдво рано!
Богородица дитьи зродила;
Пречиста Діва дитьи купала,
Дитьи купала й оповивала!
Ой на Відорші, досьвіта рано
Дитьи скупала тай оповила.
Лодви до лодви ватру кресала,
Над тов ватерков Христа вгрівала
Тай сама пішла куми шукати.
Прикочувала ті божі куми,
Ой Божі куми до свого двору,
Узьили дитьи на Ордан-воду;
На тім Орданї чуда си стали,
Йик у Орданї дитьи купали,
Йик на Орданї дитьи хрестили,
Йик ізхрестили тай утвердили!
Ой та від тогди Сус Христом зостав!
Пішов він сьвітом помежи люде
Чуда чинити, людий навчати
І в праву руку всїх навертати.
Йик се учули невірні жиди,
Йик они вчули той не злюбили,
Перед Пилата Христа скаржили,
За три сріблені Христа купили.

Digitized by Google

Йик го купили тай го спіймили,
Узьили єго на свої муки,
На свої муки все на тьиженькі;
Христа на хресті ба й розпинали,
Ой розпинали, кров проливали,
Вськи му муки бай завдавали:
В тернову постіль спати ложали,
Терновий вінчик на голов клали,
І ожиною заперезали,
Всьике дерево за ніхті били;
Усьике древо ніхті не ймили,
Червива йива лиш согрішила,
Ой согрішила, кровцу пустила,
А йик си знайшла, за ніхті зайшла.
Бризнула кровцьи з Божого тілцьи,
Де кровцьи кане, там церков стане,
Де слина кане, там вино стане!
Церківцьи стала людем на прихід,
А вино стало людем на закін.
Керничка стала людем на питьи,
Людем на питьи, всім на пожитьи,
Вам на здоровє, на многа літа!

(*Криворівня.*)

12. Ой у місті в намастири
В неґілю!
Там Пречиста Синка мала,
У пелюсти вповивала,
Вповивала тай повила
Тай на престів вположила.
А там свйиті раду радьи:
Йик би єму имньи дати?
Дали єму — свйитий Павло.
Она тото не злюбила,
Від престола відступила.
А там свйиті раду радьи:
Йик би єму имньи дати?
Дали єму: Исус Христос!
Она тото излюбила,
До престола приступила.

(Юра Ювенчук. — Устєріки.)

Digitized by Google

13. Ой рано, рано тай задзвонено,
Ой дай Боже!
Ой єще ранче Пречиста встала,
Пречиста встала, Христа вродила.
Ой єще ранче свйит Йосиф устав,
Свйит Йосиф устав й осїд осїдлав,
Й осїд осїдлав, з Ісусом втїкав,
З Ісусом втїкав до Русалима;
А в Русалимі люди богаті,
Кладут йа мости з самої кости,
Кладут поруче саме злотьине.
В другій сторонї люди й убогі,
Кладут йа мости самі дубові,
Кладут поруче саме тростове.
Самим тим мостом Сус Христос ішов,
Погана й віра єго засьигла,
Погана віра, самі жидова:
Ой Сусе Христе, ой Сусе Христе!
Маєм на Тебе три загадочки:
Першую гадку на хрест розпйити,
Другую гадку головку стьити,
Третую гадку в гріб закопати.
На муки взьили, на хрест розпйили,
На хрест розпйили, головку стьили,
Головку стьили, в гріб закопали,
В гріб закопали, камінь поклали.
Поклали вони два жидки варти,
А сами пішли в велике місто,
В велике місто, бай у крайний дім.
Зачьили вони тай вечеряти,
Ой вечеряти тай заклинати,
Ой рибку щучку тай когутика:
Коли ся рибка йа в море плесне,
Тогди Сус Христос з гробу воскресне.
Коли сей когут крильцьими зібє,
Крильцьими зібє, закукурідже,
Тогди Сус Христос із гробу втїче!
Бай когутичок крильцьими ізбив,
Крильцьими ізбив, закукурікав,
Ой йик Сус Христос із гробу втїкав.
Погана віра засторопіла:

Digitized by Google

Ходім же но ми к варті зізнати.
Приходьи к варті, варта нежива,
А вни до гробу, а Христа нема.
Погана й віра й засторопіла,
Від гробу втікла тай задуріла!
Вінчуємо вас шьистєм-здоровєм,
Вінчуємо вас свйитим Рождеством,
Вінчуємо вас тай Новим роком,
Вінчуємо вас тай довгим віком!

(*Іван Штефурак. -- Соколівка.*)

14. Йа в поли, в поли рубйит си двори,
Ой дай Боже!
Рубйит си двори на штири й угли,
На тоті й угли росица впала,
З тої росиці стали керниці
Йа в тих керницах купав си Хрестос,
Купав си Хрестос йа з свйитим Петром,
Купаючи си, сперечили си:
Сус Хрестос каже, шо небо більше,
Свйит Петро каже, шо земля більша.
Ой Петре, Петре, не перечмо си,
Озмімо собі два-три йангелї,
Най нам ізнесут шовковий шнурок,
Шовковий шнурок, терновий вінок!
Ой зийшли свйиті суди судити,
Суди судили, усе мірьили
Та найшли они Петрову кривду,
Петрову кривду, Богову правду.
Небо меньшеньке, бо все рівненьке,
А земля більша, гори, долини,
Великі поля тай полонини,
Синії моря, темні лїсове,
Темні лїсове, бистрі водове!

(*Юра Бендейчук. — Жабє.*)

15. По конец стола сидит Никола,
Ой дай Боже!
Ой сидит, сидит, головку склонив,
Головку склонив, рученьки зложив,

Digitized by Google

Рученьки зложив, слезоньку вронив,
А з тої слїзки море сї стало,
А у тім мори Господь сї купле,
Господь сї купле, чом з свйитим Петром.
Купаючи сї, сперечьили сї:
і т. д. як попередна коляда.

(Микита Александрук. — Брустури.)

16. По конец стола сидит Никола,
Ой сидит, сидит, головку склонив,
Головку склонив, рученьки зложив,
Рученьки зложив, слезоньку вронив;
Йа з тої слїзки море си стало,
А на тім мори корабіль плавле,
А той корабіль церковцю носит,
А тота церков з трьома верхами,
З трьома верхами, з трьома вікнами.
В одно віконце ізходе сонце,
В друге віконце Пречиста Діва,
В трете віконце сам Господонько,
Сам Господонько службочку служит,
Службочку служит за господаря,
За господаря, за господиню,
За господиню, чьисну ґаздиню!

(Максим Ґаборак. — Брустури.)

17. На свйитий вечер свйитому Різдву
Ой дай Боже!
Пречиста Діва, Богородица,
Христа зродила, сьвітом понесла.
Ой з давних давеи туда стежечка,
Ой ходили нев сїм кольидничків,
Зістрічйие їх Божая Мати:
Май-Біг-помагай вам, кольидинчки!
Добре здорове, Божая Мати!
Куда ходили, ци не видали
Моего синка, вашего Бога?
Хоть ми видали, не пізнавали.
Ой мій синочок на весь сьвіт значен,
На весь сьвіт значен й на ввесь сьвіт славен;
У мого синка в личку сонечко,

Digitized by Google

В личку сонечко, йа в чолї місьиц,
Йа в потилицн бай три зірници!
А мій синочок післанец Божий,
Післанец божий до сего дому,
Бо в сему дому Господь бувае,
Господь бувае тай сам відае:
Шо донька з мамков не сперечае,
Шо син на вітцьи рук не здіймае,
Сестра на сестру чйир не шукае,
Йа брат на брата міч не знимае.

(*Никифор Кіжделюк. — Жабв.*)

18. Ой небом, небом, небом синеньким
Ой дай Боже!
Йа по ніім ходе місьиц йисненький,
Йисна зірничка, его сестричка!
Куда ти ідеш, ясна зірнице?
Іду від Бога, іду на землю,
Іду на землю, іду на села
Богу на славу, людем на хвалу,
Людем на хвалу перевідати:
Ци так і тепер, йик з стародавна?
Йик з стародавна, йик з первовіку?
Ци ситьи меди свйитій вечері?
Ци точьи вино Свйитому Різдву?
Ци варьи пиво Свйитому Збору?
Ци син до вітця ше шлет вечеру?
Донька матери ци шле вечеру?
Йа кум до кума ци шле вечеру?
Сусїд сусїду ци шле вечеру?
Не так то тепер, йик з стародавна,
Йик з стародавна, йик з первовіку:
Не ситьи меди Свйитій вечері,
Не точьи вина Свйитому Різдву,
Не варьи пива Свйитому Збору,
А син до вітця не шле вечеру,
Донька матери не шле вечеру,
А брат до брата не шле вечеру,
Сестра до сестри не шле вечеру,
Йа кум до кума не шле вечеру,
Сусїд сусїду не шле вечеру.

Digitized by Google

А син на вітца руки знимає,
Руки знимає, гнїв підоймає,
Донька на матїр перерічає,
Перерічає, гнїв підоймає,
Гнїв підоймає, прощі не має,
А брат на брата мечем рубає,
Мечем рубає, гнїв підоймає,
Гнїв підоймає, прощі не має!
Сестра на сестру чьирів питає,
Чьирів питає, гнїв підоймає,
Гнїв підоймає, прощі не має!
А кум на кума пана взиває,
Пана взиває, гнїв підоймає,
Гнїв підоймає, прощі не має!
Сусїд сусїдї пліт закладає,
Пліт закладає, терен рубає,
Терен рубає, ще й закидає,
Ще й закидає, стежки не має,
Гнїв підоймає, прощі не має.

(Космач).

19. Йа в мори, в мори йисний місяцю,
Ой дай Боже!
За ним зірничка, сестричка рідна,
За тов другая, тото-ж первая!
Ой стій, погоди, ясний місяцю!
Ой не погоджу, не маю часу!
Бо я післаний післіг*) від Бога,
Післіг від Бога до ґосподара,
До ґосподара, до сего дому:
Ци є в тім дому старії люде?
Ци вни так держьи, йик з первовіку?
Ци кум до кума з вечеров ходит?
Ци син вітцеви знизька си клонит?
Ци дочка мамі ци си вклоньие?
Ой тепер не так, йик з первовіку,
Ой кум до кума з вечеров не йде,
Ой син на вітця руку здоймає,

*) післіг = післанець.

Digitized by Google

Донька матери суд перечає,
Ой брат на брата меч вітьгає,
Сестра на сестру чьирів шукає,
Сусїд сусїда до пана вдає
Тай перелази загороджає!
(Шешори).

20. Три кольиднички — підвіконнички:
Ой дай Боже!
Перший кольидник — яснеє сонце,
Другий кольидник — ясненький місьиц,
Третий кольидник то дробен дощик.
Та шо-ж ми парчеш, яснеє сонце?
Ой йик я зийду рано в неділю,
А врадуют си церкви й каплиці,
Церкви й каплиці, в церквах престоли.
Ой шо-ж нам парчеш, ясний місьицю?
Ой йик я зийду темної ночи,
Темної ночи ше й о півночи,
А врадуют си гори й долини,
Гори й долини ще й полонини.
Шо же нам парчеш, ти дробен дощик?
Ой йик я спаду три рази в маю,
То вродит вам си жито, пшеница,
Жито, пшеница, всьика пашница.
(Жабє).

21. Ой селом, селом, селом дорога,
Ой дай Боже!
Ой ідут-пливут два-три йангелї,
Два-три йянгелї, все й кольиднички,
Все й кольиднички, все й робітнички.
Ой була-ж туда здавненька стежка,
Ходила-ж туда Діва Пречиста.
Ой ішла, ішла, Хреста шукала,
Хреста шукала, їх іспіймала,
Їх іспіймала, в них си питала:
Ци не виділи моєго сина?
Ми хоть виділи, ми го не знали!
То в мене синок ба й назначений,
Із чола єму все місьиц сьвітит,

Digitized by Google

Із плечей єму зірница сяє,
Із грудий єму ба й сонце гріє,
Ой сонце гріє, сьвіт веселіє.
Ой місьиц сяє, сьвіт величає,
Сьвіт величає, цьвіт процвитає.
Цьвіт процвитає по всему сьвіту,
По всему сьвіту, маковім цьвіту,
Маковім цьвіту ба й сему дому,
Бай сему дому все й веселому!
Шоби ви ґазди гаразд си мали,
На пришлї роки свьит дочекали
І сї в мирности відкочували!
Не вміли ми вам скольидувати,
Просили бих вас перебачати.
Вінчуємо вас щістєм-здоровєм,
Щістєм-здоровєм, многа лїтами,
Многа лїтами, симн свйитками,
Сим Новим Роком, свйитим Василєм
І з кольидками все й діточками
І з своїм ґаздов і з худобочков
І з худобочков і з своїм домом!
Від сего слова будьте здорові!

(Мих. Гутинюк. — Криворівня).

Кольида страстна.

22. Славен єс, Боже, по всему сьвіту
Славен єс!
І в усїх церквах, по монастирах.
І ви є славні, наш ґосподарю,
Йикі ви славні, в нашій громадї.
Й ми до вас прийшли кольидувати,
Й кольидувати, правду сказати
За Суса Христа пресьвітлїйшого,
Йик Ісус Христос по земли ходив,
По земли ходив, з людьми говорив
Й на сей земли він смерти пожив.
Шо в неділеньку та на бечкову,
Йик ішов Христос до Русалима,
За Христом ишли тогди народи,
Лудинє з себе порозгортали,
Порозгортали, землев метали,
Христу доріжку туда стелили,

Digitized by Google

Й бечки ломили, землев метали,
Йик тоти бечки позацвитали.
Йик прийшов Христос до Русалима,
Ой став вин собі насеред міста,
Й уздріли-ж йиго погані жиди,
Имили Христа, в ланц заковали,
Перед Пилата Христа пригнали:
Ой ти, Пилате, Пилате, царю,
Пилате, царю, позвольий кару,
Позвольий кару сему смертевну,
Ми гезди ймили нового Царя,
Нового Царя — ниприятеля!
Й они так кажут за Суса Христа,
Шо краєм ходит, міста бунтует!
Пилат зґлідував там двісто мужа.
В передиїм ґлїдї були корбачі,
Були корбачі тай гарапники.
Йа в другім ґлїдї гостра тростина,
Там Христос ходив тогди улицев,
Передний ґлїд бив арапниками,
А другий ґлїд бив тростиною.
Вни тамки Христа тьижко вкарали,
Пречисту кровцу попроливали.
А де где Пилат на нїй галтував,
На нїй галтував, що буде бити.
Пришов кривавий перед Пилата
Подьиковати йико цареви,
Йико цареви тай Пилатови.
Йа Пилат сказав: — Дайти ми води,
Дайти ми води умити руки,
Бо в мене руки цалком криваві,
Я йиго вкарав так невинного,
Я йиго вкарав почерез жиди,
А я сам вижу, що Вин ни винен.
Тай випускайит два розбойники,
Йа Христа поклав до середини,
До середини ид розбойникам.
Тай зачьив тогди бефелювати,
Бефелювати, жидам казати:
— Сісї два люди, два розбойники,
Два розбойники будим тратити,

Digitized by Google

Бо сисї на смерть вже засужені;
Нового Пана Исуса Христа
То на грабунку нїде не було,
Сисї два люди, два розбойники,
То грабували тай забирали,
Сего третого з ними ни було!
Так казав Пилат до Суса Христа:
- Ти новий Пане, ти новий Царю,
З котрого-ж ти є тай, пане, краю?
А Христос сказав: — Я з Вефлеєма,
Я там си родив, там моя мати,
А я є роду Давидового!
Йа Пилат тогди голосно кричив:
— Най усї жиди, най всї кагали!
Вефлеєм місто то ни підо мнов,
Під другим царем, он під Иродом,
Ни маю права більше карати!
Йа тото було все пид Пилатом,
Вин лиш так казав почерез жиди,
Бо вин ни хотїв Христа карати.
А вни вибрали тогди патролю,
Займили Христа он до Ирода:
— Ироде, цару, позвольий кару,
Ми гезди ймили нового Царя,
Нового царя, ниприятеля!
А Йирод сказав: — Близте го суда!
Вони Христа бют, ид нему женут.
Йик пришов Христос вперед Ирода,
Так Ирод сказав: — Ти новий цару,
А я не маю для тебе краю,
Килька є земня, то вся є моя!
Йа Исус Христос з ним ни говорив,
Бо Христос видїв, що вин фальчивий;
Бо Йисус Христос землю сотворив,
А й Ирод каже, що земля йиго,
А кілький є сьвіт, то все Христовий,
Бо Йисус Христос ввес сьвіт сотворив.
И сказав Ирод невірним жидам,
И сказав Ирод так розибрати,
Поблїчну *барму* (мундир) Христови дати,
Поблїчну барму тай кримінарну.

Digitized by Google

Узьили Христа вни розибрали,
Поблїчну барму Христови дали,
Поблїчну барму тай кримінарну.
На Сусу Христу то була манта
И дужи красна, дужи дорога.
Ни могли вни си тим подїлити,
Тим подїлити, Христовов мантов,
Й они сказали манту пидрати,
Кавальчіками си подїлити,
Си подїлити Христовов мантов.
Там си й обібрав так один жидок,
Христову манту й ни дав вин драти:
То шкода драти, шкода псовати.
Несїмо манту перед Ирода,
Най вин таксует, шо вна коштует.
Тай розстелили вперед Ирода,
Йа Ирод ходит та обзирает.
Так казав Ирод невірним жидам:
— Ни можна манту су стаксувати,
Бо сеса манта дуже дорога,
Такої манти нима містами,
Нима містами, нї йирмарками.
На сису манту я вас поражу,
На сису манту тьигнїмо льоси.
Котрий льос візме, пірше лумеро,
Пірше лумеро, то того манта.
Самий тот жидок уфатив льосок,
То сему Христос таке щьистьи дав,
Таке щистьи дав, що манту ни драв.
Вин манту війграв цїсарским правом,
Тим товаришам манту він сплатив,
Тото їм сплатив, то, що сам хотїв,
Бо вни не знали, що вна коштуйи.
Та завернули вни й до Пилата:
— Пилати-царю, позвольий кару,
Вин і вже дистав поблїчну барму,
Поблїчну барму тай кримінарну!
А Пилат тогди голосно кричьив:
— А чому йиго Ирод ни вкарав.
Йирод ни карав, то й я ни буду,
Ни маю права на смерть судити!

Digitized by Google

Так казав Пилат до Суса Христа:
— Ти новий Пане, ти новий Царю,
Хоч бути царем Ти на сий земли?
А Христос казав: — Що я ни хочю,
Що я ни хочю тут бути царем,
Я вже є царем дуже далеко,
Дуже далеко, дуже високо,
Я вже є царем у в сьвйитім небі,
Я тут на земни царем ни буду,
Лиш хочю бути таким пророком:
Можу слабого з лужка здоймити,
Можу калїку поздоровити,
Можу нїмому бесїду дати,
Можу слїпому я очи дати,
Можу вмерлого з гроба здоймити
І йиго на світ знов воскресити,
От таким хочу бути пророком.
Пилате, царю, меш умирати,
Кіло си лишит тут на сий земни,
А ти там прийдеш навперед мене,
А я тут прийшов навперед тебе,
А ти там прийдеш навперед мене.
Я буду царем сес сьвіт судити,
Сес сьвіт судити, всїм вам платити
За ваші дїла з оцего сьвіта:
Йик ни по правдї ви ту жийите
И ни по правдї права судити,
Таку заплату від мньи возмите!
А Пилат тогди так засмутив си,
Христові слова до себе приймив,
А Христос приймив йиго в „Вірую“,
Йиго в „Вірую“, що в „*Пилатї*“ є,
Що в „*Пилатї*“ є і „*складавшую*“,
Бо вин си складав Христа карати.
Погані Жиди тогди кричьили:
— Пилати, царю, розпнїте йиго,
На Пана Бога вин нарікайи,
Вин показує, що вин Божий Син,
Що вин Божий Син, що вин є Христос,
Йа в наших книжках тото ни стоїт,
За йиго хрести ми ни знаємо.

Digitized by Google

Коли Господь Бог без жони живт,
Видки би Вин мав Своєго Сина,
Коли Господь Бог ни майи жони,
То вин ни майи Своєго Сина!
Пилати, царю, будем тьигати
И будим с тобов вогонь тримати!
Збунтувала си увся старшина,
Увся старшина, котра жидівска
Напротив царя, против Пилата;
Ой збунтував си цілий Русалим
Напротив царя, против Пилата.
Йа Пилат тогди так засмутив си,
Гадайи Пилат: — Нічо ни враджу
Напротив міста, так Русалима,
Мушу я йиго волю звольити.
Беріте-ж йиго, куда вам треба,
Ни позвольию на смерть карати.
Чорнокнижники то записали,
То записали тай так сказали:
— Шо Пилат звольив на смерть карати!
Та втьили дуба насеред міста,
Ой та ссадили на Суса Христа,
Займили Христа тогди на гору,
Тогди на гору на Городлівску.
Вни того дуба там закопали
І там розпйили ой Суса Христа,
Два розбойники там коло Христа.
А в котру днинку? то у пйитничку,
То у пйитничку великодную.
А Исус Христос ще заговорив
І сказав Христос; — Ой маю жажду
Ой маю жажду, бо хочу води!
А й вни скочіли тогди у луги,
У лузї втьили довгу тростину
Тай до тростини погар сильили,
Ни дали води, лиш дали оцту.
Мішьили они у оцет жовчу.
А Йисус Христос то питьи ни пив,
Головку склонив, житьи закінчив.
А то в пйитничку великодную,
Тогди на небі сонце стемніло.

Digitized by Google

Вни набігают так до Пилата,
А Пилат тогди голосно скричьив:
— Я вам ни зволю на смерть карати,
Я ни обідав; котра година?
— Година вже є так дванатціта!
— Чому на небі й сонечка нима?
Вони узьили велику піку
Тай нев пробили Йисуса Христа,
Кров ни чуріла, лишень болото,
Крови ни було, бо Христос умер.
Там набігає тот сьвйитий Йосип,
Приносит собі тай плахтиночку,
Щоби го сховав в свою пивничку.
Подали жиди Йисуса Христа,
Загорнув Йосип у плахтиночку,
Поховав Христа в свою пивничку.
Они поклали твердії варти,
Тоту пивничку запечитали,
В першій годині поопівночі
Так дужа земля, так задрижала,
Що та пивничка си й отворила,
И тота варта там попадала.
То в неґіленьку, так пораненьку
Оскресеніє нашего Христа,
Бо в неґіленьку Христос оскресав,
Нас многогрішних увсїх потїшав.
Многая літа, многая літа!

(Записана Л. Гарматієм — в Головах.)

Коляда за Пречисту:

23. Пречиста Діва, Мати Христова,
Ой дай Боже!
Мати Христова, Богородица,
На сьвйите Різдво, на сьвйите Різдво,
На сьвйите Різдво Христа вродила;
Йик го вродила, файно вповила
В біленьке шмате, в йисла вложила.
А в котрім місті? — Йа в Вефлеємі.
Там си на небі зьвізда з'явила
И на все місто красно сьвітила,
И на все місто, на всий Вефлеєм.

Digitized by Google

Дала вна знати тром царам перским
— Але ви царі, ви царі перскі,
Ходіте скоро до Вефлеєма!
До Вефлеєма Христа витати,
Йико цареви поклин виддати,
Йико цареви нарожденному!
Вни скоро йишли до Вефлеєма,
Вни повернули до Ирод-царя.
Тогди йим зьвізда вже не сьвітила.
Йа ти Йироде, Йироде царю,
Шо суда чути у вашім краю?
Коло нас чути файну новину,
Що народив си Христос-мисія:
Ходімо знати, йиго витати.
Ирод поганий так засмутив си,
Шо цар предвічний на сьвіт вродив си.
И нехай Ирод цес пропадає,
Нас цар предвічний всіх потішає.
Ирод ни гадав Христа витати,
Лишень погадав Христа стинати.
Та ходіте ви, його витайте,
Повитайте го та повертайте.
Так повертайте та повістуйте
Тай повістуйте, йик ви гостили;
Я зараз пиду, йик си злагожу.
Йик они вийшли та вид Ирода,
Тогди їм зьвізда та засьвітила,
Файно їх вела до Вефлеєма.
Йик вони прийшли до Вефлеєма,
Йа тота зьвізда верх стайні стала
И на все місто красно сьвітила,
И на все місто, на вспй Вефлеєм.
Три царі перскі тамкий уходьит
До тої стайні, до середини.
Они там найшли Йисуса Христа.
Там отворили дари великі:
Срібло тай злото, мир тай кадило.
Христа й витали, поклин виддали,
Инчев дорогов вни си вернули
Тай до Ирода ни повернули,
Зо встидом царя в краю лишили.

Digitized by Google

Ангіль дав знати Йосипу й Діві.
А котрий ангіль? — Сьвйитий Гавриїл:
— Тікай з дитятком тай з пані-матков,
Я си надію тутки Ирода,
Що приде знати, нас повитати.
Вин ни гадає нас повитати,
Лишень гадає нас постинати.
Причиста Діва, матір Христова
Сідає собі тамки на коня,
Бере дитятко там на коліна,
Тікає з ними аж до Йигипту
Все сивим конем йа чістим полем.
Тогди зацвила красно й лелія,
Йик утікала з міста Марія.
Поганий Ирод издогадав си,
Йик здогадав си, прудко зибрав си
Тай набігає до Вефлеема,
В великих панів вин си питает,
Де тота Діва з малим Дитятком?
Она тут була тай звідси пишла,
Так звідси пишла, ни знати кудай!
Поганий Ирод дуже си злостив,
Що пусто ходив тай ни захопив.
Поганий Ирод так си порадив,
Все й у два роки діти потратив.
З третого року діти ни кивав,
А й у два роки діти потратив,
Діти потратив по всему краю.
Вин діти тратив почерез Христа.
Помижи діти йиго затрачю,
Вин діти зберав, у ріку метав,
У ріку метав, у воді топив,
Штири тисічі дітий затратив.
И тогди були великі плачі,
Йик малі діти на смерть давали,
Шукали дітий тогди йимати,
Ци хто ни сховав мале дитятко.
Ни можна було йиго сховати,
Лиш мусів кождий на смерть подати.
Тогди заказав великі штрофи,
Великі штрофи, смертевні кари,

Digitized by Google

Хто би йисховав мале дитятко,
Велїв він зараз тай повісити,
Так повісити вітця тай матїр.
В Богородички вни си питали,
Де Дїва дїла мале дитятко,
А вна казала, що я подала!
Вна ни подала, добре сховала:
Пустила йиго попид небеса.
Там Йисус Христос голубом лїтав,
Голубом лїтав, бо все тото знав;
Йик би вни знали, то би го вбили,
Вни би в голуба були стрільнли.
А вни гадают, що то є голуб!
То ни є голуб, то є сьвйитий Дух,
То є сьвйитий Дух! Так Ісус Христос
Голубом лїтав аж до Відорщі.
А на Відорщі на земню сїдав.
Богородичка дитьи спімала,
Дитьи спіймала, ши зрадувала,
Шо вна дитятко тай виховала.
Тогди зленули три сьвйиті з неба
Тай зносьи собі сьвйиту корону,
Сьвйиту корону тай злоті трони,
Взьили дитятко на Ордан воду,
На котре сьвйито, то на Видорщі.
Пречиста Дїва, Мати Христова,
Тай покликала тогди Ивана,
Тогди Ивана Всехрестителя:
Схрестїте минї Сотворителя,
Шо нам сотворив небо тай землю,
Дім господарский, мир хрестіяньский!
Так Исус Христос там на Йорданї,
Отец предвічний з облак си спускав,
Але сьвйитий Дух голубом лїтав.
Там си зробила сьвйитая Тройця,
Иван Хрестїтель так наказував,
Так наказував там на Йорданї,
Там на Йорданї трійцї робити,
Трійцї робити, вогнем палити,
Вогнем палити, в водї гасити.
Иван Хрестїтїль так наказував

Digitized by Google

Там на Йорданї усім народам:
Що Господь один у Тройцї стоїт,
У Тройцї стоїт, у трох особах:
Перша особа — Господь предвічний,
Друга особа то є Син Божий,
То є Син Божий, так Ісус Христос,
Трета особа то є сьвьтий Дух.
А мижи тими тай особами,
Так особами нима старшеї,
Нима старшеї, всї три однакі,
Всї три однакі, бо Господь один,
Бо Господь один у Тройцї стоїт.
Йіван Хрестїтїль та наказував:
Йик си народит мале дитьитко,
Мале дитьитко, а буде хлопец,
Ни можна йиго обрізувати,
Лиш треба йиго так охрестити.
Хоть буде хлопец а хоть дївчина,
То малї дїти будем хрестити.
Вже си зачинат так новий закин,
Тай новий закин так вид сегодне,
Так вид сегодне, вид самих Видорщ,
Ступає віра праославная.
Правда, на сьвітї є віри много,
А віра добра лиш таки одна,
Лиш таки одна чом праославна.
Жиди на Йвана тогди кричали
Тай Иванови таке казали:
Ви вже маєте Бога другого,
А ми маємо таки одного,
Таки й одного, первовічного.
Ми будем стару віру держати
Тай будем дїти обрізувати.
Иван Хрестїтїль так жидам казав:
Йики ви жиди увсї та дурнї,
Ми ни майимо Бога другого,
Увсї майимо Бога одного,
Бога й одного, первовічного.
Шо Господь оден, а в Тройци стоїт,
За сесе Йвана вни ни вірили,
Вни ни вірили тай ни слухали.

Digitized by Google

Йиван Хрестітіль народам казав:
— Беріте, люди, свйитої води!
Христа зхрестили, имньи вгвердили,
Назвали-ж йиго Йисусе Христе,
Сотворителю и Спасителю,
Нас увсїх грішних Одкупителю!
Маленьке дитьи земнев вдарили,
Бо земия чорна всьикий хлїб родит,
Всьикий хлїб родит, весь нарід держит,
Всьикий дім держит, дім ґосподарский,
Дім ґосподарский, мир хрестіяньский.
Ми вас вінчуєм сими Сьвйитками,
Сими Сьвйитками та Різдвіними,
Відтак пришлими та Зеленими.
А затим словом сьвйиткуйте здоров!

(Записана Л. Гарматїєм — в Головах.)

Коляда за Апостолів.

24. Славенес, Боже, по всему сьвіту
Славен єс!
И по всїх церквах, по монастирях,
И ви є славні, наш ґосподарю,
Наш ґосподарю, пане Іване.
Йикі ви славні в нашій громадї,
В нашій громадї тай у порадї.
Ми до вас прийшли колїдувати,
Колїдувати, правду казати.
За Суса Христа пресьвітлїйшего,
Йик Исус Христос по земни ходив,
По земни ходив, з людьми говорив.
Друга колїда за Суса Христа,
Шо вибрав собі дванатцїт сьвйитих,
Дванатцїт сьвйитих, побожних людий
Тай пишов з ними у чисте поле,
В велике місто, до Русалима.
А в Русалимі там зрада була,
Там зрада була на Суса Христа,
Бо в Христа були тамки вороги,

Digitized by Google

Шо погадали Христа стратити.
А Исус Христос увсе тото знав,
Йиго сьвйитії нїчо ни знали.
У в чистім поли коло дороги,
Коло дороги кирничка була
Они приходьи там до кирнички,
Водиції брали, попочівали.
Там Христос казав тим своїм сьвйитим:
-- Мої сьвйитії, лишийте мене,
Йити мете си мене зрікати.
Тоті сьвйитії всї замовчьили,
Всї замовчьили на Боже слово.
А сьвйитий Петро то заговорив,
Так казав Петро до Суса Христа:
-- Сьвйитий Господе, Йисусе Христе,
Йисусе Христе, не лишим тебе.
Чого ж би ми си Бога зрікали,
Приймайимо смерть увсї за Тебе!
Сьвйитї ни знали, шо великий страх,
Йа Исус Христос увсе тото знав,
Увсе-ж то знав, тому їм казав.
Видтив вни прийшли у чисте поле.
Йа в чистім поли коло дороги
Кирничка й була увже там друга.
Йа вни приходьи та до другої,
Там йидна жона водиції брала.
Вни ї застали коло кирнички
И тота жона Самаріянка,
Бо тогди люди то такі були,
То такі були Самаріяни.
И тота жона Самаріянка
Вна говорила до Суса Христа,
Вна так казала до Суса Христа:
— Я вас пизнаю, ви люди сьвйиті,
А минї треба шос Вас просити,
Бо в нашім містї водиції нима,
У нас водиця дуже далеко
У чістім поли, шо днина ходу,
Ми без водиції, то бідуймо!
Сказав ї Христос: — Самаріянко!
Лиший коновки коло кирнички,

Digitized by Google

Коновки лишний тай в місто біжи.
Клич суда людий дуже богато,
А ми будемо на вас чекати.
Дамо вам воду таку живущу,
Таку живущу мете ї мати.
А тота жона Самаріянка
Христа слухала, в місто бігала,
Містом бігала, дужи кричала:
— Ходіте, люде, у поле зо мнов,
Коло кирнички є люде сьвйиті,
Дадут нам воду таку живущу,
Дадут нам воду, я їх просила.
А тота жона, Самаріянка,
Сімсот народа тогди зібрала
И з ними пришла до Суса Христа.
Йик вони пришли до Суса Христа,
Йа вни казали: — Шо ми ни вчені,
Ми ни знайимо, йик вам казати
И йикий гонір вам виддавати.
Сьвйиті казали: — Кажіте люди,
Кажіте люди, що слава Христу!
Тоти народи дуже кричьили,
Дуже кричьили, що „слава Христу!"
Сьвйиті казали: „на віки слава!"
Давав їм Христос воду живущу,
Шо в літі спека, в кижкій роботі,
Вни ни горіли водиці пити,
Бо в собі мали воду живущу,
И тоту воду Христос їм давав.
Видтив вни пишли до Русалима,
За Христом ишли тоти народи
Та все кричьили, що „слава Христу!"
Сьвйиті казали: „на віки слава!"
Йик увни пришли до Русалима
Тай стали собі насеред міста,
Увзріли Христа погані жиди,
Погані жиди, жиди-жидове.
Жиди-жидове, кати-катове
Йимили Христа, в ланц заковали
Тай до темниці Христа загнали.
Йиго сьвйитії в великім страсї,

Digitized by Google

В великім страсї всї повтїкали,
Всї повтїкали, Христа лишили.
Лиш сьвйитий Петро ище ни втїкав,
Ище ни втїкав, на Христа чикав.
Йа що вни будут з Христом робити?
Вни си зачьили тамки радити.
Тамки радити, Петра ловити:
Сей є товариш Исуса Христа,
Й отсего Бога, що нам у руках.
А сьвйитий Петро йик тото учув,
Вже сьвйитий Петро в великім страсї,
Йив си ховати тай утїкати.
А вни забігли там вуличками,
В йидній вулици имили Петра:
— Ти є товариш Исуса Христа
Й отого Бога, що нам у руках!
А сьвйитий Петро в великім страсї
Христа си зрікат тай си ни приймат.
Так казав Петро невірним жидам:
— Шо я из роду Христа ни видїв,
Ни шоби я й був Христів товариш!
Бо сьвйитий Петро в великім страсї
За тото забув, що Христос казав,
Шо вни си будут Христа зрікати.
Йи сам си Петро Христа изрікав.
Так ни пропало Христове слово,
То так си стало, йик Христос казав,
Тим свойим сьвйитим коло кирнички.
Бо Петро свйитий гадав, що пустьит,
Сьвйитого Петра вни ни пускали,
Увзьили Петра, в ланц закували
Тай до темницї Петра загнали,
Тай до темницї лиш до другої,
Шоби си вни два там ни видїли.
А сьвитий Петро смутненький сидит,
Смутненький сидит, нїчо ни винин.
Так казав Петро у тій темници:
— Вже ми тут тепер так погинемо,
Кобих у купі із Сусом Христом!
А на то перші кури запіли.

Digitized by Google

А тогди жиди вси си з'уміли.
Відколи стоїт місто Русалим,
Ни чути-ж було сего голосу,
Сего голосу, що кури піют.
А хто дав курам отаку мову,
Отаку мову, що вміют піти?
А на то другі кури запіли,
А тоти жиди всї подуріли:
Шо загонили Исуса Христа,
Шо загонили сьвйитого Петра.
Йи другі кури попочивали,
Попочивали малу годинку,
А на то третї кури запіли.
Кайдани тогди зацоркотїли,
Спали кайдани из Суса Христа,
Спали кайдани з сьвйитого Петра,
Сами си казнї порозмикали.
Сами си казнї порозтвирали,
А жидь дурнї ходьи з ключами,
А їх арешти усї втворені,
А вни виходьит оба на місто
Тай містом ходьит, собі говорьит.
А сьвйитий Петро тогди нагадав:
— Прощьий ми, Боже, що я зогрішив
В великім страсї, Христа си зрікав.
Я забув тото, що Христос казав:
Шо ми си будем Христа зрікати.
Йик Христос казав, то так си стало!
Погані жиди Богу си мольит,
Йа видтак берут, Бога карают.
Кому си мольит, того карают,
Сами ни знают, що они робйит.
Они так кажут за Суса Христа,
За Суса Христа, шо то другий Біг,
Шо Господь йиден у Тройци стоїг,
У Тройци стоїт, у трох особах:
Перша особа Господь предвічний,
Друга й особа то є Син Божий,
То є Син Божий, так Исус Христос.
Трета особа то є сьвйитий Дух,

Digitized by Google

Шо Господь оден, йа в Тройци стоїт.
Наш ґосподарю, пане Иване,
Ми вас віншуєм сими сьвйитками,
Сими сьвйитками та Різдвйиними,
Видтак пришлими тай Зелеими.
А за сим словом Ти сьвйиткуй здоров,
А все в радости та в веселости,
Все рік вид року токма до віку.

(Записав Л. Гарматїй — в Головах.)

Як уже виколядували усїм та набули ся доволї, засьвічує ґаздиня сьвічку і приліплює єї до хлїба, що стоїть серед стола; се є знак, що в тій хатї був „мерлец у родинї“; на се починають колядники без супроводу скрипки сьпівати „умерчу“ (коляду):

X. „Умерла“ (коляда):

1. Ой йик сей ґазда з дому си вібирав,
Ой дай Боже!
Скликав він собі всї сусїдочки,
Всї сусїдочки, свою ґаздиню,
Свою ґаздиню й свої дїточки.
І схотїв собі сьвічки сукати,
Заставив собі прощі прощати;
Ой сказав собі попа привести!
Ой идїт попа прикочувати,
Прикочувати, мньи спорйидкувати.
Усукав собі лишень три сьвічцї.
При першій сьвічцї тїло вмирало,
При другій сьвічцї душку спускало,
При третій сьвічцї тїло вбирали.
Ой прийшли за ним сьвйиті йангелї,
Ой прийшли за ним пйитьма возами.
На першім возї самі коругви,
На другім возї самії книги,
На третім возї самії сьвічі,
Йа на четвертім самі йангелї,
Йа пйитим возом все тїло взьили.
Йик си зближьили до сеї церкви,
Ой сами дзвони тай задзвонили.

Digitized by Google

Сами си двері порозтворйили,
Сами си сьвічі позажигали.
Йа ввійшли попи служби служити,
Служби служити, опровожйити.
Ой тогди зачьив він промовйити
До свеї жінки, до своїх дїтий:
Шоби-сте мене не забували,
Все в суботоньки ізгадували,
Все в суботоньки іще в неділеньки
Калачіками, акафистами,
Йик того нема, кавалком хлїба.
Я-ж за вас буду Бога просити,
Шо ви будете многа лїт жити.
Йа встаньмо, братя, ми си підведім,
Ми си підведім, всї руки складім,
Всї руки складім, молитви скажім
За цу душечку, шо відсив пішла,
Із сего дому, з сего талану:
Шоби та душка йа з Богом була,
Йа в яснім царстві супочів мала.
(Мих. Ґаборак — Брустури.)

2. Ой йик сей ґазда на сьвіт си вродив,
Славен вс наш милий Боже! Славен вс!
Ой шо так мало на сьвітї прожив;
Йик си вібирав в неділю рано,
В неділю рано із сего дома,
Із сего дома до Пана Бога,
І сказав собі лудине внести,
Лудине внести. — Най си роздивю,
Най си роздивю, шо кому дати,
Шо кому дати, на тїло вбрати.
Йик си вібирав в неділю рано,
В неділю рано із сего дома,
Із сего дома до Пана Бога,
Сказав він собі маргу пригнати,
Маргу пригнати: — Най си роздивю,
Най си роздивю, шо кому дати,
Шо кому дати, в чім поховати.
Йик си вібирав в неділю рано,
В неділю рано із сего дома,

Digitized by Google

Із сего дома до Пана Бога,
Ой прийшли за ним свйиті ангелї
Свйиті ангелї пйитма возами;
На першім возї голосні дзвони,
На другім возї свйиті духовні,
На третїм возї сьвічі яснії,
В читвертім возї книги-савтирі
На пйитім возї свйиті ангелї.
Свйиті ангелї душечку взьили,
Йа взьили, взьили, попровадили,
Попровадили до Русалима.
Йик си зближйили до Русалима,
Ой сами дзвони ба й задзвонили,
Сами си церкви порозтварьили,
Сами си сьвічі позажигали,
Сами си книги порозтварьили.
Йик ввішли попи служби служити,
Служби служити, опроважьити,
Тогди він устав, на люде сказав,
Шоби-сте мене не забували,
Шоби-сте за мйи служби наймали,
Служби наймали, книші давали,
Йик того нема кавалок хлїба.
Йа встаньмо братя, ми си підведїм
Ми си підведїм, все руки складїм,
Ой руки складїм, молитви скажім
За ту душечку, шо пішла відцїв,
Шо пішла відцїв із сего дома,
Із сего дома до Пана Бога.

(Михайло Гутинюк - Криворівня.)

3. Йа в лїску, в лїску, на жовтім піску
Славен вс, славен вс, Боже, по всему сьвіту!
Виросла сосна тонка й висока,
Тонка й висока в корінь глюбока,
В корінь глюбока, в листок широка,
В листок широка, зверху кудрьива;
А на тій кудри сам сокіл сидит,
Сам сокіл сидит, далеко видит.
Ой бо він видит на сине море.
На синім мори корабель плавле,

Digitized by Google

А в тім корабли самі престоли;
Коло пристолів сидйи панове,
Сидйи панове тай старі люде,
Рни раду радйи первовічную,
Коли жидове Христа мучили,
Христа на хресті тай розпинали,
Сухов ожинков оперезали,
Терновий вінчик на голов клали,
Єму за ніті деревце били;
То си тупило, то си ломило,
Червива ива лиш согрішила,
Христу из ручок кровцу пустила!
Де слизка кане, там церков стане,
Де крівця кане, там винце стане.
Йа з густа з дрібна зьвізди на небі,
Але ше густше церкви на земли.
А тоти церкви людем на прихід,
А тото винце людем на закін.
А в тих церковцях сйиті духовні,
Сйиті духовні службочки служьи,
Ой за живущі тай за померші,
Ой за помершу душу Дмитрика,
Ой за Дмитрика й за Парасочку.
Померший Дмитрик в царстві небеснім,
В царстві небеснім межи сйитими,
Ой він там лежит в хрест ручки держит,
В хрест ручки держит, Господа просит
З того сьвіточка тай на сей сьвіток;
Ой там він просит з своїв ґаздинев,
Ой они просьи тай за синочки,
Шоб они за ни не забували,
Сьвічку до церкви тай посилали,
Сьвічку до церкви, молитву в небо;
Сьвічки бо горйи в царсті небеснім,
В царстві небеснім перед душечок,
Перед Дмитриком і Параскою.
Померлі душі там спочівают.
Померлим душкам царство небесне,
А вам живущим многії літа,
Аби-сте на рік тай дочекали,
Померлі душі тай поминали.

Digitized by Google

А ми устаньмо тай поклонїм си,
Господу Богу тай помолїм си
Ой за душечки за померлії!
(говорят молитви).
(Юрій Соломійчук — Жабв.)

4. Зажурила си перепелонька в недїлю,
В недїлю рано зелене вино саджене.
Зажурила си, де гнїздо звити,
Ой звила-ж бих го йа в тій пшеници,
Женчики прийдут, пшеничку зіжнут,
Пшеничку зіжнут, мене виженут.
Зажурила си перепелонька,
Зажурила си, де гнїздо звити.
Ой звила-ж бих го йа в тій травици,
Косарі прийдут, траву изітнут,
Траву изітнут, мене виженут!
Зажурила си перепелонька,
Зажурила си, де гнїздо звити.
Ой звила-ж бих го йа в горідчику,
Йа в горідчику на бервінчику,
Небіжка прийдет, бервінчик зірвет,
Бервінчик зірвет, мене виженет,
Бервінчик зірвет тай вінчик сплетет
Тай вінчик сплетет, до церкви йидет,
До церкви йидет тай Бога молит,
Тай Бога молит, ше за небіжку,
Ше за небіжку тай за (імя).
Дай же їй, Боже, царство небесне,
Йа сим живущим шьистя здоровя,
Дай же ї, Боже, царство небесне!
(Петро Додьик — Тюдїв)

5. Вилетїв сокіл змижи потоків,
Славен вс, Боже, по всему сьвіту й в небі славен вс!
Ой сїв же собі на йиворика,
Йиворик йиго тай ни сполюбив,
Йик ни сполюбив тай си ни розвив.
Полетїв сокіл ой відти далїй
Тай сїв же собі тай на церковцу,
Церковця вго тай сполюбила,

Digitized by Google

Йик сполюбила тай си втворила,
Сами си двері порозтворьили,
Сами си сьвічі позажигали,
Сами си книжки порозтворьили,
Сами си служби повідправьили,
Повідправьили за небошика,
За небошика нашого брата,
Нашего брата тай брата (імя).
Дай же му, Боже, царство небесне,
А нам живущим шистя, здоровя!
Дай же му, Боже, царство небесне!
(*Петро Додьик — Тюдїв.*)

6. Сьвйитий Николай камінє колет,
Славен єс, Боже, по всему сьвіту й в небі славен єс!
Камінє колет, в латри складаєт,
Ой з латрів берет, церкви будуєт,
Церкви будуєт на два-три верхи,
На два три верхи, на троє дверий,
На троє дверий на троє вікон.
В перше віконце исходит сонце,
В друге віконце на південь сонце,
В трете віконце заходит сонце.
Йа в перші двері самі йангелї,
Йа в другі двері тай самі сьвйиті,
Йа в третї двері Николай ходит,
Ой ходит, ходит, служебки правит,
Служебки правит за небошьика,
За небошьика нашего брата,
Нашего брата тай брата (імя).
Дай же му, Боже, царство небесне.
(*Петро Додьик — Тюдїв.*)

7. Коло керницї, коло теплицї,
Славен єс Боже!
Ой там свйиті воду свйитили,
Воду свйитили, хрест загубили.
Відти вни пішли в царство небесне.
Ой зістрічають померлі душі;
Ой бо добрий день, Божі йангелї!

Digitized by Google

Ой подай здоров, Божий царю!
Ой питают си йангелї вмерлих,
Ой ци не були коло кирницї,
Коло кирницї, коло теплицї?
Ой ми там, ми там воду свйитили,
Воду свйитили та хрест згубили.
Померлї душки, йик ви там були,
Коло кирницї, коло теплицї,
Ой ци не найшли свйитого хреста?
Ми вам даємо ба й переймочку,
Ой переймочку — царство небесне,
Царство небесне, супочиване!

(Юрій Бендейчук — Жабв.)

8. Коло кирницї, коло теплицї
Славен єс, Боже, по всему сьвіту, славен єс!
Ой оттам свйиті воду свйитили,
Воду свйитили, хрест загубили.
Ой туди ішли померлі душі.
Йик они ішли тай тот хрест найшли,
Ой взьили єго до монастира.
Їх зістрітили божі ангелї.
Ой слава Йсусу, померші душі!
На віки слава, божі ангелї!
Йик туди ви йшли, ци хрест не найшли?
Ой ми го найшли тай не втаїли,
Не затаїли, ми тут принесли.
Шо-ж ви хочете тай переймати?
Ой ми хочемо царство небесне.
Божі ангелї йа в трубки грали,
Померлї душі запроважали.
Запровадили в царство небесне,
Померлим душкам царство небесне!

(Юрій Данилюк — Жабв.)

9. Коло кирницї, коло теплицї
Славен єс, Боже, по всему сьвіту, славен єс!
Сйиті духовні воду сйитили,
Воду сйитили, хрест загубили.
Померла душка ой туда ишла,

Digitized by Google

Як она ишла тай той хрест найшла,
Як єго найшла тай го понесла,
Вна го понесла тай до духовних.
Слава Исусу, сйиті духовні!
На віки слава, померла душе!
Сйиті духовні, як ви там були,
Як ви там були, хрест загубили;
Я туда була тай той хрест найшла,
Як єго найшла, вам го принесла.
Ми тобі дамо тай переймочку,
Ой переймочку, царство небесне.
Померла душка в царстві небеснім,
Она там лежить межи сйитими,
Она там лежит, в хрест ручки держит,
В хрест ручки держит, Господа просит
З того сьвіточка та на сей сьвіток,
Ой за синочка тай за Петрика,
Що він на маму не забуває,
Сьвічку до церкви тай посилає,
Сьвічку до церкви, молитву в небо!
(Юрій Соломійчук — Жабв.)

10. В сіоньскій горі золиті дзвони,
В неділю рано зелене вино, в неділю!
У понедівнок вино саджено,
А у вівторок вино сапано,
А у середу вино тичено,
А в четвер рано вино збирано,
А у пйитницу вино давлено,
Вино здавлено, в бочки сипано,
А у суботу вино завезли,
Ой завезено до монастира,
А у неділю сйиті духовні,
Сйиті духовні служби служили,
Померлї діти дзвони дзвонили,
Сйиті духовні тай причащали,
Померших дітий законювали.
Померлі діти в царстві небеснім,
В царстві небеснім меже сйитими;
Они там лежйи, в хрест руки держйи,
В хрест руки держйи, Господа просйи,

Digitized by Google

Ой за дйидика тай за мамочку,
Шо они за них не забувають,
Сьвічу до церкви тай посилають,
Сьвічу до церкви, молитву в небо;
Помершим душем царство небесне,
А вам живучим многая літа!
(Юрій Соломійчук — Жабв.)

По умерлій коляді дзвонить тільки береза, почім говорять усї в голос Отченаші „за душу, за яку колядували“.

Коли вже заколядовано усїм, встають колядники зза стола і дякують ґаздам ось якою *столовою* колядою:

Йа встаньмо, братї, підведїмо сї,
Ой дай Боже!
Господу Богу поклонїмо сї.
Ой поклонїм сї, перехрестїм сї,
Навперед Богу оперед стола
І сему пану, що ми в їх двора.
Господареви, господаречцї,
Ой кухареви і кухаречцї
За хлїб, за божий, за поставлїне
И за питьичко й за приношїне.
Що ми тут пили, що ми тут їли,
Аби вам бжоли би сї роїли!
А йик не вміли скольидувати,
Просили бих вас перебачати.
Най вам дарує сам Господь з неба,
Христос небесний, чого вам треба!
(Жабв).

По *столовій* коляді виходять колядники зза стола, а ґаздиня, обдаровуючи їх колачем, приповідає до них: „Дарую вас шістьим, здоровєм та Божим даром!“. — Береза бере колач і відповідає ось як: „Подарував нас пан ґазда з ґаздинев колачем, ми їх вінчуємо за се шістьим, здоровєм! Вінчуємо вас, аби у вашій загородї було тілько овечок, кілько в сїм хлїбі кришок! Вінчуємо вас многа лїтами, сими свйитками, сим новим роком, свйитим рождеством. Дай вам, Боже, здорове! *Колядники* повтаряють: *Дай Боже!*

Потім кличе береза:

Йа в дому склінно!
Кол. Дай Боже!

Digitized by Google

Береза: В коморі збрійно:
Кол. Дай Боже!
Береза: В загороду воли й корови!
Кол. Дай Боже!
Береза: У кінинку коні!
Кол. Дай Боже!
Береза: У коширі вівці!
Кол. Дай Боже!
Береза: У пасіку бжоли!
Кол. Дай Боже!

По тім вінчованю підносить береза колач у гору тай кличе на коня: *Пришьо!*, а той обзиває ся з кута: *Ігігі.* — Береза: *На, вівса!* — На се підходить міхоноша (кінь) до берези і відбирає колач, кидаючи єго у міх.

Колядоване кінчить ся „пльисом", до якого є або осібні „пльисачі", що ходять з колядниками, або один з колядників обіймає той обовязок.

„Пльис" розпочинає береза, звертаючись до найстаршої дівки ось з якими словами:

„Наші дівочки дають на церков все по червоному, а та дасть 5 шусток або . . . . .".

При тих словах зачинає „пльисаник" = „пльисач" перед дівчиною пльисати-підскакувати то на одній то на другій нозі, причім тримаючи шапку у руках, присьпівує:

Ой цупа, цупа,
Тут гроший купа!
Я кольидую,
Бо гроші чую!

Як дівка кине у шапку який гріш, присьпівує пльисач:

Ой мало, мало
На цім не стало;
Ой скачу, скачу,
Бо гроші бачу!

Пльишут та присьпівують перед кождим, що є у хаті доти, аж дістануть який дар у шапку. В той спосіб зберуть у хаті нераз більше, як колядованєм, що знов залежить від пльисанників, чи і як уміють *мудро* пльисати.

Digitized by Google

Ось арії до пльисанок:

1.

Moderato.

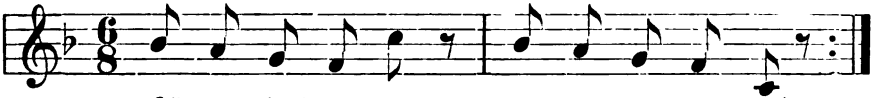

Ой до- брий ве- чер до се- ї ха- ти!
Ци по- зво- ли- те ко- зї! ска- ка- ти?

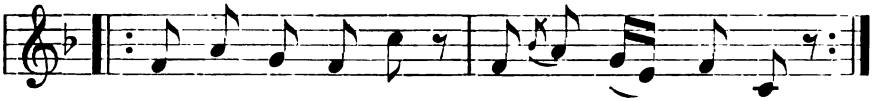

Ой ска- чи, ска- чи ко- зо, не- бо- го,
На- сї- яв наш пан пше- ни- цї мно- го.

2.

Moderato.

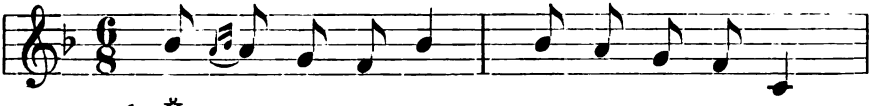

1. Йа в го- ро- деч- ку за- цви- ла ру- жа,
2. На- гнї- ва- ла си на- ду- са- ла си,

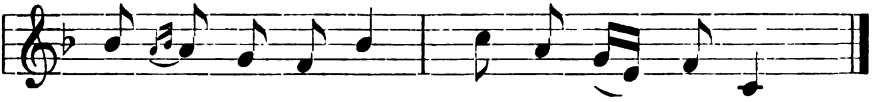

1. За- гнї- ва- ла си жін- ка на му- жа.
2. Ви- лїз- ла на піч, роз- бо- лї- ла си.

3.

Allegretto.

Ой пльи- шу пльи- шу зна- ю до ко- го

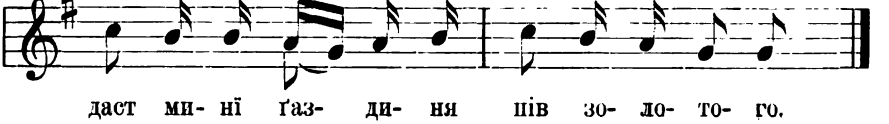

даст ми- нї ґаз- ди- ня пів зо- ло- то- го.

Digitized by Google

Ось іще декілька присьпівів при „пльисаню“:

Небого кучмо,
Ходімо мучмо,
За тоті гроші,
Гроші хороші!

Се-ж мало, мало,
На цім не стало,
Шос ми си в ногах
Затрепетало!

За кольидочку
Нам пива бочку;
Бочку не бочку
Хоть коновочку,
А з коновочки
Хоть кватирочку,
А з кватиречки
Хоть порцієчку.

Ґаздочко, любко,
Держ срібну дудку!
Як гроші білї,
Ждем до неділї,
А як черлені,
Мечи дві жменї!

Йик маєш сина,
Увкопли сира,
Йик маєш дївку,
Шли по горівку.
Лїзь на драбину,
Край солонину,
Подай із вишки
Горіхів миску.

Ой дай же, дай же,
Як маєш дати,
Не маєш дати,
Вігони з хати,

Ой хоть ожогом,
Хоть кочергою,
Хоть дївчиною
Кострубатою!

Як маєш сина,
То накрай сира,
Як маєш дївку,
Шли по горівку!
А цїй березї
Горнец кулеші!
Того не стало,
Дайте ми сало!

Наші ноженьки,
Побігайте сї;
Шість сороківцїв
Сподївате сї,
Шість сороківцїв,
Пів золотого,
Пів золотого
Тай червоного.

Ой прийди ид нам
Та заплати нам,
Тай то не много,
Пів червоного,
А міхоноші
Чотири гроші.

Нашому березї
Добра долечка:
Вина бочочку
За кольидочку.
Бочка не бочка,
Хоть коновочка!

Вам кольидочка,
Нам пива бочка,

Digitized by Google

Бочка не бочка,
Хоть коновочка.

Ой я за вурду
До завтра буду,
За солонину
Зробю дитину;
Ой а за штучку (мясо)
Звезу гадючку.

Ой цупа, цупа,
Є гроший купа!
Треба сї бгати,
Аби дістати.

Стійте в порога,
Бійте си Бога!
Стійте у полиц,
Дайте з рукавиц

Наша кольида
Не по такому,
Таки нам дают
По золотому!
За тоті гроші
Скарби не класти,
Помагай, Боже,
Церкви допасти.
Церкви допасти,
Сьвічу покласти,
Богу на хвалу,
Людям на славу;
Помагай, Боже,
Богу на хвалу
Христа хвалити,
Христа хвалити,
Христу клонити,
Христу клонити,
Богу молити!

Коли маш дївку,
Йди по горівку,
Коли маш сина,
Йди рубай сира!
Припри драбину
По солонину,
Підлїзь ше вище,
Там утни більше.
Того не стало,
Починай сало,
А за ковбасу
Хату рознесу.

(*Тюдів.*)

За цу кольидку
Ковбасу грьидку,
Ковбасу грьидку
Пирогів ґелетку.

Изза горочки,
Зза калиночки,
Йдут кольиднички
З Україночки.
Пустили ми си
В високі гори,
Ідїм за грішми
Тай до комори.
Ключики бери,
Скриню розмикай,
Нам гроші давай!
Ой давай, давай,
Не затинай си,
На пусті скринї
Не заклинай си,
Ой хоч чи нехоч,
Мусиш нам дати,
Без червоного
Не підем з хати.

Ой пльишу, пльишу,
Бо гроші виджу.
Пане хороший,
Дай минї гроший!

Ноженьки мої,
Побігайте сї,

Digitized by Google

Від пані гроший
Сподївайте сї!

Гадай не гадай,
А гроші давай,
Сам си обміркуй,
Мене не мордуй.
Сьигай в кишеню,
Дай гроший жменю!
Спадьте на тьиму,
Дайте, бо гину!

Ой иди ид нам
Та заплати нам
Гроший не много,
Пів червеного.

Сему-ж березї
Горнец кулеші!
Горнец кулеші,
Пирогів миска,
Ковбасів вйизка,
Ковбасів вйизка,
Горівки фльишка!

Сувай си з лавки,
Розмикай замки,
Лїзь на драбину
По солонину.
Гей підлїзь вище
По ковбасище.
Йик того мало,
Тручьий ше сало!

По деяких селах, як в Яворові, іде з колядниками лиш один пльисач; як колядники повстають ізза стола, він питає ґаздів:

„Ци позволите минї пльисати?“ — Як ґазда скаже: „прошу“, пльисач встає, бере шапку у руки, обертає єї смушем до середини і промавляє: „Кланяєт си наша голова до вашої, аби ваша здорова була тай наша!“ Опісля зачинає сьпівати, причім помагає єму один з колядників:

Небого кучмо,
Ходїмо, мучмо
За тоти гроші
Білї хороші!,
Треба пльисати,
Би їх дістати.
Головко бідна,
Больи колїна!
Смаго ма темна,
Зболїли стегна!
Настали свйитки,
Тепут си литки!
(Мих. Никорейчук — Яворів.)

Ой цупа, цупа,
Тут гроший купа,
Я кольидую,
Бо гроші чую.
Ой скачу, скачу,
Бо гроші бачу,
Хоть сї оберну,
То сї не зверну,
Шьипочка бирка
На гроші дьирка!
(Петро Копельчук — Яворів.)

Ой гадай, гадай,
Шо маш гадати;
Припри драбину
По солонину,
Підлїзь ше вище,
Утни ми більше.

Digitized by Google

Вам кольидочка,
Нам пива бочка
І з межи того
Хоть коновочка!
А з циго жарту
Коби хоть кварту!
Міркуй не міркуй,
Бери та чьистуй!

Ой тузом, тузом
Є гроший вузлом,
Є гроші білї,
Ждїм до недїлї;
А як черлені,
Мечіт з кишенї.

Ой мало, мало,
На цїм не стало,
Шос ми си в ніжках
Затрепетало!

В *Ясенові* горішнім промовляють пльисанники перед кождим, кому сьпівають, ось як: „Кланяет си головка наша до вашої, аби ваша здорова була тай наша“.

Потім сьпівають перед ґаздою:

Ой ґаздо годний,
Дай ми червоний,
Ой ґаздо любко,
Дай білу дутку!

Отримавши який дат, ідуть до ґаздинї, примовляють, як повисше, потім пльишуть:

Ґаздине любко,
Дай білу дутку,
Ґаздине хороша,
Дай жменев гроша!

Аби ґаздиню приневолити, щоби більше дала, пльишуть:

А в нас ґаздиньки
Не по такому,
Дают на церков
По червоному.
А в нас ґаздиньки
Пишні хороші,
Дают на церков
Лиш білї гроші!

Як ґаздиня скаже: „Уже най вам Бог дасть бірше“, — ідуть перед дївку з поклоном: „Кланяет си і т. д. як висше, а опісля сьпівають:

Дївочко пишна,
Чо ти тут прийшла?

Digitized by Google

Гроші принесла,
Гроші принесла.
Ни много того,
Пів золотого!
Ни цеї весни,
Кучері росли,
Ни цего літа
Дівка одіта.

Як дівка верже що у шапку, пльишут:

Ой мало, мало,
На цім не стало,
Коби ше бірше,
То ше би ліпше!

Присьпівуючи і пльисучи, обходить пльисач усіх хатінних по черзї і збирає гроші у шапку, приговорюючи з часта: „Я скачу, скачу, бо гроші бачу“; а дивлячись у шапку, каже: „Ой мало, мало, на цім не стало“. — Рівночасно збирає і вибірця дат на церков; гроші кидають у дзвонок, а вибірця скидає їх із дзвінка на хрест, що лежить на столї. Як є поміж колядниками письменний, то той записує прихід.

Так колядують, набувають ся, пльишуть в одній хатї нераз і кілька годин, особливо, як зійдуть ся і сусїди а забава розведе ся широка і весела!

Як вибирають ся з хати, то бере вибірця карбону з грішми у руки, що є знаком для колядників, аби виріжьили ся з хати, по чім починає сьпівати коляду:

Пане (імя) приступи ид нам,
Ой дай Боже!
Приступи ид нам тай подьикуй нам.
Ой шо-ж ми тобі кольидували,
Йик трилужечка*) при тузім**) лузї,
Перепеличка в йирій пшеници,
Йик соловейко йа в гордовинци,
Йик ластївочка при новім домі,
При новім домі, в новім побою.

---

*) пташка. **) сумний.

Digitized by Google

Дай же ти, Боже, в городї зїльи,
В городї зїльи, в хатї весїльи,
В городї зїльи чом зелененьке,
В хатї весїльи чом веселеньке.
А за цим словом будь же нам здоров,
Не сам собою, а з усїм домом.
Ой дай Боже!

(Жабв.)

Ой устань, ґаздо, тай подьикуй нам,
Ой дай Боже!
Ой шо ми тобі кольидували,
Кольидували, дім звеселяли.
Ой йик овечок на полонинцї,
Йик перепелок в йирій пшеницї,
Йик ластівочок в новім побою,
Йик на тім столї хлїба кришечок,
Дай же вам, Боже, тілько овечок,
А у кошьирі сто коровочок!
Дай же вам, Боже, йа в хатї ситно,
Йа в хатї ситно, в дворі прибитно,
На хатї зїльи, в хатї весїльи,
Дай, Боже, бжоли з паровчками,
З паровчками з вулеєчками,
До того щістьи тай всїм здоровйи,
На многі лїта, до кінцьи сьвіта!
Ой дай Боже!

(Яворів.)

Під конець „повінчованя“ (послїдної части коляди) обходить вибірця з хрестом усїх довкруги, а як ті обцюлюють хрест, виходить береза перший з хати, за ним ідуть колядники, промовляючи в голос: „Дай вам, Боже, шистьи, здоровйи! Поможи вам, Боже, цї свйитки відпровадити у мирности, в радости других дочекати. А за сим словом свйиткуйте здорові!“

По колядниках виходять плисачі, але йдуть „задом“ — від стола до порога і назад до стола, причім хитають ся легко то в один то другий бік, а перед столом поклонять ся тричі, викрутять ся тричі гайдука посеред хати і виходять задом на двір.

Digitized by Google

На подвірю стають колядники з пльисачами до *„кругльика“* (роблять коло), в середину стають ґазда, ґаздиня і скрипичник; сей заграє *кругльика*, а за ним присьпівують колядники; вони заведуть веселу пісню, аби ґаздам весело було через цілий рік жити, причім гуляють трохи в колесі *рівної* — ідуть кроком то в право то в ліво — присідаючи з легка; від часу до часу частують ґазди танцюючих горівкою.

Ось кілька кругляків, яких більшу частину присьпівував мині у фоноґраф Юрій Соломійчук з Жабя.

1.

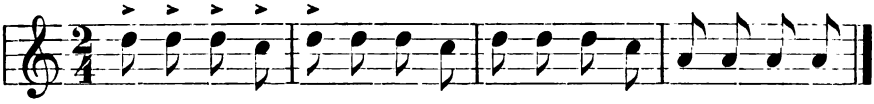

От-там, от-там при па-сї- цї про-сив за-яць у ла- си- цї.
О- на є- му від- по-ві- ла ти не го-ден мо- го тї- ла.

2.

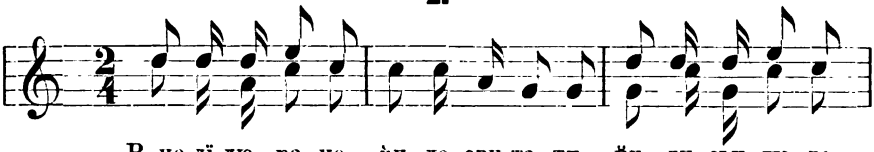

В не-дї-лю ра- но йи- ло сви-та- ти, йи- ли сьи лю- де

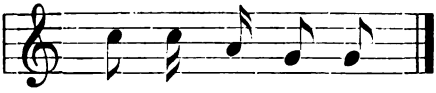

бай із- би- ра- ти.

1. А ти Юрку, заріж курку,
Пристань з нами до вербунку!
Будеш їсти, будеш пити,
Будеш довбнев вуши бути!

2. Я си в коршмі забарив,
Там горівки я просив;
Шинькарочка молода,
Дай горівки, дай вина.
Маю вино, маю квас,
Коли-ж мині гроші даш!
Є у мене гроший дзбан,
Коли схочу, тогди дам!

Digitized by Google

3. От там, от там у вершечку
Молотили хлопці гречку,
Анї гречки нї полови,
У дївчини чорнї брови,
Чорнї брови, білий стан,
Кучирьивий мій Стефан!

4. Шандар бабі кожух купив,
За тот кожух сїм раз лупив:
Заки кожух придерет сї,
Баба страху наберет сї.

5. А під дубом під дубцем
Сидит дївка з парубцем;
Сидит дївка з парубцем,
Накрила си рукавцем;
А не жаль ми рукавця,
Але хлопця молодця.

6. Ой коло млина пустая ружа,
Нагнївала си жінка на мужа.
Нагнївала си, надусала си,
Вилїзла на піч, розболїла си.
Він ї приноси фльишку горівки,
Она му каже: „Гину на віки“.
Він ї приноси бай кварту меду,
Она му каже: „Голов не зведу“.
Ой як притаскав сирого дуба,
Штрикла из печи: „Я твоя люба!“

7. В недїлю рано йило свитати,
Йили си люди бай вібирати (на коляду):
Люди до хати, ґазда из хати,
Йили ґаздиню ревідувати.
Дивит сї ґазда крізь стелиною,
Шо в хатї робйи из ґаздиною.
Ґазда си дивит, то все карбує
Та на ґаздиню бучок готує.
Чого у тебе уста солодкі?
То від медику уста солодкі!
Ой чоловіче невірниченьку,
Чому не віриш мому серденьку?
Ой купи минї ключ-колодочку

Digitized by Google

Та замкни мене у коморочку.
Ой йик я схочу хлопці любити,
Будут си твої замки ломити.
Йик сї наважу, двері віважу,
Ой йик исхочу, крізь вікно скочу.
Ой намашу си солониною,
Вітьичну я си крізь стелиною.
Ой чоловіче, чоловіченьку,
Коли не віриш мому серденьку,
Купи ми, мужу, срібний дзвоночок,
Присили минї під подолочок,
Ой йик сї рушу, дзвонити мушу,
Дзїнь, бам, бум, на твою душу.

(Ю. Бендейчук — Жабв.)

Удові.

8. Я в лїсї, в лїсї на перебою
Сидьи си голуб з голубиною;
Сидьи у парі, обіймают си,
Злотни крилцьими обнимают си.
Голубка сидит та все щос гуде:
Без тебе, мужу, жінка не буде.
З темного луга надійшли стрілцї.
Йик умірили, голуба вбили,
Голуба вбили, голубку ймили,
За синї моря запровадили.
Дают ї їсти йиру пшеницу,
Дают ї пити зимну водицу!
Голубка не їсть, голубка не пйи!
Чому ти не їш, чому ти не пйиш?
Йик маю їсти, йик маю пити,
Такий сьвіт милий, нема з ким жити!
Голубка летит та все щос гуди,
Без тебе, мужу, жити не буду.

(Юрій Соломійчук — Жабв.)

Потанцювавши до вкруги ґаздів та присьпівавши їм, *розпускають* колядники *кругльик*, ґазда честує їх горівкою, почім відходять, пльисучи дорогою ще яких 100—200 кроків.

Digitized by Google

У кото є пасіка, той веде пльисачів на то місце, де вона стояла літом; там стають колядники в колесо, уклякають, роблять барткою на земли хрести перед собою, складають топірці бартками до середини а хвостами до себе, скидають поверх бартов свої шапки у одну стріп, почім встають, ловлять ся руками, крутять ся в бік за сонцем і присьпівують:

От там, от там при пасіці
Просив зайиць у ласиці.
Она єму відповіла:
Шо ти сірий, а я біла.
Ой ти сірий, а я біла,
Ти не годен мого тіла,
А ти годен шибениці,
Не такої молодиці.

(Юр. Бендейчук — Жабв.)

У пасіці як в загалі в кругляку сьпівають яку будь веселу пісню, а то на те, аби „бжоли були веселі“.

По сьпіванці уклякають знов, беруть бартки в руки, роблять ними хрести, ґаздиня посипає їх і шапки пшеницею, що винесла в запасці; плясанники беруть шапки, встають, зсипають зерно ґаздині у запаску і вінчують єї так: „Дай, Боже, аби ся пасіка була така велична, які сї свьита були величні!“

Пяний колядник не сьміє до пасіки входити, бо так як він не знає куди йде та крутить ся, так можуть літом бжоли крутити ся, не знаючи куди їм вертати.

Довкруги пасіки роблять кругляка на те, аби рої літом не втікали.

Як весною винесе ґаздиня улиї на пасічниско, відтикає лївою рукою улїй а правою сипле зібрану пшеницю в часї кругляка вздовж усїх улиїв тай каже: „Абисте були такі величні, як сї свьита були величні, коли я сю пшеницю збирала; аби на вас так нїчого не нападало, як на сї свьита на нас нїчо не нападало!“

Так відбуваєсь *кольида* у богатих, дуків.

Коли-ж прийдут колядники перед хату бідного, затрубять, заколядують, вислухає бідний — *калай*, коляду в хаті коло вікна, потім насипле миску бобу, або будь якого зерна, верх того кладе на вхрест двоє повісем, а трете бере у руку і виходить до коляд-

Digitized by Google

ників. Повісмо з руки кладе на хрест, цюлює єго, а миску передає колядникам зі словами: „Просимо панове кольидники на кольиду, хоть ни велика і ни богата, будьте ласкаві, прийміг за велику! Більше ни маю!“

Колядники закличуть:

„Велика, велика“, подякують, повіншують і розпращають ся.

Розпльиси. Усе, що дістали колядники, лишають по дорозї по хатах з просьбою, аби їм знесено усе на той а той день на розпльиси до *вибіруя;* до него сходять ся усї з одного табору на послїдок, тут колядують, набувають ся, зміряють усе збіже, що заколядували, порадять ся, по чому спродавати і спродають *збічним* людям, — таким, що в колядї не брали участи. Опісля вяжут повісма у *клані* і продають звичайно по 50 кр за одну. Хлїбом дїлять ся поміж собою. Нераз випаде на одного 30 хлїбів і по 20 колачів, надто не мало солонини і мяса; те, що узбирали, продають, а гроші узискані з розпродажі і зібрані в готівцї передають до церкви. Инколи назбирають і кількасот зр.

В Космачи, де, як повисше сказано, закуповують вибірцї коляду, дїлять ся они на росплясах узбираними грішми та иньшою колядою.

На закінчене по розплясах вінчують собі посполу усї з одного табору і дякують собі за товариство.

З колядою ходять від Різдва до Василя (Нового року).

Як уже усї табори зібрали ся та принесли до церкви, що виколядували, дякує священик в недїлю по проповіди усїм, оповіщує кілько усего зібрали на церков а кінчить свою промову словами: „Дай Боже, аби-сте дочекали і на рік давати на церков церков спомагати! Споможи вас, Боже, сто раз більше!“

Digitized by Google

Новий Рік.

Вечер перед Новим роком називають звичайно мущини „на Мелані у вечер“, а жіноцтво „Свйит вечір Василів“.

Сего вечера обходять Гуцули скорше маржину як звичайно, а скоро страви зготовлені і в печи вигоріло, зачинають ворожити, одні крадькома про себе, иньші сходять ся до сусїди, наймуть скрипку, баюють, а при тім у гуртї забавляють ся ворожінєм.

Ворожіня майже в кождім селї гуцульскім однакі.

Жінки роблять *городок* — кладуть жаріюче вугля купками на припічок, причім приговорюють: „Оце бурьишка, оце ячмінь, оце колопнї, оце цибуля, оце капуста, оце йиблука, оце на грушки, оце на сливи“, і т. д. вимінюючи усе, що засївають чи засаджують; після того, котрий з означених вугликів згорить і полишить білий попів, ворожать, що на се буде *урода*, — а котрий погорить, погорить, загасне і остане чорний (не догорить), то не вродить ся те, що було ним означене.

Опісля припирають ґаздинї на лавици або на полици лижки до стїни їдалом до гори, називаючи кожду лижку іменем хатїних або кревних; як котра з тих лижок упаде, ворожать з того, що той умре, чиїм іменем ложка була назначена.

Дївки сходять ся до одної хати, в якій нема дома *старинї* (родичів), замісять тїсто, розтачають єго а кожда дївка робить з него один пиріг *значений*. Занїм пироги зготовлять ся, нагодують добре кота, почім розкладають зготовлені пироги на миску, кличуть кота, дають єму ті пироги їсти; з того, якої дївки пиріг кіт з'їв, ворожать, що она віддасть ся у мясницї.

Digitized by Google

В деяких селах кличуть голодного кота, роблять маленькі пиріжки, укладають їх на праннику; з того, котрий пиріг кіт ухопить перший, ворожать, що тота дівка віддасть ся скорше і т. д. Як кіт з'їсть усї пироги за один вечер, то усї дївки, що робили пироги, віддадуть ся сих мясниць.

Подібно робить і одна дівка, називаючи кождий пиріг по імени подруг своїх, до чого добирає звичайно 12.

Як кіт ухопить пиріг, потім лишить єго, то се є ознакою, що дівка зведе ся.

Як стемніє ся, іде дівка до стайнї; там шукає на потемки за худобою; як *имить* корову за вімя, ворожить з того, що не віддасть ся, коли-ж имить бика за мошна — то віддасть ся.

Дївка, що має вже леґіня, або *наважила ся* на якого, бере куделю, миче з неї трохи повісма і робить два *кльобики* — пелюстки, завбільшки як палець, кладе їх близько себе шторцом коло опецка, причім має собі на гадцї, чи той а той парубок озме собі тоту а тоту дївку а запалюючи з долини усї кльобики рівночасно, приговорює: „Йик цей Петро любит ся з Марієв, то най си обчипють, а йик нї, то одно від другого на бік най падут". Як обі пелюстки разом згорять і ватра впаде до середини в одну могилу, то загаданий леґінь зійде ся з дївкою, він з нею звінчає ся; коли-ж ватра обох пелюсток упаде в противний бік, то дївка з парубком не поберуть ся.

Дївка ловить павука у горнець, прикриває єго там, аби не втїк; як павук зачне снувати павутину в горшку, то будуть скоро заручини.

Дївка робить з глини кочілце і втикає у него дві скіпки, назначуючи одну іменем парубка а другу іменем якої дївки. Потім запалює обі скіпки. Як углики тих скіпок скрутять ся і імуть ся разом, то ворожать з того, що загадані поберуть ся.

Роблять ґалочки із березової мітли завбільшки „йик бжола"; ті ґалочки означають: вівцю або свиню, козу, смерть, щастє, жінку, чоловіка із прирожінєм і т. др., — се усе мечуть у шапку, з якої витягають дївчата по одній ґалочцї; з того, що хто витягне, ворожать, чи він заробить вівцю, чи умре, чи відасть ся і т. др.

Старші дїти роблять з глини кулю завбільшки бараболї а в кулї ямку; такі кулї укладають на припічку; над крисою ямки затикають шторцом березову *шкаберку* — скіпочку і запалюють зі споду, при чім мають собі когось на гадцї. Як вуглик із скіпки впаде в ямку, ворожать з того, що той, кого мали на гадцї (тата

Digitized by Google

чи маму) помруть сего року, коли-ж вуглик відштрикне на бік, — то він прожиє єще.

На ніч кладуть на землю 12 *половиц* перекроєної цибулї, які посипують рівно солию; тих 12 кусніїв цибулї означують 12 місяців в роцї. Досьвіта на Новий рік дивлять ся, на якій цибули сіль розпустила ся; місяцї означені отими цибулями будуть мокрі, а тамті сухі.

До нової миски дають девять ложок води і кладуть єї на сволок. Рано на Новий рік мірять воду; як єї прибуло, то корови будуть давали більше молока як минулого року, як же-ж убуде — менче.

По тих ворожінях та байованю збирають ся звичайно молоді жонаті і старші парубки — *щедрівники*, і приберуть ся, один за князя — Василя, а другий за княгиню — Маланку, иньші за цигана, за циганку, — тим двом мастять лице сажею, за жида, який кладе на лице *наличмáн* — маску з клоча, за жидівку, за шандара, того убирають в жовнярску шапку і який кабат, та дають єму кіл у руки — *ґвир*, за дїда і бабу, які носять на плечах міх з соломою а надто приберуть одного за козу, убираючи єго в кожух обернений волосом у гору; так перебравшись, ходять від хати до хати, де під вікнами щедрують ось як:

1. Щедрий вечір, добрий вечір!
Добрим людем на цес вечір!
Устань, ґаздо, угорни си,
До стайнки подиви си;
Кобилка ти сї вположила,
Нову радість ти вчинила,
Божа се милість,
А твоя радість!

(Жабє.)

2. Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людям на цес вечір!
Устань ґаздо . . . . .
Коровка ти си уположила,
Овечка ти си укотила,
Безрога ти си упоросила,
Голубн ти си повиводили!

(Космач.)

Digitized by Google

3. Щедрий вечір, добрий вечір!
Добрим людям на цес вечір!
Ци дома, дома, наш пан ґосподар?
Ой ми знаєм, шо він дома,
Сидит собі конец стола.
На нім шуба шубельова,
А в ті шубі калиточка,
А в калитці сто червоних;
То одному, то другому,
Щедрівничкам по одному!

(Космач.)

4. Ґосподарю, ґосподаречку,
Пусти в хату Меланечку.
Ґосподарю, ґосподаречку,
Дай Меланці горівечку.
Меланочка чисто ходит,
Нічо в хаті не пошкодит,
Меланочка чисто хаїт,
Приніч мие, лави маїт.

а кінчать:

Нам за щедрівочку
Дайте пива бочку,
Всім по скльиночці,
Бо ми всї молодці.
Ми щедрували,
Красно сьпівали
І на Меланку
Вам вінчували!

(Космач.)

Коли запросить ґазда у хату, починають там щедрувати ось як:

1. Щедрий вечір, добрий вечір!
Добрим людям на цес вечір!
Пишна файна Миланочка,
А ще красчий Васильчичок.
А чиньчику — Васильчику,
Посію-ж ті в городчику.
Буду тебе шанувати,
Тричі на день поливати,

Digitized by Google

Тричі на день поливати,
Сухоточку*) підскубати,
Сухоточку підскубати,
Леґіникам роздавати.
Буду тебе изривати,
До головки прикладати,
До головки прикладати,
Русу-косу затикати!

2. А чиньчику, Васильчику,
Не сїдай-же на припічку,
Або-ж мене горшка збавиш,
Або собі жупан спалиш.
Минї то вже не дивниця
Горі вікном утїкати,
Горі вікном утїкати,
Під острішком ночувати.
Ой з острішка вода тече
Тай на мое біле плече!
Ой з острішка почуріло
Тай на мое біле тїло!

(Жабв.)

Moderato.

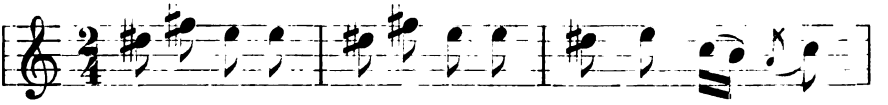

Добрий вечьир, щедрий вечьир, до-брим лю- дем
Пишна файна Ми- ла- ноч-ка, а ще кра- щий

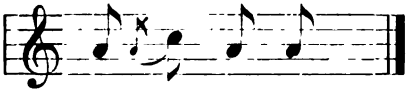

на цес ве- чьир.
Ва- силь- чи- чок.

3. Ой учора из вечера
Пасла Маланка два качурі,
Ой йик пасла, изгубила,
Шукаючи заблудила.

---

*) спідне засхле листє василька.

Digitized by Google

Віблудила в чисте поле,
В чистім поли Василь орс,
Анї оре анї плужит,
За Маланков дуже тужит.

4. Ой учора из вечора
Пасла Маланка два качурі,
А пасучи загубила,
Шукаючи заблудила.
Приблудила в чисте поле,
А там Василь сїв — оре!
Помагай Біг, милий друже!
Ци в полудне сонце дуже?
А Бог знає, я не знаю,
Бо я тепер обідаю.

(Криворівня.)

5. Наші Меланочка
Ой качурі пасла,
Доків вна їх тай напасла,
Ясна зірка вже ізгасла;
Доки вна їх напоїла,
Сїм пар чобіт ізопріла;
Доків вна їх тай загнала,
Сїм пар паньчох роздоптала.

(Космач.)

Andante.

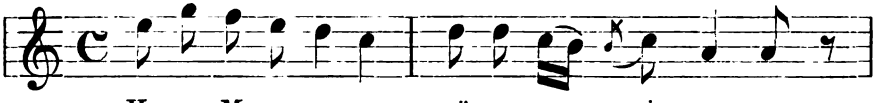

Нашьи Ма-ла-ноч-ка ой ка- чу- рі па- сла,

Allegretto.

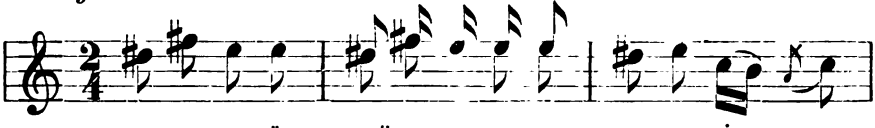

до- ки вна їх тай на- па-сла, яс- на ніч- ка

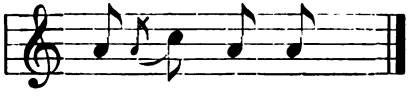

тай із- гас- ла.

Digitized by Google

6. Меланочка в Ністрі брила,
Тонкий фартух замочила.
Повій вітре буйнесенький,
Суши фартух тонесенький,
Повій вітре як болото,
Суши фартух як золото.
Повій вітре як так, як так,
Суши фартух як мак, як мак!

(Мих. Палїйчук – Космач.)

7. Щедрий вечір, добрий вечір,
Добрим людем на цес вечір!
Та на мори, на Йорданї
Свйитьи воду два янгелї.
Там Янничка біль білила,
Біль білила, личко мила,
Личко мила, личко мила,
До батечка говорила:
Йди, батечку, біль зберати,
Біль зберати, домів везти.
В мене конї не кованї,
В мене вози поламанї.
. . . . **До макінки** . . . .
. . , . **До братчика** . . . .
. . . . **До сестрички** . . . .
. . . . **До милого** говорила:
Йди миленький біль зберати,
Біль зберати, домів везти!
В мене конї підкованї,
В мене вози злагоджені!

(Ясенів гор.)

При таких сьпівах пускають щедрівники усяку *віблягу:* Маланка замітає віником від дверий під стів, або замачає в глину віник та тим миє лавки і двері, або припічок, — дїд бє ся з бабою, то знов обнимають ся, сварять ся, циган ковтає клевцем у полицї і просить солонини, бо дитина випарила сї, треба єї мастити, циганка покладе дитину (бордюг напханий клочем) на лавку, сама зачинає ворожити; — той, що веде козу, витягає із постелї сїна та дає козї їсти; — жид чіхає ся та питає, ци нема шось купити, иньший старає ся ухопити хлїб, солонину чи що друге

Digitized by Google

єму попаде; а шандар сокотить порядку — аби щедрівники збитка якого в хаті не зробили та що вартного не ушкодили або не вкрали.

В кінци виходить один із щедрівників з козою на середину і присьпівує:

Ой добрий вечір до цеї хати,
Ци позволите козї скакати?
Ой скачи, скачи козо небого,
Насїйив наш пан пшеницї много:
З одного кінця припасли вівцї,
А из другого спасла корова,
А від залучьи убила тучьи,
Від дороженьки нема і жменьки,
А в серединї розрили свинї.
Прийшов пан жьити,
Нема шо взьити.
Гадай не гадай,
А гроші давай,
Сам си обміркуй,
Мене не мордуй,
Сьигай в кишеню,
Дай гроший жменю!
Спадьте на тьиму*),
Дайте, бо гину!

(Жабє.)

Підчас того сьпіваня скаче коза, з чого та з того, що єї обштуркують на всї боки, много сьміху.

В кінци вінчують ґаздам щастєм — здоровєм з Новим роком, за що дістають шустку, дві, миску збіжа і ідуть до другої хати.

У саму північ Нового року, в ночи з Маланки на Василя, виходять Гуцули на двір і дивлять ся на небо; оно у ту пору отвирає ся, але лише для побожних людий; як такий „се побачить і запросить, що лише схоче, то єму стане ся“.

О півночи іде ґазда з хлїбом і коновкою до керницї, а мачаючи у воду три рази хлїб, говорить: „Не купає ся хлїб в водї але я в здоровю і силї“; відтак набирає води у коновку і промовляє: „Не беру води, але мід і вино!“ — Як він побожний і тра-

*) Розважте!

Digitized by Google

фив на саму північ, то зачере коновкою вина або меду, в яке в сю пору і то лише на одну хвилю вода переміняє ся. З хлїбом і водою вертає у хату і там прикладає хлїб кождому з хатїнних до голови, промавляючи: „Аби-сте були такі величні, як Василь величний!“ У коновку з водою кидає кілька ґрейцарів, де вони лежать аж до рана; тою водою вмивають ся усї по старшинї; „від сего не буде через цїлий рік нїхто жодний гроший і буде мати шістьи до гроший“.

На Новий рік о півночи говорить всяке дихане; хто би хотїв послухати, мусить піти о годинї 12. до стайнї, там почує, як худоба говорить; такий але не буде довше жив, як 24 годин.

У ту пору говорить з маржиною Бог; він єї питає, як обходить ся з нею ґазда через цїлий рік, та після того обдаровує Бог ґазду маржиною в Новім роцї. Аби маржина не скаржила ся перед Богом, то з вечера обійдуть єї ладно, вичешуть та дають соли.

Серед опівночи Нового року горять гроші; аби се побачити, вибирають ся Гуцули по 2-ох чи 3 та ідуть у тот бік, де після переказу закопані гроші. Як хто має щасте, той і побачить, що перед ним запалахкотить три рази та „ловить ся зелено“, се гроші чисті, а як запалахкотить черлено — вони нечисті. Як той затямить собі місце, де гроші горять, іде туди і запихає ніж у землю на знак; весною, як снїги пустять, іде туда з городником — рискалем, і добуває гроші; як они чисті, добуде їх, коли-ж нечисті, *казить* єго при добуваню, настає великий вітер, буря, громи, не дає брати, а як мимо того не відступить добувати, приходить сам Юда, переміняє ся у бабу в перемітцї та каже зразу: „Лишьий тото!“ а як не лишить копати, каже: „Запиши твою душу!“ — Як запише, озме гроші, а як не хоче записати, ухопить єго Юда у гору, верже ним аж у трете село!

Лягаючи спати, кладе ґазда сокиру близько постелї; коли-ж рано на Новий рік встане, стає на ту сокиру, за ним жінка і дїти; се на те, аби ноги були такі моцні, як зелїзо і аби нїколи не болїли. — Зараз потім умивають ся у водї, у яку з вечера вкинули гроші, о чім повисше сказано. Умивши ся, збирає ґаздиня з хати усї *пометки* — сьмітя, яке від Різдва до Нового року не виносила з хати, але у кут скидала, і виносить їх на город, де їх запалює, примовляючи: „Господи, будь ласкав уродити жита, пшеницї, усьякої пашницї! Тирилай ся!“ *). Після пояснень Гуцулів

*) Яке значіне се слово має, не далось минї розвідати. В Яворові кажуть: *Тирилай ом!* Гуцули виговорюють часто *т* замість *к* і на оборот.

Digitized by Google

кличуть так на то, абн усе було таке веселе, як ся ватра, що з тих пометків горить.

З викликом *Тирилай си — Кирилай си* перескакують тричі через вогонь там і назад.

Ґаздиня вертає у хату, набере клоча і іде в садок; там перевязує клочем кожде дерево, промовляючи: „Йик сї свйита нїколи не переходьи, так абн сей сад нїколи не перемннав сї, аби у нїм усьике родило!“ — На листе так перевязаного дерева не сїдає нїколи *рудá*, бо як Новий рік чистий, так тото листе чисте.

Як на Новий рік паде дощ, ворожать з того *мир*, як ухопить мороз — *здоровє*, а як паде сніг, то будуть добрі зарібки в слїдуючім роцї.

Digitized by Google

Йордан.

Сьвит вечер водохресний, се вечер перед Йорданом. Як тілько того дня рано встануть, роблять восковий хрестик, кидають єго у воду і миють ся у ній. — Опісля роблять більше таких хрестиків, приліплюють їх 4 у хаті на середині чотирох стін, 5-ий серед сволока, по одному кождій маржині на правий ріг, а надто на усіх дверех, які маржина переступає! Один хрестик кидають у посудину, з якою ідуть по воду, аби єї занести до водосьвятя до церкви. Тот хрестик стоїть через цілий рік у сьвяченій воді.

День перед Йорданом *говіют* — постять, аж до часу, коли сьвященик осьвятить воду коло церкви, значить менче більше до години 2-ої сполудня. Туда зносять звичайно дівчата збанки або коновочки з водою, убрані червоною волічкою та китицями а затичені васильком, гвоздиками та ласкавцем; на воду кидають малий хрестик, зроблений з воску. Скоро сьвященик посьвятить воду в церковній *хрестінниці*, посьвячує і воду, що люде поуставляли коло церкви.

По водосьвятю запалюють ґазди губку із трійці, що стояла коло хрестінниці. Се *відорщі* (ч. К. 5).

Digitized by Google

Дома зладжує ґаздиня таку саму тайну вечеру, як на сьвятий вечір різдвяний, а ґазди лагодять трійці, які кладуть у хаті серед стола.

Повернувши з церкви у хату, виносить ґаздиня хліб із хати, а ґазда обходить з тим хлібом та з жаріючою губкою 3 рази довкола хати, потім уходить у ню і тою губкою підкурює усїх від потилиці довкола голови, „аби сї анї хати, анї єго не чіпало нїчого, аби не мав нїякого *переполоху*“.

Занїм засядуть до вечері, пють сьвяченої води, потім наливають єї до миски, де насипали вже трохи пшеничної муки; з тої муки роблять хрестики, які приліплюють у чотирох углах хати і на дверех.

5. „Відорщі“ в Космачи.

Тепер засїдають до вечері, відмовивши у голос *оченаші;* стіл і під столом закрито, як на Сьвят-вечер.

З кождої страви кладе ґаздиня по трохи у мисчину на вікно, „шоби сї душі накормили тай памньитали свйит вечір водохресний“.

По вечері ходять до кумів і сусїд з вечерею так, як на Різдво. Забавляючись колядують, сьпівають.

Другого дня на сам Йордан говіють усї аж до водосьвятя на ріцї, у якій перерубують *бовчьи* — полонку, поставлять над нею хрест із леду та уберуть смереками доокола. В той день ідуть усї, що лиш можуть, до церкви, а звідси ґазди з трійцями заженими на водосьвяте.

По скінченій церемонії церковній мачає сьвященик трійці, які єму ґазди подають, у сьвячену воду, потім ґазди їх вдруге засьві-

Digitized by Google

чують, а ґаздині та дівки начирають у глеки сьвяченої води, стараючись, аби набрати враз з водою і каміня, „бо від того будуть великі крижівки у капусті та такі тверді, йик камінє!“ — Тото камінє кладуть літом на поле, де садять капусту; „она буде не лише дородна, але єї не пме ся нічо“.

В часї водосьвятя держуть рибарі під ледом на палицях кусник сїти, а як сьвященик почне осьвячувати воду, кажуть (про себе): „Ловлю рибу“. Таким рибарам буде щастити ся.

Ґазди знов та парубки мочуть убуті ноги в Йорданьскій водї, промовляючи: „Йик остра вода, такі аби минї острі були ноги через цїлий рік“. — Вискочивши з води, ідуть у сухий снїг, „сей вібере воду, а нога суха в серединї, лише зверха *вашкоролуповатїв*“. — Такі ноги не пріють в лїтї від грузи!

У тій водї умивають ся і старші Гуцули а особливо дївчата, промовляючи: „Водице орданице, умиваєш гори й долини, біле корінє, жовте камінє, умий і мене від всякого лиха, від устуд, від мержи, абим була така чиста, йик свйита Пречиста“. — При тій нагодї кидають парубки у воду кулї із снїгу, а ті упавши у воду, оприскують лудинє дївчат.

Як по водосьвятю вертає сьвященик до церкви, стають дївки у *бовтицах* (на відданю) гуртом коло дверий і на виходних дверех, чіпають ся за фелон, бо „яка борше ухопить ся фелона, тота борше віддасть ся, она буде сї за рік *віводити* (при виводї, як звісно, держить ся жінка епетрахіля); якій не вдало си цего зробити, тота ме ше ходити дївкою“.

З засьвіченими трійцями вертають ґазди до хати, де над столом роблять три хрестики димом із сьвічок, опісля гасять трійцю і кладуть єї серед стола, — потім пють сьвячену воду, відтак кропять нею хату, при чім служить за кропило васильок, яким був глек перевязаний; решту води розливають водою з власних керниць чи потоків, дають з неї по трохи худобі, кропять сади, грядки, аби на них туча не била, маржину, аби остра була як ся вода, бжоли, аби рої не втїкали і т. д. При тім кропленю промовляють: „Йик від свйиченої води утїкає усе лихе, так аби від мого ґаздівства оно утїкало, бо тут Юда права не має, нї буря, нї туча, нї птаха, нї відьма не має права відбирати *манну* (молоко, поживу)“. Часть сьвяченої води переварюють і переховують у щільно затканих фляшках через цїлий рік, уживаючи єї при всяких случаях, особливо при хрестинах і до зїля на лїки.

Digitized by Google

6. Водосьвятє

Digitized by Google

в Космачи.

Digitized by Google

Деякі жінки запалюють до трійці губку, обходять до округ дитини, а розділивши єї волося на чолї на чотири части, підпалюють — се на те, „аби будь чого не полошила ся“.

Тепер засїдають їсти — причім бере ґаздиня колач зі стола і розтягає єго з ґаздою, промовляючи: „На шьисте“. Кому прийде більше колача, той буде мав в роцї більше щастя.

По обідї роблять хрестики з дерева і прибивають їх на воротах, де вони так довго стоять, аж самі опадуть.

На *Свьйт Ивана Хрестителя* т. є. на другий день по Йорданї, збирають отаву, що стояла на столу від Різдва тай тоту, що була з того часу під столом, кропять єї сьвяченою водою, дають часть маржинї, кажучи: „Абис така сита була, як цї свйита були ситї, абис така весела була, йик ми весело цї свйита відпровадили“, — а решту отави прячуть у комору або на під, де вона стоїть до лїта; як у тій порі наближає ся буря, беруть косиць, яких натичать на зелені сьвятя тай тої отави і палять в печи, вірячи, „що від того диму перестає буря“.

Зерно, яке було під скатертию, заховують до весни, аби єго у землю покласти враз з насїнєм; воно від того дуже удає ся.

---

7. Трійця.

З кождого з 3 сьвят-вечерів: різдвяного, Василиного і водохресного ховає ґаздиня по трохи стравн, зсипаючи єї у одну миску, а додавши до того муки, замісить і спече з сего усего хлїб; єго переховує, аби давати по трохи з него тай з соли, що стояла від різдвяного вечера доси на столї, і з отави, якою був стіл накритий, через цїлий рік худобі, аж до *нового хлїба*, — а се на те, аби маржина так тримала ся купи, як сї сьвята завше тримають ся, тай ті, що у сьвят вечорі сидїли за столом.

Почавши від сьвят вечора різдвяного до сьвят вечора водохресного не вільно говорити за нїяку зьвір, яка є лише у лїсї, бо у ту пору ходять вовки, та мож би їх прикликати, коли-ж вода осьвятить ся, они щезають; не вільно те-ж нїчого на поли або коло хати їсти, бо в лїтї з'їли би птахи усе збіже на поли; не вільно також у тот час прясти, бо в лїтї

Digitized by Google

вибиває медвідь худобу, — не вільно також на дворі молоти, молотити анї дрова рубати, а то на те, аби мати через цілий рік супокій на дворі та на городах.

Трійцю, що стояла на сьвят вечер водохресний і на Йордан на столї, переховують під образами на стїнї, або у коморі, а старші братя складають у церкві; таку трійцю уживають лише на Йордан, або як хто у хатї умирає, — тодї сьвітять єї.

Почавши від Йордану не вільно через 12 днїв, то є до св. Атаназия нїчого на водї прати, бо тота вода є через 12 днїв сьвячена; як би у нїй прав, то заливала би туча городи.

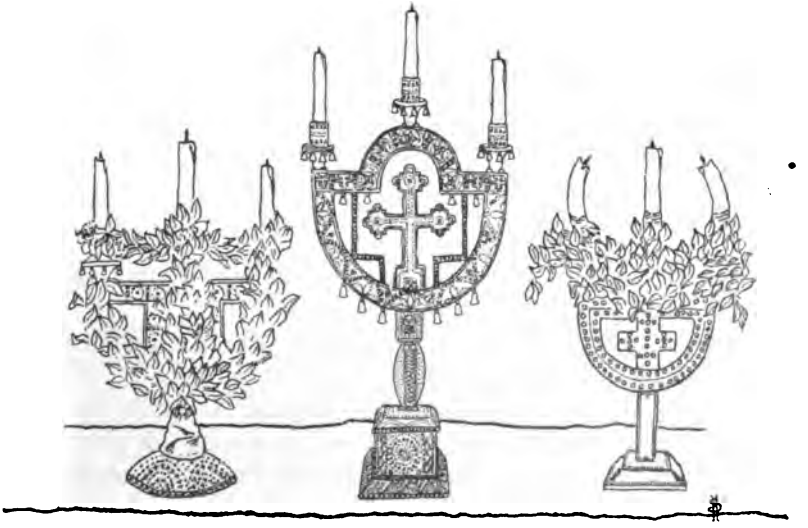

8. Трійцї гуцульського виробу.

По Йорданї зачинає сьвященик із дяком ходити з сьвяченою водою по хатах; у кого є трійця в хатї, той засьвічує єї і виходить з нею на зустріч сьвященикови; за покроплене та молитви дають миску зерна і жмуток повісма. Як є у хатї нїма дитина, просять дяка, аби позволив тій дитинї напити ся води сьвяченої із дзвінка, „дитина від того ме невдовзї говорити“!

Дївки у бовтицях та вдовицї користають із сеї нагоди, аби поворожити, чи віддадуть ся скоро; в тій цїли набирають збіжа у мокру миску і зсипають єго у бесаги міхоноші, тому, що носить за дяком узбиране збіже. До мокрої миски прилипають зерна, ті

Digitized by Google

згортає дівка чи удова на стіл, перечислює, чи зістало їх до пари; як так, то вона віддасть ся сих мясниць, а як не до пари, то „ше ме дівувати зглядно вдовою ходити до нарік“.

Декуда випроваджають дівки у бовтицях та удови дяка з хати, причім хапають ся на хатінім порозї обома руками бесаг, що має міхоноша на плечах, а се на те, „абн сих мясниць віддала ся“.

Стрітенє.

На *Стрічене* (2/II., 15/II.) „стрічьие сї літо з зимов“. Того дня кладуть Гуцули яйце на дворі; як воно пукне, буде такий урожай на кукурудзу, що аж кошниці будуть пукати від їх скількости; коли-ж не пукне яйце, то не буде кукурудзи, тільки *бурьишка* — бараболя, і білий хліб.

Говінє.

Перéскішні дни, се ряд днів у тиждни, з яких понеділок, середа і пятниця — пісні, иньші скоромні.

Загальні дни або зимні *мйисниці*, се ряд днів, коли мож їсти скоромно і в повисші пісні дни.

Гишковé пущенє се мясопустна неділя, за якою іде *сирний* тиждень, в котрім мож їсти з набілом; по нїм іде *велике пущенє* = сиропустна неділя, по якій зачинає ся *говінє* — великий піст.

В сиропустнім тиждни не мож, як вірують Гуцули, прясти, аби не вивелись робаки у сирі, якого через цїлий піст їсти не вольно.

В сиропустну неділю беруть Гуцули яйце зварене на твердо у праву руку по через голову, кусають єго від лївого боку, промавляючи: „Аби так не вкьимило сї (скоро минуло) *говінє* — великий піст, *говіти* (постити), йик мині оце йийце з'їсти!“

Гуцули вірують, що *нéтля перемітує ся* в ночи з неділї на понеділок великого посту мотилем; „нетля се такий свйитец, така свйита жінка від говіня; вона розпускає в часї говіня свої мотилики — *нéтлї*, а ті входять у хату хрестьинську!“

Ще довго лежать снїги на земли, коли вже виколюють ся з кукол, що зимували у земли, мотилї: Phigalia pedaria Dup. і Biston hirtaria Cl., яких Гуцули називають *нéтлями*. Вони лїтають ве-

Digitized by Google

черами, а скоро у ту пору покаже ся сьвітло чи у хаті чи у сінях, залітають вони туди, звичайно як нічні мотилї пхають ся до сьвітла. — На дворі складають ті мотилї яєчка у пучки дерев, де червачки, що з тих яєчок виколять ся, находять здорову поживу; як дерева попукають, а з пучків витворить ся листє чи цьвіт, не стає тим червачкам поживи, вони падуть на землю, а зарившись у ню, перекидають ся куклами; в тім стані перебувають вони літо, осінь і зиму, аби вже зараня весною перетворитись у мотилика. Така вчасна поява мотилїв, як раз у початок великого посту, коли ще всяке *дихáнє*, як: гадини, муравлї, жаби і т. и. не пробудились з зимового сну, а до того і те, що мотилї ті гинуть як раз з кінцем великого посту, коли пукають дерева, дала певно причину до гуцульського повіря, будьто-би тоті мотилики були вістунами посту, висиланими „свйитцем від посту“.

Як би хто скоромно у говиє з'їв, паде нетля у єго страву; а хто єї з'їсть, тот заєдно хоче дуже їсти, нїколи не поживить ся, бо він став „*нетленний*“.

Рано в *перший понедїлок* великого посту полочуть собі Гуцули зуби, аби поміж ними не лишило ся нїчого скоромного; коло полудня їдять *жúлавец* — хлїб з ячмінної муки, з хреном і сирою посїченою капустою, до чого доливають води, аби твердий жилавець розмяк; після того не їдять того дня уже нїчого, а бодай нїчого кокурудзяного.

Підчас *цїлого великого посту равують* дорослі — їдять раз у день, кождого понедїлка, кождої середи і пятницї, а більша часть Гуцулів не їсть надто від вечері *живного* — великого четверга, аж до недїлї до посьвяченя паски нїчого, пють лише *ситý* — мід варений з водою.

В часї великого посту ідуть Гуцули до *порьидку* — сповіди; при тій нагоді беруть за пазуху *бурьúник* — хлїб з товченої бараболї і кукурудзяної муки. При *вáконї* — причастю, держить кождий, що *законює ся* — причащає ся, сьвічку у руцї, бо сьвічка „сьвідчить перед Богом о чистій души; як сьвічка згорить, так і чоловік умирає, лише тота ясність души лишає ся перед Богом“, пояснював Юра Бендейчук із Жабя. — Попивши *закон* водою та помоливши ся, виходять сповідники з церкви і „витають ся бурьиником“, що мали в пазусї, подаючи єго одно другому з словами: „Йик ми війшли усї з церкви здорові і здорові *угúлюємо* — від-

Digitized by Google

згортає дівка чи удова на стіл, перечислює, чи зістало їх до пари; як так, то вона віддасть ся сих мясниць, а як не до пари, то „ще ме дівувати зглядно вдовою ходити до нарік“.

Декуда випроваджають дівки у бовтицях та удови дяка з хати, причім хапають ся на хатінім порозї обома руками бесаг, що має міхоноша на плечах, а се на те, „аби сих мясниць віддала ся“.

Стрітенє.

На *Стрічене* (2/II., 15/II.) „стрічьие сї літо з зимов“. Того дня кладуть Гуцули яйце на дворі; як воно пукне, буде такий урожай на кукурудзу, що аж кошниці будуть пукати від їх скількости; коли-ж не пукне яйце, то не буде кукурудзи, тільки *бурьишка* — бараболя, і білий хліб.

Говінє.

Перéскішні дни, се ряд днів у тиждни, з яких понеділок, середа і пятниця — пісні, иньші скоромні.

Загальні дни або зимиі *мйисниці*, се ряд днів, коли мож їсти скоромно і в повисші пісні дни.

Гишковé пущенє се мясопустна неділя, за якою іде *сирний* тиждень, в котрім мож їсти з набілом; по нім іде *велике пущенє* = сиропустна неділя, по якій зачинає ся *говінє* — великий піст.

В сиропустнім тиждни не мож, як вірують Гуцули, прясти, аби не вивелись робаки у сирі, якого через цілий піст їсти не вольно.

В сиропустну неділю беруть Гуцули яйце зварене на твердо у праву руку по через голову, кусають єго від лівого боку, промавляючи: „Аби так не вкьимило сї (скоро минуло) *говінє* — великий піст, *говіти* (постити), йик мині оце йийце з'їсти!“

Гуцули вірують, що *нéтля перемітує ся* в ночи з неділї на понеділок великого посту мотилем; „нетля се такий свйитец, така свйита жінка від говіня; вона розпускає в часї говіня свої мотилики — *нéтлї*, а ті входять у хату хрестьинську!“

Ще довго лежать снїги на земли, коли вже виколюють ся з кукол, що зимували у земли, мотилї: Phigalia pedaria Dup. і Biston hirtaria Cl., яких Гуцули називають *нéтлями*. Вони лїтають ве-

Digitized by Google

черами, а скоро у ту пору покаже ся сьвітло чи у хаті чи у сінях, залітають вони туди, звичайно як нічні мотилї пхають ся до сьвітла. — На дворі складають ті мотилї яєчка у пучки дерев, де червачки, що з тих яєчок виколять ся, находять здорову поживу; як дерева попукають, а з пучків витворить ся листє чи цьвіт, не стає тим червачкам поживи, вони падуть на землю, а зарившись у ню, перекидають ся куклами; в тім стані перебувають вони літо, осінь і зиму, аби вже зараня весною перетворитись у мотилика. Така вчасна поява мотилїв, як раз у початок великого посту, коли ще всяке *дихáнє*, як: гадини, муравлї, жаби і т. и. не пробудились з зимового сну, а до того і те, що мотилї ті гинуть як раз з кінцем великого посту, коли пукають дерева, дала певно причину до гуцульського повіря, будьто-би тоті мотилики були вістунами посту, висиланими „свйитцем від посту“.

Як би хто скоромно у говіне з'їв, паде нетля у єго страву; а хто єї з'їсть, тот заєдно хоче дуже їсти, нїколи не поживить ся, бо він став „*нетленний*“.

Рано в *перший понедїлок* великого посту полочуть собі Гуцули зуби, аби поміж ними не лишило ся нїчого скоромного; коло полудня їдять *жилавец* — хлїб з ячмінної муки, з хреном і сирою посїченою капустою, до чого доливають води, аби твердий жилавець розмяк; після того не їдять того дня уже нїчого, а бодай нїчого кокурудзяного.

Підчас *цїлого великого посту равують* дорослі — їдять раз у день, кождого понедїлка, кождої середи і пятницї, а більша часть Гуцулів не їсть надто від вечері *живного* — великого четверга, аж до недїлї до посьвяченя паски нїчого, пють лише *ситу́* — мід варений з водою.

В часї великого посту ідуть Гуцули до *порьидку* — сповіди; при тій нагоді беруть за пазуху *бурьйник* — хлїб з товченої бараболї і кукурудзяної муки. При *вáконї* — причастю, держить кождий, що *законює ся* — причащає ся, сьвічку у руцї, бо сьвічка „сьвідчить перед Богом о чистій душі; як сьвічка згорить, так і чоловік умирає, лише тота ясність душі лишає ся перед Богом“, пояснював Юра Бендейчук із Жабя. — Попивши *закон* водою та помоливши ся, виходять сповідники з церкви і „витають ся бурьиником“, що мали в пазусї, подаючи єго одно другому з словами: „Йик ми війшли усї з церкви здорові і здорові *угилюємо* — від-

Digitized by Google

ходимо, до хати, так нам, Боже, допоможи угилити на страшнім суді від рук *невмиваного* — чорта, на віки віком, амінь!"

У Космачи приліплюють по причастю сьвічку до бурьиника і дають мущини мущинам, а жінки жінкам, приговорюючи: „Най Бог прийме перед мої душі!", на що відповідають: „Прости біг!"

Через цілий піст *накорпав* ґаздиня яєць, аби стало собі на сьвята і на писанки, дітям у живний четвер та біднїщим за послугу.

Федоровиця.

Про те подаю дословно оповідане Юри Кутащука Федорового з Ясенова горішнього.

Федоровиця — перший тиждень великого посту, се старосьвіцький звичай єї свьиткувати. Так собі теперішні Гуцули ворожать від старих. Прийшла одна жінка до другої, а тота шиєт сорочку, а ця кажет: „А йик днуєш, Марі?..." — А та кажет: „Гаразд, йик ти, любко?" — А та кажет: „А ци ти дурна, ти ни втьимі, шо цес цілий тиждень ни можна робити нічо, ні шити ни можна, ні прьисти ни можна, терти ни можна, чістрити, дергати, друґати!" — А та кажет тій: „Хиба ти дурна! Чому би я ни робила, чому би я ни шила, коли сегодни сьвйита нима!" — А тота кажет: „Та коли цес цілий тиждень Федоровиці, жінко! Бій си Бога!" — А тота кажет тій: „Ни роби ти сегодни, коли тобі Федоровиці, я в цисе ніколи ни вірила, ни ворожила тай ни ворожу сегодна". — А тота кажет: „Цит, жінко, ни говори против Божої волї, бо й я так говорила, йик ти, тай прьиласми кужіль, тай мене утикала терміть у палец. Тай вергло си волокно. Тай я бідувала на палец цїлий рік. Аж палец минї вгнив, изчурів, кров, гної тай відпав палец. А ти так говориш против Божої волї! — може й тобі таке си трафити... Я знаю, в мене донька Маріка, зачьила чістрити на Федоровицу тай у дергівку удрала палец. Тай йик си зачьило на пальци примітувати та палец ранити, тай зробила си *бешаґа*. Та дївка бідувала шість місьиців так, що ледви тото загоїла!" — А тота кажет: „Йди, йди, любко, та роби або ни роби, ти сьвиткуєш кождої нини, тобі цілий тиждень є сьвйито, так йик тота, шо казала чоловікови свому: Я би завтра ни робила, а він питаєт си: А чому-ж бис ни робила? А вна кажет: Я бисми ни робила в Федоровичний понидївнок, бо я си в понидївнок *вчинила* (уродила) тай їдриммама наказувала, аби я в Федоровичний понидївнок нічого ни

Digitized by Google

робила. А чиловік кажет: Ну то в вівторок меш робити! А вна кажет: І в вівторок ні, бо я си в вівторок ірстила, а мама мині казала, шо йик би я в вівторок Федоровичний робила, тобисми ни мала дітий. А чоловік кажет: То в середу. А вна кажет: І в середу ни буду. А ти ни знаєш, шо ми си в середу вінчьили! — хоть вінчіньи було в иньчий день, бо жінка си так вікручует перед чоловіком, аби їй ни казав в цес цілий тиждень робити. — А чоловік кажет: А в четвер меш робити? А жінка кажет: Ірсти си, чоловіче! таже ти ни знаєш добре гаразд, шо четвер, є четверта днина в тижни, а у нас є дробйитка, шо могла би гадина зіпсовати або кіточка! А чоловік кажет їй: Ну то в пйитницу меш робити. А вна кажет: Ой ні! ниволя би те втьила! В пйитницу моя мама вмерла тай ни робила тай я ни буду. А чоловік кажет: А в суботу меш робити, жінко? А вна кажет: Ай ні, у суботу послідна днина, шо вартует за цілий тиждень, ниволя би те втьила, а ти ше си питаєш! А чоловік на жінку плюнув тай кажет: Шезай у болото! кат тебе бери! Ти йикас дурна, ни сидів бих з тобов! І пішов від неї і з ким си найдет, тому кажет: Най Біг боронит: Моя жінка кажет, шо цего тижня Федоровиця, кождого дньи сьвито. А усї люде робйи, а жінка моя ні!“ — От чому не роблять деякі Гуцулки нічого в Федоровичний тиждень.

Веснованє.

Яких 10—14 днів перед Великоднем починають ґаздині поратись коло хати; бідніщі миють самі стіни, стелю, полиці, мастять припічок і т. и., а богатші наймають до того бідніщих, винагороджуючи їх за те мукою, яйцями, бобом, солониною, сілю або чим иньшим придатним на сьвята, самі-ж ходять у місто на закупно або приладжують усе потрібне, прячуть у коморі та на поду, де у диму хатінім вудить ся *будженицяя* з овечого мяса.

Богатший ґазда кличе до себе *калаїв* — бідніщих людий, застановляє їх до чищеня кошар, подвіря, до вивозу гною на город, до рубаня дров, до зношеня сіна з верхів і т. и — аби у сьвята не заходитись коло того усего. Сим розпочинає ся *веснованє*.

Digitized by Google

Благовіщенє.

День Благовіщеня (25/III., 7/IV.) належить до найбільших гуцульських сьвят. Того дня не беруть ся Гуцули до ніякої такої роботи, до якої потрібний би був який небудь прилад, от хоч-би мітла, а вже ніяк не вольно зрушувати чим небудь землю, бо, як вірять Гуцули, того дня вкладає Бог свою голову в землю, аби єї розігріти, від чого будить ся того дня усяке *дихáнє*, що спало у земли: муравлї, гадини, жаби і т. и. і воно усе чує вже весну. Лиш той, що запродав свою душу Юдї, затїсує на Благовіщенє кіл і забиває єго у землю; за те може він через цїлий рік у кожде сьвято робити всяку роботу, єму не стане ся нїчого лихого.

Той безробітний день переводять старі й молоді на чьиридованю, одні, аби прихилити до себе усяке добро а відвернути від себе лихо, другі, аби сусїдови *скавити* єго добро та єго заміри.

Як Благовіщенє випаде в понедїлок, то кождий понедїлок того року називає ся *благовісний* і в такий понедїлок не можна нїчого з хати дати, бо се *повредило би* маржинї.

У *благовісні* понедїлки не вольно починати сїяти, анї взагалї ніякої роботи в городї чи в поли, аби буря і град не вибили городовину.

Досьвіта рано на Благовіщенє примішують усяке зіля та отаву переховану з Сьвят-вечера з сілю і ґрисом та з сьвятою вечерею*) і дають їсти маржинї; се хоронить єї від укушеня гадини та від чередїнниць, що того дня заходять у загороду межи чужі корови, видоюють із них молоко і дають своїм коровам; тому і *квольив си* — жалують ся, ґаздинї на чередїнницї, як корова мало молока дає.

Коло полудня виганяють з обійстя усю маржину, кури та пси далеко від хати, але проти сонця, на те, аби були *старлúві* самі за себе, аби самі пасли, не дивили ся за готовим сїном, не чекали на зерно та на їду, але самі собі збирали чи старали. І бжоли випускають того дня, отворяючи вічка улиїв. Навіть пса вигонять із хати, аби сам шукав собі їсти.

Під вечер закопує ґаздиня топку соли у мурашковину, куда скидає з себе бовтицї, пацьорки, чепраги і кусень булки; прикривши се усе землею, полишає єго там аж до Юрія (див. там).

Того дня кладуть на кришу яйце, на якім *виписують* — назначують, оловцем або вуглем бурьишку, овес, кукурудзу чи що

---

*) Див. »Сьвят вечер«.

Digitized by Google

друге і лишають яйце через ніч на дворі. Як воно з морозу пукне, то ворожать із того, на чім воно пукло: чи на бурьищі, чи на кукурудзі, — що на те буде великий урожай, аж кошниці будуть пукати від кукурудзи, чи пивниці від бараболі, амбарі від збіжа.

Перед сходом сонця ідуть стрілці на високу гору, а скоро тільки *вихопить ся* — зійде, сонце, стріляють у него, потім кладуть ся горілиць на землю, укривають лице хусткою і засипляють. У сні показує ся їм усяка зьвір, яка є у лісі, — а як котрому померли родичі, то і вони показують ся. Коли такий піде на польоване, то Юда приведе єму за роги цапа або иньшу зьвірку, яку хоче убити і тримає так довго, аж той єї убє.

Як який музика хоче *май* добре грати, іде до схід сонця на роздороже, там розбирає ся до голого і грає (голий) у скрипку. З того часу буде він так грати, як ніхто другий у селї.

Як хто хоче другому збавити ліс чи сад, чи бжоль, чи маржину, жорнає до схід сонця лївою рукою на відлів муку на Благовіщене. Тою мукою обсипає він будь коли, ідучи на стріть сонця чужим лїсом чи садом, або зайшовши у пасіку або кошьиру; такий ліс чи сад усхне, а бжоли чи маржина вигинуть від того. Як властитель узнасть, від чого воно так є, жде другого Благовіщеня і *відвертає*, значить, робить тото усе, що тамтой, але у правий бік, а обсипає мукою за сонцем.

Як курка знесе яйце на Благовіщене, то можна з того яйця зробити, що хто хоче, хочби Юду, треба лише носити тото яйце під лївим плечем через 9 день, аби ніхто єго не видів. Скоро тільки Юда віведе ся, каже він зараз: „Дай мині службу ци до музики, ци до гроший, ци до худоби“. Такий Юда є у службі за чоловіка. „У ґазди, у якого є Юда на службі, ніхто не украде нічого, він не пасе худоби свеї, лиш віжене на полонину і лишить саму; медвідь єї не бере, ніхто не вкраде. Такий є Климко в волоських Ростоках; тато єго найшов в горі Бочковій дзерівний котел з грішми за великий у 18 бербениц; він тих гроший не міг узьити, бо були нечисті; але він пер ся їх узьити; а Юда, якого він собі вивів, зрік єму, най єму даст душу, то озме гроші; Климко записав Юдї свою дитину тай забрав гроші“, — запевнював Юрко Шеребурьик з Бервінкової.

Digitized by Google

Писанки.

В *полуговінє* — середупістє, починають ґаздинї думати про писанки.

Писанєм яєць займають ся *писанчьиркú* = *писаркú* — вправні до того і терпеливі жінки. Де нема таких жінок, там дають писати у сусїдні села, ба навіть на буковинський бік.

Кожда ґаздиня старає ся завчасу *накóрпати* — придбати, як найбільше яєць і йде з ними в середопіст до писанчарки; з нею умовляє ся про заплату за писанє, що залежить від слави, яку писарка має і від жаданого взору, і виносить 2—10 кр. за одну писанку; до того обіцюють де що з дому, „йик файно напишет писанки тай сї *удадут* — подобают". Деякі ґаздинї умовляють ся так, що дають яйце від написаня одної писанки; писанчарка понаписує так узбирані яйця і виносить їх на продаж на Угорщину, де нема писанчарок, через що тамошні Гуцули платять за штуку по 10 кр. і більше.

Лагодячись до писаня, *відпитує* писанчарка собі яйце від *пéрвістки* — курки, що перше яйце знесла; як напряче таких яєць найменьше хоч троє, а найбільше девятеро, то бє їх у понедїлок рано до сходу сонця на сирім дереві, а на другім сирім дереві відлучує жовток від білка: жовток переколочує в горшати і переховує єго через цїлий час, як довко пише писанки; се вона робить тому, бо жовток яйця від первістки „ловит добре фарбу, а від того віглядают писанки сьвітло". Упоравши ся з тим, прилагоджує ся писанчарка до писаня у пору, коли сонце сходить; вона лагодить насамперед двоє *писальцїв* = *кьисток*.

Digitized by Google

Писальцé = *пищóк* = *кьйстку* (обр. 10) робить писанчарка з мосяжної бляхи так, що звиває її на голцї, потім через рурочку пересилює волосїнь і заправляє єї під простим кутом у *розкіл* на конець сплощеного і розколеного патичка. Аби рурочка не вихопила ся, привязує єї ниткою до патичка.

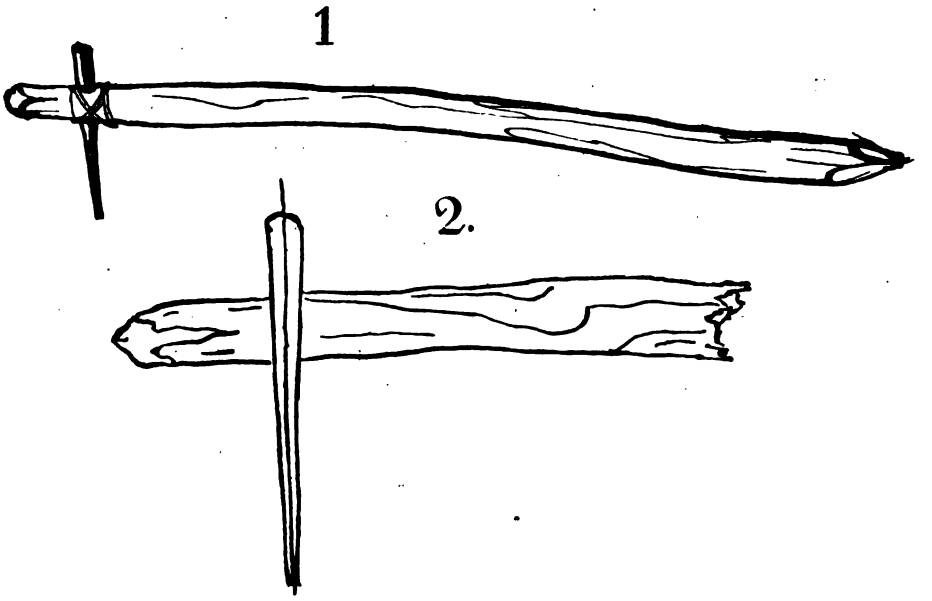

9. Кьистка (1. природної величини 2. побільшена і в перекрою).

Зладивши дві кьистки, варить писанчарка фарби, додаючи до кождої згаданого жовтка.

На *жовтйло* — *жовту* фарбу виварює кору з *лїснїцї* = *квашенїцї* — дикої молодої квасної яблінки; як кора добре переварить ся, відставляє вивар на бік, аж вистигне, почім переварює єго другий раз, а коли знов вистигне, додає на $^1/_2$ лїтра вивару кусень алуну величини фасолї.

Де нема лїсниць, виварюють жовту фарбу з *зáновати* (Genista tinctoria), яку писанчарки збирають перед Іваном, (бо до того часу держить ся жовтий цьвіт), сушать і переховують до писаня.

Декуда варять на жовту фарбу *шафран*.

На *зеленину* — *зелену* фарбу, виварюють у борщи з житнього ґрису луску з соніїшника.

На *краску* — *червону* фарбу, виварюють *червону тріску* — брезілїю, яку купують у краму.

Digitized by Google

На *черни́ло* — *чорну* фарбу, виварюють луску з соніїшника, потім докидають до того вивару коперваcу.

На темну фарбу виварюють дубову кору, або кору з чорної вільхи (фіялкова барва) або ягоди чорного бозу.

Воду до зготовленя тих фарб не можна брати з кирниці, бо у такій воді є *руда́* (зелїзо), через що барва не *йме ся тої води* — не розпустить ся; через те беруть воду на фарби з потоків.

Нинї мало котра писанчарка робить сама фарбу, а уживає до того купних; і так на фарбу червону купують *краски* — дрібоньких мягких трісочок дерева Lignum brasil. rubrum = Lignum fernambucum, а на темно фіялкову грубих *трісок* дерева Lign. Campechianum (Blauholz), які за доданєм коперваcу зеленого (Eisenvitriol) дають чорну барву; на *зеленину* уживають анїлїнової фарби (анїлїна є продуктом при дестиляциї дегтю вугляною), тілько одно *жовти́ло* виварюють, як повисше згадано.

Писати може лише жінка *чиста*, що перебула *чьисови́цу* (menstruatio). Не може теж в часї, коли писанчарка пише, нїяка *нечиста* жінка — яка має часовицю, у хату увійти; коли-ж так лучить ся, то мусить вона, входячи у хату, сплюнути і промовити: „Нїврочку, абих вам не з'урочила!“ — На ті слова відповідає писанчарка: „Неврічливі усїм людем тай минї“, і солить усе, що належить до писаня писанок, промовляючи з тиха: „Сіль ти в очех, кремінь у зубах! Як не шкодит земля воскови, так аби не пошкодили твої очи моїм писанкам!“

Але жінки не радо признають ся до свого стану, тому треба на всякий случай провірити се і відвернути лихо, яке би з того могло для писанок скоїтись, коли би яка нечиста не промовила повисшу форму. А робить се писанчарка ось як: она кидає яйце біле у будь яку фарбу; як воно по хвилї виняте вийде чисте, то і жінка була чиста, а як воно вийде в однім місци жовте або червене а в другім нї, то жінка була *чьисова́*, а не сказала сего; в тім случаю виснпує писарка усю фарбу з горшьити, переварює насамперед сіль у нїм, потім луг, а опісля чисту воду, *завертаючи* так горшата на чисто; як би так не зробила, то вони тримали би у собі *скажени́цю*, через яку писанки не вийдуть ладні, а скажених (зіпсованих) не прийме той, що дав їх писати, з чого страта для писарки.

Як є у хатї дві жінцї, що пишуть писанки, то мечуть обі у фарбу соли, бо може таке бути, що одна другій не скаже, що має часовицю, через що вийшли би писанки *скаже́ні* — попсовані.

При писаню писанки не може нїхто згадувати про умерлих, бо се принесло би смерть тому, хто писанку тоту дістане.

Digitized by Google

I.

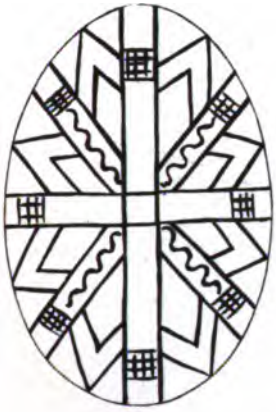

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

Digitized by Google

Digitized by Google

Зладивши так кистку і фарбу, обмиває писанчарка кожде яйце в літеплій воді, обтирає і кладе на припічок на тепле місце, аби просохло; потім набирає у широкий горнець грани, а в маленьке горнятко *„руського воску* — пчільного, не жидівського, бо сей нахтінний, не є справедливий віск"; горнятко кладе писанчарка на грань, у широкий горнець, а коли віск розтопить ся, кладе у него обі кистці; горнята з приладженими фарбами стоять на припічку, аби фарба була *літепла.*

10. Писанчарка.

Забираючись до писаня, бере писанчарка яйце 1-им, 3, 4 і 5-им пальцями лївої руки а кистку, намачану в розтопленім воску, у праву; починаючи писати, обтирає кистку о вказуючий (2-ий) палець лївої руки, аби віск не капав на писанку і пише від „голови до фоста" — від грубшого кінця яйця до тоншого, так, що обертає яйцем, як треба, а кистку, не рухаючи нею, держить у правій руцї; пише над горшком із гранию тому, аби віск у кистцї був усе *водяний* — рідкий; скоро він застигає, або випише ся, перемінює кистку з другою, що стояла у горячім воску; так *розводить* взір по білім яйци, значить, прикриває воском ті місця яйця, які мають лишитись білі (таб I. 1); як уже розведений *білий* взір, кидає писанчарка яйце у жовтило, де воно постоїть годину або довше, в міру того, чи хоче, аби була темнїща чи яснїща жовта барва; за тот час пише другі яйця по білім тлї; виняте з жовтої фарби яйце (таб. I, 2) кладе на припічок, аби фарба обсохла; почім розводить воском при помочи кистки *жовтий* взір по жовтім тлї (таб. I. 3), не стираючи воску, розведеного по білім яйци; коли-ж хоче розвести *зелений взір*, накапує суконним квачиком зеленої фарби на жовте тло (таб. I. 4); а коли та (зелена)

Digitized by Google

фарба висохне, прикриває єї водяним воском (таб. I. 5); потім кидає яйце у краску (черлену) (таб. I. 6), де воно постоїть ніч; рано виймає яйце, обсушує єго і прикриває воском ті місця червоного тла, які мають дати *червоний* взір (таб. I. 7); після чого кидає писанку у чорну фарбу, не стираючи анї трохи воску, який розводила по білім, жовтім, зеленім і черленім тлї (таб. I. 9).

Як із сего бачимо, засадою писаня писанок є прикривати яснїщу барву темнїщою.

Як бачимо з таб. I. 8. розведені воском писанки подобають на чорні грудки; аби писанки вийшли чисті, вкладає писанчарка усї ті чорні грудки до миски і всуває у теплу піч; скоро віск добре обігріє ся, стирає писанчарка єго рукою або суконцем, писанка показує ся у цїлій своїй красї (таб. I. 9).

Печені писанки удержують ся лїпше і довше.

Аби писанки ладно сьвітили ся, мастять їх зверха солониною.

Готові писанки прикриває писанчарка шматкою, аби їх устеречи від уроків та очий тих людий, що нарочно чи случайно в часї писаня заходять у хату.

Від того, що віск із кистки при писаню паде у грань, стає у хатї такий *пуф*, що писанчарка, як перестане свою роботу, немов цїлком задурена, нераз „не розуміє, куда їй іти!“

Як має писанчарка богато писати, то розкладає собі тоту трудну роботу на дни, пише одного дня на усїх яйцях жовтилом, на другий день краскою і т. д.

Взорів писанок у Гуцульщинї богато. Вони взяті з назв ростин, зьвірят, приладів, убраня, вишивок і т. д. Хоч нераз єко посторонного чоловіка не в силї відшукати на писанцї того взору, яким вона названа, то все-ж таки ті взори становлять певні цїхи, по яких називають їх Гуцули; писанчарцї вистарчить тільки заявити бажане взору писанки, вона після того і виконає єго. Коли-ж і необізнаний з тими назвами чоловік пригляне ся їм близше, найде вказаний назвою взір в примітивній формі.

Наводжу ось тут назви гуцульських писанок:

1) назви християнського змісту: церковця, дзвони, дзвіничка, трійця, капличка, манастирі, хрест, хрещики, воскресна;

2) назви тїл надземних: зірничка, сонце гріє, місяцї, місяць сьвітить, місячі вулички, зьвізди;

3) назви окружаючих предметів: мотовило, застільниця, самопічка, жолобець, віконце, граблї, боклажки, решітка, щіточки,

Digitized by Google

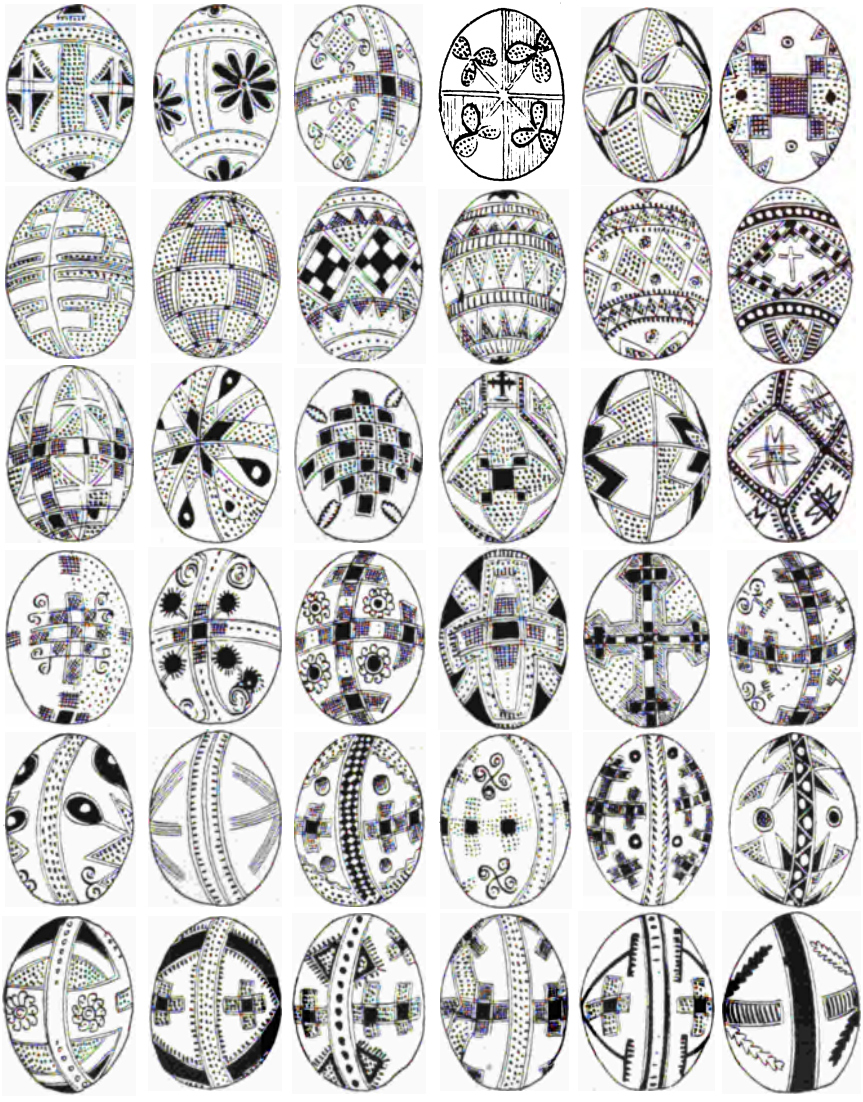

II. Гуцульські писанки.

Картина 11. зображає писанки з Космача, виконані в барвах: білій, жовтій зеленій і червоній.

1. ряд:	очката,	метелики	мальованка,	білокрилка;	плетьинка,	ильчьита,
2. »	манастирі,	решітки,	Жьибівска,	Жьибівска,	Жьибівска,	Ріцка;
3, »	попові ризи,	поперечна ружьи,	смерічки,	?	ружьи,	шість руж,
4. »	хрестата,	паучок;	Березівский хрест,		Березівский хрест;	
5. »	огірки,	огірочки,	настунька,	настунька;	Ріцкі хрести,	ружі,
6. »	місьиць,	кручені рукави;	Ріцка,	міштуґанка(!)	гребінці,	смерічки.

Digitized by Google

драбиньчьисті, скриня, топорец, гребіньчик, попружечки, бесаги, рискалики, човник, пацьорочки, стовпи, берівочка, кожушок, ретїзьки, ключі, порошиції, колачики, проскурки, паска;

4) назви ґеометричні: клинчики, півклинчики, триклинчики, сорок клинчиків, жовтоклинчики, кантівка, кратка, кривульки, зубці, безконечна, півбезконечна;

5) назви вишивок: мальованка, кручені рукави, ильчьита, дзьобенкова, головката, дрібненька, поперечна, кучьирьива, хрестата, зубкатенька, плетьинька, чиновата, ключкова, косички, половички, кривульки, крапочки, стріпата, крилата, очката;

6) назви з сьвіта зьвіринного: метелик, зайчика вушко, вороньича лабка, коники, павучок, волове очко, білокрилцї (птах), коровка, качьичі лабки, слимуші, рибки, журавлї, бжілка, бараньчики, половик, пструги, побілка, баранячі роги;

7) назви з сьвіта ростинного: ружьи, півружьи, жолудь, цьвітулка, чорнобривка, колосївка, смерічка, соснівка, огірочки, звоздики, барвінок, косиції, вівсик, зазулині черевички, бечкова, сливова, барабулька, гільи, перекотиполе;

8) назви після місцевостий: Ріцка, Річьинка, Космацка, Березулька, Жьибівска, Соколівска, Ростіцка, Волоска, Путилівска, Ворохтьинска, Гринівска;

9) иньші: пиринії (зложені з кількох взорів), ґатункова (sic!), впять (!), попівка, білокрилка, Божі пальчики, Божа ружьи, попові ризи, настунька.

Таблиці II. і III. представляють писанки з ріжних сел Гуцульщини, вони виконані в барвах природних.

Назви писанок таб. II.: 1. зубкатенька, 2. церковцї, 3. хрестата, 4. коники, 5. рибки, 6. йисла, 7. місйиції, 8. воскресна, 9. клинчики.

Назви писанок таб. III.: 1. монастирі, 2. попові ризи, 3. жьибівска, 4. пиринії, 5. Космацка, 6. пацьорочки, 7. пиринії, 8. ильчьиті, 9. кучьирйива.

Писанки пишуть на дарунки; ґаздині дають їх при посьвяченю паски сьвященикови і то в руку за те, „що він руками ирстить, вінчає, законює а при службі Божій підносить руки у гору та просить Бога за ввесь мир!“ По посьвященю обділюють ся старші люде поміж собою писанками, дають одні другим за простибіг, а сполудня відбирають парубки дївкам писанки; наколи-б дївка сама дала писанку парубкови, се означало би, що вона хоче, аби він єї сватав.

Digitized by Google

II.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

Digitized by Google

Digitized by Google

III.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

Digitized by Google

Digitized by Google

З писанок роблять ґаздині *пташки* = *голубцї* (див. заголовок стор. 216 і обр. 13) в той спосіб, що вибравши середину писанки дороблюють із барвного паперу хвіст і крила а голову з воску; ті пташки завішують у хатї на памятку, що як Ісус народив ся, то голубец прилетїв і над ним *лелїв*"!

Шкаралущі з писанок мечуть лише у ватру або у воду, гріх деінде кинути.

Писанкам надають велике значінє, бо вірують, що писанка не прийме жадних чьирів, тому нїхто не може писанцї зробити нїяких *чінків*.

12. **Голубець** (див. заголовок „**Писанки**").

„Перші писанки писала, як запевняла Анна Кокуцьичка з Космача, Матїр Божа. Вона любила дуже курочки, а Ісус, як був маленький, грав ся яйцями курячими. Матїнка Божа писала Єму ті яйцї золотою кьисткою. Йик Христа взьили на муки, писала Мати Божа у ночи на потемки писанки та удавала дуже красні; йик писала, котили ся їй з очий слези; що слїзка на писанку канула, там учинила ся цїточка; тому кладут писанчьирки на писанку цїточки. Она написала писанок і понесла Пілатієви, аби не мучив Ісуса; она гадала, що він ними буде ся так тїшити, як Ісус!"

Софія Довганючка з Тюдева розказує про повстанє писанок ось що: „Коли циган робив цьвьишки прибивати Ісуса Христа на

Digitized by Google

хрест, тогди зчинили ся з золота жужлї. Йик стали жиди даві (рано) прибивати до хреста, сьвітило би си, тїло Ісуса, то забили лиш три цьвьишки, а всї инші то *вібгали си* — погнули ся, то *погрінчили си* — покришили ся. З ран Ісусових полила си кров, а з кождої капинки повстала *крашанка* — червона писанка. Мати Сусова дуже приповідала за розпйитим Исусом і голосила, аж обімлїла з жьилю, плачучи під крестом. На котрі крашанки впали слези Матери Божої, з них здїйили си писанки. Тогди сьвіта Мирона збирала крашанки тай писанки в платину а Матїнка Божа дарувала за помину дїтям ці писанки, аби жили миром і любили си, йик братчики тай сестрички по Христї. Потім пішла Богородица і св. Мирона до Пилата просити, аби зволив Исуса погребати тай принесли єму в дарунку писанки. Йик зачьила Богородица просити, в цес час упала обімлїла на землю, а писанки з хустини роскотили си у сьвіт. З того часу дают люде на великдень писанки за простибіг! То би не був великдень, як би не було писанок. В цес день сходьи си люде коло церкви без сварки і гнїву, без жури й мести сьвіткувати, бо ме вес рік і вік тож саме в одно чинити!"

Послухаймо, що розказує про писанки Юрко Шеребурьик з Барвінкової: „Богородица, Архангел Михаїл, Йосиф та Пречиста Дїва жили собі разом у купі. Богородица то инше а Пречиста то инше; Богородица не мала дитини, а Пречиста мала Христа. Пречиста Дїва була у них за служницю. Одного разу пішла она до кирниці воду брати. Там дух сьвйитий зробив хрест восковий на водї. Пречиста Дїва подивила сї, уздріла хрест, тай побояла ся єго; бо то ще до того часу не було хреста; вона вернула без води. — Йик прийшла д' хатї, не принесла води; питають єї ґазди: Чому-с не принесла води? — А вона каже: Я бою сї, там є щос *розпйилене* — розложене! — Иди, виеси зараз! — Пречиста пішла, зачерла води, вода *шткнула*, *лєвкнула* — розсипала ся, хрест віскочив з водов і упав їй за пазуху. — Она не знала, де він подїв си. Она засмутила сї, пішла до церкви та молить ся чогос засмучена. Приходить до неї ангел, питає: Чого ти смутна? — Чо я маю бути весела? — Може ти того смутна, шо ти меш мати дитину? — Пречиста Дїва дуже сї завстидала тай ще гірше сї засмутила і сказала: Відки я можу мати дитину, коли я не маю нї свого мужа, нї чужого не требую?! — Ангел каже: Меш мати з духа сьвйитого! — Пречиста помолила сї шо помолила і пішла до дому нї то засмучена нї весела! Нїчо нїкому не каже, а йик льигла спати, приходит до неї у ночи дух сьвйитий і дихнув їй під праве плече; хрест попав у ню і в нїй ожив, счинила сї ди-

Digitized by Google

тина! — Йик дитина уродила си, встидала си Пречиста перед Богородицев тай своїми ґаздами, шо она має дитину. Она ховала єї перед ґаздами тай жидами. Она поклала дитину у місце, де кінь їв сїно; як кінь переїв сїно, шукав у споду, форкав; Пречиста взьила Ісуса, а Ісус сказав до коня: Абис сї тогди наїв, як вода горі верне! — Від того часу кінь нїколи не може наїсти ся. — Пречиста заховала Ісуса у рипу, що пацюк нарив; він забіг з другого боку тай зарив кицку а Ісус сказав: Аби-с свйитив сї на Великдень. — Від того чьису свйитьи свинину из пасков. — Потім заховала Пречиста Ісуса межи корови у ясла; прийшли корови, сїно їли, попоїли і відступили від йнсел. Ісус каже до них: Абисте були усе поживлені, куди си лиш повернете! — Від того чьису корова лиш трохи попасе, вже наїджена. — Потім заховала Пречиста Ісуса під полу чельидини; она вігонила єго, а Ісус сказав: Абис не була закрита аж до страшного суда! — Від того часу ходит чельидина незавнта аж до весїля, до чьису, аж у нїй учинит си дитина! — Потім заховала Пречиста Ісуса під курку, що гребла глину. Ісус положив сї там, де она вигребла йимку, а курка загребла єго. Тогди сказав Ісус: Аби сї тобі твій *приплодок* (яйце) свйитив! — Від того чьису свйитьи у Великдень яйцї. — Пречиста тому так заховувала Ісуса раз тут другий раз інде, бо жиди за ним шукали, аби єго стратити; що вони провідали, де Пречиста єго заховала, зараз вона Ісуса інде ховала! — У порпанцї курьичій не могли єго найти, бо не сподївали сї, аби сї там Христос сховав, а воно так було! — Довго, довго шукали за ним, а йик не найшли, облишили шукати. Пречиста занесла Ісуса у ясла, як він уже був більшенький. Туди сходила сї до него усьика чельидь; приносили єму усьикі дарунки, але він не втїшав ся нїчим; аж одна принесла йийце; Ісус усміхнув сї, нагадав собі курку, шо єго запорпала, так шо нїхто не найшов, узьив йийце тай став ним грати сї. Від того чьису зносили єму люде йийцї і вігадували одні навперед других усьикі мудрашки на тих йийцях, аби він лише забавйив сї; він вібирав таке, шо було найкраще написане! З того чьису стали писати писанки на втїху, що Христос оскрес!"

Ось єще оповідане Параски Лендючки з Космача: „Було се, йик Ісус був на земли; жила у тот чьис одна жидівска дївка — віщунка. Йик жиди закопали Ісуса і привалили каменем, сказали, що він вже не стане. А тота жидівска віщунка сказала, що встане і ожиє. Жиди дуже розлютили сї і кілько їх було, збирали камінчики і метали за дївков, — а она збирала камінчики і складала за пазуху. Ті камінчики перемінив Бог, шо більші були, у кукуци,

Digitized by Google

а що менчі у писанки. Тому ходять малі діти вже у четвер за кокуцами тай за писанками! Жиди метали камінями так довго, аж дівку убили. Але жив тогди і віщун, — старий жид. До него сходили ся жиди у суботу на вечір. Він спік цілого когута, поставив єго на стів на кружок, обдивив сї на него, а відтак каже: „Нинї о півночи оскресне Ісус". — А жиди сказали: „Він тогди ожіє, як той когут ожіє!" Була се як раз 12. година; когут ожив, сплеснув крильми і запіяв.

Окрім сих повірій розпосюднені по цілій Гуцульщинї ще ось які два: 1) У неділю досьвіта, як Христос воскрес, пішла жидівська дївчина по воду, стрітила Пречисту Діву; тота дала дївчинї писанку і сказала: Біжи по хатах тай кажи: „Христос воскрес!" Жидівка уходить у хату, а там жиди їли звареного когута. — Дївчина закликала: „Христос воскрес!" — А жиди сказали: „Тогди Христос воскресне, йик цес когут запіє і крильми сплесне!" — У тот самий чьис збив когут крильми і запіяв! З того чьису кладуть когута по дорогах верх розпятя Христового!

2) Як Христос воскрес, подав жидівській служници, що стояла коло керниці, писанку і сказав: Іди до жидів і кажи: Христос воскрес! На ту памятку ходять Гуцули у Великдень рано по воду і як унесуть єї у хату, кажуть 3 рази: Христос воскрес! почім кидають писанку у миску з водою і умивають ся в нїй.

До писанок і кукуців, як до коляд і паленя огнїв перед Юрієм привязують Гуцули велике значінє. Після оповіданя Федіра Кубайчука з Гриневи жив десь у темнім йизворі злий дух Пекýн щезби, Ирод, прикований на дванайцятьох ланцухах. Він з тих безвістий посилає своїх ослужалих на сю землю і питает їх, йик кожрий до него повернет: „Ци говорьи люде до себе, ци нї?" — Йик говорьи і не гнївают си, то він плаче; а йик не говорьи, гнївают си, то він тїшит си; бо се єго люде. — Ци діти шьинують дьидю та неню, ци нї? Ци братя й сестри ворогують з собов, ци нї? Ци сусїд закладає на сусїда, ци нї? А писанки ци пишуть, ци нї? — Пишуть усї люде, кажуть ослужалї; они сповідають си й мирно жиють з собов. Тогди він, щез-би, аж заходить си из плачу, так плаче, бо котрі не пишут, то они єго люде тай Пекун ними тїшит си. Йик Пекун плаче, то зриває си з ланців, тому ковачі потужуют зелїзьи. Доки потужуют ковачі зелїзьи, доти він не розірве ланци, а люде мут писати писанки. Доки писанки пишут, доти буде сьвіт, йик перестанут, тогди ме сьвіт кінчити си.

Digitized by Google

Анна Лендючка з Космача розказує подібно: „Найстарший Ирод стоїт від тогди до скали прикований на ланцуху, від коли перемінили сї камінчики на писанки; він кричит і ридає до Господа Бога. Йик си скінчьи вогники (на Юрія), писанки і кольидиички, тих три речі, тогди буде конец сьвіта. Тогди спустьи Ирода з ланца“.

Digitized by Google

Бечкова неділя.

В неділю перед Великоднем ідуть Гуцули до церкви, де перед царськими ворітьми уставлено кілька вязанок *бечкового* — вербового прутя. Перед службою божою сьвятить те прутє сьвященик, почім, мируючи людий, роздає кождому по прутикови. Вернувши ся до дому, побивають Гуцули тими прутиками усїх хатїнних та маржину, промовляючи: „Не я бю, бечка бєт, від нинї за тиждень-великдень!“

Страсний тиждень.

У *живну* середу сполудня великого тиждня печуть ґаздинї *кукуцй* — малї бохонцї хлїба з житньої муки, а вечером палять ватру помежи маржиною, „аби єї так видко усе було, як видко чоловікови коло стола, при якім він їсть; аби маржина була сьвітуча, красна, як Боже сьвітло, — аби до маржини не мав приступу *злий!*“

Digitized by Google

В Жабю ходять малі діти того дня вечером до півночи або й через цілу ніч від хати до хати, постають рядом під вікнами і кличуть усі враз в один голос: „Грійте діда! Грійте діда! Грійте діда! Дайте хліба! Аби вам овечки, аби вам йигнички, аби вам телички!“ — Так кличуть доти, доки з хати не обізве ся голос: „Гріємо, гріємо, даємо!“ — і або винесе хто дітям кукуци, або покличе їх у хату, де їх обдаровують кукуцами. — Декуди дають хлопцям кукуци а дівчатам яйця. В Ясенові горішнім подає ґаздиня дівчині соли лизати, промовляючи ось як: „Лижіт-ко, дівочки, може би Бог дав, аби на рік мої овечки чинили йигнички!“

Окрім кукуців дають дітям у пазуху вареного бобу. На відходнім кажуть діти: „Дай, Боже, душам помершим царство небесне, а вам, ґаздинько, аби си овечки мирно покотили тай аби сї йигнички почінили!“

З того, хто перший увійде у хату, чи дівчата, чи хлопці, а коли їх не пустять у хату, тоді з того, чи до полудня яка жінка чи чоловік увійде насамперед у хату, ворожать, чи будуть мати йигнички, телички, чи бараньчики та бички. — *Пустовірні* Гуцули замовляють собі умисно у сусїд, аби їм прислали як найборше насамперед дівчат, бо хотять мати йигнички. Кукуци роздають і тим, що случайно, чи за якою орудкою прийдуть у хату, при чім обдаровані вінчують: „Аби ваша коровка, ваша овечка, була плідна, йик мурашок, йик *мошка́* — комар“.

В Космачи ходять за кукуцами в *живний четвер* — четвер великого посту, від досьвіта і того дня рано палять перед кождою хатою ватру, що у Космачи називають *тегетово* — вогники.

До того, аби діти ходили за кукуцами, привязують в загалї Гуцули велике значінє, повідаючи: „Як не будут ходити на вогники — за кукуцами, як не будут писати писанок, то настане конец сьвіта! Як довго будут кукуцарі ходити за кукуцами, писанчарі (парубки) за писанками, кольидники з кольидою, як довго брат занесе сестрі тайну вечеру, поти буде стояти сьвіт, бо поти буде *Ирод* — найстарший чорт, сидїти замкнений; він через то кождого року питає перед великоднем у юдів, що ходьи по сьвіту, ци ходьи писанчьирі, ци ходьи кукуцарі, кольидники? Йик они єму скажут, що ходьи, він каже: Ой не зараз сьвіт згине“. — У кождий великдень рано заковує єго циган, ударяючи півтора раза по ковалї, чим замоцовує шрубу, якою Ирод закручений; Ирод тоту шрубу злизує знов аж до другого Великодня, — він чекає лиш, аби циган не закував, то як би перша крапка води з *вішки* — кропила, на

Digitized by Google

паску упала. зараз би Ирод віхопив си; тому мусит циган, як лиш зазоріє, назад єї (шрубу) закувати!“

Паска.

Дуже богато Гуцулів купує паску у так званих *паскарів* — пекарів міських, а найбільше ті, що не уміють хліба печи. (Гуцули живлять ся вареною кулешою з бриндзею).

Дукаркй — богатші гуцулки, розпочинають печи паску в великодну середу; деякі печуть одну паску з 10—15 фунтів муки, а иньші печуть менчі, за те більше їх, а понадто хліб та перепічки; біднійші печуть одну паску в суботу великодну.

Паску розчинюють із пшеничної питльованої муки; скоро замісять тісто, мастять рідким тістом хрести на стінах під сволоком, верх дверий, образів, вікон і постелї. У сволоках серед хати кладе ґаздиня восковий хрест, почім виробляє паску, так, що робить з одної части тіста великий хліб, з другої хрести, якими накриває той хліб на вхрест, а верх хрестів у місци, де вони перехрещують ся, кладе *ружю;* надто опасовує хрести плетеним тістом немов вінком.

13. 14. Паска.

Як уже виросла паска і в печи добре *натóплено*, значить час паску саджати у піч, виходить ґазда з хати глядіти, аби нїхто у хату не входив та не урік паски, а ґаздиня замикає за ним двері, ловить курку одну, або кілько їх у хатї має, пхає її хвіст через дїрку у лавици і виривае піря, скілько захопить, часом і цїлий хвіст; те піре кидає вона на грань у піч, і зажмуривши ся, промовляє: „Йик я не виджу, де ти падеш, так аби не видів пополовик курку!“ Се помагає проти половика, бо хоть він паде лабами на хвіст, а як курка не має фоста, половик паде на землю, а курка утїкає“, — запевняла Анна Ковбчучка з Яворова.

Digitized by Google

Вигорнувши грань з печи, мече ґаздиня у ню ґрис і каже: „Не ґрис палю, а палю всї *нетлї* на сьвітї“, потім уриває кусень тїста, що стоїть у нецках, та звивши з него хлїбец, кидає єго у піч; з сего упече ся *віхопник;* єго виймає ґаздиня скорше, як паску; з того можна би догадуватись, що Гуцулки, не уміючи печи хлїба, з того, чи і як віхопник спік ся, вимірковують, як довго має паска стояти у печи. Вкинувши віхопник у піч, саджає ґаздиня на великій лопатї першу паску, помастивши єї зверха сметаною або маслом; підчас чого стріляє з пістоляти ґазда, що дивить ся з надвіря у вікно, а ґаздиня промовляє: „Йика ти лїзеш у піч ладна, гладонька, така аби-с вілїзла!“ — значить: абис не попукала, бо з того, як паска у печи пукне, ворожать, що умре ґазда або ґаздиня або маржина, або той, на котрого ґаздиня, саджаючи паску у піч, *поміни́т си.*

Витягнувши лопату з печи, закладає ґаздиня піч деревяним кругом, а шпари обмащує глиною або обтикає мокрими шматами, при чім промовляє: „Не застаю піч, але рти (роти) з цїлого сьвіта, аби на мене нїхто не говорив, нїхто не зїпав, йик піч не зїпає на хату; аби заперті рти, засклеплені були, йик ся піч, аби до мене так нїхто рота не отворив через цїлий рік, як оця піч сама не отворит си!“

Після того бере ґаздиня лопату в руки і то робить хрести то совае нею верх печи, по стелї, столу, вікнах, полицях, промовляючи: „Ти, нетленна божко (божок посту), іди собі на двір, — тобі тут не вольно бути; я хочу свйита сама опроводжьити без тебе, а ти меш сї дивити, хто на дворі ме у ночі їсти або воду пити“. До опроводів не вольно у ночи анї їсти анї воду пити, бо „з'їв би ци випив би нетлю, яку прогнано з хати!“ В кінци торкає лопатою три рази у двері, а як ті отворять ся, кличе: „Вон, божка, з хати!“. Лопату не кладе уже коло печи, але у кут у хоромах, де вона стоїть через 2 недїлї.

В тот час гинуть звичайно нетлї мотилїв, про які згадувано на стор. 210.

Як довго паска у печи, не вольно нїкому у хатї сїсти, бо паска не росла би, ба навіть могла би *сїсти*, з чого прорікають, що когось з хатїних у землю сховають (хтось умре).

Заким упече ся паска, завязує ґаздиня волїчкою ножицї, перевязує нею на вхрест стіл по дошцї, а під нею завязує ґудз.

Завязуючи ножицї, промовляє ґаздиня: „Не ножицї завйизую, але серце мому чоловікови, аби він мене не міг так позбиткувати,

Digitized by Google

йик цими ножицями не може нічо урубати. Аби єму руки були так зйизані, йик сї ножиці!“ — Завязавши ножиці, кладе їх у постіль, де вони стоять через сьвята.

Опісля перевязує поясом своїм *грьиди* у кутї над постелею, причім говорить; „Не завйизую грьиди, але себе з ґаздов, абисмо так жили, йик до тепер; аби він не міг мене збиткувати, аби сї не міг другій удати, нї друга єму, лиш тілько зо мнов ґаздувати і я з ним, так йик цес пояс з сими грьидами буде сї тримати, і аби так нїхто не мав волї нї охоти і він аби нї з ким не дав си перемовити нї переговорити, аби був зо мнов зйизаний і утриманий, аби сї так тримав, аби мене не збиткував нї я єго, йик цесї грьиди з цим поясом нїхто не розірвав!“ Так перевйизані стоять стіл і грьиди до *волочівного* понедїлка.

Волїчку, якою був перевязаний стіл, перериває дївка в волочівний понедїлок і заплїтує єї у кіску, аби єї нїхто не урік; у кого нема дївчини, там ґаздиня перевязує тою волїчкою хвіст корови, як вигонить у полонину, або як корова уположить ся; се на те, аби *неврічлива* була.

Як ґаздиня змірковала, що віхопник вже спечений, виймає єго, і скоро простигне, ломить єго собі за плечима і на відлїв і, недивлячись на него, роздає усїм, що у хатї є, з словами: „На! Це за титюшину душу!“ — (*титюха* = *тристя*, febris interm.).

Як упече ся *перша паска*, призначена до посьвяченя в церкві, ложать її серед стола, почім печуть меньші паски призначені до покраяня на *дору́* — поману, опріч того *пере́пічки* — малі хлїби, та иньше печиво, а в деяких селах печуть ще *стільник* = *застівник* — великий хлїб, в який тичать глухим кінцем тілько яєць, кілько є душ у хатї; з того, чи і яке яйце пукне підчас печеня стільника, виворожують смерть того, для кого яйце було призначене. Стільник кладуть побіч першої паски на стіл.

З кождого тїста, призначеного на печиво, яке ґаздиня пече на сьвята, надто з сира, яєць, солонини і т. и, лишає ґаздиня по трохи на *худо́бійну паску*, яку з того усего замісить, домішуючи ще черваточини з улія, погиблї бжоли, цукор, що оси роблять, і вимісуючи, промовляє: „Абис була така старлива, така плідна, така приязна, така легка, як бжола; йик бжола сидит при купі та вертає си, хоть аби куда пішла, і одна другу не лишит, а вертає у улій, так моя худоба аби через цїлий рік вертала ід своїй кошьирі, ци ніч, ци днина, йик іде бжола у вічко, а так аби сї плодила, йик бжола плодит сї, йик сї роїт“. — Тоту паску сушать, труть на

Digitized by Google

муку, мішають із сілю та дають маржині з нагоди усяких слабостий, на які вона западає.

В живний четвер вечером, на *поклінний вечір*, на страстях завязує знахорка у церкві ґудзи на мотузі: один на дівку, другий на парубка, як вже висватані, а як ні, то вяже тілько один ґудз на дівку на те, аби вона в тім році не висватала ся. Завязуючи ґудзи, промовляє: „Так аби за єї сватане голосу не було чути, як не буде чути до неділї голосу дзвону; аби єї так ніхто не висватав, як ніхто від тепер у дзвони не задзвонит, а она аби була така осужена, така осмутнена, як цілий сьвіт осмутнений без голосового дзвону; аби она тогди сї віддала, коли би я цес ґудз розвйизала, тай тогди аби вона з вінцем до церкви вступила і сьвітло уздріла!“ Той ґудз стоїть у знахорки захований; як вона схоче, аби дівка віддала ся, розвязує тот ґудз; він може і ціле житє стояти завязаний, „тогди ніхто до дівки не приступає женити сї“ — запевняла Марія Мерендьичка з Ясенова.

Окрім того завязують знахорки при читаню кождого евангелія по ґудзови, значить разом 12. Сими ґузами відганяють вони опісля усяке лихо, хоробу і т. д. через цілий рік, а розвязуючи при тім узлик, промовляють: „Не вузлик розвйизую, а болу“.

В *велику пятницю* або *чорну* не кладуть ватри; ґазди ідуть до церкви, де коло *положіня до гробу* Суса Христа кладуть купні сьвічі. Того дня не їдять нічого аж до вечера, хиба маленькі діти. У велику пятницю не вольно згадувати про гадину, аби лїтом будь коли не укусила.

В *велику суботу — білу*, кінчать кутати коло хати, а під вечір наставляє ґаздиня до готовленя скором, накрише бураків, наставить варити борщ. докинувши до него солонини та будженицї; опісля варить яйця.

Паскевник.

Заки скором зварить ся, лагодить ґаздиня до *посвйищіня;* вона бере *паскевнйк = дорінник,* умисне на се споряджену деревяну посудину переховану з року на рік, — кладе у ню на спід *дорý* — покраяні кусні паски, хліба, худобяної паски, сира, ковбаси і з усего по кусневи, що приладила на сьвята, поверх того кладе букату сира, ракву з маслом, солонину, облуплені яйця, поміж ними одно сире, яке посьвячене помагає против „зґаґи“, — писанки,, фляшу з водою, в якій варились яйця, (тота вода має по-

Digitized by Google

магати „на очи“); відтак накопає в городі хріну з *косицев* — листєм, чеснику і укладає їх з боку у паскевник; верх того усего кладе топку соли. Так уложений паскевник впихає в одно ухо бесаг, а у друге тоту паску, що насамперед сажала у піч, пере-

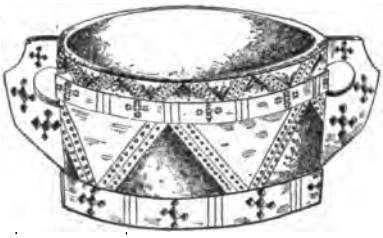

15. 16. Паскевники.

пічки, сьвічки, кусні солонини і т. и. — Приладжені бесаги завішує ґазда у хоромах на кілку, а ґаздиня відставляє борщ, бануш і иньший скором.

Упоравши ся з приладженєм до *посвійищіня*, умиває ся ґаздиня, причісує волос а за нею роблять се усі другі, — відтак вносять із кліти нове чисте лудинє; приладивши усе, лягають спати; перед тим ставить ґазда на землю при постелї сокиру.

Вже коло півночи встає ґазда, за ним ґаздиня і другі та ступають одно по другім босими ногами на покладену сокиру, „аби ноги були такі дужі, як зелїзо!“ — потім умивають ся усі по черзї у водї, в яку кинула ґаздиня який гріш і писанку, „аби були богаті у гроші, а красні, як писанка“. — Умившись, убирають ся в прилюдне убранє; ґаздиня ховає кури у темне місце, „аби не виділи ніякого сьвітла, бо як би кури того дня перед паскою побачили з надвору сьвітло, то виловив би їх лїтом половик!“

Лишивши дїтвору у хатї, кладуть ґазди бесаги з паскою на плечі, або на конї та спішать до церкви.

Се одна з найчудовіщих картин, коли усіми дорогами та гірськими плаями наближають ся до церкви Гуцули в сьвяточних строях, одні пішо, другі на конях. Їх мальовничий, переважно червоний одяг красує ся на причуд гарно на зеленім тлї смерекових лїсів та мурав, що починають як раз зеленїтись.

Коло церкви присилюють приїзші свої конї до придорожних плотів; знявши з коний бесаги, перебирають ся у сьвяточне убранє,

Digitized by Google

після чого несуть паскевники та паску на майдан коло церкви, де розкладають їх на мураві до посьвященя. Накупивши у паламара *вйтиц* — тоненьких воскових сьвічок, наліпляють їх довкруги паскевника, почім одні лишають ся коло пасок, другі ідуть у церков, а иньші розносять поміж бідних перепічки, сир, яйця, писанки, солонину і по одній *вйтици*. Є й такі, що лагодять для бідних цїлі менчі паскевники та роздають їм то за простибіг, то з приговіркою: „Прийміт за душечку Марійчину, Аннину...; передаючи або переби-

17. Посьвящене паски.

раючи дору одно від другого, цюлюють ся по руках. — Декуда обдаровують біднїщих аж по посьвяченю. Звичай сей вкорінений так глибоко в цїлій Гуцульщинї, що нема й одної найбіднїйшої хатчини, де би не було доволї богато сьвяченого, придбаного в повисший спосіб. Обдароване таке є так загальне, що не конче мусить натрафити бідних *прошаків*, яких у Гуцульщинї майже нема; воно є в загалї поспільним звичаєм поміж Гуцулами, так що ледви одна ґаздиня принесла другій дору, вже тота дає їй своєї дори, або отриманої.

Посьвящене кінчить сьвященик звичайно бажанем до своїх прихожан, висказуючи радість з того, що діждали паски, бажає

Digitized by Google

їм діждати в здоровю другої і кінчить: „Кушайте, здорові, сего, що Бог дав, на щасте, на здорове, у довгий вік!“

Хто перед посьвяченем не роздав дору біднїщим, той робить се тепер.

При посьвященю нема звичайно молодїжи, вона держить ся на боцї від місця посьвященя, а то тому, „бо їм соромно брати що небудь за простибіг!“

Пообдїлювавши одні других та повінчувавши собі посполу, спішать усї до дому, аби як найборше дістатись до него. Як доматарі побачать із далеку повертаючих ґаздів, загонять усю рогову худобу до стайнї; а скоро повернуть ґазди, несуть паску до маржини, кладуть єї 3 рази коровам на хребет, промовляючи: „Йикий

1.8 Стіл, прибраний сьвяченим.

дар красний, такі аби Бог давав телицї красні!“ — Деякі обходять із сьвяченим 3 рази ціле обійсте, почім ідуть до хати, де на порозї кличуть 3 рази: „Христос воскрес!“, на що хатїні відповідають: „Во істину воскрес!“. Ґаздиня кладе паску, стільник та паскевник на стіл; підчас того не вольно у хатї нічого говорити, „аби худоба була така тиха, як тихо було у хатї!“. Ґазда зажегає сьвічку, притулює єї до дорівника і накришивши худобяної паски й соли, іде з тим до маржини, подає їй „попахати дорівник“, кладе єго відтак

Digitized by Google

кождій маржині на хребет, потому кладе серед стайні на землю, перемішує сіль із паскою і сипле у ясла, промовляючи: „Абис була така весела, як цеся божа днина, абис не переходила кождого року, як не переходит цеся днина кождого року; абис була така весела, йик цеся божа дора, абис була такя цьвітна, йик цес день цьвітний; аби тобі було так скрізь отворено, йик нинї церков на ввес нарід була отворена". — Зі стайні іде ґазда до пасіки, де ковтаючи дорінником у *головицу вулия*, промовляє: „Ци ти, матко, спиш, ци чуєш? Ци зробила матїнник? Ци ти вже ночуєш у матїннику? Уставай, бо Сус Христос воскрес! Кілько я разів ковтну, тілько роїв аби ти, матко, пустила. — Йик я тебе не забув, свяченої дори тобі даю, посвйити і ти свою родію і сама себе, бо тебе би вже чьис віпускати, аби ти ішла по сьвітї старати, по всему сьвіту і по всему цьвіту, абис була цвітна, йик цьвіт, книжка з вощинов, йик я здоров, абис несла меду на собі так, йик я несу дору, абис віск робила Богови на віддьику, Сусови Христови на посьвіт, людем на розлучіне душі з тілом, а мід собі на уживане, людем на спомагане; йик я з своєв ґаздинев робю та працую, аби ти так межи Богородицями 12 роїв пускала а від мене пороженого абис не втїкала. Абис сї так тримала пасіки, йик сї тримає цеся дора мене!"

Коли верне ся ґазда у хату, засїдає цїла родина до округи стола, ґаздиня зажегає сьвічку і притулює єї до першої паски; помолившп ся, кінчать у голос: „Абисмо дочекали й на рік свйитого воскресеня, абисмо діждали свйиту дору споживати і від нарік до поза нарік, і рік від року, доки Бог призначит віку і аби маржина миром була! Христос воскрес!" — почім починають споживати у одних селах від того, що „закусуют свйиченого хріну, аби були острі, як хрін", у других від яйця, а в иньших від накраяної паски, беручи дору з миски, до якої ґаздиня наклала усего сьвяченого по кусневи.

В деяких селах починають від тогідної посьвяченої просфори, або паски, яку на ту цїль через цїлий рік переховують. — Опісля харчують та попивають, хто що і чим має; декуда зготовять в суботу в вечері бануш і тепер їдять єго теплого, бо стояв у печи.

У одних кутах, особливо подальших від церкви, сходять ся сусїди до себе та баюють до пізна, другі сходять ся по верхах, грають у скрипку, танцюють, їдять те, що з собою поприносили, а близші церкви ідуть туди на *набуток* — їдять те, що з собою принесли, трактуючи одні других; не обійде ся і тут і там без гри в карти, яка вкралась і у наші гори через робітників при зелїзній

Digitized by Google

дорозї та при нафтї; старші парубки дзвонять раз-у-раз, аби видзвонити за своїх померших, або забавляють ся, але се не всюди; ті забави не подобають на гаївки, якими забавляє ся молодїж на долах. У горах беруть участь у тих забавах лише парубки, а дївки постають громадками та розказують собі „усьике". — Парубки роблять:

1) *Церковцї* (обр. 19) — шість або чотири парубки уставлять ся, взявши один другого попід боки; на них стають на плече 3 зглядно 2 парубки в той спосіб, що кождий з них стає двом долїшним, одному на ліве, другому на праве плече; долїшні обносить горішних до округи церкви.

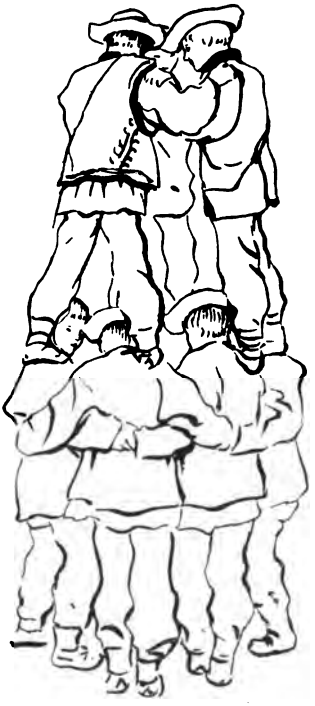

19. Церковцї.

2) *Війна.* Стають парубки у 2 ряди проти себе, тримаючись туго руками. Парубок одного ряду пускає ся на противний ряд, аби єго перервати; як се єму удасть ся, забирає одну перервану половину до свого ряду, а коли нї, то лишає ся сам у противнім рядї. — Як удасть ся одному рядови розбити противний, тодї позісталі бють по 12 поклонів перед силнїщим, на чім кінчить ся забава.

3. *Курочка.* Один парубок стає за пана, добирає собі слугу; парубків назве когутами а дївок курками; сам відходить, полишаючи їх на слугу, якій наказує, аби пильнувала, щоби половик не вхопив курку, або хто не вбив, бо буде біда, як він (пан) верне ся. Коли пан піде, вирядить десь слуга когута або курку, аби ся сховали; коли пан верне ся і добачить брак, питає: Де когут? Де курка? А слуга каже: Когут пішов дров, курка пропала. — Пан іде в друге гет, а слуга знов ховає і т. д., аж усї поховають ся. Тодї пан бє слугу за те, що не сокотив курий, а слуга починає кликати: тю, тю, тю, — на що збігають ся кури і драпають пана, а той утїкає.

4. *Сорока.* Запхають тичку у землю і упнуть двох хлопцїв на шнурках до неї, позавязувавши їм очи, аби нїкого не виділи. Другі хлопцї беруть по 2 трісцї і труть одну до другої над ухом

Digitized by Google

одного з тамтих так, аби скреготіло. Привязані хлопці хотять їх зловити, що їм не удає ся, бо привязані їх не видять.

5. *Тичка.* Забють бук у землю, на бук поставлять кресаню, до другого бука причіплять кусень курмея а до того шматку. Тим буком махає один парубок відганяючи других, що хотять кресаню здоймити. Кому удасть ся ухопити кресаню без удару шматкою, той „перебирає вартувати" кресаню, значить дістає бук із шматкою в руки і т. д.

6. *Крейцар.* Посідають в округ; два ходять по середині. Один з них дасть покрадьки котрому з тих, що сидять в окрузї, крейцар; а другий відгадує, у кого є крейцар; як угадав, то тот парубок з круга іде на єго бік, а як нї, то на бік того, що роздавав; так роблять, аж усї розділять ся на 2 табори, які з собою моцують ся. Поборений парубок мусить перед дверима церкви ударити 12 поклонів.

7. *Шу́кало.* Скручують із ручника *скрут*, посїдають на земли і подають один другому попід колїна той скрут, накликуючи: шук, шук.....! Один із парубків шукає того скрута; як оберне ся, ударить єго тот, що у него скрут; а скоро угадає хто, то той іде у середину.

8. *Боклажо́к.* Лягають два парубки *митузь* коло себе, так аби голова одного а другого ноги були в той сам бік звернені, почім чіпає один другого за голову ногами, стараючись єго перекинути, так, аби зо 2 рази дав *боклажка.*

9. *Дручо́к.* Два парубки беруть заворітницю на плечі, а третий стає на ню та так ходять; при тім закладають ся; як той вистоїть, заким обнесуть єго довкола церкви, то дістає за те горівки, пива, а коли нї, то він платить тим, що єго обносили.

10. *Журавель.* За одним сильним парубком ловять ся другі один другого за сорочку; по заду іде легкий; передний кличе: *крр*, і притім завертає, аби послїдного ударити скрутом або букурійкою (ременем). Котрий з парубків пустить ся з середини, іде на зад.

11. *Каповина́.* Стають парубки границею у ряд. Стрілець виводить двох парубків, з яких один представляє *се́рна* (nom. *серн*) — цапа, другий *капо́ву* — гоньчого пса; той старає ся зловити серна поза границею, через яку парубки серна не пускають; коли ж сернови удасть ся перервати границю, тодї він стає каповим а иньший парубок серном.

12. *Галембі́ва.* Постають парубки проти себе, подаючи собі на вхрест руки. Один у постолах ходить по зложених руках.

Digitized by Google

13. *Скічки́* (обр. 20) — один парубок прикучне, другий скаче через него.

14. Молодші парубки забавляють ся в *левка́*; ловить ся їх з 20 один за другим за сорочку чи сердак, почім біжуть за передним, а як той вкрутить несподівано на бік, попадають задні.

15. *Стовп* (обр. 21). — Парубок бере дручок у руки; єму на плече стає невеликий хлопець, ухопившись дручка; так обходять довкруги церкви.

20. Скічки.

21. Стовп.

По деяких селах, як у Річці, забавляють ся парубки *зецйркою*, вибираючи одного, „що був у воську“, за *фіра* (Führer), стають самі у ряди і виконують військову муштру.

Звичайно ограничає ся забава тим, що одні з старших парубків раз-у-раз дзвонять, а другі ходять поміж дівки, відбираючи від них писанки, які або зараз даровують другим дівчатам, або цокають ся писанками, при чім той, хто другому писанку збив, забирає збиту та їсть єї.

Digitized by Google

Волочівний понедівник.

В *волочівний* понеділок — другий день сьвят, ходять від досьвіта парубки по хатах за писанками. В Гуцульщині є звичай, що ґаздині справляють у велике пущене у себе вечерниці, на які сходять ся парубки і дівки танцювати; кождий парубок, що з тої нагоди з якою дівкою танцював, має від неї у великодні сьвята дістати писанку; за тими писанками ходять-волочать ся парубки від хати до хати, відки і сей день називає ся *волочівний* понеділок. — Писанками тими обмінюють ся парубки між собою, як стрічають ся на дорозі, при чім один промовляє до другого: „Поможи нам, Господи, абих сї виділи так на тім сьвіті, як сї тут видимо!“ У хаті звичайно угощують їх, а коли їх та дівчат назбирає ся більше, — гуляють при скрипці. Звичаю, аби обливали ся, як на долах, нема у горах, бо гуцульське лудине дороге, тому вони єго дуже шанують. Декуда лише обливають парубки ті дівчата, що не хотять їм писанок дати. Сполудня того дня сходить ся молодїж на музику звичайно коло якоїсь хати, на якийсь ґрунь або коло коршмів, дівчата приносять писанок, яєць та їдла, а парубки частують їх за те напитками.

Волочівний понедїлок се днина, в яку парубки мають нагоду придивитись обстановам домашним та наобзирати (обзорини) дівки на сватане.

І третого дня забавляють ся подібно, як попередних днів; діти перебирають ся то за діда то за цигана або жида та бігають із довгими прутами до сусід, виправляючи ріжнородні фіґлї, з чого сьміють ся і вони самі і стариня.

Кришки сьвяченого збирають пильно та кидають їх у піч, аби не ступати по них та аби їх миш не з'їла, бо з такої миши робить ся лилик.

Із сьвяченого лишають звичайно одну паску цїлу аж до провідної неділї, а решту їдять, або, як небогато лишилось, кушають по кусневи перед звичайною їдою.

В деяких селах відправляють в *дїдову суботу* (перед провідною неділею) панахиду на цвинтари; при тій нагоді роздають старші дітям писанки. Де опроводи відбувають ся в неділю, там печуть в суботу перед провідною неділею нові перепічки, а в провідну неділю забирають їх та полишену паску і дору, яка би лишилась зі сьвят, яйцї, писанки, бриндзю, гуслянку, горшата з молоком і несуть на цвинтар, де укладають по застелених скатертию гробах своїх кревних, засьвітивши одну витицу. Скоро сьвященик відправить опроводи

Digitized by Google

на гробах, запрошують одні других до „стола“, себ то до застеленого гроба і там дають одні другим води в горшати, молока, перепічки і т. и. „за душу мами...“.

Того дня лишають ся Гуцули до вечера на цвинтари, де їдять та пють те, що одні другим подали, зазначуючи тим, що памятають в тот великий час і на свої померші душі. Звичай тот називають: *грібкй* (гроби).

В *провідний* понеділок званий також *прйгістним* не вольно нічого з хати дати, анї нічого робити, „бо могло би до маржини або до родини лихо якесь пригостити сї“.

Того дня пряче ґаздиня із стола, заховуючи усе, що лишило ся та кришки із сьвяченого аж до Вознесеня, аби гадина не попсувала маржину; на Вознесенє дають те все маржинї їсти із солею.

Кусак сьвяченої солонини — *лу́нчина*, переховують довгі роки, даючи єї що рік посьвятити; вона зі старости пожовкне та стане мягкою, як масло. Як наближає ся буря, кидають кусень тої лунчини в піч, а *шкрум*, що з неї виходить, відвертає бурю, „бо се юда летить; як він почує шкрум з такої солонини, то утїкає і не бє поле!“ — Також сьвічку, яку не зажегали через 7 літ, а опісля дали єї посьвятити, переховують, аби робити нею (димом) хрестики у хатї перед бурею.

Почавши від великодних сьвят, сьвяткують Гуцули 9 четвергів, які називають *сьвітлі*, на те, аби гради не били.

Digitized by Google

Рахманський великдень.

Четвертої середи по сьвятах великодних обходять Гуцули *Рахманський великдень.* Того для не йдуть вправді до церкви, але дома на знак сьвята здержують ся від усякої роботи.

Гуцули повістують, що Рахмани се черці, справедливі Руснаки; вони такої віри, як і ми. Вони жиють далеко на сході в монастири (деякі Гуцули додають до того „в Сочеві"), де ведуть богомільне житє; „ми за них живемо на сьвіті (ми завдячуємо їм наше житє), бо они відпокутовуют наші гріхи, говіючи через цілий рік, скоромят ся тілько тим, що у великдень ділит ся їх 12 одним яйцем".

Як в середу великого тиждня ґаздиня пече паску, і розбивши яйце, помастить ним єї, кидає зараз шкаралущу у потік; якраз за 4 недїлї доплине тота шкаралуща до Рахманів, повідомляючи їх, що у нас великдень; тодї вольно їм скоромно (яйце) з'їсти.

Анна Кокуцьичка з Космача розказує, „що так Бог дасть, що тота шкаралуша, заки доплине до Рахманів, вчинить си назад йийцем. Рахмани се наші кревні; тому старші люде заховуют до Рахманського великодня піст у понедївник, середу і пьитницю, нїхто з них і молоком не скоромив би си".

Кромі сих повірій повістують в Гуцульщинї, що шкаралущі, вкинені на воду, доплиють у Туреччину, де дають знати людям, що там остались на заробітках, про настанє Великодня. Минї бачить ся, що се буде властива причина вкиданя шкаралущ у ріку, а то тим певнїще, бо і в Борщівщинї над Серетом і в Залїщиччинї над Днїстром кажуть люде, що робять те для того, бо богато людий жиє у Турка в ясирі, они-б і не знали коли у нас Великдень, наколи-б не доплили до них шкаралущі з яєць і писанок.

Коли зважимо, що турецке слово „рахман" означає милосердного, а перший вірш корану звучить: „Бісміллáгі р-рахмані р-рахімі" що значить: во імя Бога милосердного, милостивого, то-ж і добачимо тут близьку дуже звязь кидання шкаралущ у води, що пливуть у Чорне море з тим, аби в той спосіб звістити християн, живучих під поганьским Турком, про настанє великодня.

Digitized by Google

Опріч торжественних сьвят обходять Гуцули ще чимало таких, які в їх понятю відносять ся до з'явищ природи, до причин зменчення набілу у коров та овець, до хороб і т. др. Аби з одного боку уйти з'явищам, які наносять чоловікови лиха, як пр. грім, повінь, град і т. др. а з другого боку, аби придбати собі те, що причиняє ся до добробиту, обходять они таких *свйитцїв*, що після їх понятя суть причиною тих з'явищ та *причок* — причин.

Понизше подаю ті сьвята в календаревім порядку, а позаяк повисше сказане відносить ся також до днів в тиждни, проте наведу попередше їх значінє у Гуцулів.

Понедїлок говіють — постять, Гуцули за здоровє маржини а надто на те, аби їм удавало ся усе, що собі лише *запросять* у Бога; деякі не беруть ся того дня за ніяку тяжшу роботу.

В *вівторок* не можна *зчінати* ніякої роботи в поли.

В *середу* не прядуть жінки; не мож того дня виносити покладок з хати.

Четвер се день щасливий, особливо для того, хто того дня постить; в четвер добре зчінати усяку роботу, ярмаркувати, виганяти вівцї у полонину.

В *пятницю* не вольно печи хлїба і не коньче добре вибирати ся того дня у дорогу; не вольно в пятницю анї шити анї прясти, бо можна окалїчити на руку; ґаздинї не мастять, не білять і не перуть в пятницю, просто „свйиткуют Божу днинку!"

В *суботу* не вольно взагалї розпочинати ніякої роботи.

В *нову недїлю* — першу недїлю по новю, добре давати на Боже, бо того дня мож Бога найборше упросити, аби поміг.

В *новий понедїлок* (по новю) дають на службу за своє здоровлє.

В *новий четвер* (по новю) відбирає чарівниця молоко, треба добре *сокотити сї* — стеречи ся, та підкурювати маржину сьвяченим зїлєм!

Digitized by Google

Власія.

Власія 11/II, (24/II) сьвяткують, аби ласичка маржини не покусала; она того дня висисає молоко з коров. — Того дня дають скорому бідним за здорове маржини.

Сорок Мучеників.

На *40 сьвятих* мучеників 9/III, (22/III) плетуть рибарі вершку з прутя, якою ловлять рибу; такому рибареви, що у той день ловить рибу, веде ся цілий рік у ловлї.

Прокопія.

На *св. Прокопія* 28/II, (12/III) сушать кріп, якого уживають проти болю голови.

Digitized by Google

Сьвято Юрія.

День *св. Юрія* 23/IV, (6/V) витають Гуцули сьвяточно, се у них перший день весни; то-ж приготовляючись до звитаня весни, вичищують город і загороду, вивозять обірник на поле, порядкують у загороді і т. др. а що увесь їх добуток в маржині, проте не дивна, що ворожать усяке, аби лише она давала як найбільше молока, аби єї ніхто не урік та аби она *прудко* та *пишно* множила ся!

Днем перед св. Юрієм збирають сухого форосту, о скілько мога глогового, розкладають єго у стріп на воротах, або на загороді, де ночує маржина, або на городі. Коли зачинає вечеріти, беруть *да́вини* — сїна спід маржини, а підложивши єї під гліг, запалюють, приговорюючи: „Господи, дай тілько богато маржини, кілько будет попелу з цеї ватри!“

Як почне дим з *ку́рища* знимати ся у гору, віщують, що з того боку прийде маржина, в котрий бік дим навертає ся.

Коли вже в курищи не *ловит ся* поломінь але утворить ся грань, перегонять через ню худобу на те, „аби така остра була, як ватра“! — Глогу уживають на курище тому, „аби уроки маржини не чіпали сї, як глогу не чіпаєсь нїчо!“

Перегнавши через ватру худобу, докидують форосту, аби ватра горіла до часу, аж когут запіє, се на те, аби відстрашити від загороди відьми, що „тої ночи ласї за молоком ходити“.

Попіл, позісталий з курища, розсївають по царинї, аби корови та вівцї, що будуть з такої царини сїно їсти, „давали *ве́лико* молока, *прудко* множили ся, *пишно* котили ся та аби кожда маржина чінила по двоє!“

Digitized by Google

Овивають надто деревяний обруч сїном, запалюють і пускають єго, аби біг; се теж проти чередїнниць.

Того вечера закопують в землю під хатїнний поріг кусень зелїза на те, аби ті, що будуть переступати поріг, мали острі (здорові) ноги.

На воротянім стовпі кладуть кецку, в яку тичать прутя, се на знак, що св. Юрій косичить лїси (що они розвивають ся), тому треба і загороду закосичити, аби і в нїй усе *пра́вило ся* так, як від Юрія править ся земля. Від того буде худоба така сира, як глина, а вівця обросла буде, як лїтом земля травою, а трава буде так *ве́лико* рости, як за велике прутє у кецці. — Кецка стоїть на воротах аж до св. Івана (7. н. ст. липня). Она хоронить від чередїнниць:

Треба на Юра кецку на воротїх накладати,
Не ме чарівниця корові молоко відбирати.

Не доста того, що днем перед св. Юрієм вигонять дійну маржину пасти на найлїпшу траву, але надто тото накладуть на ніч у ясла богато найлїпшого сїна, аби коровам та вівцям прибуло *май, май* молока!

Досьвіта рано на самого св. Юрія збирають цьвітку *ю́рочка* (Ranunculus acris), січуть єї дрібно, а посипавши солию із сьвятвечера, дають худобі, „бо она від того дає жовту ладну смитану“.

Перед сходом сонця іде ґаздиня гола до тої мурашковини, що у нїй на Благовіщенє закопала сіль, булку і и. (гл. Благовіщенє); бере з відтам сіль, іде з нею до коров і так промавляє: „Я вам даю су манну з усего сьвіта, що мурашок наробив, що тут наносив; шо я вам дала, аби так моя голубаня сесе з'уживала і так аби сї старала, як мурашок се ніс і віз, ішов і тїкав! Абис була така легка та люта, як мурашок! Як понесу від тебе масло у місто, то так аби сї збігали купцї до него, як мурашок у мурашковину“. — Як ґаздиня додасть до соли єще цьвіту юрочка, то корова буде давати не лиш богато молока і смитани, але масло буде таке жовте як віск, запевняла (Анна Задурьинка з Бервінкової).

По тій примівцї дає ґаздиня коровам сіль, а коли они з'їли єї з сїном, доїть їх через *пацьорку*, яку зробив мурашок (гл. там), а то на те, „аби уроки не чіпали ся молока!“ — Корову здоюють так, аби молока не зістало у вімени анї каплї, аби єго було у дійници як найбільше, бо вірять, що корова буде давати через цїлий

Digitized by Google

рік тілько молока, кілько дасть его на Юрія!", а про те дбають, як висше сказано, подаючи коровам з вечера перед Юрієм богато доброго сіна.

Підчас того як ґаздиня здоює корови, ходить ґазда по обійстю та робить на воротах, на усїх дверех кошар та стаєн, а надто на плечах кождої маржини дехтем хрест, „бо від того утїкають відьми, що наносять усякої хороби маржинї та відбирають єї молоко!"

В полудни товче ґаздиня книшок, що спекла его на сьвят-вечер з усїх страв, додасть до того муки і пече більший хлїб, а упечений покришить, додасть вугля з ватри, що з вечера горіла на воротах, надто зїля Юрочка, потовчених шкаралущ з писанок і дає се худобі з сировицею, „від чого тота дає велику маину і стає безпечною проти усякої погани".

Усяку зьвірку, кота, пса і др, яка того дня наблизить ся до обійстя, переловлюють або відганяють, бо вірять, що се „відьма перекинулась у зьвірку на те, аби зайти тихцем у стайню та відобрати молоко корові або аби єї уречи".

Почавши від дня св. Юрія, не пускають Гуцули худобу пасти на ті поля, що призначені на кошенє сїна (I. ст. 168).

З того, чи день св. Юрія припаде в пісну чи скоромну днину, ворожать, що того року буде мало молока, зглядно, що худоба буде дуже молочна.

На Юрія доять по раз перший вівцї, ґледжеють зараз здоєне молоко, роблять будз і несуть у церков сьвятити враз з колачиками *передними* — спеченими перед днем св. Юрія, — а коли сьвященик посьвятить се, роздають біднїщим людям, аби молили ся та просили Бога, щоби вівцї молочні були. Се такий *поминок* за худобу, як задушна субота за умерлих.

Digitized by Google

Св. Марка.

На *св. Марка* 25/IV, (8/V) не вільно нічого робити, хиба щось дуже конечного і то лише сполудня, бо се сьвятий від волів; они собі випросили єго від Бога.

Бориса і Глїба.

На *Бориса* і *Глїба* 2/V, (15/V) „боре ся голод із хлїбом", проте сьвяткують той день, обдаровуючи одні других хлїбом і колачиками.

Вознесенiє.

На *Знесїнє* — їдять Гуцули рано натще засушену сьвячену паску, розмочену у солодкім молоцї.

Digitized by Google

Зелені сьвята.

22. Парастас.

еред *свйитою недїлею,* — Сошествієм св. Духа, ідуть мущини досьвіта рубати галузки з явора, якими косичать хату у серединї, на образах, по клинках; затичують теж декуди хату з надвіря листєм любистку і скорушини, косичать вікна на вхрест а галузки з явора або бучини закладають у кожду сторонку грядок; листє любистку уживають до вікон тому, бо воно мягке, держить ся добре скла, а листє скоруха „кудряве, має ладну уроду, на вкруг як висїчене“ до того оно вузке, тому дає виразний взір на склї.

Ті *косицї* — окраси, стоять, аж доки самі не обпадуть.

За тот час лагодить ґаздиня колачі, сьвічки, будз, сир, молоко у збанок або в коновцї, аби занести до церкви, там розкладають се усе на поміст, приліплюючи до кождого хлїба по сьвічечцї, яку зажегає; кожда ґаздиня кидає у кадильницю ладану (за 1 кр), з чого та з горіючих сьвічок воскових повстає такий дим у церкві, що на цїле внутре налягає немов якась темрява, що цїлому обходови надає таємничий чар!

Як „отец духовний *перемовить* на тім“ — відправить парастас, забирають ґаздинї більшу часть того і несуть на гроби; те, що позістало у церкві, іде сьвященикови, дякови і паламареви; на гробах наливають у малий глечик молока і подають пити бідним,

Digitized by Google

промовляючи: „Най Бог прийме перед душі мого тата (імя), мами ....!“; так само роблять з будзом, хлїбом і з усїм, що винесли на гроби. Знаменна річ при тім є тота, що подають лише тим, у кого є вівцї, тай ровесникам померших, (дїтям за душу дитипи, ґаздї за ґазду і т. д.), а позаяк у Гуцулів нема *прошаків*, проте обділюють тими приносами одні других намісць дїдів. Суботу тоту називають *дїдовою — дїдівною*. Ті, що дістали молока, сира чи що друге, клякають на гробі і молять ся. Так обділюють ся посполу, аж не стане вже молока у збанках. — „Перед душі“ представляють собі Гуцули так, що тото усе, чим обдарували других, стоїть там у небі перед Господом Богом, а за тим душа того, за чию подали.

По зелених сьвятах не вольно через тиждень шити, аби ґадини у хату не лазили; хто би лише взяв за той час голку у руки, того безпечно укусить гадина.

В другий день зелених сьвят обходять в многих селах Гуцульщини храм. Подаю звичаї у тот день за розказом Юри Кутащука Настунчиного з Ясенова горішного.

Храм богацький.

„Насамперед идет *дук* — богач, в пьитницу в коршму и берет бочку пива, горівки шість або сїм вік, дві оцї вина, муки питльованої з десьит фунтів, цуґру за банку, гербати за дві шусцї, ременю на постоли жінцї, собі та слузї, ременцї до постолів жінцї та собі, келу муки кукурудзьиної и то всьо вкладает слуга в бесаги, виносит на двір и кладет на шкапйи и привйизует до сїдла а потім кажет до слуги: Їдь сарака з тим д' хатї, а я зараз надийду. Слуга поїхав з набором д' хатї, а ґазда лишив си в коршмі тай казав собі дати око вина тай пет. Випив то око вина, казав дати друге. Наколи він пет, приходит в коршму любаска тай сїдает коло него. Він кажет любасцї дати горівки, а сам пет вино. Йик уже добре си попили, пішли пйинї д' хатї и по дорозї повернули ци під міст ци в лїсок для свого интересу. Потім порозходили си, вона в свій бік, а він в свій. Приходит дук д' хатї и кричит: Пусти, жінко! Ґайда маму! — Жінка тепуцит си, йдет пускати. А він входит в хату и берет си до жінки тай кажет: Ти зготовила минї

Digitized by Google

їсти? А вона кажет: Жди, зараз дам! — Взьила всипала в миску борщу з олієм та дала до борщу хліба кислого, а він їв шо їв, а врешті здрімав си тай льиг спати убраний. Він уснув, а слуга берет тай роззувает. Роззула и поставила обув на другу лавку; и другі си розібрали тай хотьи спати. Льигли спати тай загасили сьвітло тай спют так до рана. Даві встают тай слуга пішов древа рубати, а дукар встав та пішов в верх маржину доїти. Пішов там у верх, подоїв маржину тай несет молоко в село. Поклав молоко на лавку, а жінка взяла тай процідила то молоко тай віднесла до клїти; входит вна з клїти в хату, а він кажет: Сарака жінко, дай шо їсти, бій си Бога, бо гину, так мині си трьисе в серци. — Вна взьила дала бураків з *штуков* — мясом, тай там хліб, молоко, це вже д' вечеру, а він вірйидив слугу рубати берези, хобзи і вільхи, тай тим тичит хату березов и хобзов, а вільху кладет в город на кожду грьидку сук, аби ни била руда городи. И взьив тай острит бритву. Віострив бритву, берет си бритвити, обритвив си, счісав си, обмив си тай сів тай сидит, бо завтра свйита недільи. Наколи слуга з набором в пьитницу в вечеріх вернув домів від жида з коршми, ґаздиня взьила муки кукурудзьиної и причинила хліб. Хліб скис, а вна до сьвіта замісила и поклала на піч, аби далїй кис. Наклала ватру в печі, ватра горит, ватра вигоріла, хліб искис, а вна берет тай кладет на лопату, саджьиет в піч. З одних десьит нараз. Хліб си впік, вона витьигла з печі и обшкребтала від листьи и віклала на сволок рьидом. Тепер берет и обрубует з криживок листе на голубці. Тай намочіла крупи кукурудзьині тай ше собі закликала йикус тай робйи голубці. Зробили горшок оден, відтак узьили другий тай зачинають другий робити. Наробили и тот, наклали ватру, насипали окропом и всадили в піч. То си зачьило готовити, а вни зачинают бураки кришити квасно и накришили горшок. Насипали водов и наставили в піч. То си готовит. Берет дукар и начинает постоли робити. Зробив одни постоли жінці, а одни собі. Жінка си дивит, котрі красші. И шос си ни вдали її постоли. А чоловік, наколи зробив постоли, кажет: Жінко! Дайко шо сарака вечьирати, бо я би спав. — А жінка кажет: Тобі ни варта дати вечьирати, бо ти мині паскудно постоли зробив. — А він кажет: Ей ти вбуєш тай тобі на ногах красше станут тай тобі си вдадут. — Берет вна и дает вечьирати, посідали до вечері всїма, повечьирали, Богу си помолили, берет вна и хочет стелити спати. Постелила тай льигли спати. Даві поуставали, повмивали си, помолили си Богу тай слугу вірьидив ґазда в верх д' маржині, а самий си з жінков збирает до церкви. И зібрали си и пішли; там були на Службі, а по Службі

Digitized by Google

Божій приходьи д' хаті. Шос трохи попоїли тай в ниділю у вечьир кладут ватру. Наклали ватру тай повставльили голубці, бураки в піч, а ґаздиня берет муки питльованої на сито и сієт в корито и зачинает місити тісто. Замісила тісто, мак утерла тай берет тай робит пироги. Наробили вбое пирогів, наставила в піч окріп, окріп боит, а вни берут тай мечут пироги в окріп. Пироги си зготовили, а вни зцідили тай понесли до кліти. Але тих пирогів богато наробили та наготовили. Вона ті пироги порьидила в хаті олієм и насипала в бербеницу и заднила тай понесла до кліти. Теперки берет тай робит ситу з меду. Берет грієт окріп а відтак потому розводит водов, аби ни горьиче. Берет меду тай сиплет в бербеницу, а відтак берет тай сиплет ту воду літеплу. И тото мішьиет, аби було солодке. И взьила заднила и понесла до кліти. Це си робило у ниділю в вечер. Наклала ватру, наставила вечьиру. Зготовила си вечьира, насипала в миски и закликали слугу. Сїли до вечьирі и вечьирают собі. Тай повечьирали, помолили си Богу тай лйигают спати. Лйигли и спют до рана. Рано встают, готовют на снїдане гербати, бо всьо решта готове, пироги, голубці, бураки, бо аби мали шос теплого по тім випити. Поснїдали и збирают си до церкви. Вірьидили слугу коня сїдлати. Осїдлав слуга коня, привів до хати и привьизав. Идет дукар и несет бербениці з кліти з ситоз, з пирогами, з голубцьима та з бураками. Ті бербениці вьижет курмеєм до сїдла. Привьизав тай пішов си збирати до церкви. Зібрали си слуга, дукар и дукарка до церкви. Пішли, приходьи тамки и розсїдлуют коня тай кладут бербениці під церков, а самі йдут у церков. Находйи си з своїми гостьма: Йик дужі? Йик вам са поводит? и цулуют си. Дукарка кажет: Будьтеко тут, бо я йду других шукати. Пішла найшла далій, привитали си и привела до них, шо перший раз си найшли и взьила з церкви на цвинтар тай злагодила їм їсти тай їли, пили тай повставали тай зачьили си Богу молити. Помолили си гості и кажут: Простибіг, кумонько, дай вам Боже здоровльи, дай Боже, абисте дочекали и нарік цеї днини тай обцулували си, а ґазда кажет: Абисте, кумоньки, були такі добрі и абисте були по відправі знов тутки. — Пороздьикували си и пішли гості и ґазди до церкви. Доки відправа си відправила, найшли бірше знайомих и по Службі Божій тай по відправі забрали тих знайомих на цвинтар. Розклали там храм: миски, а в мисках пироги, голубці, бураки, а ґазда вітьигает з бесаг горівку, віхтует горівков, котрі горівку пют, а котрі ни пют горівки, то дает ситý. По віхтунку зачинают їсти. Їдйи насамперед голубці, а відтак бураки, а на останку пироги. Ґазда, наколи гості стьигают си харчувати, то просит: Будьте ла-

Digitized by Google

окаві, кумочку, ци кумочко, харчуйте, ни стьигайте си. — А вни кажут: Ни стьигаємо си, прости-біг, дай вам, Боже, здоровлє за ваш труд. — А ґазда кажет: И я дьикую за ваш прихід, шосте були ласкаві приходити до мене. — А гості кажут: Аби ви були такі добрі тай ласкаві до нас приходити! — Наколи гості похарчували всьо тай повіпивали, встают тай молют си Богу, а відтак цулуют си и кажут ґаздам: Простибіг, дай вам, Боже, здоровлє за ваш труд, дай, Боже, шобисте дочекали и нарік такої днини! — А ґазди відповідают: Ми дьикуємо вам за ваш труд, шосте були ласкаві загостити до нас; дай, Боже, абисми дочекали и нарік цеї днинки Божої! — Потім гості відходйи, а ґазда з слугов та жінков пакует бербениці порожні знов на коня и йдут д' хаті. Идет ґазда д' хаті тай берет бірше знайомих гостий за собов д' хаті. Наколи прийшли д' хаті, посилает слугу по *калаї* — бідних. Калаї прийдут, кладет за стів всїх разом и берет и дает насамперед по скльинці ситй. Відтак кладет голубці, відтак бураки, а на останку пироги. Відтак гості встают тай мольит си Богу тай дьикуют ґаздї: Дьикуємо красно за ваш дар, шосте нам давали красно їсти. — Калаї поцулували ґазду и ґаздиню в руку й йдуть д' хаті, а чужі гості з чужого села лишьиют си. Наколи калаї відійшли, а чужі гості лишили си, розбудзовует ґазда бочку пива тай сїдают разом усї за стів знов з домашними и пют того пива. То си робит уже в вечеріх пізно. Берут ґазди и кладут на стів студенец. Їдьи тот студенец и кладут пироги скоромні, а потім кашу молочну, а наколи вже похарчували, встают, Богу си помолйи и цулуют си в лице, в руки, и ґазда кажет: Будьтеко такі добрі и льигайте в нас нучувати, бо то вже пізно йти домів! — Та котрі мают конї, йдут до дому, а котрі піші, лишьиют си на ніч. Ті, шо їдут д' хаті, повіходили на двір, подьикували файно тай порозцулували си тай посїдали на конї тай поїхали. Ґазди вернули си з надвірє до хати и берет ґаздиня вносит ліжники з кліти тай стелит спати по лавках. Йик постелила спати, гості тай домашні мольи си Богу тай льигают спати. Польигали спати, загасили сьвітло тай спют всї до рана. Ґаздиня встает досьвіта и кладет ватру и вставльиет їсти гостєм. Підгріває юшку, шо си лишила від вчера, голубці, пироги. Заким це вкутала ґаздиня, то тоти гості зачьинают си поволи прошумувати. Відтак повставали и повмивали си и Богу си помолили, и берет ґаздиня и кладет ту їду, шо гріла, на стів. Берет ті гості и кладет за стів. Дает їсти насамперед голубці, а відтак бураки з штуков (мясом), а відтак гусльинку. На останку дает по горшьити гербати. По снїданю встают гості и молят си Богу. Помолили си Богу, подьику-

Digitized by Google

вали файно и збирают си тай хотьи ити домів. Тай таки вже си зібрали тай уже пішли. Ґазди віходьи за ними тай кажут: Дьикуємо красно за ваш прихід, шосте загостили до нас! — Тай ті взьили тай відійшли домів. Наколи ґазди віправили гості, ґаздиня берет тай вірьиджьиет слугу води. Пішов слуга води, а ґаздиня кладет ватру. Наклала ватру, а слуга приніс воду, а вна взьила и насипала горшок на окріп. Наставила ринку сметани в піч. Збонла то, а вна заснпала муков кукурудзьинов. И то си готовит, вна зачинает мішьити и мішьиет тото, аби масло прибуло. Доти мішьила, доки ни прибуло масло. Наколи вже бануш зготовив си, а готовив си йикої півгодини, сідают и їдьи всіма, ґазда, ґаздиня тай слуга. Заким вони попоїли того банушу, тот окріп си нагрів в печі. Взьила корито и наклала в корито миски, лижки, горшьита и вісипала окріп тот там и тото начине хочет мити. Взьила си мити, обмила всьо до чіста и поставила кожде на тот пляц, де стойило, а слугу вірьидила в верх д' маржині, а самі ґазди спочівают.

Храм у бідної.

Калайка — бідна си надіет, шо свйита йдут тай ше храм до того. Тай идет до дука на роботу, ци до жида, ци до пана, лиш аби могла де на свйита шо заробити. Робила вже, де могла стати на роботу, а ше прийшла дукарка до калайки, аби йшла в хаті мити: Прийшласми, може би ти була така добра, я тобі дам листя на голубці, крупів, мисочку муки, шоби ти пішла до мене в хаті мити! — А калайка сказала: Я піду! — И збирает си таки и таки йдет. Тай пішли обидві разом. Приходьи до хати до дукарки и справила дукарка, котру хату би кутала. Та берет щітку тай мийку в руки тай берет си кутати. Вкутала калайка в тій хаті, ґаздиня дает їсти, и заким та їст, а ґаздиня пішла в кліт тай там налагоджьиет крупів, листя на голубці, муки мисочку, бурьишки діничку тай то вносит до хати. Та калайка врадувала си тому тай зібрала то в бесаги тай поцулувала ґаздиню в руку и подьикувала файно тай пішла. Приходит до хати свеї тай приносит ті бесаги. А дитина з одного боку стала, а друга з другого боку. Тай кажут: Мамко! Шо ти нам принесла? — Та кажет: Шосми принесла, то мете їсти. — И берет з бесаг вітьигает всьо, шо в тих бесагах принесла. А діти берут тай такі голодні, шо капусту сиру їдьит. А мама кажет: Най капуста стоїт, їла би вас біда, мині капусти треба на голубці! — Але дивит си, шос заробила коло панів, шос коло жи-

Digitized by Google

дів. Дивит си тай кажет: Ей, шос є гроший тай йду тепер шос купити на свйита до жида! — Взьила фльишку, взьила йикіс мішки, бесаги тай пішла до коршми. Прийшла до коршми тай кажет жидови: Дайко мині три літри або там штири або пйит літрів муки кукурудзьиної и око горівки, кватирку нахти, за пйит крейцарів цуґру тай гуску соли тай кватирку олію! — Тай з тим усім пішла до дому. Взьила намочіла крупи, обчінила капусту на голубці, берет горшок и робит голубці. И берет и причиньиет хліб так на два хліби на один. То скисло, вона наклала ватру, то замісила, ватра вигоріла, всадила тот хліб. Вона тимчьисом, заким тот хліб си впік, вставила голубці. Маленьке горшітко мала бураків та вкришила тай приставила. Це си робило у суботу. Відтак д' вечеру пішла рубати хобзи, всьикого зіля, вільхи и берет и убирает тим хату. Вільху кладет у город, поза кілько маєт городу. Берет вже теперки, наколи то вкутала, глий и мастит припічки. Помастила припічки и що було в хаті, всьо вкутала. В вечеріх, йик укутала си, пішла до коршми. И дивит си, йик другий пьит з любасков. Сидит вона, сидит, такий си трафив, шо прийшов ід ній. Так пили цілу ніч обидвоє до рана, а рано пішла до дому. Кутала, шо кутала, дала шос дітем їсти, а сама пішла назад до коршми. И була там через цілу нидїлю. В вечьиріх знов пішла д' хаті, дала дітем шос їсти тай наклала ватру, там вставила голубці тай бураки тай льигла спати, а то си готовит. Вна льигла лиш тимчьисово тай відоспала ватру; вна спала до рана. Даві встала, дала шо дала дітем їсти, а сама пішла до церкви. Була в церкві троха, а відтак звідтам пішла до коршми. Там сїла пити з любасами, то доти пили, доки не впили си. Йик си впили, зачьили ї бити. Набили си добре, а вна тогди пішла до церкви. Прийшла ід церкві, понаходила свих знайомих тай кличе до хати. Закликала їх до хати таких запорьидних, йик вона сама. Там їх поклала за стів и поклала перед них голубці зварені. А відтак борщ йикис квасний, а відтак горівки и пили, доки не віпили. Їли, пили всїма, кілько їх було, а відтак встали, Богу си помолили тай подьикували тай пішли д' хаті. Вони кажут: Дьикувать! Дай вам, Боже, здоровлє за ваш труд, шосте нас гостили! — А калайка кажет: Віобачьийте, мало шо за шо! — А вни пішли від хати тай кажут: Їла би тьи біда! Далас нам голубці взгорені, а бураки квасні, а хліб дуже запечений та твердий, а горівки нам дала, йик на збитки пити! — Калайка приймала, шо приймала тих гостий, сама лишила дітем шос їсти, а сама взьила тай підбила двері, аби діти на двір ни йшли, а сама пішла до коршми. В коршмі здибала си з любасами и набувала си цілий вечер з любасами.

Digitized by Google

Набували си шо набували си, а відтак любаси взьили тай набили калайку и вбили так, шо донесли ї д' хатї. Вона ніч переночувала а даві встала дужа. Наколи даві встала, наклала ватру, насипала окріп, а коли окріп збоив, висипала окріп в корито, взьила позбирала миски, лижки та горшки тай то начинє чісто помила. Дала шос дїтем їсти, а сама льигла спати, бо шос знов зачьила голов болїти.

От так переводять храми дуки і калаї.

Digitized by Google

Іванїшне сьвято.

Рóзігри — понеділок перед днем св. Івана, сьвяткують Гуцули, аби нявки*) не взяли кого з собою, бо сей день то сьвято нявок; они танцюють довкруги корчів, особливо лїщини та не дають нїчого робити.

Так днем перед св. Іваном 24/VI, (7/VII), як на самого Івана і через кілька днів опісля ходять Гуцули у верхи, з Жабйого на гору Шпиці, за ріжнородним зїлєм**), що їм має послужити за лїк чи до ворожбицтва. Особливо збирають: оделен (Valeriana officinalis), коситень (Iris), крівавник (Achilea millefolium), хрещьите зїлє (Paris quadrifolia), прозірник (Hypericum perforatum), підорву (Lysimachia nummularia). Тими зїлями лїчать ся Гуцули без згляду на те, чи оно сьвячене чи нї, а попри те збирають до посьвяченя ось що: біждерево (Artemisia campestris), васильок (Ocymum basilicum), живокіст (Symphytum officinale), звоздики (Dianthus), чорнобривки (Tagetes patula), дївенну (Verbascum), арнїку (Arnica montana), криве зїлє (Polygonum bistorta), девєцел (Carlina acaulis), підойму (Sanicula europaea), омелу (Viscum album). — Збираючи зїлє, лучаєсь нераз, що найдуть матріґан (Atropa belladona), тодї мечуть довкруги него крейцарі, танцюють довкола, обнимають а примовляючи, цїлують єго.

Узбиране зїлє несуть до церкви посьвятити; надто убирають ним великий хрест церковний. Як тілько сьвященик посьвятить зїлє, розхапують єго з хреста, аби опісля ужити єго проти уроків, на лїк та до підкурюваня.

---

*) О нявках буде опісля.

**) Про те, до якої цїли уживають Гуцули зїля, буде подане в дальшій части сеї працї.

Digitized by Google

День перед Іванїшним сьвятом обкладають Гуцули хату зїлем а по городах тичать лїщину, яка має хоронити від черваків, що з'їдають збіжя.

Того дня іде мати дївки у бовтицях, або й сама дївка, у лїс шукати зїля *тирлич*. Скоро знайде, вимикає з корінем і так промовляє: „Тирлич, тирлич! Ти до моїй дївки — (до мене) — девйить леґінів приклич, з девйитьох 8, з 8 — 7, з 7 — 6, з 6 — 5, з 5 — 4, з 4 — 3, з трох два, з двох одного, то єї (мій) суджений, не розгуджений". — Зїле тирлич приносить до хати і заховує до другого дня; скоро лиш того дня зазоріє, іде до схід сонця по воду і промовляє: „Йик вода борзо йде, так аби моя донька (я) борзо віддала си; йик сонцем всї люде радують си, так аби моєю донькою (мною) радували си; йик вітер шпарко йде, так аби до моєї доньки (мене) шпарко свати їхали; йик любить маціцька дитина свою мамку і гине за нев, так аби леґінї гинули за моєв доньков (мнов)." — Так промавляє три рази, при чім зачерне три рази водички, несе єї до хати і варить у нїй зїле тирлич. У тім виварі має дївка рано умити ся, тодї она певно сего року вийде за між, і то скорше або пізнїще, відповідно до того, чи вітер віяв шпарко чи нї тогди, як брала воду і промавляла. (*Космач*).

Не дивна, що дївкам шпаркий вітер на Івана такий дуже пожаданий!

Вечером перед днем св. Івана підмащують ґаздинї гадечим чесником і свиняком вімя, хребет і чоло корови на вхрест, примовляючи: „Йик ти, відьмо, ни маєш моци і путериї брати в рот цего лайна і чіснику, так абис не мала моци і путериї від моєї корови відобрати манну". — Те робять тому, бо після віруваня Гуцулів встає на Івана дуже досьвіта чередїнник або чередїнниця і іде голий (-а) з дійницев і з полонником до богача, що має богато коров та овець. У такого ґазди є звичайно на обійстю жоліб, яким вода іде просто з головиці-теплиці; з того жолоба пє худоба. Чередїнник збирає полонником воду по верхи і каже: „Я не збираю воду, але манну з усеї худоби, що тут пє; не токмо з вімя збираю але і з слїду!" — При послїдних словах бере слїду і іде на царинку, де, збираючи росу з трави, приповідає: „Я не збираю саму росу але з маннов з усеї худоби, що ходить сим полем, з усеї землї, з усего цьвіту, що є на сьвітї! Я одна така чародїнниця самостояща, на полю стою, на округи себе махаю, на Івана Хрестителя з усего сьвіта манну збираю і вікликаю своїй худобі, примовляю, шоби цу манну носила по сьвіту і ходила, аби з неї друга чьиредїнниця не зчьиредувала тай аби єї не пізнавала, як мене

Digitized by Google

голу ніхто не пізнаст; аби до мене ніхто діла не мав, так як я ходжу від рана до схід сонця а мене ніхто не пізнав; у моїй голубани (корови) ніхто аби манну не відобрав; як мене від досьвіта ніхто не здибав, щоби моя голубаня так тихо ходила, як я тепер цу царинку усу сходила і зчьиредувала, з неї манну зібрала, свою маржину напоїла і осим цьвітом нагодувала; а збираючи всякий цьвіт, говорить дальше: Не беру сама собі але своїй *жовтáни*, *голубáни*, *прíáни* (сивій), *білоβáни*, *олачани* (сива корова з темними пасками = *олачиста* корова). Кілько я сходила, кілько я цьвіту зібрала, кілько я очима вздріла, манну з цьвітом зібрала і увес цьвіт і сьвіт счьиредувала, своїй худобі дала, щоби моя худоба така була тиха, як корінь в земли, щоби така була маннпста, як у потоці вода, щоби була така сильна як вода, щоби єї чередінниця не найшла; як у земли чімхана острева, щоби єї не зчімхала, щоби у неї манну не відобрала, як не збере з води; сліди тоти, щоби перейшла, щоби їх вже не найшла; щоби серця не мала так, як єго не має цибуля печена; щоби на той чьис удуріла, аби мою голубану . . . не вздріла! — Узбираний цьвіт приносить до дому, дає єго з *полú* своїм коровам їсти і промовляє: Я тобі даю манну і приповідаю і кажу, абис була душа над усу худобу, шобис ся другим товаришкам не вимовила, змудрувати ся не дала, щоби у тебе чередінниця манну не відобрала, так, як ти манну з поли з'їла а полу не зжвякала. Як моїй поли нічо ся не ловит, так аби тебе нічо не ловило ся; як мою полу ніхто не може зчьиредувати, як мою полу ніхто не може відрубати, так аби у тебе ніхто не міг манну відобрати, — як ніхто не може мою полу урвати, так аби тебе ніхто не міг змудрувати. Я тобі даю воду пити, з сеї води меш манну носити; дуже тобі тяжко буде ходити, не далеко буду тебе в поле гонити, три рази на день доїти; ти меш годувати мене і мого ґазду і мої діти, а я тебе буду шьинувати, шоби ти легко спала, шобис рідко рикала, шоби тебе чьиредінниця не пізнала, де ти ночувала, де ти стояла; шоби ти у мене довго пробувала, шоби тебе усї очи не видїли, шоби тебе не урекли, так як мене не врекла земля, як я гола була!

(Жабя, Бервінкова).

Як є у хаті таргани, то треба їм у ночи перед Іваном справити весіля, тоді їх *бізівно* — певно, вже не буде. А робить ся се весіля ось як: Треба наставити *кулешінник* — горнець, в якім варять кулешу, і наловити у него тарганів. Коли їх буде вже доста, треба взяти мішечок, а з горшка брати по тарганови і промовляти до кождого: Се княз, се кнїгинї, се дружба, се дружка,

Digitized by Google

се кум, се кума, се музика, се свашки, се бойири“ а решту, що останесь в горшку, *поміньити* на гості весільні і кидати кождого у той мішочок. Коли вже усі таргани будуть у мішочку, треба, аби двох людий несло той мішочок а хлопец аби грав на денцівці. З тим треба іти на границю села, так як йде сї з весїлем на границю села, там покласти мішочок у таке місце, куда люде не ходять, і промовити: „Вжесмо вас віграли, бувайте здорові! Ґаздуйте собі тут!“ — Полишивши їх, треба вертати домів, не оглядаючись, тоді вже певно не буде у хаті тарганів.

(Космач).

В ночи на Івана цвите папороть о півночи; хто би єї цьвіту дістав, щасливий і богатий буде; се але юдин цьвіт, тому стережуть єго відьми і юди. Хто би хотїв тот цьвіт дістати, має в вечеріх перед Іваном вийти у ліс та там шукати папороти що найбільшої; за ним будуть іти відьми, юди, мут єго кликати, кричати, свистати, але єму не вольно нї обізватись, нї оглянутись, нї зважати на се. Коли найде таку папороть, має до округ неї обійти три рази задом до неї, числячи: нї один, нї два... нї вісїм, нї девять. Так три рази і станути проти папороти лицем до схід сонця. У правій руцї має держати сьвічку пасківну (що була на пасцї приліплена), має заєдно дивитись на папороть та говорити оченаші на відлїв: нї оче наш, нї єже єси, нї на земли... і т. д. Як лиш узрить, що папороть зацвила, має єї цьвіт ухопити лївою рукою, сховати зараз за пазуху, а говорячи оченаші, вертати чим скорше до дому. Такий буде щасливий, буде усе мав, що лиш сам забагне. — Але такий чоловік рідко дес є; бо Юди не дають єму дійти до дому, перекидують ся за чоловіків, жінок, заговоре єго, а як лиш він обізве ся та перестане говорити оченаші, зараз цьвіт щезне; а буває й так, що який не перестане говорити, то юда підставить єму ногу, він упаде, а папороть вилетить зза пазухи тай усе пропало. Буває й так, що йде, йде, піткне сї, сплюне, а папороть щезне! — Сповістував *Юра Шеребурьик в Бервінковоі.*

З заздрости, аби якому не довело ся найти цьвіту папороти та забогатїти, ідуть Гуцули днем або двома перед ночию Іванїшною у ліс, збирають папороть а уклавши єї у стропи, запалюють.

Як унадить ся на яке поле папороть, ідуть на те поле мущини убрані лише в сорочках та „бють папороть“ на вхрест буком; як так зробити одного року а відтак через 3 роки сьвятити те поле, щезне папороть гет з него.

Digitized by Google

До дня св. Івана не вільно купати ся.

На самого Івана ідуть Гуцули і Гуцулки рано перед сходом сонця на поле, де *валяють ся* — качають ся у росї; се „чистить чоловіка, такий не буде мати нїколи чираків анї корости", а дївка, що валяла ся у росї, „не скобоче си від того!"

Ті, що мають титюху, купають ся рано до схід сонця у ріцї, кидають сорочку на воду а самі утїкають, не оглядаючись; — они кинули *титюху* — фибру.

Жінки ідуть голі раненько збирати куриш-зїля, аби ним підкурювати дїтий, як переполошать ся чого.

Як зазоріє на Івана, іде дївка туди, де є *чурків* — жерело, з якого вода спадає; під воду підкладає добре висушений сухарчик з пшеничної муки і так промовляє: „Добрий день, водичко, ярданичко, найстарша царичко! Обмиваєш гори, коріне, каміне, обмий і мене порожену, хрещену (імя) від всякої мерзи, від пагуби, абих була така чесна та велична, йик весна! Абих була така красна, йик зоря ясна; йик сї радують сїй веснї, так аби минї сї радували; абим була сита, йик осїнь, а богата, йик земля". Промавляючи так три рази, умиває ся; сухар мусить через цїлий той час стояти під чурком. — По умитю іде скоро до хати, аби нїхто єї не перейшов; тот сухар поставить висушити і іде на нову недїлю (перша недїля по новю) другий раз під чурків і знов так промавляє як перший раз; так робить і на новий понедївнок (перший понедїлок по новю) третий раз. Як сухар по третім разу висохне, потовче єго і дає до страви леґіневи; такий *бевівно* — певно, оженить ся з тою дївкою, що умивалась над сухарем. — Так може і леґінь зробити, як конче хоче з якою дївкою женити ся.

(Космач).

До схід сонця на Івана іде дївка на дзвіницю, там обмиває що найбільший дзвін в сей спосіб, що обризкує водою насамперед серце єго, промовляючи: „Йик серце тебе розбиває, аби серце (імя леґіня) так за мною розбивало сї; йикий ти голосний, аби і я така голосна (славна) була; йик люде йдуть до церкви, йик ти задзвониш, так аби до мене старости йшли; йик сї люде сонечкови радують, коли ти їх кличеш, аби сї вони так мною радували!" Так промовляє і бризкає три рази, потім обливає дзвін з верха, причім глядить, аби вода із серця і дзвона стїкала у підставлену посудину; з тою посудиною спішить опісля у хату а як сонце зачне сходити, умиваєсь, промовляючи як перше. Воду виливає на

Digitized by Google

дах, аби ніхто по ній не ходив, бо тогди не буде се помічне. Дівка, що так зробить, віддасть ся за того, за котрого сама схоче.

(Космач).

Як сонце зійде, ідуть ґазди чи ґаздині на город, де *засмо́трюють* — підгортають, та *щу́пають* — продирають ложкою кілька корчиків бульби, від чого усе поле родить ліпше.

Ось єще те, що переповів Юра Кутащук Настунчин з Ясенова горішного:

„До Йвана вірьи Гуцули, шо ни можна си купати, бо би си гостец имив людини. И так повістували старовіцкі Гуцули: До Йвана ни купай си, а на Йвана иди та скупай си! — И йик си искупаєт мущіна, чельидина, ци дівка у бовтицах або леґінь, досит такі, на котрих вістанут йикіс струпи на тілї, або йикіс рани, або йикас жура пацит хрестьина, або напасть, то йик си скупаєт на Йвана рано, то від чоловіка, а хоть від чельидини всьо пропадет у воді“.

„Перед Йваном в день Гуцули рубают хобзу и затикають у вугли, аби стойила у вуглах з одних дванацять днів. Відтак йик минет 12 день, то берут ту хобзу з тих вуглів и кладут у під, и там стоїт, доки ни впадет йика слабість: горьичка, пропасниці. Ше мичут всьикого зїльи перед Йваном того дньи тай кладут то зїльи за образи в хаті, и йик си хтос з хатних порушит при роботї, то готовит си того зїльи у сушеницьох, и йик си зготовит, то кладет на лавку, аби вістило, а відтак другий день натше серці сиплет у горшьи того вару и пьит и кладет праву ногу на поріг тай кажет: Аби мні так прудко попустило, йик прудко поклавсми ногу на поріг! Відтак чуєт си, шо вже лекше, а вна, ци там він, берет знов того вару у горщьа тай хочет пити. А чоловік ни знав, шо то жінка хочет пити, тай питаєт си: Шо ти хочеш, жінко, пити? А вна нічо на то ни відповідаєт, лише кажет так чоловікови: Аби си так борзо скьикло, йик єс си борзо запитав! — З хобзов так робьи: Зготовьи окріп в великім горшку, накладут в цибер тої хобзи, а камінї в піч, аби си розпалило; відтак сипльи на хобзу окріп, а потім вержьит у цибер розпечені камінї, и то си переварит всьо в цебрі, а відтак вібирайи камінє и чикайи, аби то вістило; йик вістине у цебрі купіль, и хто слабий на пропасницу, або горьичку, або го ноги больи, тот си купаєт цїлий, и від тої купели робит си здоровий“.

По Йванї ходить сьвященик по полях, посьвячувати їх.

Digitized by Google

Кирика.

Курика 15/VII, (28/VII) сьвяткують на те, аби половики і лиси не ловили курий, та на те, аби не убивав грім; „хто би того дня робив, того безпечно убє грім!“.

Ілиї.

Илї 20/VII, (2/VIII) сьвяткують на те, аби сьвятий сей відвертав громи від людий та від маржини; тому і називають се сьвято *громове*. Св. Илій се покровитель маржини, він є сьвятцем від грому і граду; длятого не робять того дня нічого, аби град не збив засївів, а грім маржину та овець.

Як на Илї запряде кукурудза, ворожать, що того року буде добра у млинї.

Панталеймона.

Палїя — Панталеймона 27/VII, (9/VIII) сьвяткують, аби Палїй, сьвятець від блискавки, не запалив копиць з сїном: відси називають се сьвято: *копїца*.

Маковея.

На св. *Маковея* 1/VIII, (14/VIII) приносять Гуцулки до церкви васильок, ромен і мак (зерна) до посьвященя; самі-ж обтикають свої голови васильком, а дїтям дають пити вивар з ромену, „аби їх не чіпали ся уроки“; того дня трут мак, який споживають з стравами, що „добре на сон“.

Преображенiє.

До *Преображеня* 6/VIII, (19/VIII) не вольно нікому їсти ніяких овочів; треба їх уперед дати бідним за померші душі, аби ті уперед покушали, відтак мож буде і собі їсти. В тій цїли приносять в той день овочі, колачики і воду у глечиках на цвинтар коло церкви, а скоро по службі Божій посьвятить се сьвященик, роздаро-

Digitized by Google

вують одні другим, примовляючи: Най Бог прийме за душу Василькову! — Обдарований мусить з'їсти бодай кусень поданого

23. Сьвячене овочів в Яворові.

яблока, закусити колачиком та попити водою. Таке обдаровуване трівае доти, аж усі посполу обмінялись та кушали яблока і попили водою.

Digitized by Google

Усік. гл. св. Івана.

На *Главосіки* 29/VIII, (11/IX) не вольно їсти капусти, цибулї, чеснику і маку, словом того, що росте у головках. Не вольно того дня іти в сад, бо гадина (юда) чигає на дереві та завісить ся на голову. Того дня не вольно нічого робити зелїзом, анї хлїба ножем краяти, лише ломити.

Симеона Стовпника.

На *Сімеона Стовпника* 1/IX, (14/IX) зсилає Бог того сьвятого на землю з ґелеткою (судина $^1/_4$ кірця), аби у ню збирав воробцї. Як назбирає повну і зчеркне через верх, то тоті зчеркнені летять у сьвіт, а решту збирає сьвятий з собою. Аби проте *жйкрва* — воробцї, не збиткувала, треба тот день сьвяткувати, аби Бог зсилав св. Семена на землю.

Як в тот день погода, буде красний хлїб.

Чудо Арх. Михаїла.

На *Михайлове чудо* 6/IX, (19/IX) не треба з нїким сварити ся, анї кого проклинати, бо так стане ся, як хто заклине. Як люде у сварцї, кажуть до себе: Аби си тобі збігали на чудо тай на диво!

Воздвиженє Чес. Хр.

На *Здвиженє* 14/IX, (27/IX) сходять ся усї гадини до одної старшої; тота є ангел від Бога післаний, що на тот день переверг ся у гадину. Гадини збирають ся тому разом, бо они лїтували на земли, їм стало вже холодно, пора іти у *головйцї* — теплицї, аби там візимувати; тота старша веде їх у такі головицї.

Digitized by Google

Еван. Луки.

На *Луки* 18/X, (31/X) треба садити чесник, бо як би иньшого дня посадив, умер би до року.

Великомуч. Димитра.

В *Дмитрову* — дідову, суботу перед св. Димитрієм 26/X, (8/XI) кладуть на гробах хліби, до яких притулюють зажжені

24. У дідову суботу.

сьвічки. Як покропить те сьвященик та відчитає парастаси, роздають ті хліби на поману за померші душі та за простибіг.

Косми і Дамяна.

На *Косми* і *Дамяна* 1/XI, (14/XI) добре садити деревину, така буде рісно родити. — Хто у тот день сьвяткує, той не відморозить пят у лісї при роботах.

Digitized by Google

Воведенє Пресв. Богор.

В день перед *Воведенєм* 21/XI, (4/XII) обсипають корови сїмям і мастять маслом вімена, аби молока давали.

По опівночи сїдають жінки голі на порозї і прядуть самосївні коноплї; а в день розпочинають всякі роботи, аби „вели ся у орцї".

Коло полудня обкурюють корови лайняками та смеречиною, примовляючи: Як нїхто не може цес дим забрати у міх, так аби не міг нїхто корові манну відобрати.

Digitized by Google

Андрея Апостола.

У вечер перед св. *Андрієм* 30/XI, (13/XII) ходять чарівниці, які *чередують* маржину, відбираючи єї добре молоко. Хто хоче проти того заборонити ся, має принести рано до схід сонця в день перед св. Андрієм на *відлїв* води (не несе судину отвором на перед а дном назад, але противно); вечером перед св. Андреєм робить живу ватру і розкладає з сего *андрїївску ватру*, на що треба мати бечку з 9-ох років з бечкових неділь; з сеї ватри відгашує огонь (кидає 9 раз по 9 угликів у воду); потім бере 9 зубців чеснику з сьвятого вечера і 9 куснів *белеґи* — гною, спід коров і перетовче єї разом з чесником; водою кропить хлїв та стайню а белеґою робить хрест верх дверий, мастить нею корову на перехрестю і межи рогами, промовляючи: „Йик цесе є бридке і до цего нїхто не може сї навернути, так аби нїхто до цеї худоби не навертав сї!“

На спільне ворожіня, як на долах не сходять ся дївчата разом, бо хати їх далеко, проте кожда ворожить собі долю дома сама.

Вечером перед Андрієм наробить дївка 9 маленьких пирогів з бриндзею та маслом і поскладає їх на пранник; погодувавши кота так, аби він був *наїдений*, кладе пранник з пирогами на поріг, почім пускає туди кота, аби їв. — Як не має дївка зараз віддати ся, тодї кіт затне один пиріг тай лишить, але як котра має борзо віддати ся, то кіт покусає один або й більше пирогів.

Дївка наварить кукурудзяної каші, розрйидить єї сметаною і висипле на даху хати на *перехід котови* — там, де він звичайно переходить.

По вечері, як усї позасипляли, виходить дївка на двір, скидає з себе сорочку і тягне її за собою по земли три рази довкола хати. Потім іде у древоруб або у колешню та сїє там сїмя, промовляючи: „Я маю доти бути дївкою, доки має з сїмя зрости коноплї (до осени); тогди маю я коноплї брати не сама собов, але

Digitized by Google

з своєв дружинов; ци буде він в лісї, ци на поли, ци в містї, ци в дорозї, ци де, то аби нїчо не гадав, лиш мене на гадцї мав; спане аби єго не брало сї і сиджіне нї, стоїне нї, виходжіне з свого села нї, лиш за мене аби гадку мав та до мене йшов. Аби го не сперла нї вода, нї скала, нї поле, нї ліс, нї полонина, нї буря — аби ішов в воду без броду, кріз люде йнк вода крізь сак, на другі би сї не дивив, другі аби були єму в зеленї, в чернені, а моя мама і тато аби були єму за свйнчені!"

В Жабю бере дївка, скинувши з себе сорочку, мущиньскі ґатки через шию, а очкур в зуби так, аби з него висїли два кінцї на боки, а висїявши сїмя при промові:

„Андрію, Андрію,
Колопні сїю;
Ґатками волочу,
Віддавати сї хочу.
Дай минї знати,
З ким їх буду брати!"

схиляє ся до землї так, аби могла бородою зашкородити.

Висїявши і зашкородивши сїмя, іде гола на вулицю рахувати кіля у плотї; тих є разом по два. Починаючи від будь котрої пари, рахує з завязаними очима так: „нї один, нї два... нї девять". Послїдну девяту пару перевязує ниткою, аби могла рано спізнати і придивитись, чи оба коли здорові, та чи є на них *гужва*, чи на кілю є кора, чи нема, чи кіл простий чи кривий. Як є оба коли а на них нема гужви, то дївка розійдесь з леґінем, а як є на них гужва, то вийде за між сих мясниць; як кіл має кору, то суджений буде богатий, а як кіл голий без кори — леґінь буде бідний; як же натрафить, що девятий кіл один у плотї, то єще буде дївувати, наколи не озме єї удовець. Як кіл кривий, то і суджений буде такий. Виворожившн собі таке, трясе кілем, промовляючи:

„Андрію, Андрію,
Конопнї сїю,
Дай ми, Боже, знати,
З ким їх буду брати,
Я трїнсу плотом,
А пліт болотом,
А суженний *мудьми* (мошна)
Над моїми грудьми!"

Digitized by Google

Від того трясеня — *гурдовні*, гримить пліт, дівка прислухуєсь тогди, з котрого боку чути будь який голос; з того боку прийдуть свати.

Опісля вертає дівка у хату, а надївши на себе сорочку, з'їсть паланичку, яку собі спекла з одної порциї муки, одної порциї води, одної соли. Хоть як єї сіль пече, не сьміє води пити і так кладе ся спати, підкладаючи собі під голову сорочку зглядно ґатки, якими сїмя заволочувала. У ночи приснить ся єї той, що має єї взяти; єї снить ся звичайно, що суджений несе єї подарунок; як несе пів колача, то він буде з нею жити лише пів віка, а як цїлий колач, то цїлий вік, а як приснить ся єї, що пес єї укусив, то она зведе ся дївкою. — Як принесе суджений молоко у дійници в дарунку, то она буде богачка, а як пироги в глиняній мисцї, то она буде мати долю, але буде бідна. — Як же приснить ся єї, що суджений несе у дійници молоко, а она придивить ся лїпше та узрить, що се горшя не дійниця, то зразу будуть богаті а потім бідні.

І мами раді би знати, чи їх доньки віддадуть ся в мясницї, се виворожують они ось з чого: Ставлять три нові горшки у хатї на лаві; в один кладуть перемітку, у другий цибулю, а у третий черлену волїчку. За той час сидить дївка у клїти (коморі): до неї приходить мати, чи яка друга жінка, перевязує єї очи і веде перед лаву, де дївка сягає рукою на вперед себе; як діткне ся горшка з переміткою, то вийде у мясницї за між, як же горшка з цебулею, буде зведеницею, а як того з волїчкою, то буде єще цїлий рік дївувати.

На Андрія ворожать і ґазди собі; як котрий хоче мати у себе ладні городи, іде на св. Андрія у поле, бере глинки із 9-и чужих межий, заве єї у 9 платинок; несе у свій город, де закопує їх проти сходу сонця; там вони лежать через 9 днїв; потім розкопує їх до сходу сонця і розсїває по городї. „У такого будуть городи *май* красші — у нїкого таких не буде!“

Николая чудотворця.

На *Николи зимного* 6/XII, (19/XII) дають на боже за своє здоровє.

Digitized by Google

Зміст четвертої части.

XVII. Обряди церковні.

	стор.
Час і єго поділ	1
Різдво	9
Новий Рік	193
Йордан	203
Стрітенє	210
Говінє (піст)	210
Федоровиця	212
Веснованє	213
Благовіщенє	214
Писанки	216
Бечкова неділя	228
Страсний тиждень	228
Паска	230
Посьвященє паски	233
Волочівний понеділок	241
Рахманьський великдень	242
Власія	245
Сорок Мучеників	245
Прокопія	245
Юрія	246
Марка	249
Бориса і Гліба	249
Вознесенє	249
Зелені сьвята	250
Храм богацький	251
Храм у бідної	255
Іванїшне сьвято	258
Кирика	264
Ілиї	264
Панталеймона	264
Маковея	264
Преображенє	264
Усїкнов. глави св. Івана	266
Симеона Стовпника	266
Чудо Михайлове	266
Воздвиженє Ч. Хреста	266
Луки	267
Димитрія	267
Косми і Дамяна	267
Вовед. Пресв. Богородиці	268
Андрея	269
Николая зимного	271

Пята і послїдна часть містити буде:

XVIII. Космоґонїю.
XIX. Демонольоґію.
XX. Перекази, казки і т. и.
XXI. Словарець.
XXII. Антропометричні вислїди.

Digitized by Google